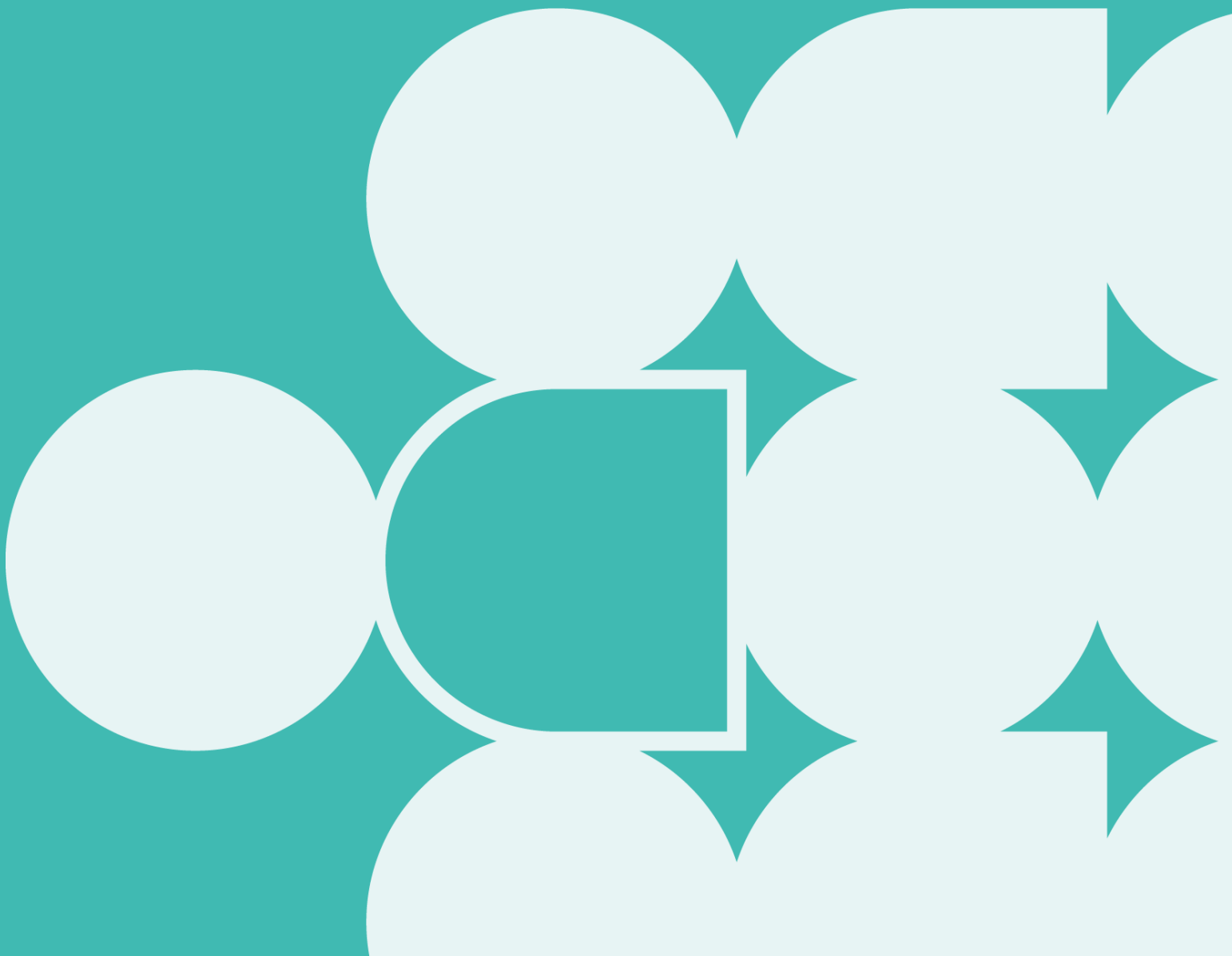

Barneverns-
og helsenemnda

Veileder for nemndledere i barneverns- og helsenemnda (NL-veilederen)

Oppdatert 25. februar 2026

Innhold

Del I Innledende informasjon. Åpenhet. Barns deltakelse.....	9
1. Innledning	9
1.1. Bakgrunn og formål	9
1.2. To veiledere - nemnda som team	10
1.3. Veilederen i prosess.....	10
1.4. Veilederens oppbygging.....	11
2. Åpenhet og innsyn	12
2.1. Menneskerettslige utgangspunkter	12
2.2. Åpenhet og lukkede dører.....	12
2.2.1. Hovedregel - møte for lukkede dører	12
2.2.2. Unntak - åpne eller delvis åpne dører.....	13
2.2.3. Adgang for enkeltpersoner å være til stede i lukket møte. Barnets tillitsperson.....	14
2.2.4. Taushetsplikt og referatforbud	15
2.3. Innsynsbegjæring og taushetsplikt.....	15
2.3.1. Saksbehandling.....	15
2.3.2. Rettslig utgangspunkt.....	16
2.3.3. Taushetsplikt i barnevernssaker.....	16
2.3.4. Taushetsplikt i saker etter helse- og omsorgstjenesteloven	17
2.3.5. Aktuelle bestemmelser i forvaltningsloven som må vurderes ved innsynsbegjæring	17
3. Barns rett til medvirkning og deltakelse	20
3.1. Veiviser for barns medvirkning og deltakelse i veilederen.....	20
3.2. Hva medvirkningsrett og partsrettigheter for barn er	21
3.3. Barns tilgang til rett («<i>access to justice</i>») forutsetter en barnevennlig prosess	22
3.4. Barn uten partsrettigheter – rett til å delta gjennom å medvirke	23
3.4.1. Innledning.....	23
3.4.2. Omfanget av medvirkningsretten	23
3.4.3. Unntak i helt spesielle situasjoner for å beskytte barnet	28
Del II Ordinær behandling.....	28
4. Saksforberedelsen.....	28
4.1. Mål og utgangspunkter	28
4.2. Saksbehandlingens oppstart. Forkontroll.....	30
4.2.1. Når en sak anses mottatt. Saksportalen	30
4.2.2. Forkontroll.....	31
4.2.3. Særlig om mottak av saker med skjult eller sperret adresse.....	33
4.3. Nærmere om kontroll av begjæringen	33
4.3.1. Kontroll med lovens krav – barnevernsloven § 14-9	33
4.3.2. Nemnd, aktører og tiltak - første ledd bokstav a, b og c.....	33
4.3.3. Tilknytning til barnet og hvorfor part - første ledd bokstav d	34
4.3.4. Saksfremstilling - første ledd bokstav e	34
4.3.5. Bevisoversikt – første ledd bokstav f	34

4.3.6.	Forslag til vedtak og anførsler – første ledd bokstav g	37
4.3.7.	Hvordan barnet skal delta – første ledd bokstav h (partsstatus) og i (høringsform).....	38
4.3.8.	Om begjæringen gir grunnlag for en forsvarlig saksbehandling - andre ledd	39
4.3.9.	Særlig om saker etter helse- og omsorgstjenesteloven.....	39
4.4.	Hvem som er sakens parter	39
4.4.1.	Ansvar for å kontrollere partsstatus	39
4.4.2.	Offentlig part	40
4.4.3.	Partsstatus for foreldre i barnevernssaker	40
4.4.4.	Partsstatus for barn i barnevernssaker	41
4.4.5.	Partsstatus for andre i barnevernssaker	43
4.4.6.	Privat part i sak etter helse- og omsorgstjenesteloven	45
4.4.7.	Saksbehandling av spørsmål om partsstatus	46
4.5.	Oppnevning av prosessfullmektig. Selvprosederende part.....	47
4.5.1.	Utgangspunktet er fritt advokatvalg	47
4.5.2.	Unntak fra fritt advokatvalg	47
4.5.3.	Selvprosederende part.....	48
4.5.4.	Andre enn advokater som prosessfullmektig	49
4.6.	Mangel ved begjæring - pålegg om retting og avvisning.....	49
4.6.1.	Frist for retting av mangel ved begjæringen	49
4.6.2.	Beslutning om avvisning av begjæring	50
4.7.	Foreløpige vurderinger og avgjørelser.....	51
4.7.1.	Innledning.....	51
4.7.2.	Én eller flere saker	51
4.7.3.	Nærmere om § 14-11 andre ledd bokstav a-h	52
4.7.4.	Adgang til omgjøring	53
4.8.	Tilsvar	53
4.8.1.	Varsel til privat part.....	53
4.8.2.	Tilsvarets innhold	54
4.8.3.	Manglende tilsvar	54
4.9.	Aktiv saksstyring gjennom dialog med prosessfullmektigene	54
4.9.1.	Innledende bemerkninger.....	54
4.9.2.	Nærmere om planmøte (saksforberedende møte)	54
4.10.	Avgjørelser mv. etter tilsvar (og eventuelt planmøte).....	56
4.10.1.	Generelt.....	56
4.10.2.	Valg av prosessform og nemndas sammensetning.....	56
4.10.3.	Beslutning om lesetid for medlemmer	58
4.10.4.	Tolkebehov under forhandlingsmøtet	59
4.10.5.	Avgjørelsens form og virkning.....	59
4.10.6.	Spørsmål om lyd- og/eller bildeopptak under nemndas møter	60
4.10.7.	Anmodning om at advokatene forbereder spisset utspørring av parter og vitner	60
4.10.8.	Særlig om oversettelse av dokumenter	61
4.11.	Pålegg om ny redegjørelse for faktum	61
4.12.	Pålegg om sluttinnlegg.....	61
4.13.	Særlig om habilitet.....	62
4.13.1.	Rettsgrunnlag	62
4.13.2.	Nærmere om habilitet for nemndleder og nemndsmedlemmer (domstolloven kap. 6)	62
4.13.3.	Saksbehandling ved spørsmål om habilitet for nemndleder/nemndmedlem.....	64

4.14. Særlig om sakkyndigbevis	67
4.14.1. Når skal sakkyndig oppnevnes	67
4.14.2. Hvem skal oppnevnes.....	68
4.14.3. Mandat	69
4.14.4. Dokumenter til bruk for den sakkyndige.....	70
4.14.5. Barnesakkyndig kommisjon.....	70
4.14.6. Betalingsansvar	71
4.14.7. Sakkyndigbevis i forhandlingsmøtet	71
4.14.8. Mer om oppnevning av sakkyndige	71
4.15. Særlig om saker med skjult eller sperret adresse.....	72
4.15.1. Innledning.....	72
4.15.2. Skjult adresse etter barnevernsloven	72
4.15.3. Sperret adresse i folkeregisteret.....	72
4.15.4. Forholdet mellom skjult og sperret adresse i barnevernssaker	73
4.15.5. Anonyme vitner og adgangen til å unnta opplysninger fra innsyn	74
4.15.6. Nærmere om saksforberedelsen i saker med sperret/skjult adresse.....	75
4.16 Særlig om bevis som krever handlinger i utlandet.....	76
4.16.1 Rettslige utgangspunkter	76
4.16.2 Fjernavhør av vitner som bor eller oppholder seg i utlandet.....	77
4.16.3 Sakkyndige i barnevernssaker.....	77
5. Nærmere om saksforberedelse for barns medvirkning og deltakelse	78
5.1. Barn med partsrettigheter – tilrettelegge for en barnevennlig prosess.....	78
5.2. Barn uten partsrettigheter - valg av høringsform.....	79
5.3. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved å samtale med nemnda	80
5.3.1. Nemndleders forberedelser	80
5.3.2. Informasjon for å gjøre det trygt for barnet	81
5.3.3. Rammer for samtalen.....	82
5.3.4. Nemndas deltakere i samtalen med barnet.....	84
5.3.5. Lydopptak o.l.	85
5.3.6. Samtalen.....	85
5.3.7. Referat.....	89
5.4. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved talsperson	90
5.4.1. Rettslig rammeverk. Godtgjørelse og utgifter	90
5.4.2. Hvem kan oppnevnes som talsperson	90
5.4.3. Talspersonens habilitet. Politiattest.....	91
5.4.4. Oppnevning og informasjon til talspersonen	91
5.4.5. Særlig om oppnevning av talsperson for barn på sperret adresse	91
5.4.6. Talspersonens samtale.....	92
5.4.7. Talspersonens rapport	92
5.5. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved sakkyndig.....	92
5.5.1. Rettslig rammeverk	92
5.5.2. Den sakkyndiges mandat.....	93
5.5.3. Den sakkyndiges rapport.....	93
5.5.4. Medvirkning i forbindelse med ordinær sakkyndig utredning.....	93
6. Helt eller delvis skriftlig behandling	94
6.1. Innledning	94

6.2.	Krav om samtykke	94
6.3.	Ikke krav om samtykke	95
6.4.	Kombinert muntlig og skriftlig behandling	96
6.5.	Hel eller delvis skriftlig behandling med nemndmedlemmer?	97
7.	Muntlig behandling - forhandlingsmøte	97
7.1.	Formål og prinsipper. Krav om fysisk forhandlingsmøte	97
7.2.	Barneverns- og helsenemnda som et kollegialt organ	99
7.3.	Det praktiske opplegg for forhandlingsmøtet	99
7.3.1.	Særlig tilrettelegging	99
7.3.2.	Eget rom for nemnda	100
7.3.3.	Aktiv bruk av fremdriftsplanen	100
7.3.4.	Pauser	100
7.4.	Når barn deltar - tilrettelegge for barnevennlige møter	100
7.5.	Forberedende møte med nemnda	101
7.6.	Gangen i forhandlingsmøtet	101
7.6.1.	Innledning	101
7.6.2.	Nemndleders innledning	101
7.6.3.	Partenes saksfremstilling - innledningsforedrag	105
7.6.4.	Forklaring fra private parter og offentlig «partsvitne»	107
7.6.5.	Formidling av synspunkter fra barn uten partsrettigheter	109
7.6.6.	Vitneforklaringer	110
7.6.7.	Avsluttende innlegg/prosedyrer	113
7.6.8.	Partenes sluttreplikk	113
7.6.9.	Avslutning av møtet	114
7.7.	Noen gjennomgrepene tema	114
7.7.1.	Nemndas beslutninger – saksforberedende (prosessledende) beslutninger	114
7.7.2.	Skrijving av møtebok	114
7.7.3.	Forstyrrelser og utilbørlig opptreden	115
7.7.4.	Bruk av tolk	115
7.7.5.	Innhenting av sakkyndig utredning/tilleggsutredning – utsettelse	116
7.7.6.	Høy terskel for å overføre saken til samtaleprosess. Mellomløsning	116
7.8.	Nemndas rådslagning	117
7.8.1.	Generelt	117
7.8.2.	Rådslagningsmøtets intensjoner og nærmere opplegg	118
7.8.3.	Avstemming. Dissenser	118
7.8.4.	Reassumering	119
7.9.	Partenes utgifter	119
7.9.1.	Offentlig parts utgifter	119
7.9.2.	Private parters utgifter	120
8.	Nemndas vedtak	120
8.1.	Noen overordnede tema	120
8.1.1.	Kravet til begrunnelse og dets formål	120
8.1.2.	Hvem skriver nemnda for? Barnevennlige vedtak	121
8.1.3.	Oppbygging av vedtak, språk og utforming	123
8.2.	Nærmere om de ulike elementer i vedtaket	123

8.2.1.	Innledende presentasjon: sakens spørsmål, parter, barnets medvirkning og saksgang	123
8.2.2.	Redegjørelsen for sakens bakgrunn	124
8.2.3.	Partenes påstander og grunnlaget for disse	124
8.2.4.	Premissene – nemndas vurdering.....	124
8.2.5.	Nærmere om synliggjøring av barnets mening.....	125
8.2.6.	Vedtaketets slutning.....	126
8.2.7.	Særlig om barn på skjult eller sperret adresse.....	126
8.3.	Underskriving av vedtak.....	127
8.4.	Registrering av vedtak i ProSak.....	127
8.5.	Forkynning for partene	127
8.5.1.	Generelt om forkynning	127
8.5.2.	Forkynnelse for prosessfullmektig	128
8.5.3.	Forkynning direkte for part. Forkynnelse ved oppslag	128
8.6.	Orientering om vedtaket til barnet	130
8.7.	Krav om utsatt frist for bortfall av vedtak etter barnevernsloven § 5-2.....	130
8.8.	Begjæring om utsatt iverksetting.....	131
8.9.	Retting og tilleggsvedtak	132
8.9.1.	Retting	132
8.9.2.	Tilleggsvedtak	133
Del III Akuttvedtak, midlertidig flytteforbud og klagebehandling		134
9.	Godkjenning av akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud	134
9.1.	Innledning	134
9.2.	Elektronisk behandling av saken.....	134
9.3.	Hva godkjenningsvurderingen innebærer og omfatter.....	135
9.4.	Ikke forhåndsgodkjenning	135
9.5.	Grunnlaget for nemndleders vurdering.....	136
9.6.	Betydningen av mangler i vedtaket og nemndleders ansvar for sakens opplysning	136
10.	Klage på akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud	137
10.1.	Innledning	137
10.2.	Skriftlig og muntlig klage.....	138
10.3.	Barnevernstjenestens behandling av klagen	138
10.4.	Barnets medvirkning.....	139
10.5.	Tre alternative behandlingsformer	139
10.5.1.	Nemndleder alene.....	139
10.5.2.	Ordinær nemnd.....	139
10.5.3.	Samtaleprosess.....	140
10.6.	Nemndas frist for å fatte vedtak.....	140
10.7.	Rett til advokatbistand.....	141
10.8.	Stedlig kompetanse	141
10.9.	Materiell kompetanse.....	141
10.10.	Nemndas møte og avgjørelsesgrunnlag	142
10.11.	Gangen i klagemøte	143
11.	Klage på vedtak om flytting etter omsorgsovertakelse.....	143
11.1.	Innledning	143

11.2. Barns rett til å klage på flyttevedtak	144
11.3. Fosterforeldrenes uttale- og klagerett	144
11.4. Barnevernstjenestens behandling av klagen	145
12. Saker etter helse- og omsorgstjenesteloven	145
12.1. Innledning	145
12.2. Klage over kommunens vedtak om tvang overfor personer med psykisk utviklingshemming .	145
12.2.1. Innledning	145
12.2.2. Lovens virkeområde	146
12.2.3. Vilkår for bruk av tvang	147
12.2.4. Særlig om verge	147
12.2.5. Medvirkning og informasjon i vedtaksprosessen i kommunen og hos statsforvalteren	148
12.2.6. Hva kan det klages på	148
12.2.7. Hvem kan klage	148
12.2.8. Klagefrist	149
12.2.9. Part i saken for nemnda	149
12.2.10. Behandling av saken i nemnda	149
12.2.11. Overprøving i tingretten, § 9-12	150
12.3. Tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige	150
12.3.1. Innledning	150
12.3.2. Særlig om bevisførsel og taushetsplikt	150
Del IV Samtaleprosess	152
13. Samtaleprosess	152
13.1. Formål og verdigrunnlag	152
13.2. Barnets medvirkning	152
13.2.1. Barnet har rett til å medvirke også i samtaleprosess	152
13.2.2. Særlig om barnesamtalen i samtaleprosess for barn uten partsrettigheter	153
13.3. Samtaleprosess i hovedsak	153
13.3.1. Egnethetsvurdering og nemndleders beslutning om samtaleprosess skal igangsettes	153
13.3.2. Momenter i egnethetsvurdering – som foretas fortløpende	154
13.3.3. Om samtykke til samtaleprosess	154
13.3.4. Planmøte	155
13.4. Beramming av samtalemøte	157
13.5. Informasjon til barn med partsstatus. Formøte	157
13.6. Deltakere i samtalemøte	158
13.6.1. Part som ikke møter	158
13.6.2. Andre personer som kan være til stede i samtalemøtet	158
13.7. Den sakkyndige i samtaleprosess	158
13.7.1. Oppnevning av sakkyndig	158
13.7.2. Godtgjørelser og utgifter	159
13.7.3. Den sakkyndiges forberedelse til samtalemøtet	159
13.8. Samtalemøtet	159
13.8.1. Samtalemøtets formål og struktur	159
13.8.2. Fysiske rammer for møtet	159
13.8.3. Samtalemøtets varighet	159
13.8.4. Kontaktetablering og plassering av deltakerne	160

13.8.5. Nemndleders innledning	160
13.8.6. Nemndleders rolle i samtalemøtet	161
13.8.7. Den sakkyndiges rolle i samtalemøte.....	161
13.8.8. Redegjøringsfasen - felles problemformulering.....	161
13.8.9. Oppsummering av redegjøringsfasen.....	161
13.8.10. Mulighetsfasen	162
13.8.11. Særlig om tilrettelegging når barn er part	162
13.8.12. Medvirkning fra barn uten partsrettigheter	163
13.9. Andre og tredje samtalemøte.....	164
13.10. Ettårsfrist for midlertidige ordninger	164
13.11. Oppsummerende møte mellom nemndleder og sakkyndig	165
13.12. Utfall av samtaleprosessen.....	165
13.12.1. Innledning	165
13.12.2. Avtale om midlertidige ordninger	165
13.12.3. Felles forslag til vedtak - forenklet behandling	166
13.12.4. Saken trekkes.....	166
13.12.5. Ingen enighet mellom partene.....	166
13.13. Møtebok	167
13.14. Samtaleprosess i klagesak	167
13.14.1. Generelt.....	167
13.14.2. Midlertidig ordning i klagesaker	167
13.14.3. Sak heves	168
13.14.4. Klagen går til ordinær behandling	168
13.14.5. Oppnevning av sakkyndige	168
13.14.6. Utgifter	168
Del V Referanser og vedlegg	169
14. Referanseliste	169
 Lover og forskrifter	169
 Forarbeider	170
 Retningslinjer, veiledere, rundskriv	171
 Internasjonale dokumenter.....	172
 Norske rettsavgjørelser, nemndsavgjørelser mv.....	172
 Avgjørelser fra EMD.....	174
 Litteratur.....	174
15. Vedlegg	176
 Vedlegg 1: Mal til forberedende møte til forhandlingsmøter	176
 Vedlegg 2: Mal for forhandlingsmøte.....	178
 Vedlegg 3: Barns medvirkning - informasjonsskriv til barnevernstjenesten	181
 Vedlegg 4: Barnesamtalen - informasjonsskriv til barnet	186
 Vedlegg 5: Barnesamtalen - informasjonsskriv til tillitsperson eller den som skal følge barnet	188
 Vedlegg 6 Haagkonvensjonen 1996 - hva Bufdir ønsker opplysninger om ved anmodning om bistand	190

Del I Innledende informasjon. Åpenhet. Barns deltakelse

1. Innledning

1.1. Bakgrunn og formål

Veileder for nemndledere i barneverns- og helsenemnda (NL-veilederen) avløser den tidligere Kvalitetshåndboka for nemndledere og ulike veiledere som Sentralenheten (SE) tidligere har laget for enkelte tema. NL-veilederen tar utgangspunkt i, men er en fullstendig revisjon og omskriving av nevnte tekster. NL-veilederen har mer fokus på aktiv saksstyring og inneholder flere nye tema, inklusive samtaleprosess, åpenhet, og barnevennlige prosesser.

Da det kun er nemnda i Oslo og omegn som behandler saker etter smittevernloven, beholdes særveilederen for slike saker.

Formålet med NL-veilederen er å bidra til høy rettsikkerhet og likeverdig saksbehandling av høy kvalitet i hele landet, for derigjennom å realisere prinsippene en «*rettferdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitsskapende*» saksbehandling, jf. barnevernsloven § 14-5 første ledd.

Veilederen er ment å være **oppslagsverk** for nemndledere i den daglige saksbehandlingen, samt være et utgangspunkt for fordypning i sentrale tema og praktiske problemstillinger som kan oppstå i behandlingen av saker. Det er gjennomgående forsøkt å vise til sentrale kilder/referanser. Dette gjelder særlig rettskilder, men til dels også andre type kilder (som rapporter, retningslinjer etc.) hvor man kan gå dypere inn i et spesifikt tema eller problemstilling. Der kildene finnes digitalt, er kildehenvisningene gjort til klikkbare lenker.

Veilederen bygger på et grunnsyn om at nemndenes saksbehandling skal være **rettighetsbasert**. Når det gjelder barnevernssaker, skal saksbehandlingen sikre barnets rettigheter etter barnevernsloven, jf. barnevernsloven § 1-6. Samtidig må saksbehandlingen respektere og sikre menneskerettighetene etter Grunnloven og internasjonale konvensjoner for både barn og andre aktører, jf. Grunnloven § 92. For å gi hjelp til en rettighetsbasert tilnærming, inneholder veilederen gjennomgående referanser til sentrale menneskerettslige kilder.

Veilederen må anvendes i samsvar med Etiske retningslinjer for statstjenesten. Etiske prinsipper for god dommeratferd gjelder ikke direkte, men gir treffende og til dels mer spisset veiledning for god utøvelse av nemndlederrollen. Regler for klage på nemndleder er gitt i [Retningslinje for oppfølging av klage på nemndleder](#).

Veilederen omtaler både juridiske spørsmål og mer praktiske problemstillinger. Der det er flere forsvarlige måter å løse et spørsmål på, er dette forsøkt synliggjort. For få en mest mulig lik praksis gir veilederen anbefalinger om hva som bør anses som den mest forsvarlige løsning og/eller beste praksis.

Selv om veilederen omtaler juridiske og praktiske problemstillinger og gir anbefalinger, har nemndleder et selvstendig ansvar for å tolke regelverket riktig og sørge for en forsvarlig saksbehandling.

Nemndledere er **uavhengige** og kan ikke instrueres i enkeltsaker.

God saksbehandling forutsetter aktiv saksstyring

- **Nemndleders aktive saksstyring** – fra saken kommer inn til saken avsluttes – er avgjørende for å ivareta prinsippene i barnevernsloven [§ 14-5](#) første ledd som bestemmer at saksbehandlingen skal være:
 - **rettferdig**; tilsvarer begrepet rettferdig rettergang («*fair trail*») i [EMK art. 6](#).
 - **forsvarlig**; saksforberedelsen skal få frem et relevant og tilstrekkelig beslutningsgrunnlag, og tilrettelegge for en hensynsfull/skånsom og barnevennlig prosess
 - **rask**; møter kommer opp i rett tid, og saken avgjøres raskt
 - **effektiv**; konsentrasjon og effektivitet i saksbehandlingen, slik at den spisses mot det som er sentralt for avgjørelsen
 - **tillitsskapende**; aktørene, men også utenforstående, skal oppleve at prosessen ivaretar både partenes rettssikkerhet, og barnets beste når barn er berørt
- God aktiv saksstyring kjennetegnes av en nemndleder som forsøker **dialog**, gir tydelige **signaler** og tar **beslutninger**.

1.2. To veiledere - nemnda som team

En egen veileder – [SB-veilederen](#) – er utarbeidet for saksbehandlere. Den avløser den tidligere Kvalitetshåndboka for saksbehandlere. Målet er at de NL-veilederen og [SB-veilederen](#) til sammen skal gi nødvendig informasjon og anbefalinger til spørsmål som kan oppstå i nemndenes saksbehandling.

For å få til en god saksbehandling, er det viktig at nemnda jobber som et team. Nemndleder og saksbehandler bør ha en opplevelse av at de **eier** saken sammen, og må samarbeide om å få til en saksbehandling som er «*rettferdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitsskapende*», jf. barnevernsloven [§ 14-5](#) første ledd. Nemndledere bør derfor kjenne til oppgavene til saksbehandlere og motsatt.

1.3. Veilederen i prosess

NL-veilederen bygger på et veiledningsarbeid som opprinnelig var organisert i tre separate løp; for henholdsvis samtaleprosess, revisjon av den tidligere medvirkningsveilederen og en helt ny veileder for ordinær saksbehandling. Følgende personer bidro i arbeidet tekster for henholdsvis:

- **Samtaleprosess**: Spesialrådgiver/nemndleder Eli Volckmar og fagdirektør Ingrid Johansen.
 - Referansegruppe: nemndlederne Magnus Aarø, Marianne Høy, Merethe Akerø-Kasongo, Selma Ilyas, Gislaug Øygarden og Torstein Røed.
- **Barns medvirkning**: Nemndlederne Christian Budsberg Pettersen, Ove Veum, Stina Sveier Nielsen, Marte Sandengen og spesialrådgiver/nemndleder Christian Børge Sørensen.
 - Ekstern referansegruppe: Advokatene Aina Heldal Bøe, Anniken Barstad Waaler og Ingrid Lauvås, psykiater Jan Skandsen og representanter fra henholdsvis Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) og Forandringsfabrikken (FF).
 - Intern referansegruppe: Nemndlederne Merethe Baustad Ranum, Anniken Barstad Waaler og Marte Bauge.

- **Ordinær saksbehandling (inklusive behandling av akuttvedtak):** Nemndlederne Jenny Sellæg, Bodil Folkestad Gyland og Ove Veum, saksbehandler Linda Haukås, seniorrådgiver Monica Johnsen, fagdirektør Johansen og spesialrådgiver/nemndleder Sørensen.

I 2023 ble det besluttet å ha én stor veileder for nemndledere og en annen for saksbehandlere. NL-veilederen bygger på tekstutkastene som ble utarbeidet i nevnte tre separate løp, i tillegg til innspill fra en **intern referansegruppe**. Hver av landets 12 nemnder har vært representert med én nemndleder; Anne Cathrine Dietz, Rasmus Sand, Bodil Folkestad, Odd Inge Lura, Hilde Økland Lone, Magnus Aarø, Hans Vikheim, Jenny Sellæg, Ragnhild Høyvik Solheim, Silje Lægreid, Audun Rydmark og Finn Eirik Madsen. Saksbehandler Lise Waldersnes og arkivar Arne Sverdrup-Thygeson har bistått med henholdsvis redigering og «vask» av dokumentet.

Faggruppa i SE v/ spesialrådgiver/nemndleder Sørensen har ansvar for det faglige innholdet i NL-veilederen. Kommentarer om feil eller mangler kan sendes til: NL-veilederen@bvhn.no. Veilederen revideres årlig.

1.4. Veilederens oppbygging

Veilederen består av fem deler og 15 hovedpunkter (kapitler).

I tillegg til det innledende punkt 1, er **åpenhet og barns medvirkning tema i Del I**. Åpenhet trekkes frem i punkt 2 for å øke bevisstheten om denne verdien i nemndenes saksbehandling, og for å hjelpe nemndledere til å foreta krevende avveinger når det kreves tilgang til møter eller innsyn i begjæringer. Barns rett til medvirkning og deltakelse behandles også tidlig, i punkt 3, da det er et mål å sikre barns rettigheter gjennom mer barnevennlige prosesser. Barns medvirkning er en prosess, noe som gjenspeiler seg i veilederen ved at temaet kommer inn i flere anbefalinger på ulike stadier av nemndsbehandlingen.

Del II tar for seg ordinær behandling. Det tenkes her primært på behandling av hovedsaker, men flere elementer vil også være relevant for behandling av klagesaker. Saksforberedelsen behandles i det omfattende punkt 4. Punktet er kronologisk oppbygd, med unntak fra tre tema som behandles inngående i egen underpunkter (habilitet, oppnevning av sakkyndig og saker med skjult eller sperret adresse). Et overordnet mål for saksforberedelsen er å bidra til mer aktiv saksstyring for å få mer konsentrerte, effektive og skånsomme muntlige forhandlinger. Når barn medvirker eller deltar som part, må det planlegges for barnevennlige prosesser. Saksforberedelse for barns medvirkning og deltakelse behandles i et eget punkt 5. Prosessformen hel eller delvis skriftlig behandling reiser noen særlig spørsmål og behandles derfor som et eget punkt 6. Anbefalinger for gjennomføringen av muntlige forhandlinger gis i punkt 7. Ulike spørsmål knyttet til selve vedtaket behandles i punkt 8.

Del III gir særlige anbefalinger for behandling av akuttsaker, midlertidig flytteforbud og klagesaker. Godkjenning (legalitetskontroll) av akuttvedtak behandles i punkt 9. Klagebehandling av klage over akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud behandles i punkt 10. Behandling av klage over flyttevedtak reiser noen egne spørsmål og behandles i punkt 11. Særlig omtale av behandlingen av saker etter helse- og omsorgstjenesteloven er gitt i punkt 12.

Del IV og punkt 13 er viet samtaleprosess. Dette punktet må sammenholdes med samtaleprosessforskriften som punktet utfyller. Samtaleprosess er en relativt ny og lite regulert prosessform. Punktet om samtaleprosess er derfor utformet særlig med tanke på å bidra til lik saksbehandling i nemndene, en rettssikker behandling av saken og hensynet til barnets beste, jf. samtaleprosessforskriften § 1.

Del V inneholder referanser og diverse vedlegg som det vises til i veilederen.

2. Åpenhet og innsyn

Sentrale virkemidler for å fremme åpenhet om nemndens konkrete saksbehandling er

- beslutninger om at møter skal holdes for helt eller delvis åpne dører
- beslutninger om innsyn i saksdokumenter
- anonymisering av vedtak som sendes til Lovdata

2.1. Menneskerettslige utgangspunkter

Et grunnleggende element i retten til en rettferdig rettergang er **offentlighet** i rettssystemet, sml. EMK art. 6 nr. 1 og Grunnloven § 95. Selv om barneverns- og helsenemndene ikke inngår i det alminnelige domstolsapparatet, taler gode grunner for at det menneskerettslige prinsippet om offentlighet i rettssystemet gjelder. Det vises til nemndssakenes karakter, og at prosessreglene for domstolene i all hovedsak også gjelder for nemndenes saksbehandling.

Offentlighet i rettssystemet er også et viktig demokratisk prinsipp som skal bidra til at parter og andre kan ha tillitt til at rettsprosessen er rettferdig. Retten til innsyn i saksdokumenter er en integrert del av prinsippet og er dessuten vernet av ytrings- og informasjonsfriheten i EMK art. 10 og Grunnloven § 100.

Samtidig inneholder nemndssaker **personsensitive opplysninger** som partene – og barnet – har rett til vern om, jf. bl.a. EMK art. 8, Grunnloven § 102 og BK art. 16. EMK art. 6 nr. 1 sier uttrykkelig at pressen og offentligheten helt eller delvis kan bli utelukket fra rettsforhandlinger, når hensynet til ungdom eller partenes privatliv krever det. I SP art. 14 nr. 1 er det uttrykkelig nevnt at dommer skal være offentlig tilgjengelig, med mindre bl.a. hensynet til mindreårige krever noe annet.

Avslag på krav om åpne dører eller innsyn i saksdokumenter er inngrep i offentlighetsprinsippet og ytrings- og informasjonsfriheten, og må derfor ha hjemmel i lov og være forholdsmessig.

Forholdsmessighetskravet innebærer at inngrep må tas på grunnlag av en balansert avveining mellom de kryssende interesser og rettigheter.

EMD har lagt til grunn at unntak fra retten til offentlige rettsforhandlinger i barnevernssaker må vurderes inngående og konkret, jf. Moser mot Østerrike 2006. Tilsvarende må gjelde for krav om åpne nemndsmøter og innsynsbegjæringer. Nemnda bør uttrykkelig drøfte de overordnede rettighetsbestemmelsene når den avgjør slike begjæringer, sml. HR-2024-2299-U. I hvilken sammenheng sammenheng rettighetsbestemmelsene er relevante forklares nedenfor.

2.2. Åpenhet og lukkede dører

2.2.1. Hovedregel - møte for lukkede dører

Barnevernsloven § 14-17 første ledd fastslår at nemndas møter som hovedregel skal holdes for lukkede dører. Andre ledd gir hjemmel for nemnda å beslutte at møte skal gå helt eller delvis for åpne dører. Tredje ledd har regler hvor det kan samtykkes til at enkeltpersoner er med i et ellers lukket møte. Barnevernsloven § 14-17 gjelder også for samtalemøter, jf. samtaleprosessforskriften § 14. Se nærmere punkt 13.6.2. Domstolen har liknende (men ikke helt like) regler i tvisteloven § 36-7 andre ledd og domstolloven § 127.

Hovedregelen om lukkede dører gjør at kun de som har en rolle i møtet kan være til stede. Det vil si nemndas medlemmer, partene og prosessfullmektiger. Sakkyndige kan være til stede i den delen av

møtet hvor vedkommende har en rolle, som både kan være hele møtet, deler av møtet eller kun når vedkommende gir forklaring. Vitner kan kun være til stede når vedkommende gir forklaring.

Selv om barnevernsloven har som hovedregel at nemndsmøter går for lukkede dører, vil avslag på et krav om helt eller delvis åpne dører likefullt utgjøre et inngrep i retten til offentlig rettergang, jf. EMK art. 6 nr. 1 og Grunnloven § 95. Nemnda må derfor vurdere forholdet til nevnte rettigheter, se for så vidt [HR-2025-1858-U](#) der Høyesterett la til grunn at retten må drøfte EMK når den beslutter offentlig gjengivelse i anonymisert versjon, selv der loven ikke åpner for noe annet, jf. domstolsloven § 130 fjerde ledd. Se nærmere neste punkt om det menneskerettslige innslag i vurderinger av innsynsbegjæring.

2.2.2. Unntak - åpne eller delvis åpne dører

Barnevernsloven § 14-17 andre ledd oppstiller to kumulative vilkår for at det kan gjøres unntak fra hovedregelen om lukkede dører. I likhet med den tilsvarende bestemmelsen i tvisteloven § 36-7 andre ledd er det forutsatt at unntaket er en snever unntaksregel som sjeldent vil komme til anvendelse, jf. Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 20.5.4](#).

For det første må privat part ha **begjært eller samtykket** i helt eller delvis åpne dører. Det er ikke et krav at offentlig part samtykker, slik det var tidligere. Nemnda må likevel innhente barnevernstjenestens vurdering, jf. Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 25](#), særmerknadene til [§ 14-17](#).

Det bør stilles strenge krav til samtykke fra private parter. Partene må ha fått god informasjon om hva (helt eller delvis) åpne dører innebærer, og risikoen for at opplysningene kan spres. Samtykket kan, med umiddelbar virkning, trekkes tilbake på ethvert tidspunkt.

Hvis barnet ikke har partsrettigheter, **har barnet rett til medvirkning** i vurderingen av om det er ubetenkelig å beslutte åpne dører (se nærmere nedenfor). Barnevernsloven § 1-4 andre ledd andre setning sier uttrykkelig at barnet har rett til å uttale seg før det bestemmes at opplysninger fra barnet deles, og at barnets mening skal tillegges vekt etter alder og modenhet. Barnets rett til å uttale seg bør søkes gjennomført ved at spørsmålet om åpenhet tas opp med barnet av den personen som allerede har eller skal høre barnet i saken (nemndleder, talsperson eller sakkyndig).

For det andre må nemnda finne (helt eller delvis) åpne dører **«ubetenkelig ut fra hensynet til barnet, sakens opplysning, de private partene selv og andre»**. Vilkåret skal tolkes strengt, se Ot.Prp.76 (2005-2006) [kap. 9](#), særmerknadene til [§ 7-16](#). I den konkrete vurderingen bør nemnda likefullt ta **utgangspunkt retten til offentlig rettergang**, som jo et avslag vil være et inngrep i. Se i samme retning for domstolene, Vangsnes – Karnov Lovkommentar tvisteloven § 36-7 andre ledd som mener at retten til offentlig rettergang er en så sentralt at det kan tilsi at partens begjæring om åpne dører i domstolene bør tas til følge, med mindre offentlighet vil medføre skadevirkninger for vedkommende.

Det sentrale i vurderingen er at hensynet til de private parters og barnets personvern, herunder retten til privatliv, **nøye avveies** mot de hensyn som begrunner åpenhet. Herunder må det vurderes om taushetsplikt og referatforbud er tilstrekkelig til å ivareta retten til privatliv og personvern hensyn, jf. barnevernsloven § 14-17 fjerde ledd. I Prop.133 L (2020-2021) [kap. 20.12.4](#), uttalte departementet at nemnda bør legge stor vekt på om partene samtykker til at andre, herunder pressen, får følge forhandlingene. Departementet uttalte videre:

«Det er likevel viktig at nemnda vurderer hva åpenheten vil bety for det enkelte barnet. Barnet er ofte ikke part i saken, og nemnda må foreta en selvstendig vurdering av om åpenhet er forsvarlig ut fra hensynet til barnet. Blant annet bør nemnda vurdere om åpenhet kan føre til medieomtale som vil kunne være til skade for barnet på kort eller lang sikt. Hensynet til barnets beste må veie tyngre enn hensynet til allmenhetens innsyn i saken.»

Hvis det kun er deler av møtet hvor det ikke er «ubetenkelig» med åpne dører, bør det gis samtykke til åpne dører for øvrige deler av møtet. Det er neppe ubetenkelig med åpne dører under barnets forklaring. Se også Europarådets retningslinjer for barnevennlig rettsprosess, del IV punkt 9.

Hvis det er spørsmålet om å tillate et **redaktørstyrt presseorgan** å være til stede, må retten til offentlighet i rettergangen tillegges særlig vekt, jf. også Prop. 83 L (2024-2025) kap. 25, særmerknadene til § 14-17. Tilstedeværelse kan være viktig for at journalister kan utføre sin samfunnsrolle som «vaktbikkje», og kan også bidra til økt tillit til nemndenes prosess og avgjørelse. Se nærmere punkt 2.3.5 - Nærmere om vilkåret «ingen berettiget interesse» om når «medier» er å anse som redaktørstyrt.

Konsekvensen av en beslutning om åpne dører gjør at møtet er åpent for dem som ønsker det. Det er derfor mer aktuelt for nemndene å beslutte delvis åpne dører.

Ved bruk av delvis åpne dører kan det det f.eks. gis tillatelse om tilstedeværelse for en person som ikke faller inn under barnevernsloven § 14-17 tredje ledd.

Høyesteretts praksis knyttet til om det skal gjøres unntak fra hovedregelen om åpne dører etter tvisteloven § 36-7 gir til en viss grad veiledning for nemndas vurdering etter barnevernsloven § 14-17 andre ledd. Sentralt i Høyesteretts praksis er om det er mulig å sette betingelser kan bevare hensynet til privatliv og anonymitet. I HR-2025-512-F avsn. 6 uttalte Høyesterett:

«Hensynet til de involvertes privatliv og anonymitet tilsier imidlertid at dørene bare bør åpnes under enkelte betingelser, på tilsvarende måte som i HR-2019-2423-J og HR-2021-2545-F. I sistnevnte beslutning avsnitt 7 og 8 heter det:

«Hensynet til foreldrenes og barnas privatliv og anonymitet kan ivaretas ved at det ikke brukes navn på barn, parter og kommuner eller andre opplysninger som er egnet til å identifisere dem under ankeforhandlingen, og ved at sensitive opplysninger ikke leses opp i retten. I stedet kan advokatene henvise til sidetall og avsnitt og be retten merke seg det som står der, sml. HR-2019-2423-J avsnitt 7.

Samtidig tilsier hensynet til partenes anonymitet at en beslutning om åpne dører gjøres betinget av et generelt forbud mot fotografering, filming og lydopptak. Dette omfatter også bruk av mobiltelefon.»

Spørsmålet om det er «ubetenkelig» å holde møtet for åpne dører vil normalt oppstå under saksforberedelsen. Det er derfor nemndleder som må avgjøre spørsmålet, jf. barnevernsloven § 14-12. Hvis spørsmålet oppstår først etter at nemnd er satt, er det den samlede nemnd som må avgjøre spørsmålet.

2.2.3. Adgang for enkeltpersoner å være til stede i lukket møte. Barnets tillitsperson

Barnevernsloven § 14-17 tredje ledd gir anledning til å beslutte at andre enn deltakerne i et lukket møte kan være til stede. Dette gjelder personer som

- har tilknytning til en av partene
- skal være til stede i opplæringsøyemed
- skal være stede i forskningsøyemed (gjelder både forhandlinger og rådslagningsmøte)

Et eksempel på typetilfellet i første kulepunkt, er at foreldre vil ha med seg en slektning eller en venn som støtteperson. Et annet eksempel er at barnevernstjenesten ønsker at en saksbehandler som snart skal overta ansvaret for familien, blir med i møtet.

På samme måte som ved spørsmålet om helt eller delvis åpne dører er vilkåret for å tillate at enkeltpersoner er til stede, **samtykke** fra partene og at nemnda finner det **ubetenkelig**. Alternativet i

andre ledd, «*begjærer*» er ikke med i tredje ledd, uten at det har noen betydning. Se nærmere i foregående punkt om krav til saksbehandlingen, og innholdet i vilkårene «*samtykke*» og «*ubetenkelig*».

Ved vurderingen av om det er ubetenkelig bør det også legges vekt på tilknytningen til sakens parter, og at det ofte vil være en mindre fare for at opplysninger spres til andre. Hensyn som kan tale mot at det er ubetenkelig, er blant annet om saken inneholder særlige sensitive/belastende opplysninger og om tilstedeværelse kan føre til at parter/vitner påvirkes og/eller ikke forklarer seg fullstendig.

En forutsetning for at en person gis tillatelse etter barnevernsloven § 14-17 tredje ledd til å overvære møte, er at denne personen ikke skal være vitne i saken. Skal personen vitne, må dennes tilstedeværelse vurderes etter tvisteloven § 24-6.

Generelt sett bør antall personer i møter begrenses. Hvis det eksempelvis er mange studenter, saksbehandlere, advokatfullmektiger, eller en privat part som ønsker å ha med seg hele familien, vil det ikke lengre være ubetenkelig.

Hvis **en utenriksstasjon** ber om å være til stede under forhandlingene i en sak der en av deres borgere er part, må nemnda vurdere dette konkret i den enkelte sak etter reglene i barnevernsloven § 14-17 tredje ledd. Dersom barn og/eller foreldre ønsker å ha en representant fra utenriksstasjonen i nemnda, eventuelle øvrige private parter samtykker, og det ikke er belastende for barnet, taler gode grunner for å tillate tilstedeværelse. Se nærmere rundskrivet Q-42/2015 punkt 12.3 om de særlige hensyn som kan gjøre seg gjeldende i slike saker.

Begjæring om tilstedeværelse av personer som møter i egenskap av å være journalist må derimot vurderes etter barnevernsloven § 14-17 andre ledd.

I tillegg til persongruppene nevnt i barnevernsloven § 14-17 tredje ledd, kan barn ha med seg en **tillitsperson**, jf. barnevernsloven § 1-4 tredje ledd, jf. medvirkningsforskriften § 7. Vilråene i barnevernsloven § 14-17 tredje ledd gjelder ikke for tillitspersonens tilstedeværelse i møtet. Loven må antagelig forstås som en rett for barnet til å ha med seg (en oppnevnt) tillitsperson i møter, se slik Stang – Karnov lovkommentar til den tidligere barnevernloven 1992 § 1-6. Kompetansen til å oppnevne/skifte ut en tillitsperson er lagt til barnevernstjenesten, jf. medvirkningsforskriften § 8.

Det er viktig å kommunisere til personer som tillates å være til stede i nemndsmøter at de har taushetsplikt, og eventuelt hva det innebærer (se neste punkt).

2.2.4. Taushetsplikt og referatforbud

Barnevernsloven § 14-17 fjerde ledd bestemmer at det er taushetsplikt og referatforbud for dem som tillates å være til stede i nemnda møtet, hvis ikke nemnda har bestemt noe annet. I NOU 2005:9 kap. 15.3 uttales det at unntak er aktuelt når nemnda tillater pressen å være tilstede under saken.

Et eksempel på referatforbud i en barnevernssak er Borgarting lagmannsretts kjennelse LB-2019-42133. Merk at lagmannsretten, med henvisning til Bøhn - Juridika lovkommentar til domstolsloven § 129, punkt 7) la til grunn at taushetsplikt og referatforbud ikke innebærer et forbud mot å gjøre rede for sitt inntrykk av forhandlingen, f.eks. hvordan vedkommende ble behandlet av retten.

2.3. Innsynsbegjæring og taushetsplikt

2.3.1. Saksbehandling

SE har utarbeidet en egen veileder for behandling av innsynsbegjæringer. For nemndssaker er det den nemnda som behandler / har behandlet saken som skal behandle begjæring om innsyn. I nemnda er det fortrinnsvis nemndleder som er registret på saken som behandler innsynsbegjæringen.

Hvis innsynsbegjæringen gjelder nemndssaker i flere nemnder, behandles innsynsbegjæringen av SE.

Innsynsbegjæringen behandles i henhold til forvaltningslovens regler. Det bør gis svar snarest mulig, helst innen tre til fem dager. Hvis det vil ta lengre tid enn fem dager, bør det sendes et foreløpig svar, jf. forvaltningsloven § 11a. Avgjørelsen i innsynssaken er et enkeltvedtak, og både saksbehandling og vedtaket må oppfylle kravene i forvaltningsloven.

Klage på innsynsbegjæring som avgjøres av nemndene, forberedes av den nemnda som har behandlet saken. Hvis nemnda fastholder sitt vedtak, oversendes innsynssaken til SE som klageinstans. Det må sendes kopi til klager.

Hvis SE har truffet vedtak i innsynssaken, er Barne- og familiedepartementet klageinstans.

2.3.2. Rettslig utgangspunkt

Grunnloven § 100 femte ledd bestemmer at enhver har rett til innsyn i staten og kommunens dokumenter. Tilsvarende følger det av EMK art. 10 en rett til ytrings- og informasjonsfrihet. Det kan ved lov fastsettes begrensninger i denne rettigheten, dersom dette er forholdsmessig ut fra hensynet til personvern og/eller andre tungtveiende grunner. Tilsvarende bestemmer offentleglova § 3 at saksdokumenter og andre opplysninger er åpen for innsyn hvis ikke noe annet følger av lov eller forskrift.

Opplysninger som er undergitt taushetsplikt i lov er unntatt fra innsyn, jf. offentleglova § 13. For andre opplysninger skal det vurderes merinnsyn, jf. offentleglova § 11. I noen spesielle tilfeller kan det nektes innsyn i de deler av et dokument ikke er belagt med taushetsplikt, jf. offentleglova § 12.

Dommer er i utgangspunktet offentlige, men domstolene kan gjøre unntak fra retten til innsyn bl.a. dersom hensynet til privatlivet fred krever det, jf. tvisteloven § 14-3, jf. domstolsloven § 130. Disse reglene gjelder ikke for nemndene som er bundet av forvaltningslovens regler om taushetsplikt. Derimot gjelder det overordnede prinsippet om **offentlighet** i rettspleien, noe som skal ha betydning for nemndenes anvendelse av taushetspliktsreglene.

En beslutning om å nekte innsyn er et inngrep i ytrings- og informasjonsplikten, og må således også være forholdsmessig, jf. EMK art. 10, sml. [HR-2025-1858-U](#). I vurderingen av innsynsbegjæring er det nærliggende å inkludere det menneskerettslige forholdsmessighetskravet i vurderingen av forvaltningslovens vilkår om «berettiget interesse» tilsier hemmelighold, se nærmere punkt 2.3.5 - Nærmere om vilkåret «ingen berettiget interesse», jf. punkt 2.1.

2.3.3. Taushetsplikt i barnevernssaker

Etter barnevernsloven § 13-1 første ledd har nemndene taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 til § 13e. Taushetsplikten verner private parter og barn, og også andre personer som er omtalt i saken, jf. forvaltningsloven § 13 «noens personlige forhold».

Når det gjelder personopplysninger har barnevernsloven unntatt flere opplysninger fra offentlighet enn forvaltningsloven. Etter barnevernsloven § 13-1 andre ledd omfatter taushetsplikten opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til barnevernet å gi slik opplysning.

Veileder G-2009-419 punkt 6.2.3.1 gir veiledning for vurderingen av hva som må anses som «noens personlige forhold» etter forvaltningsloven § 13.

«I vurderinga av om opplysningar er omfatta av teieplikt eller ikkje, må ein mellom anna leggje vekt på om opplysningane – åleine eller saman med andre tilgjengelege opplysningar – kan skade eller utlevere ein person, om opplysningane er gitt i trumål, og om utlevering kan skade tilliten til forvaltninga, slik at det blir vanskeleg å hente

inn naudsynte opplysningar i framtidige saker. Vidare må ein leggje vekt på kva interesse ålmenta har i å gjere seg kjent med opplysningane.»

En vurdering av om det vil skade tilliten til barnevernet å gi opplysning om oppholdssted, jf. barnevernsloven § 13-1 andre ledd andre setning, bør foretas på bakgrunn av tilsvarende retningslinjer og momenter.

2.3.4. Taushetsplikt i saker etter helse- og omsorgstjenesteloven

Det følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 12-1 andre ledd at nemndene har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13-13e og § 13g. Når det gjelder personopplysninger omfatter taushetsplikten opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Opplysning om oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til helse- og omsorgstjenesten å gi slik opplysning, se helse- og omsorgstjenesteloven § 12-1 andre ledd siste setning. Se forrige punkt om hva som må vektlegges i vurderingen av om offentlighet vil skade tilliten til helse- og omsorgstjenesten.

2.3.5. Aktuelle bestemmelser i forvaltningsloven som må vurderes ved innsynsbegjæring

Forvaltningsloven § 13a nr. 2 – anonymisering

Anonymisering er regulert i forvaltningsloven § 13a nr. 2. Den krever at opplysningene som gis ut ikke fører til at personene identifiseres. Det gjelder navn, men det kan også gjelde andre opplysninger som ut fra sammenhengen eller andre opplysninger gjør det mulig å identifisere vedkommende person, jf. Stub – Karnov Lovkommentar til forvaltningsloven § 13a nr. 2. Det siste kan være praktisk dersom det bes om innsyn i alle vedtak begrenset til f.eks. en 14 dagers periode. Dersom det ikke er praktisk mulig å foreta en reell anonymisering gjelder taushetsplikten på vanlig måte, se til sammenligning offentlighetsloven § 12.

Det er derfor viktig at dokumentet (i praksis normalt vedtaket) gjennomgås før det leveres ut til andre enn partene, også ved publisering av vedtak i Lovdata.

Forvaltningsloven § 13a nr. 1 – samtykke fra dem som har krav på taushetsplikt

Det følger av forvaltningsloven § 13a nr. 1 at taushetsplikt ikke er til hinder for at opplysninger gis når **den som har krav på taushet samtykker til det.**

Konsekvensen av at det gis fritak for taushetsplikten, er at innsyn ikke kan avslås i medhold av offentlighetsloven § 13.

Den som ber om innsyn, kan be om at innsynsbegjæringen legges frem for den som er beskyttet av taushetsplikten, med en rimelig frist til å svare, jf. offentlighetsloven § 13 tredje ledd. Hvis vedkommende ikke svarer innen fristen, eller hvis vedkommende avslår innsyn, gjelder taushetsplikten.

Samtykket bør gis skriftlig. Følgende er skrevet i veileder G-2009-419, punkt 6.2.5.2.:

«samtykket må givast under omstende som sikrar at det skjer friviljugt, etter ei forsvarleg vurdering og med best mogleg oversikt over konsekvensane. Normalt kan ein ikkje oppfatte det som eit samtykke at vedkomande som har krav på vern har gått til pressa med saka. Det må i såfall liggje føre særlege haldepunkt for at handlemåten til vedkomande kan tolkast som eit samtykke til at forvaltninga gir ut opplysningar som elles er omfatta av teieplikt.»

Det er de personer som er beskyttet av taushetsplikten som kan samtykke til å utlevere dokumentet, som regel private parter og barnet. Det må også vurderes om dokumentet omhandler andre personer på en slik måte at andre enn partene også er beskyttet av taushetsplikten. Det vil sjeldent være nødvendig at offentlig part fritar nemnda for taushetsplikt.

Et spørsmål er om barn må samtykke til innsyn i opplysninger som gjelder barnet selv, eller om det kun er opp til foreldrene å samtykke.

Rundskriv Q-2005-24, punkt 6.1.1 legger til grunn at barn med partsrettigheter er samtykkekompetent og derfor må samtykke. Videre er det lagt til grunn at samtykke må innhentes fra barn uten partsrettigheter dersom barnet forstår hva saken gjelder (inkludert konsekvensene av et samtykke), sml. Efjestad m.fl. 2023 s. 490. med henvisninger, jf. også veileder G-2009-419, punkt 6.2.5.2.

Hvorvidt et barn har den nødvendige forståelse må vurderes konkret. Det bør unngås presumpsjoner om at forståelsen inntreffer ved en viss alder. Merk likevel at Høyesterett i HR-2019-2038-A avsn. 20 uttalte at et barn på syv år i «*liten grad vil ha føresetnader for å vurdere konsekvensane av ei offentliggjering – og i alle fall konsekvensane på sikt*».

For barn som ikke forstår hva saken gjelder, er utgangspunktet at den som har foreldreansvar må gi samtykke for innsyn i opplysninger som gjelder barnet, jf. rundskriv Q-2005-24 punkt 6.1.1, jf. også barnelova § 30 første ledd. Dette gjelder antagelig uavhengig av om det er bestemt omsorgsovertakelse eller ikke, da samtykke til innsyn i barnets personlige forhold trolig er «en avgjørelse om barnets grunnleggende personlige forhold», jf. barnevernsloven § 5-4 tredje ledd. Den som har foreldreansvar plikter imidlertid å la barnet få anledning til å medvirke i samsvar med barnelova § 31.

Det kan spørres **om det er hjemmel for nemnda å nekte** innsyn for å verne barnet mot utilbørlig offentliggjøring av sensitive og private forhold, selv om de nødvendige samtykker er på plass. Den tidligere 1992-loven hadde i § 6-7 femte ledd hjemmel til at departementet eller statsforvalteren kunne overprøve foreldres samtykke til fritak for taushetsplikt. Bestemmelsen er ikke videreført i barnevernsloven av 2021. Med unntak for eventuelle nødrettssituasjoner, er det derfor neppe hjemmel for å nekte innsyn når samtykke foreligger.

Efjestad m.fl. 2023 s. 491 mener barnevernstjenesten må kunne nekte innsyn etter «*en konkret vurdering*», med henvisning til HR-2019-2038 A. Et argument mot at nevnte dom utgjør et relevant rettskildegrunnlag for å nekte innsyn, er at dommen ikke angår spørsmålet om innsyn i en forvaltningssak. Dommen gjaldt spørsmålet om foreldres videreformidling av sensitive barnevernsopplysninger (inklusive bilder og videoer som viser barnet gråtende) på en åpen side på Facebook, rammes av straffeloven § 267.

Forvaltningsloven § 13a nr. 3 – ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder

Dette alternativet er aktuelt å vurdere hvis det ikke foreligger fritak for taushetsplikt, og heller ikke andre fritaksgrunner. Et typisk eksempel er at de beskyttelsesverdige opplysningene allerede har vært offentliggjort av massemedia.

Hvis det vurderes å gi ut opplysninger i medhold av forvaltningsloven § 13a nr. 3, må partene og eventuelt andre berørte kontaktes og gis mulighet for å komme med sine kommentarer, og eventuelt opplyse om de samtykker til å dele opplysningene.

Nærmere om vilkåret «ingen berettiget interesse»

Vurderingstemaet etter forvaltningsloven § 13a nr. 3 er om det foreligger «*ingen berettiget interesse for hemmelighold*». Lovens videre ordlyd, om opplysningene er «*alminnelig kjent*» eller «*alminnelig tilgjengelig andre steder*», er kun eksempler på noe som kan anses som «*berettiget interesse*». Det kan

derfor være andre forhold som gjør at det ikke foreligger berettiget interesse for hemmelighet. Et eksempel kan være at den som i sterkeste grad er berørt av sakens opplysninger ønsker at opplysningene gis ut, mens den som kun i liten grad er berørt av opplysningene ikke vil samtykke.

Den konkrete vurderingen av om det foreligger «berettiget interesse» bør ta **utgangspunkt** i prinsippet om offentlig rettergang (se [punkt 2.1](#)). En sentral del av rettigheten, er at det ikke skal være adgang til å avsi hemmelige dommer, jf. SP [art. 14](#) nr. 1 og [Bøhn](#) - Juridika lovkommentar til domstolsloven § 124 og [§ 130](#) med henvisninger. Unntak kan imidlertid gjøres dersom hensynet til partenes og/eller barnets rett til privatliv gjør det nødvendig, jf. EMK [art. 10](#)

Dette krever at nemnda foretar **en forholdsmessighetsvurdering; det må skje en interesseavveining** mellom ytrings- og informasjonsfriheten på den ene siden og hensynet til å beskytte de involvertes krav på vern av omdømme og privatliv på den andre siden.

Ved innsynsbegjæringer fra **redaktørstyrte medier** har det betydning at sakene nemnda behandler kan ha offentlig interesse, og at medier har en viktig rolle ved å informere og avdekke kritikkverdige forhold. I [HR-2024-2299-U](#) avsn. 130 uttalte Høyesterett at avgjørelser i barnevernssaker har «meget stor offentlig interesse», og at «omtale av enkeltsaker er egnet til å sette søkelys på konsekvenser av myndighetsutøvelsen på barnevernsområdet». Tilsvarende gjelder nemndsvedtak.

Redaktørstyrte medier i Norge kjennetegnes ved redaktører som er medlemmer av Norske Redaktørforening og derfor følger de etiske reglene i pressens [Vær Varsom-plakaten](#). Vær Varsom-plakaten har regler som skal beskytte personvernet. Bl.a. følger det av plakaten punkt 4.7 at barn som hovedregel ikke skal identifiseres i barnevernssaker. Nemndleder må likevel selvstendig vurdere risikoen for at nærmiljø eller andre kan identifisere familien/partene/barnet og betydningen det kan ha for de private parter og/eller barnet, og holde dette opp mot hensynet til at media kan utøve sin rolle som «vaktbikkje».

Samtidig skal hensynet til **barnets beste** veie særlig tungt i barnevernssaker, jf. Prop. 133 L (2020-2021) [punkt 25.1](#) særmerknadene til barnevernsloven [§ 1-3](#) første setning. Hva som er til barnets beste kan skje med utgangspunkt i barnets mening som uansett skal være et sentralt moment, jf. barnevernsloven [§ 1-3](#) første setning. Barnets mening er selvsagt ikke avgjørende, jf. også [HR-2024-2299-U](#). Det må legges til grunn at retten til privatliv er i kjernen av barnets beste i spørsmål om innsyn skal gis, jf. BK art. 16, EMK art. 8 og Grunnloven § 102, jf. § 104. Hva som er til barnets beste beror på en individuell vurdering av konsekvensene åpenhet/lukkethet kan ha for det konkrete barnet på kort og lang sikt.

Det forhold at barnet kan gjenkjennes av personer som allerede kjenner til saken kan være et moment som taler mot innsyn, men det er i seg selv ikke tilstrekkelig avslag. I [HR-2024-2299-U](#) var et slikt forhold ikke tilstrekkelig til å forby offentlig gjengivelse av en dom i anonymisert form etter domstolsloven § 130. Avgjørelsen er av interesse også for innsynsbegjæringer fra redaktørstyrte medier i nemndene, når det er en klar forutsetning at det kun skal gis en «anonymisert» omtale av saken. Det er også verdt å merke seg at saken i [HR-2024-2299-U](#), etter Høyesteretts oppfatning, ikke hadde et innhold som skilte seg det som var «vanlig for denne sakstypen».

Hvis det kun er deler av et dokument som ikke kan offentliggjøres i medhold av forvaltningsloven [§ 13a](#) nr. 3, bør de resterende deler av dokumentet offentliggjøres, med mindre innholdet da blir klart misvisende, jf. offentlighetsloven [§ 12](#) bokstav a.

Aktuelle momenter ved vurderingen av «berettiget interesse» kan være

- om det er redaktørstyrt media som ber om innsyn
- offentlighetens interesse av at opplysningene offentliggjøres, bl.a. at saken er omtalt i medier, men også legitimitet og tillit
- opplysningenes sensitivitet
- barnets beste, inkludert barnets mening
- om den som blir beskyttet av taushetsplikten har bidratt til å offentliggjøre opplysningene
- om det er gitt uriktige opplysninger til pressen som er belastende for andre, f.eks. barnet
- meninger fra andre berørte, bl.a. offentlig parts syn på offentliggjøring

Nærmere om eksemplet «alminnelig kjent»

Berettiget interesse fordi opplysningene allerede er «alminnelig kjent» innebærer at opplysningene er kjent av en større krets personer, for eksempel at den er offentlig publisert og lest. Det typiske vil være at opplysningene er blitt kjent via pressen. Det må imidlertid vurderes om offentliggjøring vil innebære at opplysningene blir ytterligere kjent, f.eks. bekreftelse av noe som tidligere var udokumentert eller om offentliggjøring vil føre til at opplysningene spres til enda flere personer.

Nærmere om eksemplet «alminnelig tilgjengelig andre steder»

Alternativet «alminnelig tilgjengelig» krever ikke at opplysningene har blitt kjent, men at de ligger ute på f.eks. sosiale medier eller i presseorganer. Et annet eksempel er at opplysningene er tilgjengelig i en offentlig dom, f.eks. at domstolen har offentliggjort overprøving av nemndas vedtak.

Hvis opplysningene er tatt bort fra plattformen hvor de har blitt lagt ut, vil de ikke lengre være «alminnelig tilgjengelig». Dermed kan det ikke benyttes som begrunnelse for offentliggjøring, hvis ikke opplysningen har blitt alminnelig kjent.

3. Barns rett til medvirkning og deltakelse

3.1. Veiviser for barns medvirkning og deltakelse i veilederen

I dette punktet omtales noen overordnede premisser for barns medvirkning og deltakelse i nemndas saksbehandling. Innholdet i retten til medvirkning og partsrettigheter for barn forklares kort i [punkt 3.2](#). [Punkt 3.3](#) redegjør for begrepet **barnevennlig prosess**. Omfanget av barns rett til medvirkning behandles nærmere i [punkt 3.4](#).

Detaljerte anbefalinger for å ivareta barns rett til medvirkning og deltakelse gis flere steder i veilederen. Særlig utdypende anbefalinger finnes i følgende punkter:

- **4. Saksforberedelsen:**
 - [4.3.7](#). Hvordan barnet skal delta - første ledd bokstav h (partsstatus) og i (høringsform)
 - [4.4.4](#). Partsstatus for barn i barnevernssaker
- **5. Nærmere om saksforberedelse for barns medvirkning og deltakelse**
 - [5.1](#). Barn med partsrettigheter – tilrettelegge for en barnevennlig prosess
 - [5.2](#). Barn uten partsrettigheter – valg av høringsform

- 5.3. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved å samtale med nemnda
- 5.4. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved talsperson
- 5.5. Barn uten partsrettigheter – sakkyndig
- **7. Muntlig behandling - forhandlingsmøte**
 - 7.4. Når barn deltar – tilrettelegge for barnevennlige møter
 - 7.6.4. – Særlig om formaning av barn og unge
 - 7.6.5. Formidling av synspunkter fra barn uten partsrettigheter
- **8. Nemndas vedtak**
 - 8.1.2. Hvem skriver nemnda for? Barnevennlige vedtak
 - 8.1.3. Oppbygging av vedtak, språk og utforming
 - 8.2.5. Nærmere om synliggjøring av barnets mening
 - 8.6. Orientering om vedtaket til barnet
- **10. Klage på akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud**
 - 10.4. Barnets medvirkning
- **13. Samtaleprosess**
 - 13.2. Barnets medvirkning
 - 13.3.4. Planmøte (barns deltakelse i samtalemøte, medvirkning for barn uten partsrettigheter)
 - 13.5. Informasjon til barn med partsstatus. Formøte
 - 13.8.11. Særlig tilrettelegging når barn er part
 - 13.8.12. Medvirkning fra barn uten partsrettigheter

3.2. Hva medvirkningsrett og partsrettigheter for barn er

Barns rett til medvirkning følger av Grunnloven § 104 første ledd andre setning, BK art. 12 og barnevernsloven § 1-4, jf. medvirkningsforskriften § 3 og § 4. Retten til medvirkning innebærer at barnet har **rett til**

- å få tilpasset **informasjon** om forhold i saken som vedrører barnet og retten til å medvirke
- til fritt å **gi uttrykk for** sitt syn (verbalt og ikke-verbalt), og **bli lyttet til**,
- å få **sin mening vektlagt** i samsvar med sin «*alder og modenhet*» og
- få **informasjon** om avgjørelser som har betydning for barnet, og hvordan barnets meninger er vurdert opp mot andre hensyn

Medvirkning skal styrke barnets rettssikkerhet og bidra til riktige avgjørelser til barnets beste, jf. medvirkningsforskriften § 1. Bare i helt spesielle situasjoner kan det gjøres unntak fra medvirkningsretten (se punkt 3.4.3).

Barn som har partsrettigheter etter barnevernsloven § 12-3 har rett til å delta i saksbehandlingen på lik linje som øvrige parter. For samtaleprosess er dette slått fast i samtaleprosessforskriften § 3. Å ha partsrettigheter innebærer at barnet har rettigheter utover medvirkningsretten, bl.a. egen advokat, dokumentinnsyn og rett til å delta i møter med de prosessuelle garantier etter barnevernsloven § 14-5, nemlig å

- argumentere for sin sak og føre bevis, normalt ved muntlige forklaringer direkte for nemnda
- imøtegå motpartens argumentasjon og bevis
- få likeverdig veiledning

3.3. Barns tilgang til rett («*access to justice*») forutsetter en barnevennlig prosess

Nemnda må sikre at barns rett til medvirkning, eventuelt partsrettighetene, ikke bare blir en formalitet, men praktiske og effektive rettigheter. Dette innebærer at nemnda **aktivt må tilrettelegge** for at barn gis anledning til å benytte sine rettigheter, og at selve nemndsprosessen blir barnevennlig.

I rapporten Access to justice for children av 16. desember 2013 har FNs høykommisær pekt på flere grunner til at barns tilgang til rett («*access to justice*») krever særskilt tilpasning og tilrettelegging for en barnevennlig prosess. Rapporten fremhever at rettssystemet kan være skremmende og vanskelig å forstå for barn, og at rettssystemet tradisjonelt ikke er tilpasset barnets rettigheter og behov. Videre peker rapporten bl.a. på at barn kan være redde for å gjøre sine rettigheter gjeldende grunnet frykt for trakassering, stigmatisering, å bli forlatt eller represalier, men også manglende tillit til at de vil bli tatt på alvor.

En barnevennlig prosess handler om å tilrettelegge nemndbehandlingen til barns behov og rettigheter, og da særlig å tilpasse prosessen slik at barnets medvirkning og eventuelt partsdeltakelse blir reell og effektiv samtidig som barnets integritet og behov for beskyttelse ivaretas.

Norske rettskilder har tradisjonelt ikke hatt regler som har til hensikt å skape barnevennlige prosesser. Enkelte bestemmelser av nyere dato har imidlertid deler som har et slikt siktemål. Det gjelder særlig barnevernsloven § 1-4, samtaleprosessforskriften § 3, og flere bestemmelser i medvirkningsforskriften, særlig §§ 1, 4 og 5.

I Europarådets retningslinjer for barnevennlige rettsprosess Del II bokstav c defineres barnevennlig prosess slik:

«justice systems which guarantee the respect and the effective implementation of all children's rights at the highest attainable level, bearing in mind the principles listed below and giving due consideration to the child's level of maturity and understanding and the circumstances of the case. It is, in particular, justice that is accessible, age appropriate, speedy, diligent, adapted to and focused on the needs and rights of the child, respecting the rights of the child including the rights to due process, to participate in and to understand the proceedings, to respect for private and family life and to integrity and dignity.»

Av interesse er også FNs barnekomité's Generell kommentar nr. 12, avsn. 34 (i norsk oversettelse):

«Et barn kan ikke bli hørt på en effektiv måte dersom omgivelsene er truende, fiendtlige, ufølsomme eller uegnet for et barn på hans/hennes alder. Prosessen må være både tilgjengelig og barnevennlig. Særlig bør det vies oppmerksomhet til utarbeiding og utdeling av barnevennlig informasjon, nødvendig hjelp til barnet slik at han/hun kan tale sin sak, personale med egnet kompetanse, utformingen av rettslokalene, antrekket til dommere og sakførere, sight screens og separate venterom.»

De mest utførlige anbefalingene for hvordan man kan skape og tilrettelegge for en barnevennlig prosess finner vi i Europarådets retningslinjer for barnevennlig rettsprosess. Retningslinjene omhandler i hovedsak barnevennlig **informasjon**, krav til **effektiv deltakelse** under sakens behandling og barnevennlig **tilbakemelding** om bl.a. nemndas avgjørelse.

Europarådets retningslinjer med krav til hvordan sikre **effektiv deltagelse** kan oppsummeres i følgende tema:

- kompetanse om barns utvikling og behov hos alle aktører (punkt 14, 15 og 39)
- barnevennlige omgivelser og pauserom (punkt 62)
- aktørenes bekledning (punkt 123)
- tilpasset språk (punkt 56)
- særlig tilrettelegging og tilpasning for barnets forklaring (punkt 64)
- forklaring fra barn bør skje for lukkede dører (punkt 9)
- faktisk trygghet, herunder beskyttelse mot bilder og informasjon som kan være skadelig for deres velferd (punkt 60)
- kortere dager og hyppige pauser for å tilpasse møtene til barnets tempo og oppmerksomhetsspenn (punkt 61)
- hurtig saksbehandling (punkt 50)

3.4. Barn uten partsrettigheter – rett til å delta gjennom å medvirke

3.4.1. Innledning

Nemndleders ivaretagelse av barns rett til medvirkning, vil i praksis måtte ta utgangspunkt i kommunens begjæring og opplysningene der. Men nemnda har en selvstendig plikt til å sørge for at alle elementer i medvirkningsretten ivaretas.

Det er noe ulike syn på hvor langt medvirkningsretten rekker. Ofte blandes også ulike spørsmål, blant annet spørsmålet om barnets rett til å medvirke og om det kan gjøres unntak fra medvirkningsretten (og noen ganger også om barnet bør medvirke). Nedenfor gis derfor en gjennomgang av sentrale kilder knyttet til rekkevidden av medvirkningsretten, samt anbefalinger om hvordan man bør gå frem for å vurdere om barnet har rett til å medvirke.

Anbefalinger for kontroll med begjæringens opplysninger om barns medvirkning og deltakelse gis i [punkt 4.3.7.](#)

3.4.2. Omfanget av medvirkningsretten

Barnet må kunne danne seg egne meninger

Barnet har rett til å medvirke dersom barnet **«er i stand til å danne seg egne meninger»**, se barnevernsloven § 1-4, jf. BK art. 12 nr. 1. Fordi rettskildene spriker noe, kommenteres først tolkningen av dette inngangsvilkåret for medvirkningsretten.

Høyesterett har i flere avgjørelser lagt til grunn at barnet må være i stand til å danne seg en egen/selvstendig **mening om det spørsmålet som skal avgjøres**, se f.eks. [HR-2019-1230-A](#) avsn. 56. Dette er en snever forståelse av medvirkningsretten som er kritisert av flere, bl.a. Sandberg 2020 s. 108-109, [NOU 2020: 14](#) og Efstad m.fl. 2023 s. 341-343. Både EMD og FNs barnekomité lagt til grunn at medvirkningsretten kan gjelde for yngre barn enn det som tradisjonelt har vært lagt til grunn i norsk retts- og nemndspraksis (se nærmere nedenfor).

Denne veilederen anbefaler å legge til grunn en vid forståelse av medvirkningsretten; nemlig at det er tilstrekkelig at barnet har **evnen til å mene noe som kan ha betydning for spørsmålet** som skal avgjøres. Dette innebærer at barnet har rett til å medvirke dersom barnet har evne til ha og gi uttrykk for meninger og følelser knyttet til forhold som kan ha betydning for nemndas vurdering av lovens vilkår, inkludert barnets beste, f.eks. om

- familie og viktige relasjoner
- beskyttelse og sikkerhet

- omsorg, kontinuitet og et tilpasset miljø
- identitet og egenart
- etnisk, kulturell, språklig og religiøse bakgrunn
- særskilte sårbarhetsfaktorer
- fritid og sosiale situasjon
- helse og utdanning

Blant annet Sandberg 2024 s. 113 og Efstad m.fl. 2023 s. 341-343 legger til grunn tilsvarende tolkning av vilkåret «i stand til å danne seg egne meninger». Som Sandberg 2024 s. 113 skriver, så kan barnet ha evne til å ha meninger om «forholdet til mor eller far, eller for den saks skyld til familiens katt eller barnets venner, eller mer konkrete spørsmål om fritidsaktiviteter og dagliglivet for øvrig». Uansett om det legges til grunn en snever eller vid forståelse av vilkåret «i stand til å danne seg egne meninger», så er det ikke et krav om at barnet har full forståelse av alle sider ved en sak. Selv om barnet ikke forstår de juridiske konsekvensene av en omsorgsovertakelse, kan det f.eks. ha meninger knyttet til det å bo med foreldrene.

Andre barn enn det barnet saken retter seg mot, men som saken berører, har også rett til å uttale seg i saken. Det kan neppe kreves at nemnda selv gjennomfører slik høring, men det må klart komme frem av sakens dokumenter hva de(t) berørte barns syn er. Se Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 14.3.4.2](#) for så vidt gjelder søsken som det fastsettes besøkskontakt for etter barnevernsloven [§ 5-11](#), jf. Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 14.3.4.2](#).

Hvordan vurdere om et «barn er i stand til å danne seg egne meninger»

Spørsmålet om et barn er «i stand til å danne seg egne meninger», må avgjøres etter en **konkret og sammensatt vurdering** av barnets egenart og utvikling.

Det **bør unngås antakelser** om at barnet bør ha en viss alder før medvirkningsretten utløses. FNs barnekomité legger til grunn at inngangsvilkåret ikke skal ses på som en begrensning, men heller som en forpliktelse for partene til å vurdere barnets evne til å danne seg egne synspunkter. Komiteen har videre uttalt at forskning viser at barn kan danne seg synspunkter fra de er ganske små, og at man skal ta som utgangspunkt at barn har kapasitet til å danne seg egne meninger, jf. [GK nr. 12 avsn. 20-21](#).

Det er ikke avgjørende at barnet ikke har et utviklet verbalt språk. Barn har også rett til å formidle sine meninger gjennom ikke-verbal kommunikasjon, jf. medvirkningsforskriften [§ 3](#) andre ledd.

Som det kommer frem under [punkt 5.2](#) har EMD har i flere foreldretvistsaker lagt stor vekt på om domstolens beslutning om ikke å høre et barn direkte, støtter seg på en uavhengig sakkyndig utredning eller ikke. EMD har i slike saker forutsatt at svært unge barn kan være i stand til å danne seg egne meninger. Et eksempel er [Petrov og X mot Russland 2018](#). Saken gjaldt et barn som var 2-3 år under den nasjonale prosessen. EMD var kritisk til at de nasjonale domstolene ikke hadde innhentet noen uavhengig sakkyndig vurdering til å vurdere om barnet kunne vært hørt direkte av domstolen.

Vurderingen av om barnet er i stand til å danne seg egne meninger, må foretas i lys **tilretteleggingsplikten** som følger av medvirkningsforskriften [§ 3](#) siste ledd. Denne har slik ordlyd:

«Barnevernet skal tilrettelegge særskilt for at retten til medvirkning blir ivaretatt for yngre barn og barn som har vansker for å uttrykke seg, slik at de blir informert og får anledning til å uttrykke sine meninger. Barnevernet skal ta hensyn til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn når barnet medvirker. Samiske barns særskilte rettigheter skal ivaretas»

For barn med nedsatt funksjonsevne innebærer tilretteleggingsplikten at det må gis hjelp tilpasset barnets aktuelle nedsatte funksjonsevne, jf. FNs konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne CRPD art. 7 nr. 3.

I vurderingen av om medvirkningsretten utløses vil følgende forhold være sentrale:

- Eventuelle verbale eller ikke-verbale uttrykk fra barnet som indikerer at barnet har egne meninger.
- Barnets evne til å kommunisere (verbalt eller ikke verbalt).
- Barnevernstjenestens vurdering av om barnet er i stand til å danne egne meninger.
- Foreldrenes og eventuelt andres vurderinger av barnets (kognitive) utvikling.

Hvis det er tvil om barnet er i stand til å ha selvstendige meninger, kan blant annet følgende ha betydning for avgjørelsen:

- Om det er praktisk mulig å gjøre tilpasninger slik at informasjonen om saken og medvirkningsretten – inkludert at medvirkning er frivillig – blir forståelig for barnet, jf. medvirkningsforskriften §§ 4 og 5 tredje ledd.
- Muligheter nemnda har til å tilrettelegge for at barnet kan få uttrykt sitt syn og sine følelser på en skånsom og ivaretagende måte, eventuelt ved bruk av sakkyndig.
- Om barnets opplevelse og syn kommer frem i barnevernstjenestens saksutredning og/eller gjennom tilbudte bevis.

Dersom **beslutningsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig** til å ta stiling til om barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter i saken, må det vurderes

- å be om tilleggsutredninger fra kommunen, jf. barnevernsloven § 14-9 tredje ledd, jf. første ledd bokstav i
- oppnevning av sakkyndig med begrenset mandat til å utrede om barnet er i stand til å danne seg egne meninger, og eventuelt hvordan medvirkning bør gjennomføres for å sikre barnets autonomi og beskyttelse

Om det oppnevnes en sakkyndig, bør det vurderes om den sakkyndige i samme oppdrag selv skal informere og høre barnet.

Dersom barnet ikke ønsker å medvirke, skal dette, og barnets eventuelle begrunnelse, dokumenteres, jf. medvirkningsforskriften § 6 siste ledd.

Når medvirkningsretten utløses:

- Hvis en avgjørelse **berører/vedrører** barnet, og barnet har evne til å **mene noe som kan ha betydning** for det nemnda skal avgjøre, så har barnet rett til å medvirke.
- Vurderingen av om barnet er **i stand til å danne seg** meninger må vurderes konkret
 - ut ifra et utgangspunkt om at barnet har slik evne
 - i lys av nemndas tilretteleggingsplikt
 - om det er mulig gjøre informasjon forståelig for barnet
- Bare **i helt spesielle situasjoner kan det gjøres unntak** fra medvirkningsretten. Det sentrale i vurderingen er om det vil være skadelig for barnet å bli involvert.

NB: Barnet aldri har plikt til å medvirke – men må (som utgangspunkt) alltid informeres om sin rett.

Hvilke avgjørelsestyper medvirkningsretten gjelder

Retten til å bli hørt gjelder **i alle forhold som vedrører barnet**. Dette innebærer at barnet normalt har rett til å medvirke før nemnda treffer avgjørelser etter barnevernsloven, jf. lovens § 1-4. Dersom avgjørelser etter helse- og omsorgstjenesteloven eller smittevernloven berører et barn, har barnet rett til å medvirke, jf. Grunnloven § 104 første ledd og BK art. 12. Barnet har rett til å medvirke før det treffes materielle avgjørelser, og i utgangspunktet også før prosessuelle forhold avgjøres.

Når det gjelder **materielle avgjørelser** etter barnevernsloven, kan saker som gjelder pålegg om hjelpetiltak reise særlige spørsmål. I forarbeidene står det at det må vurderes konkret om en sak om pålegg av hjelpetiltak berører barnet slik at det skal medvirke, jf. Prop. 72 L (2014-2015) punkt 8.3.

Det avgjørende vil normalt være i hvilken grad barnet blir **praktisk berørt** av tiltaket.

For prosessuelle avgjørelser har Høyesterett lagt til grunn at det ikke er alle avgjørelsestyper medvirkningsretten gjelder for, bl.a. utfra et synspunkt om at det finnes prosessuelle spørsmål som barnet ikke vil være i stand til å danne seg begrunnede/velgrunnede synspunkter på, jf. HR-2020-663-S avsn. 82 flg. og HR-2021-763-F. At barnet må ha velgrunnede synspunkter på spørsmålet som skal avgjøres er kritisert, se bl.a. Sandberg 2020 s. 158 og NOU 2020: 14 kap. 8.5.2.3

Sandberg 2020 s. 158 mener også det kan skilles mellom ulike type avgjørelser, men da utfra begrunnelsen at ikke alle avgjørelser **direkte vedrører barnet**. Dette vil ofte være situasjonen for prosessledende/saksforberedende avgjørelser, med mindre det er barnet selv om gjør prosessuelle rettigheter gjeldende. Noen ganger er det imidlertid så nær sammenheng med det materielle at også det prosessuelle må sies å vedrøre barnet, og at barnet derfor har rett til å medvirke. Forutsetningen er at barnet er i stand til å danne seg egne meninger.

Spørsmålet om barnet har rett til å medvirke i **prosessledende spørsmål**, er særlig praktisk i følgende tilfeller:

For det første, spørsmål om avvisning etter barnevernsloven § 1-2 (om saken hører inn under norske eller andre lands myndigheter) vil etter sin art kunne få stor praktisk betydning for barnets liv og fremtid. Dette tilsier at barnet høres om forhold av betydning for avvisningsspørsmålet, både når avgjørelsen treffes under saksforberedelsen og i forhandlingsmøte. Det sentrale vil være å søke å kartlegge barnets syn/opplevelse av tilhørighet til Norge/annet land (fast bosted) mv.

For det andre, bestemmelsene om sperrefrist i endringssaker innebærer at krav om tilbakeføring av omsorgen eller en ny samværsordning i utgangspunktet skal avvises så lenge sperrefristen løper. Ved

«vesentlige endringer» har nemnda likevel adgang til å ta saken inn til ny behandling før sperrefristen er utløpt, jf. barnevernsloven § 5-7 andre ledd og § 7-4.

Rutinemessig høring av barnet i alle endringssaker vil undergrave formålet med sperrefristen som er å sikre stabilitet rundt barnet og barnets situasjon. Dersom det ikke kommer frem opplysninger som innebærer at saken kan tas opp til behandling før utløpet av sperrefristen, tilsier det at medvirkningsretten ikke blir utløst og at barnet ikke trenger å høres før det treffes vedtak om avvisning.

Dersom det derimot er konkrete holdepunkter for at det kan ha skjedd vesentlige endringer i barnets situasjon, vil barn ofte kunne ha meninger om forhold som kan være av betydning for avgjørelsen. Barnet har da rett til å medvirke. Dersom barnet ikke skal medvirke i en slik situasjon, må det eventuelt være fordi informasjon om saken og barnets rett til å medvirke er uforsvarlig/skadelig (se punkt 3.4.3).

For det tredje, dersom et tilbakeføringskrav tidligere ikke er tatt til følge grunnet barnets tilknytning/tilhørighet, må det foreligge «*vesentlige endringer i barnets situasjon*» for å ta en ny sak til behandling, jf. barnevernsloven § 5-7 andre ledd siste setning. Formålet med bestemmelsen er å sikre barnet kontinuitet og stabilitet. Spørsmålet om barns medvirkning må vurderes på samme måte som ved spørsmål om avvisning grunnet sperrefristen.

For det fjerde, ved krav om samværsfastsettelse fra andre enn foreldrene må nemnda først ta stilling til om vilkårene etter barnevernsloven § 7-3 er oppfylt. Det oppstår da et spørsmål om barnet skal høres før det treffes eventuell avgjørelse om avvisning som følge av manglende partsrettigheter.

HR-2021-763-F gjaldt spørsmål om medvirkning for en seks år gammel gutt i en sak hvor Høyesterett skulle ta stilling til om besteforelder hadde anledning til å få behandlet krav om samvær. Høyesterett viste til at bestemmelsen den tidligere barnevernloven av 1992 § 4-19 fjerde ledd er en prosessuell bestemmelse om partsrettigheter og at anken gjaldt rettsanvendelsen. Retten uttalte også at «det er vanskelig å se at barnet vil være i stand til å danne seg egne synspunkter på dette prosessuelle spørsmålet», og barnet ble ikke hørt. Rekkevidden av uttalelsen er usikker. I nevnte sak var det et utpreget juridisk spørsmål som var avgjørende, nemlig tolkningen av begrepet «svært begrenset samvær».

Medvirkningsspørsmålet vil kunne stille seg annerledes dersom det avgjørende for om saken skal tas opp til behandling er barnets relasjon til den som krever samvær, jf. vilkåret om «*nær tilknytning*» i andre ledd. Barnets eget syn på relasjonen til besteforeldrene mv. og evt. ønske om kontakt vil kunne belyse vilkåret, og er noe barn ganske langt ned i alder vil kunne ha evne til å mene noe om.

For det femte, spørsmålet om et barn skal gis partsrettigheter vil i praksis ofte oppstå etter anmodning fra en advokat eller part i saken. Hvorvidt barnet skal medvirke, må vurderes konkret. Hvor det er andre enn barnet selv som har krevd at barnet gis partsrettigheter, og det ut fra barnets alder fremstår uaktuelt at barnet skal gis partsrettigheter, vil det normalt ikke være nødvendig å høre barnet særskilt om partsspørsmålet.

Hvis nemnda av eget initiativ mener at et barn bør gis partsrettigheter vil det kunne være en hensiktsmessig fremgangsmåte å oppnevne en advokat for barnet, som deretter avklarer med barnet om det ønsker å ha partsrettigheter.

For det sjette, ved spørsmål om andres partsrettigheter må det vurderes konkret om barnet skal høres. Selv om barnet sjelden vil ha forutsetninger for å mene noe om de rettslige sider av spørsmålet, vil barnet kunne være i stand til å danne seg synspunkter på sin relasjon til f.eks. far eller fosterforeldre, hvilket kan være av betydning for spørsmålet om partsrettigheter. Se over om spørsmålet om samværsrett for andre enn foreldrene.

For det syvende, beslutninger om behandlingsform og saksstyrende beslutninger knyttet til gjennomføringen av forhandlingsmøte eller samtalemøter, utløser normalt ikke en selvstendig medvirkningsrett, fordi slike beslutninger ikke direkte vedrører barn (uten partsrettigheter). Samtidig kan barnets mening om sakens spørsmål, og/eller forhold som kan ha betydning for det materielle

spørsmål være av betydning for valg av behandlingsform. Det kan f.eks. gjelde spørsmål om oppheving av omsorgsvedtak som barnet selv ikke ønsker, eller om det er til barnets beste å gjennomføre samtaleprosess. Selv om barnet ikke høres særskilt om behandlingsformen vil med andre ord barnets meninger relatert til det materielle spørsmål kunne være av betydning for valget av behandlingsform.

3.4.3. Unntak i helt spesielle situasjoner for å beskytte barnet

Medvirkning er presumptivt et gode for barn, og er normalt nødvendig for å ivareta barnets rettigheter og barnets beste. Samtidig advarer FNs barnekomite mot en «*tankeløs*» praktisering av medvirkningsretten, og uttaler at alle nødvendige tiltak må settes inn for å sikre full beskyttelse for barnet. Retten til å medvirke skal praktiseres på en forsvarlig måte for barnet. Dette inkluderer også at høringen skal gjennomføres på en ivaretakende og barnevennlig måte, jf. medvirkningsforskriften § 5, jf. § 3 første ledd.

Bare i «*helt spesielle situasjoner*» innebærer forsvarlighetskravet at det kan gjøres unntak fra barnets rett til medvirkning, jf. HR-2019-2301-A. Adgangen til å gjøre unntak fra retten å medvirke er snever, og må ses i sammenheng med plikten til å beskytte barn mot skadelig behandling, jf. BK art. 19. I nevnte HR-2019-2301-A la Høyesterett vekt på at informasjon og høring ville være skadelig for barnet, i tillegg til at det forelå tidligere opplysninger om barnets mening.

Unntak fra medvirkningsretten forutsetter at det ikke er praktisk mulig å gjøres tilpasninger som ivaretar barnets behov for trygghet og beskyttelse.

Før det besluttet å gjøre unntak fra barnets rett til å medvirke, må det vurderes om det er tilstrekkelig å gjøre modifikasjoner i retten til å bli informert av og uttale seg til nemnda. For eksempel kan det tenkes at barnet bør få uttale seg, men at den del av informasjonen som kan være svært belastende for barnet holdes tilbake.

I vurderingen av om det skal gjøres modifikasjoner eller unntak fra medvirkningsretten, er følgende momenter særlig relevante:

- barnets alder og utvikling
- barnets eventuelle sårbarhet
- antall tidligere saker i nemnd og domstolene, og eventuelle reaksjoner barnet har hatt hvis det har vært involvert
- i hvilken grad hensynet til barnets autonomi ivaretas gjennom det tilbudte beslutningsgrunnlag; foreligger det opplysninger om barnets meninger og følelser?

Når det gjelder tredje kulepunkt, bør det vurderes om det kan gjøre det lettere for barnet å la samme person som tidligere har hørt barnet foretar den nye høringen, sml. Lanzarotekonvensjonen art. 35 nr. 1, jf. FNs barnekomités Generell kommentar nr. 12 punkt 24.

Dersom barnet unntaksvis ikke gis anledning til å medvirke skal dette begrunnes og dokumenteres, jf. medvirkningsforskriften § 6 siste ledd. Dette bør skje i egen beslutning.

Del II Ordinær behandling

4. Saksforberedelsen

4.1. Mål og utgangspunkter

Målet for saksforberedelsen er å trekke opp rammene for den videre behandling av saken, og forberede avgjørelsen av saken. Saksforberedelsen skal sikre at saken blir tilstrekkelig opplyst og at den behandles

i tråd med prinsippene i barnevernsloven § 14-5. Nemndleder har ansvaret for dette, jf. barnevernsloven § 14-5 tredje ledd. Retningslinje om tildeling av saker og beramning av møter gir enkelte føringer for saksforberedelsen.

Flere av EMDs dommer i norske barnevernssaker har vist at beslutningsgrunnlag, avveining eller begrunnelse ikke alltid har vært tilstrekkelig. Saksforberedelsen må tilrettelegge for at nemnda settes i stand til å foreta en balansert avveining mellom berørte rettigheter og interesser. Gjennom aktiv saksstyring fra saken kommer inn til nemnda, vil nemndleder kunne sørge for at de sentrale vurderingstema løftes fram, og at det raskt avklares hva partene er enige og uenige om.

På bakgrunn av EMDs praksis og nyere praksis fra Høyesterett, kan vi si at nemndleders saksstyring må sikre

- **alminnelige rettsikkerhetsgarantier** (kontradiksjon, foreldrenes mulighet til å være involvert i saksgangen og til å presentere sin sak og føre bevis, saksbehandlingstid m.m.)
- **barnevennlige prosessuelle garantier** som på praktisk og effektivt vis beskytter barnets interesser (se nærmere punkt 5)
- et tilstrekkelig bredt og oppdatert **beslutningsgrunnlag**, inkludert utredninger som muliggjøre aktuelle menneskerettslige avveininger
- at nemnda settes i stand til å gjøre **riktige vurderinger**, slik at det kan skrives en god nok **begrunnelse**

Det er svært viktig at saksforberedelsen **kommer i gang raskt**; allerede ved kontroll av begjæringen (forkontrollen). Dersom nemndleder ikke fra starten tar tak i det som bør tas tak i og sørger for avklaringer og tilskjæring av saken, så kommer man raskt bakpå. Det kan da bli vanskelig å styre den påfølgende saksforberedelsen og forhandlingsmøtet på en effektiv måte.

Samtidig må nemndleder ikke slippe taket; saksforberedelsen bør være en **kontinuerlig prosess** helt fram til saken tas opp til avgjørelse.

Det er offentlig part som gjennom begjæringen igangsetter sak for barneverns- og helsenemnda. Men nemndleder har en **selvstendig plikt** til å sørge for at saken er forsvarlig opplyst, jf. barnevernsloven § 14-5 tredje ledd, jf. andre ledd. Kravene til bevis skjerpes etter hvor inngripende tiltak det er snakk om. Det beror på en konkret og samlet vurdering av forholdene i saken om avgjørelsesgrunnlaget er forsvarlig.

Avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen treffes av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-12. Et unntak er avgjørelse om nemndleders habilitet, se nærmere punkt 4.13.3.

Det er ikke noe forbud mot at **nemndleder rådfører seg med nemndsmedlemmene** under saksforberedelsen. Dette bør likevel bare skje unntaksvis, og bare dersom det er nødvendig for å avklare om de tilbudte bevis gir nemnda et forsvarlig beslutningsgrunnlag og/eller nødvendig for en forsvarlig tilrettelegging av nemndsprosessen til barn og/eller parter med særlige behov. Prinsippet om nemndsmedlemmenes likeverdighet tilsier i utgangspunktet lik involvering av fagkyndig og alminnelig medlem. Det bør sikres notoritet om eventuell deltakelse fra nemndsmedlemmene, f.eks. ved at det opprettes møtebok.

Råd for aktiv saksforberedelse:

- **Avklar tvistetemaet tidlig:**
 - Still kritiske spørsmål – hva er sakens kjerne?
 - Utfordre enighet og uenighet, ubestridt og bestridt
- **Styr bevestilbud tidlig:**
 - Still kritiske spørsmål – hva skal beviset godtgjøre? Er beviset nødvendig?
 - Vurder å be partene opplyse nemnda i en «leseliste» hvilke bevis nemnda må lese i forkant, og tilby partene en skriftlig sammenfatning (se nærmere [punkt 4.9](#))
 - Be advokatene forberede spisset utspørring av parter og vitner (se [punkt 4.10.7](#))
- **Styr tidsbruken tidlig:**
 - Still kritiske spørsmål – hvor lang tid er nødvendig, for å oppnå hva?
 - Rammer for tidsbruk er blant de mest effektive virkemiddel for effektivitet
- **Gjennomfør planmøte(r):**
 - Bruk tid for å spare tid senere
 - Skreddersy og gjenbruk i vedtaksskriving, og senere saker
- **Vurder å fravike muntlighetsprinsippet:**
 - Kombinere skriftlig og muntlig behandling
 - Ved skriftlige innlegg

4.2. Saksbehandlingens oppstart. Forkontroll

4.2.1. Når en sak anses mottatt. Saksportalen

Tidspunktet for når en sak anses mottatt er viktig. Nemnda er forpliktet til å behandle saker raskt, jf. barnevernsloven § 14-5. Tidspunktet for mottak av sak er dessuten fristavbrytende for akuttvedtak og midlertidig flytteforbud, sml. barnevernsloven §§ 4-2 til 4-5, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2 siste ledd og § 10-3 sjette ledd.

Tidspunkter en sak anses mottatt av nemnda:

- En begjæring om hovedsak registreres som mottatt når advokaten laster opp begjæringen i Saksportalen, eller da leverer denne til nemndas ekspedisjon (selv om begjæringen lastes opp eller leveres etter kontortid).
- En klage over et akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud registreres som mottatt når den lastes opp i Saksportalen, sendes på e-post eller leveres i nemndas ekspedisjon (selv om klagen lastes opp eller leveres nemnda etter kontortid).
- Akuttvedtak som leveres elektronisk eller fysisk; dato og klokkeslett for mottak. Fysisk levering etter kontortid blir registrert mottatt første påfølgende virkedag kl. 0800.

Saksportalen er nemndenes egen løsning for sikker elektronisk kommunikasjon med sakens aktører. Saksportalen er åpen for alle advokater, advokatfullmektiger, utvalgsmedlemmer, talspersoner, sakkyndige og tolker som har en aktiv rolle i saker hos oss. En [brukerveiledning til advokater, utvalgsmedlemmer og talspersoner](#) er tilgjengelig på nemndas hjemmeside.

Kommunene har ikke tilgang til Saksportalen. De bruker KS SvarUT ved innsending av akuttvedtak. SvarUt er en felles løsning for kommuner for å formidle digital post fra kommunale arkiv og fagsystemer.

Barneverns- og helsenemnda har helelektronisk arkiv. I den enkelte sak arkiveres dokumentene i P360 gjennom saksbehandlingssystemet ProSak. Det innebærer at dersom noen av partene sender inn et dokument i papirversjon, må dokumentet skannes til ProSak.

4.2.2. Forkontroll

Generelt

Den praktiske gjennomføringen av forkontrollen varierer mellom nemndene, i henhold til lokale berammingsrutiner. Anbefalingene nedenfor utfyller føringene som er angitt av SE i Retningslinje for tildeling av saker og beramning av møter.

Etter at saken er registrert, tildeles den en nemndleder for forkontroll. Allerede ved saksmottak kan det oppstå spørsmål om stedlig, saklig eller personell kompetanse. Dette bør i så fall saksbehandler ta opp med nemndleder før saken registreres, se nærmere SB-veilederen.

Forkontrollen skal gjøres så snart som mulig og senest dagen etter at saken ble registrert i ProSak, jf. Retningslinje for tildeling av saker og beramning av møter punkt 3.2.

ProSak angir nemndleders oppgaver i forkontrollen. Det er særlig viktig å avklare om saken er fremmet av kompetent myndighet, om nemnda har kompetanse (stedlig og saklig) og om saken er reist overfor riktige parter. I tillegg skal nemndleder under forkontrollen ta stilling til en del spørsmål om videre saksbehandling, se nærmere punkt 4.3.

Nemndleder må være habil

Nemndleder må først vurdere egen habilitet (se nærmere punkt 4.13). Dersom nemndleder ikke er habil overføres saken til en annen nemndleder som gjennomfører forkontrollen.

Saklig kompetanse

Nemndas saklige kompetanse følger av barnevernsloven § 14-1, nemlig kompetanse til å avgjøre

- bestemte saker om tvang etter barnevernsloven
- enkelte saker etter helse- og omsorgstjenesteloven
- enkelte saker etter smittevernloven (bare Nemnda i Oslo og omegn)

Jurisdiksjon og stedlig kompetanse

Nemndas stedlige kompetanse begrenses av lovens geografiske virkeområde som angis i barnevernsloven § 1-2 andre til tredje ledd. Bestemmelsen er en tilpasning til Haagkonvensjonen 1996, og omfatter ulike grupper av barn basert på hvor barnet har vanlig bosted og/eller oppholder seg.

En sak kan på visse vilkår overføres til en annen Haag-stats jurisdiksjon dersom den andre staten anses best egnet til å vurdere hensynet til barnets beste, se f.eks. LA 2018-136820 som gjelder overføring av jurisdiksjon fra Norge til Ungarn.

Se nærmere om behandlingen av barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land i rundskrivet Q-42/2015. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er sentralmyndighet etter blant annet Haagkonvensjonen 1996, og gir bistand i saker med tilknytning til utlandet. I punkt 4.16 gis anbefalinger om hvordan nemnda bør gå frem for å innhente opplysninger fra personer som befinner seg i utlandet.

Nemndas stedlige kompetanse er angitt i barnevernsloven § 14-1. Hovedregelen er at den enkelte nemnd behandler saker som reises av kommunene innenfor nemndas stedlige virkeområde, jf. § 14-1 annet ledd.

SE kan av hensyn til «*hensiktsmessig saksavvikling eller i særlige tilfeller*» beslutte at saker som reises i én kommune i en avgrenset periode skal avgjøres i en annen nemnd enn den som i utgangspunktet er stedlig kompetent, jf. barnevernsloven § 14-1 tredje ledd og forskrift om delegering av myndighet. Bestemmelsen gir også hjemmel for SE til å overføre en enkeltsak til en annen nemnd i særlige tilfeller, se nærmere SEs Retningslinje for behandling av habilitetsinnsigelse mv., punkt 4.

For å avklare nemndas stedlige kompetanse må man derfor også avklare hvilken kommune som har ansvaret for å reise sak, jf. barnevernsloven § 15-4 og § 15-5. Som hovedregel skal kommunen der barnet oppholder seg iverksette tiltak etter barnevernsloven og eventuelt reise sak for nemnda. Ansvaret for en barnevernsak kan imidlertid overføres til en annen kommune etter avtale mellom kommunene. Dette er i så fall bindende for nemnda. Ved tvist mellom kommuner om hvilken kommune som har ansvaret for saken, kan kommunene kreve at statsforvalteren avgjør tvisten.

For sak etter helse- og omsorgstjenesteloven kap. 10 er det den kommunen der den rusmiddelavhengige oppholder seg, som kan fremme sak om tvangstiltak, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-8.

Klage etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 fremmes av statsforvalteren til nemnda som har stedlig virkeområde der brukeren eller pasienten bor.

Dersom nemndleder under forkontrollen vurderer at saken er reist av feil kommune, eller det er fremmet en begjæring som nemnda ikke skal ta stilling til, må det vurderes om saken skal avvises. Forkontrollen avsluttes da automatisk inntil dette er avklart. ProSak genererer en oppgave til nemndleder hvor det skal tas stilling til om partene skal gis anledning til å uttale seg.

Registrering av parter og krav

Dersom saken ikke avvises, skal nemndleder sjekke at riktige parter er registrert som aktør, og at korrekte paragrafer (krav) er registrert i avgjørelsesfanen.

Det må sjekkes både at korrekt offentlig part er registrert, og at riktige private parter er registrert, jf. nærmere om **hvem som er parter** i punkt 4.4. Nemndleder må vurdere både om de som er oppgitt som private parter i begjæringen skal ha partsstatus, og om det er noen som ikke er oppgitt i begjæringen, som skal ha det. I saker med flere private parter må nemndleder også vurdere om de skal ha hver sin eller felles prosessfullmektig, se nærmere i punkt 4.5.2.

Når partsforholdet er sjekket, må nemndleder også kontrollere at de registrerte **krav i avgjørelsesfanen** er korrekte. Det som er registrert skal samsvare med forslag til vedtak i begjæringen. Men det må sjekkes om samtlige krav er tatt med (f.eks. både omsorgsovertakelse, valg av botiltak og samvær dersom det er dette saken gjelder). Når det gjelder samværssaker, avgjøres krav bl.a. om det være felles samvær for private parter som skal ha samvær sammen, eller om skal partene ha samvær hver for seg. Dersom saken gjelder flere barn, skal det registreres krav for hvert barn.

Nemndleder må **huske å endre** kravene som er registrert i avgjørelsesfanen dersom krav frafalles eller kommer til.

Videre saksbehandling

Etter ovennevnte trinn er utført i ProSak, må den videre saksbehandling registreres, herunder behandlingsform og barnets medvirkning, jf. barnevernsloven § 14-11 annet ledd. ProSak vil generere videre oppgaver til saksbehandler og nemndleder. Det anbefales å bruke notatknappen (snakke-boblen) for å gi nødvendig tilleggsinformasjon.

4.2.3. Særlig om mottak av saker med skjult eller sperret adresse

Ansvar for begjæringen

Offentlig part har ansvar for at en begjæring om tiltak ikke inneholder opplysninger som kan avsløre en skjult eller sperret adresse (se nærmere [punkt 4.15](#)). Erfaringer tilsier samtidig at bevisstheten rundt temaet i barnevernstjenesten og hos kommunens prosessfullmektig kan variere. Det kan også skje menneskelige feil ved utformingen av begjæringen. Konsekvensen av at skjult adresse blir avslørt vil kunne være alvorlig. Når nemnda mottar saker om skjult/sperret adresse må det tas høyde for at en tiltaksbegjæring kan inneholde **opplysninger som kan bidra til å avsløre** en skjult/sperret adresse. Som ledd i nemndas ansvar med å sikre en forsvarlig behandling av saken må nemnda søke å begrense konsekvensene av slike feil.

Skjerming av saken i ProSak

Det er ikke lagt opp til at saker med skjult/sperret adresse rutinemessig skal skjermes som «*Sensitiv sak*». Skjermingsverdige opplysninger som legges inn i saken (personalia til anonyme vitner mv.) skal føres i egen notatfane i ProSak. Det er kun nemndleder i saken vil ha tilgang til denne. Dersom det skulle være særlige forhold som tilsier at saken som sådan bør skjermes kan dette gjøres ved også å merke saken som «*Sensitiv sak*».

4.3. Nærmere om kontroll av begjæringen

4.3.1. Kontroll med lovens krav – barnevernsloven § 14-9

Fra 15. mai 2025 har det vært innført [elektronisk begjæring](#) om tiltak i Saksportalen. I forkontrollen må nemndleder vurdere om begjæringen oppfylder vilkårene i barnevernsloven [§ 14-9](#) første og andre ledd. Er vilkårene ikke oppfylt, skal det settes **frist** for retting av begjæringen. Om retting ikke foretas innen fristen, så gir barnevernsloven [§ 14-9](#) tredje ledd hjemmel for å avvise begjæringen (se nærmere om pålegg om retting og avvisning i [punkt 4.6](#)).

4.3.2. Nemnd, aktører og tiltak - første ledd bokstav a, b og c

Etter første ledd bokstav a skal begjæringen inneholde navn på nemnda. Etter bokstav b skal også navn og adresse på partene, stedfortredere og prosessfullmektiger komme frem. Disse opplysningene tas inn på begjæringens første side. I tillegg til navn og adresse på partene, bør også fødselsdato for de private partene opplyses, samt navn og fødselsdato på barnet. Det bør også oppgis hvem som vil møte på vegne av offentlig part som partsrepresentant.

Dersom barnet eller en av partene bor på «*skjult eller sperret adresse*» må nemnda både ved saksmottak og ved kontroll av begjæringen være særlig oppmerksom på at ikke opplysninger om adressen blir gjort kjent for de private partene, sml. barnevernsloven [§ 14-6](#) andre ledd. Se [punkt 4.15](#) om saker med skjult eller sperret adresse.

For det tilfellet at barnevernstjenesten ikke har oppnådd kontakt med en privat part, må det oppgis hvorfor, og hva som er gjort for å få kontakt. Barnevernstjenesten skal også oppgi hvem de private parter ønsker oppnevnt som prosessfullmektig. Dersom dette ikke er avklart, bør det komme frem hvilken informasjon private parter har fått om retten til advokat.

Etter første ledd bokstav c skal det gis en kort beskrivelse av hvilke tiltak kommunen krever. Med dette menes en konkretisering av hva nemnda skal ta stilling til. Det er dette som utgjør det rettslige krav og som gir grunnlaget for å vurdere om nemnda har saklig kompetanse til å behandle saken. Det er tilstrekkelig å kort opplyse om saken gjelder, f.eks. omsorgsovertakelse, reguleringa av samvær etc. Selv om ordlyden angir «*hvilke tiltak kommunen krever*», dekker dette også tilfellene der saken fremlegges av kommunen etter begjæring fra privat part. Dette kan f.eks. være krav fra privat part om opphevelse av omsorgsovertakelse eller ny fastsettelse av samvær.

4.3.3. Tilknytning til barnet og hvorfor part - første ledd bokstav d

Etter barnevernsloven § 14-9 første ledd bokstav d skal kommunen redegjøre for «foreldrenes rettslige og faktiske tilknytning til barnet», og gi en begrunnelse for kommunens forslag til hvem som skal anses som private parter. Denne bestemmelsen er ny med barnevernsloven av 2021, og vil bidra til at nemndleder allerede i begjæringen har tilstrekkelig med opplysninger til å avgjøre partsspørsmålet for foreldrene (nærmere behandlet i [punkt 4.4.3](#)).

Å opplyse om den faktiske og rettslige tilknytningen, innebærer mer enn bare å opplyse hvem som har foreldreansvaret og hvem barnet bor fast sammen med. Omfanget av samvær og kontakt er av betydning, uavhengig av om det er fastsatt, avtalt eller praktiseres uten nærmere avtale eller fastsettelse.

4.3.4. Saksfremstilling - første ledd bokstav e

Etter barnevernsloven § 14-9 første ledd bokstav e skal begjæringen inneholde kommunens «fremstilling av saken». En saksfremstilling er en tidskronologisk gjennomgang av sakens fakta. For oversiktens skyld er det en fordel om saksfremstillingen innledes med en kort beskrivelse av den aktuelle situasjonen.

Kommunens saksfremstilling bør være balansert og mest mulig objektiv. Den skal gi grunnlag for kontradiksjon, og er viktig for at de private partene skal kunne ta stilling til begjæringen og forberede saken, jf. også barnevernsloven § 14-9 andre ledd andre setning. Kommunens vurdering av mindre inngripende tiltak bør også komme frem, herunder hvorfor mindre inngripende tiltak ikke anses tilstrekkelig.

4.3.5. Bevisoversikt – første ledd bokstav f

Kontroll med oppgitte bevis

Videre skal det gis en oversikt over de bevisene kommunen vil føre, jf. barnevernsloven § 14-9 første ledd bokstav f. Det er en viktig del av kontrollen med begjæringen å vurdere om kommunens påberopte bevis er dekkende og at det er et rimelig forhold mellom de påberopte bevisene og tvistetemaet. Dette gjelder både dokumentbevis og vitnebevis, samt eventuell sakkyndig.

Om dokumentbevis

Som ledd i en aktiv saksstyring bør nemndleder allerede på dette stadiet av saksforberedelsen vurdere omfanget av dokumentene som kommunen har påberopt som bevis, og eventuelt kreve begjæringen rettet. Det er kun **dokumenter som er av betydning** for begjæringen (det kravet som skal avgjøres) som skal fremlegges.

Kommunen har et objektivt ansvar for opplysning av saken. Begjæringen må derfor både legge frem dokumenter som taler for, og dokumenter som taler mot forslag til tiltak dersom dette finnes i barnevernstjenestens saksmappe. Samtidig skal ikke alt som er dokumentført i saksmappen føres som bevis. Dokumentets betydning og bevisverdi er avgjørende for om det skal legges frem.

Barnevernstjenestens journalnotater er i utgangspunktet interne arbeidsdokumenter, noe som har betydning for dokumentets bevisverdi. Fremleggelse av journaldokumenter bør begrenses. Det bør ikke tillates at kommunen legger frem alle journalnotatene i en sak.

Det er ikke forbud mot å fremlegge anonyme bekymringsmeldinger, men disse har lavere bevisverdi enn bekymringsmeldinger fra en åpen kilde.

Vær oppmerksom på taushetsplikt dersom dokumenter inneholder opplysninger om andre personer. Det kan være nødvendig å ta ut slike dokumenter og pålegge at de anonymiseres. Se nærmere om regulering av taushetsplikten i forvaltningsloven § 13a (taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger gjøres

kjent for dem opplysningene gjelder, eller dersom den opplysningene gjelder samtykker), forvaltningsloven § 13b (begrensninger i taushetsplikten ut fra private eller offentlige interesser) og barnevernsloven § 13-4 om pålegg til offentlige myndigheter om å gi opplysninger av betydning for visse barnevernssaker.

For sakkyndige utredninger som er foretatt på et tidligere stadium av saken, vil fremleggelse av rapporten vanligvis være tilstrekkelig. Nemndleder må påse at brev fra Barnesakkyndig kommisjon følger rapporten, jf. barnevernsloven § 12-7. Det bør likevel vurderes om den sakkyndige skal innkalles som sakkyndige vitne, og eventuelt at vedkommende skal følge forhandlingene, jf. tvisteloven § 25-6 andre ledd. Dersom en rapport ikke lengre er aktuell (på grunn av tidsforløp eller andre forhold), skal rapporten ikke fremlegges.

Om vitnebevis

Nemndleder må vurdere vitnebevisene kommunen påberoper. Kommunen skal opplyse hva vitnet skal belyse (hva forklaringen gjelder), og nemndleder må vurdere **relevansen av og behovet for** de påberopte vitnene. Der aktuelle opplysninger allerede følger av fremlagte dokumenter, må det vurderes om det er nødvendig å føre vitne for å forklare seg om det samme. Dersom opplysningene er omstridt, kan det være nødvendig, ellers ikke.

Det må også vurderes om flere vitner bør høres. Nemndleder bør avvente å ta opp dette spørsmålet til etter tilsvar er mottatt, med mindre spørsmålet er relativt klart.

Videre må nemndleder påse at «**fosterforeldres rett til å uttale seg**» i sak etter barnevernsloven § 5-5 (flyttesak) og § 5-7 (tilbakeførings sak) blir ivaretatt, jf. § 9-8 første ledd. I forarbeidene til loven av 1992 var det forutsatt at fosterforeldrenes uttalelse skulle innhentes som ledd barneverntjenestens saksforberedelse i tilbakeførings saker, jf. Ot.prop. nr. 44. (1991-92) kap. 4.19. Det samme bør gjelde etter barnevernsloven § 9-8 første ledd. Fosterforeldrene kan gi opplysninger som kan være viktig i vurderingen av behandlingsform, men kan også aktualisere bevisetema og være viktig i vurderingen av hvilke andre bevis som er nødvendige.

Dersom det påberopes vitner med **lovbestemt taushetsplikt**, må nemndleder påse at vitnet er fritatt fra taushetsplikten. Barnevernsloven § 13-4 innebærer imidlertid en vid plikt til å gi opplysninger i barnevernssak både for offentlige myndigheter, helsepersonell og andre, og vedkommende kan da også forklare seg for nemnda uten hinder av taushetsplikten.

I saker etter helse- og omsorgstjenesteloven gjelder ikke opplysningsplikt som i barnevernssaker. Opplysningsplikt kan følge av andre bestemmelser, f.eks. helsepersonelloven § 32 eller etter samtykke fra den som opplysningene gjelder. Nemndleder må derfor være særlig oppmerksom på taushetsplikt i saker etter helse- og omsorgstjenesteloven.

Vurdering av bevisavskjæring

Etter barnevernsloven § 14-18 gjelder tvistelovens regler om bevisføring tilsvarende for nemnda «*så langt de passer*». Det innebærer at nemndleder må vurdere om det er fremlagt dokumentbevis eller påberopt vitnebevis som etter reglene i tvisteloven ikke tillates ført, eller som kan begrenses. Dersom et bevisforbud er aktuelt, må spørsmålet om bevisavskjæring tas opp med kommunen og det aktuelle bevis eventuelt kreves tatt ut av saken. Både offentlig og privat part bør høres før nemndleder tar stilling til spørsmålet, og det kan derfor være hensiktsmessig å vente til etter at tilsvar er inngitt.

Tvisteloven inneholder regler om bevisavskjæring, og det er særlig viktig at nemndleder er kjent med tvisteloven § 21-7. Denne har følgende ordlyd:

«(1) Partene kan bare føre bevis om faktiske forhold som kan være av betydning for den avgjørelse som skal treffes.

(2) Retten kan nekte ført bevis som

- a. ikke er klarlagt som bestemt i § 21-6 annet ledd,
- b. ikke er egnet til å styrke avgjørelsesgrunnlaget nevneverdig, eller
- c. retten finner det nødvendig å føre på annen måte.»

Videre må nemndleder være kjent med tvisteloven § 21-8. Denne har slik ordlyd:

«(1) Det skal være et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har og omfanget av bevisføringen. Er det varslet bevisføring av et omfang som går ut over dette, kan retten begrense bevisføringen for å oppnå lovens formål etter § 1-1, men innenfor rammen av de begrensninger som følger av formålet.

(2) Hvis bevisføringen kan begrenses på ulike måter, har parten valget mellom disse.»

Som ledd i en aktiv saksstyring må nemndleder vurdere om påberopte dokumenter og/eller vitner skal avskjæres. Bestemmelsen om at **det skal være et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har og omfanget av bevisføringen** gjelder også i barnevernssak, jf. barnevernsloven § 14-18 første ledd bokstav a, jf. tvisteloven § 21-8. I en barnevernssak er tvisten i seg selv alltid av betydning, men det er likevel stor forskjell i alvorlighetsgrad i sakene. En aktiv saksstyring innebærer derfor at nemndleder må stille krav til at de bevisene som fremlegges/påberopes har reell betydning for kravene i saken. Aktuelle spørsmål kan blant annet være:

- Er det redegjort for hva bevisene skal opplyse, spesielt vitner? Se tvisteloven § 21-6 (2), jf. § 21-7 (2) a).
- Er tilbudt bevis egnet til å belyse avgjørelsesgrunnlaget, jf. tvisteloven § 21-7? Viktige stikkord er:
 - relevans
 - betydning, eller bare liten betydning?
 - overskudd (vitneforklaring eller dokumentbevis – er begge deler nødvendig?)
- Står bevisomfanget i rimelig forhold til saken, tvisteloven § 21-8?

Behov for ytterligere bevis?

Nemndleder må på den annen side **vurdere behovet** for innhenting av ytterligere bevis, jf. barnevernsloven § 14-11 andre ledd bokstav e. Om sakkyndig utredning vises det til punkt 4.14 nedenfor. Nemnda har adgang til å gi pålegg til offentlige myndigheter om å gi opplysninger, jf. barnevernsloven § 13-4. Det kan særlig være aktuelt å innhente politidokumenter (se eget punkt nedenfor)

Et pålegg om utlevering av dokumenter kan bare gis når det er **«nødvendig»** for behandlingen. At det oppstilles et nødvendighetsvilkår tilsier at det bør konkretiseres hvilke opplysninger som etterspørres. Om dette er det uttalt følgende i Prop. 169 L (2016-2017) kap. 17.1, merknadene til § 6-4:

«Det kan for eksempel ikke kreves utlevert en fullstendig pasientjournal fordi den som gir pålegget ikke på forhånd kan vurdere om alle opplysninger i journalen er av betydning for saken. Både den som pålegger og den som blir pålagt å gi opplysninger har et ansvar for å unngå at taushetsbelagt informasjon blir videreformidlet i et større omfang enn nødvendig.»

I barnevernsloven § 13-4 første ledd bokstav a) til n) er det presisert hvilke tiltakshjemler i barnevernsloven som kan gi grunnlag for et pålegg. Ved henvendelse til aktuelle organ må det opplyses om hvilken sakstype man har til behandling. Dette for å synliggjøre at man har hjemmel for pålegget.

Særlig om straffesaksdokumenter

Det følger av barnevernsloven § 13-4 første ledd, jf. politiregisterforskriften § 9-6 nr. 7 at nemnda kan pålegge politiet å oversende straffesaksdokumenter. Dette omfatter straffesaksdokumenter både i verserende og avsluttede straffesaker, se Riksadvokatens veileder RA-2017-3-S punkt 3.1 hvor det står: «Noen instanser har hjemmel i særlovgivningen for dokumentinnsyn, f.eks. barnevernet etter barnevernsloven § 6-4 jf. politiregisterforskriften § 9-6 første ledd nr. 7.» ProSak inneholder en egen mal for innhenting av straffesaksdokumenter.

Dersom en part/partene har krevd at nemnda innhenter dokumentene i en straffesak, bør partene gis en frist for å gå gjennom dokumentene og oppgi hvilke straffesaksdokumenter de vil føre som bevis. Nemnda må deretter gjøre en selvstendig vurdering opp mot reglene for bevisføring. Det må unngås at hele politisaken blir en del av dokumentene i nemndssaken, med mindre det er nødvendig for å opplyse nemndssaken.

4.3.6. Forslag til vedtak og anførsler – første ledd bokstav g

I begjæringen skal kommunen også gi et forslag til vedtak med en kort oppsummerende redegjørelse for omstendighetene som begrunner forslaget, og med henvisning til de rettsreglene som gjøres gjeldende. Det skal etter denne bestemmelsen gis en **oppsummering** av de faktiske og rettslige anførselene kommunen påberoper, med en henvisning til de lovbestemmelsene kommunen mener kommer til anvendelse.

Det bør forventes at begjæringen redegjør for kommunens syn på **betydningen av relevante menneskerettigheter**. Partenes rett til privatliv og vern mot diskriminering (inkludert vernet etter [CRPD](#)), kan være relevant for i alle sakstyper. Saker etter helse- og omsorgstjenesteloven samt barnevernsloven § 4-4 og § 6-2 aktualiserer vernet mot vilkårlig frihetsberøvelse. I saker om tvang overfor personer med psykisk utviklingshemming er retten til bevegelsesfrihet en relevant rettighet.

I **barnevernssaker** er følgende menneskerettigheter typisk relevante å belyse:

- barnets rett til medvirkning,
- retten til familieliv mellom barnet og biologisk/opprinnelig familiemedlemmer,
- retten til familieliv mellom barnet og fosterforeldre (saker om endring av samvær, tilbakeføringsaker og adopsjon)
- barnets rett til beskyttelse mot vold, overgrep og omsorgssvikt
- barnets rett til utvikling

Oppsummeringen inntas vanligvis etter den faktiske gjennomgangen (saksfremlegget), og knytter faktum opp til barnevernslovens bestemmelser. Den skal **munne ut i et forslag til vedtak**. Selve forslaget til vedtak inntas vanligvis som siste punkt i begjæringen, etter at prosessuelle forhold er redegjort for.

Forslaget til vedtak skal være konkret, presist og uttømmende. Alle kravene som nemnda skal ta stilling til skal komme frem av forslaget. Forslag til vedtak skal formuleres slik kommunen mener slutningen i nemndas vedtak skal være.

4.3.7. Hvordan barnet skal delta – første ledd bokstav h (partsstatus) og i (høringsform)

Informasjon om partsrettigheter og medvirkning

Etter barnevernsloven § 14-9 første ledd **bokstav h** skal begjæringen gi informasjon om barn under 15 år ønsker partsrettigheter, og kommunens vurdering av spørsmålet. Etter barnevernsloven § 14-9 første ledd **bokstav i** skal det opplyses om og i så fall hvordan barnet ønsker å bli hørt, jf. barnevernsloven § 14-13.

Barnevernstjenestens vurdering av hvordan barnet bør høres skal også opplyses. Dette kommer ikke uttrykkelig frem av lovens ordlyd, men er forutsatt i Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20.4 hvor det uttales at utgangspunktet for nemndas vurdering av hvordan barn skal høres er barnets mening og barnevernstjenestens vurdering av spørsmålet.

Barnevernsloven § 14-9 første ledd bokstav h og i er viktig for at nemndleder raskt kan ta stilling til om barnet skal gis partsrettigheter, eller om det skal medvirke og eventuell på hvilken måte. For at barnet skal kunne ta et informert valg av om hen ønsker partsrettigheter, og/eller om og eventuelt hvordan medvirke, må barnet ha **tilstrekkelig og forståelig informasjon**. Nemndleder har et selvstendig og overordnet ansvar for å påse at barnet har fått tilstrekkelig og tilpasset informasjon om saken, om saksgangen i nemnda, om medvirkningsretten og eventuelt om adgangen til å få partsrettigheter.

Etter medvirkningsforskriften § 11 skal kommunen «*redegjøre for*» de ovennevnte forhold i tiltaksbegjæringen. Barnevernstjenesten er samtidig pålagt en generell plikt til å dokumentere hvordan barns medvirkning er ivaretatt i sin saksbehandling, jf. forskriften § 6. Dokumentasjonsplikten må, så langt den passer, også gjelde for de medvirkningsoppgavene barnevernstjenesten utfører etter medvirkningsforskriften § 11. Selv om det ikke kommer frem uttrykkelig av loven eller forskriften, bør barnevernstjenesten vedlegge referatet fra samtalen med barnet.

Det er barnevernstjenesten som skal informere barnet. Samtidig må nemndleder påse at barnet har fått riktig, tilstrekkelig og tilpasset informasjon, i samsvar med medvirkningsforskriften § 4.

SE har sendt et brev til kommunene med angivelse av hvilken informasjon det skal forventes at barnevernstjenesten gir til barnet om henholdsvis partsrettigheter og medvirkning (se vedlegg 3). Merk at barnevernstjenesten bl.a. må informere barnet om muligheten for å oppnevne en talsperson barnet kjenner, og synliggjøre i begjæringen til nemnda om barnet ønsker å benytte en bestemt talsperson, jf. medvirkningsforskriften § 16 tredje ledd og omtalen nedenfor i punkt 5.2.

Dersom det oppgis at et barn ikke ønsker å uttale seg, må barnets standpunkt være utslag av et informert valg. Det er derfor viktig at barnverntjenesten har dokumentert at barnet har fått riktig, tilstrekkelig og tilpasset informasjon. Det er grunn til å være særlig oppmerksom på:

- Barnevernstjenestens vurdering av om barnet har medvirkningsrett eller ikke, jf. barnevernsloven § 1-4: Er barnet ikke informert fordi barnevernstjenesten mener barnet ikke er i stand til å danne seg egne meninger?
- Om barneverntjenesten har informert om at barnet kan uttale seg til en talsperson eller for nemnda, og hva høringsformene innebærer.
- Om barneverntjenesten har informert tilstrekkelig om ordningen med tillitsperson og avklart med barnet om det ønsker tillitsperson.
- Om barnevernstjenesten har/burde informert om muligheten til å få innvilget partsrettigheter.

Fra hvilken alder skal barn og unge informeres om muligheten til å få partsrettigheter?

Det står ikke i loven eller medvirkningsforskriften fra hvilken alder barnet skal gis informasjon om adgangen til å få partsrettigheter. Dette må vurderes konkret. Fra barnet er **12 år** bør barnet få informasjon om muligheten til partsrettigheter, men **også for yngre** barn bør det vurderes. Det vises til HR-2023-1859-U som viser til Prop. 133 L (2020-2021) kap. 18.2.4.3 hvor det er uttalt:

«Departementet mener at barn over 12 år bør få informasjon fra barnevernstjenesten om hva partsrettigheter innebærer og muligheten for innvilgelse av slike rettigheter. Slik informasjon bør også gis til yngre barn som ut fra sin modenhet og forståelse av egen situasjon kan tenkes å dra nytte av partsrettigheter.»

I HR-2023-1777-U opphevet Høyesterett en lagmannsrettsbeslutning om ikke å fremme en anke med den begrunnelse at lagmannsretten ikke hadde vurdert et krav om partsrettigheter for to barn, på henholdsvis 13 år og 1 måned, og 11 år og 6 måneder.

4.3.8. Om begjæringen gir grunnlag for en forsvarlig saksbehandling - andre ledd

Kommunens begjæring innleder sak for barneverns- og helsenemnda, jf. barnevernsloven § 14-8, og er derfor helt sentral for at sakens behandling skal bli forsvarlig. Dette er nå presisert i barnevernsloven § 14-9 andre ledd første setning. I Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20.5.4 uttaler departementet om dette:

«(...) Departementet opprettholder derfor forslaget om å presisere i loven at begjæringen skal gi grunnlag for en forsvarlig behandling av saken, se lovforslaget § 14-9 annet ledd. Departementet presiserer at dette kravet blant annet innebærer at barnevernstjenestens vurdering av mindre inngripende tiltak må fremgå av begjæringen, herunder hvilke hjelpetiltak som har vært prøvd og hvordan tiltakene har fungert. Det må også fremgå av begjæringen hvordan motstridende hensyn, herunder hensynet til barnets beskyttelse og barn og foreldres familiebånd, er vurdert og avveiet mot hverandre. Departementet viser her til føringene om krav til avgjørelsesgrunnlag og begrunnelse fra Høyesterett i storkammeravgjørelsene fra mars 2020, se kap. 18.1 og 20.7.»

Videre følger det av bestemmelsens andre setning at begjæringen skal være utformet slik at de private parter kan ta stilling til kommunens krav om tiltak og forberede saken. Dette innebærer et krav om at begjæringen er tydelig og klar, både med hensyn til hva kommunen mener må legges til grunn av faktum, hvilke bestemmelser som påberopes og hvilke bevis som ønskes ført. Dersom begjæringen oppfyller kravene etter første ledd, vil dette vanligvis være tilfellet. Kommunens argumentasjon skal ikke gå lengre enn nødvendig, jf. tredje setning.

I begjæringen må det også redegjøres for prosessuelle forhold av betydning, jf. fjerde setning. Etter denne bestemmelsen skal kommunen blant annet opplyse om kommunen mener saken er egnet for samtaleprosess, og om det i så fall samtykkes til dette, om det kan være aktuelt med forenklet behandling av saken, nemndas sammensetning, og eventuelle andre forhold som kan være av betydning for nemndleders vurdering av videre saksbehandling.

4.3.9. Særlig om saker etter helse- og omsorgstjenesteloven

For saker etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 og kap. 10 gjelder barnevernsloven § 14-9 tilsvarende, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 tredje ledd og § 10-5.

4.4. Hvem som er sakens parter

4.4.1. Ansvar for å kontrollere partsstatus

Når sak er mottatt, registreres sakens parter av saksbehandler. Under forkontrollen skal nemndleder kontrollere at der er riktige parter som er registrert. Det oppfordres til dialog mellom saksbehandler og

nemndleder dersom det allerede under registreringen av saken oppstår tvil om hvem som skal registreres som private parter.

Barnevernsloven § 12-1, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e) definerer hvem som er part; «person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder». For barn innskrenker barnevernsloven § 12-3 forvaltningslovens partsbegrep, se nedenfor punkt 4.4.4.

4.4.2. Offentlig part

Offentlig part er den **kommunen som fremmer saken**, med eventuell angivelse av hvilken enhet (barnevernstjenesten i bydel X, Y kommune, helse- og sosialtjenesten el. I). I enkelte saker er **statsforvalteren** part. Dette gjelder sak om tvang og makt overfor person med psykisk utviklingshemning, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11, og sak etter barnevernsloven § 14-8 fjerde ledd. Selv om påtalemyndigheten har truffet akuttvedtak, er det oppholdskommunen til barnet som skal registreres som offentlig part.

4.4.3. Partsstatus for foreldre i barnevernssaker

Vurderingstema og kontradiksjon

Utgangspunktet er at partsstatusen i nemnda følger **foreldreansvaret**, men det er ikke en nødvendig sammenheng. Hvorvidt en forelder har partsrettigheter i en sak beror på en **konkret vurdering** av hvilken tilknytning foreldrene har til barnet og i hvilken grad vedkommende berøres av en undersøkelse eller et tiltak, jf. Prop. 133 (2020-2021) kap. 18.3.4.2.

Dersom det er tvil om vurderingen, bør nemndleder legge til rette for at partene og den som ønsker å gjøre partsrettigheter gjeldende kan gi uttrykk for sitt syn. Det bør også sørges for at **den som kan ha** partsrettigheter og de som utvilsomt er parter, gis mulighet til å imøtegå hverandres argumentasjon (og eventuelle bevis).

Foreldre med foreldreansvar

Dersom en forelder som har del i foreldreansvaret har en **svak relasjon** til barnet (typisk grunnet langvarig fravær av kontakt) må det vurderes om vedkommende likevel ikke skal ha partsstatus. I slike tilfeller må kommunen ha forsøkt å komme i kontakt med vedkommende for å orientere om saken og spørre om hen ønsker partsstatus, jf. barnevernsloven § 12-2.

I sak om **opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse** er foreldre med del i foreldreansvaret part. For å fremsette begjæring om opphevelse, kreves det i tillegg at foreldereren har fast bosted for barnet etter barnelovens regler, eller del i fast bosted. Dersom det er uavklart hvem av foreldrene som har fast bosted (f.eks. der de bodde sammen før omsorgsovertakelsen, men har skilt lag uten å avtale hvem som fremover skal ha fast bosted for barnet), kan begge foreldrene fremsette begjæring om tilbakeføring, jf. HR-2021-2353-A avns. 21 og 26.

Dersom det må legges til grunn at den foreldereren som krever tilbakeføring ikke har fast bosted, eller del i fast bosted, skal saken avvises. Nemndleder må da skrive et avvisningsvedtak, jf. barnevernsloven § 14-12 tredje ledd. Et avvisningsvedtak skal forkynnes, jf. § 14-24, og kan kreves rettslig overprøvd, jf. Rt-1996-1597.

Foreldre uten foreldreansvar

Foreldre uten del i foreldreansvaret er part i sak som gjelder krav som retter seg mot vedkommende (f.eks. samvær, hjelpetiltak, adopsjon), men i utgangspunktet ikke for eventuelle andre krav (f.eks.

omsorgsovertakelse eller samvær med den andre forelderen). Dette kan innebære at en sak som gjelder flere krav, må deles. Men også foreldre uten foreldreansvar kan ha partsrettigheter dersom saken etter en konkret vurdering kan sies «å direkte gjelde» vedkommende.

I sak om **omsorgsovertakelse og i sak om opphevelse** av vedtak om omsorgsovertakelse må det vurderes om forelder uten del i foreldreansvaret skal gis partsstatus dersom vedkommende har en sterk tilknytning til barnet. Det kan f.eks. være at forelderen bor eller har bodd sammen med barnet, eller har regelmessig samvær med barnet, jf. Efstad m.fl. 2023 s. 316-317. Merk at foreldreansvar likevel er en forutsetning for å kreve tilbakeføring, jf. [HR-2021-2353-A](#) avsn. 21-22.

I sak om fastsettelse eller endring av **samvær og/eller kontakt for én forelder, evt. for andre** enn foreldrene, vil ofte den forelderen uten foreldreansvar også ha partsrettigheter. Dette fordi det er det samlede samværet for barnet som skal vurderes, og at kontaktordningen for den ene kan ha betydning for den andres samvær og/eller kontakt. Dersom kontaktordningene ikke virker inn på hverandre, har foreldrene uten foreldreansvar ikke partsrettigheter i den andres sak.

Pålegg om **hjelpetiltak** kan rettes både mot foreldre som barnet bor sammen med og foreldre som har samvær med barnet, jf. barnevernsloven [§ 3-4](#) tredje ledd. Om begge foreldrene i en slik sak skal anses som parter, avhenger av i hvilken grad tiltaket berører vedkommende, se Efstad m.fl. 2023 kap. 12.4.

I sak om **adopsjon** er foreldrene alltid part, uavhengig av om de har del i foreldreansvaret eller ikke.

Særlig om foreldre til mindreårige foreldre

Dersom det fremmes sak for et barn der en (eller begge) foreldrene til barnet er under 18 år, kan det reises spørsmål om foreldrene til barnets foreldre (besteforeldrene til barnet saken gjelder) skal ha partsstatus. Selv om besteforeldre i et slikt tilfelle er verge for sitt barn, vil de ikke ha rett til partsrettigheter i saken.

Barnets foreldre har partsrettigheter selv om de er umyndige, jf. barnevernsloven [§ 12-2](#), og er prosessdyktige i henhold til tvisteloven [§ 2-2](#) (3). Umyndige foreldres foreldre vil likevel i kraft av foreldreansvaret ha rett til å bli underrettet om saken. Den umyndige vil ha rett til taushet etter barnevernsloven [§ 13-1](#), og det innebærer at (beste)foreldrene må ha samtykke fra sitt barn for å få innsyn i sakens dokumenter og for å overvære eventuelle møter. Det vises også til pasient- og brukerrettighetsloven [§ 3-4](#) angående helseopplysninger for personer under 18 år. Umyndige foreldres foreldre kan tillates å overvære et møte for barneverns- og helsenemnda dersom vilkårene etter barnevernsloven [§ 14-17](#) er oppfylt.

4.4.4. Partsstatus for barn i barnevernssaker

Innledning

Barnevernsloven [§ 12-3](#) regulerer partsrettigheter særskilt, og gjør dermed unntak fra de alminnelige reglene om partsrettigheter i forvaltningsloven [§ 2](#) bokstav e Særreglene forklares nedenfor. Barns partsrettigheter i saker som gjelder barns klage på vedtak om flytting omtales i [punkt 11.2](#), jf. barnevernsloven [§ 12-3 a](#).

§ 12-3 første ledd - automatisk part

Etter barnevernsloven [§ 12-3](#) første ledd er barn part

- når barnet har fylt **15 år**
- i sak som gjelder barn som **utsetter sin utvikling for alvorlig fare**;
 - pålegg om hjelpetiltak etter [§ 3-5](#)

- opphold i institusjon etter § 6-2
- opphold i institusjon etter § 4-4 (akuttvedtak)
- i sak om som gjelder **menneskehandel**;
 - opphold i institusjon etter § 6-6
 - opphold i institusjon etter § 4-5 (akuttvedtak)

Etter barnevernsloven § 12-3 første ledd siste setning er det en forutsetning at barnet **«forstå[r] hva saken gjelder»** for å kunne gjøre partsrettigheter gjeldende. Det er gode grunner til å tolke vilkåret innskrenkende og reservere det for alternativet *«fylt 15 år»*. I den tidligere 1992-loven § 6-2 andre ledd var tilsvarende vilkår etter ordlyden kun knyttet til dette alternativet. Det står ikke i forarbeidene at lovgiver mente å endre anvendelsesområdet. Rettsikkerhetshensyn tilsier dessuten at barn alltid bør være part i saker etter barnevernsloven §§ 4-4/6-2 og 4-5/6-6. Vedtak etter disse bestemmelsene er særlig inngripende for barnet selv, og ofte vil det ikke være andre parter som argumenterer for barnets syn.

Innholdet i vilkåret *«forstå hva saken gjelder»* er ikke avklart i forarbeidene eller rettspraksis. Etter ordlyden kreves noe mer enn medvirkningsretten som loven kobler til hvorvidt barnet er *«i stand til å danne seg egne meninger»*, jf. barnevernsloven § 1-4. Det kan derfor tenkes at et barn over 15 ikke har partsrettigheter, men at det likevel har rett til å medvirke.

Der et barn er sterkt psykisk utviklingshemmet eller har en svært lav kognitiv fungering, kan det etter omstendighetene være aktuelt å nekte partsrettigheter med den begrunnelse at barnet ikke forstår hva saken gjelder. Men bestemmelsen må anvendes som en snever unntaksregel, se også Sørensen 2023 side 425.

§ 12-3 andre ledd – konkret vurdering for barn under 15 år

For **barn under 15 år** skal det vurderes å innvilge partsstatus dersom hensynet til barnet tilsier det, jf. barnevernsloven § 12-3 andre ledd. Dette avgjøres av nemndleder. Noen har reist spørsmål om det kanskje er de yngste barna som kunne ha mest behov for en egen advokat, jf. f.eks. Nordvik 2021 s. 404. Loven må imidlertid forstås slik at det skal mindre til for å innvilge barn som ligger nært opp til 15 år partsrettigheter, enn yngre barn, jf. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 18.2.4.3.

Vilkåret *«hensynet til barnet»* er ment å gi en **lavere terskel** for å innvilge partsstatus til barn under 15 år enn det var etter den tidligere barnevernloven av 1992 hvor dette bare kunne besluttes i *«særlige tilfeller»*, jf. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 18.2.4.1.

Om et barn bør innvilges partsrettigheter eller bare ha uttalerett etter barnevernsloven § 14-13 beror på en **konkret vurdering** av forholdene i den enkelte sak. Nemndleder må foreta en **avveining** mellom *«behovet for å opplyse saken og barnets ønske om og behov for partsrettigheter»* opp mot *«hvilken belastning partsrettigheter kan medføre for barnet»*, jf. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 18.2.4.3. Det er en forutsetning for å gjøre denne vurderingen at barnet er informert om muligheten til å få partsrettigheter og at barnet har uttrykt et ønske, se nærmere punkt 4.3.7.

Under henvisning til praksis fra Høyesterett som vektlegger hvorvidt barnet har et annet syn enn barnevernstjenesten og foreldrene, uttaler departementet at det er et sentralt moment om partsrettigheter er **nødvendig for å få tydelig frem barnets syn**. I tillegg fremhever departementet:

- barnets alder og modenhet
- barnets særlige forutsetninger/robusthet og sårbarhet

- sakens karakter, blant annet sakens konfliktnivå, type vedtak, om saken har vært behandlet mange ganger og om det foreligger nye opplysninger i saken som tilsier at barnet bør ha en mer aktiv deltakelse

Det er et tungtveiende argument for å gi barn partsrettigheter at foreldre og barnevernstjeneste er enige om tiltak som barnet ikke ønsker. Da det ellers ikke vil være noen som argumenterer for barnets syn i nemnda. Synspunktet underbygges av bl.a. Generell kommentar nr. 14 avsn. 96 hvor FNs barnekomité uttaler at barnet bl.a. bør ha en juridisk representant når det foreligger en potensiell konflikt mellom partene. Se også Oppedal 2023 s. 393 som argumenterer for at kravet om "equality of arms" etter EMK art. 6 forutsetter at barnet blir part når foreldre og barnevernstjenesten er enige om tilbakeføring mot barnets vilje.

At barnet kan være i en lojalitetskonflikt kan tale for og imot å innvilge barnet partsstatus, se Sørensen 2023 side 426.

Hvilken belastning partsrettigheter kan medføre for barnet vil kunne variere, blant annet etter type sak, konfliktnivået i saken, hvilke opplysninger saken inneholder, om barnet er kjent med de fleste opplysningene fra før m.m. Det bør også tas med i betraktning at tilrettelegging for en barnevennlig prosess kan redusere belastningene det er å ha partsrettigheter. Se punkt 5.1 om saksforberedelse for en barnevennlig prosess.

Det er vanskelig å angi noen nedre grense for når barn kan tilkjennes partsrettigheter. Tatt i betraktning forarbeidernes uttalelser om hvor unge barn som bør informeres om muligheten for partsrettigheter (se punkt 4.3.7) og praksis fra Høyesteretts ankeutvalg, er det nærliggende å tro at det nokså sjeldent vil være aktuelt å tilkjenne barn under 12 partsstatus. Under alle omstendigheter må det også for barn under 15 år gjelde et minstekrav om at barnet må forstå hva saken gjelder, sml. barnevernsloven § 12-3 første ledd.

Barn har rett til å **klage på vedtak om flytting** etter barnevernsloven § 5-5, jf. §12-3 a. andre ledd. Se nærmere om barns partsrettigheter i slike saker i punkt 11.2.

4.4.5. Partsstatus for andre i barnevernssaker

Fosterforeldre

Fosterforeldre har rett til å **klage på vedtak om flytting** etter barnevernsloven § 5-5, jf. § 9-8 andre ledd. Se nærmere om partsrettigheter for fosterforeldre i slike saker i punkt 11.3.

I sak om **tilbakeføring** har fosterforeldre ikke partsstatus, jf. HR-2022-729-A. Det samme antas å gjelde i andre saker, f.eks. endring av samvær eller sak om opphold i institusjon etter barnevernsloven § 6-2.

Heller ikke i sak om **adopsjon** anses fosterforeldre å ha partsrettigheter (selv om de er adopsjonssøkere), men i en sak om gjenåpning av adopsjonssak ble adoptivforeldrene (de tidligere fosterforeldrene) gitt partsstatus, jf. HR-2020-949-U.

Etter flytting fra et fosterhjem til et annet, eller der fosterforeldre går fra hverandre og fosterbarnet blir boende sammen med den ene, kan tidligere fosterforeldre begjære fastsatt samvær etter barnevernsloven § 7-3 andre ledd. Vedkommende vil da ha krav på partsstatus, jf. HR-2011-2269-A. I et slikt tilfelle vil også foreldrene være parter.

Steforeldre

Steforeldre har ikke partsstatus, men i spesielle tilfeller kan det vurderes om saken likevel må anses å «rette seg mot» vedkommende, jf. forvaltningsloven § 2 bokstav e). Et eksempel kan være der barnets biologiske mor/far er død, og barnet bor sammen med steforelderen.

Besteforeldre

Besteforeldre kan på visse vilkår kreve samvær, jf. barnevernsloven § 7-3 (se nærmere nedenfor), og skal registreres som part dersom de framsetter slik begjæring. I så fall skal også foreldrene registreres som parter.

Se også [Rt-2012-937](#) der besteforeldre krevde partsrettigheter ved overprøving av et vedtak hvor nemnda hadde besluttet at barnet ikke skulle bo i fosterhjem hos besteforeldrene. Høyesteretts ankeutvalg kom til at besteforeldrene ikke hadde partsstatus.

Andre nærstående

Andre nærstående kan på visse vilkår kreve fastsatt samvær, jf. barnevernsloven § 7-3. I så fall skal også foreldrene registreres som parter. Bestemmelsen inneholder **to alternativer**:

- Andre som har «**ivaretatt omsorgen**» for barnet før omsorgsovertakelsen, § 7-3 første ledd
 - Barnet må ha bodd sammen med vedkommende over tid, slik at tilknytningen mellom barnet og vedkommende er sterk.
 - Bestemmelsen omfatter også personer som har ivaretatt omsorgen samtidig med en forelder (typisk steforeldre), se Prop. 133 L (2020-2021) [punkt 13.4.4](#).
- Andre som barnet har en **nær tilknytning** til dersom den ene eller begge foreldrene er døde, eller der den ene eller begge foreldrene ikke har fått samvær, eller svært begrenset samvær, jf. § 7-3 andre ledd:
 - Det er barnets «tilknytning» til vedkommende som er sentral. For at det skal foreligge nær tilknytning, må det etter en helhetsvurdering foreligge nære personlige bånd «sett fra barnets ståsted», jf. [LE-2022-135561](#).
 - Ved død eller manglende/begrenset samvær er det nærstående på denne forelderens side som kan gis partsrettigheter. Nærstående på den andre forelderens side må opprettholde kontakt med barnet gjennom denne. Se nærmere Efstad m. fl. 2023 side 322.

Hva som anses å være «**svært begrenset samvær**» har endret seg over tid. Etter [HR-2021-1437-A](#) må det legges til grunn at seks årlige samvær eller mindre nå anses som svært begrenset, mens flere enn seks samvær ikke er det. Det er samværets hyppighet som er det sentrale, men varigheten kan i noen tilfeller også ha betydning. Se nærmere Efstad m. fl. 2023 side 323.

Dersom det er fastsatt samvær for foreldrene hver for seg, må det legges til grunn at det er omfanget av samvær for den enkelte som er avgjørende ved vurderingen av «**svært begrenset samvær**», ikke det samlede samværet for begge. Det vises til at formålet med bestemmelsen er å sikre at barnet får opprettholde etablert relasjon til personer det har en nær tilknytning til, jf. [HR-2021-1437](#), avsn. 61. Dersom den ene av foreldrene ikke har eller bare har svært begrenset samvær, vil barnet kunne miste sin relasjon til denne delen av familien, selv om den andre forelderens har mye samvær.

Etter barnevernsloven § 7-3 andre ledd kreves det i tillegg at barnet har en «**nær tilknytning**» til den som krever samvær. Det er tilknytningen på vedtakstidspunktet som er avgjørende, jf. [HR-2011-2269-A](#) avsn. 58. Om tilknytningsvilkåret uttales det i [LB-2019-84254](#):

«En «nær tilknytning» kan – basert på alminnelig språkbruk – reflektere både biologisk, emosjonell og sosial tilknytning. Biologisk tilknytning er som nevnt ikke tilstrekkelig. Basert på rettspraksis, jf. bl.a. Rt-2014-699 må det imidlertid legges til grunn at jo tettere det biologiske båndet er, jo mindre kreves av påvist emosjonell eller sosial tilknytning.»

Søsken

Søsken vil normalt ikke ha rettigheter som part.

Dersom en voksen søsken har ivaretatt omsorgen for et barn forut for omsorgsovertakelsen, eller der en forelder er død/har fått svært begrenset eller ikke samvær, vil søsken - på linje med andre nærstående - kunne få partsstatus i en samværssak.

Etter barnevernsloven [§ 7-5](#) skal barnevernstjenesten sørge for at barnet gjennom samvær og kontakt får opprettholde og styrke bånd til søsken. I saker om besøkskontakt etter adopsjon med søsken over 12 år må vedkommende søsken også samtykke, jf. barnevernsloven [§ 5-11](#). Søsken under 12 år skal få anledning til å medvirke, jf. Prop. 83 L (2024-2025) kap. 25.1 særmerknadene til [§ 5-11](#).

Oppnevnte verger

Statsforvalteren skal oppnevne verge for mindreårige dersom barnet ikke har foreldre med foreldreansvar for barnet eller der foreldrene er midlertidig ute av stand til å utøve forelderansvaret, jf. Vergemålsloven [§ 16](#). I slike tilfeller følger det av vergemålsloven [§ 17](#) andre ledd at vergen skal utføre de oppgaver som tilhører foreldreansvaret, slik det er regulert i barnelova [§ 30](#). Dette kan for eksempel være for mindreårige flyktninger eller barn med foreldre som er fratatt foreldreansvaret etter barnevernsloven [§ 5-8](#).

Vergen skal bli orientert om at nemnda har fått til behandling en sak mot barnet, hvis oppnevningen omfatter ivaretagelse av foreldreansvaret. Hvis vergen ber om å få partsrettigheter, må spørsmålet om partsstatus avgjøres ut fra en konkret vurdering. Vurderingstemaet er om saken retter seg mot eller direkte gjelder vedkommende, forvaltningsloven [§ 2](#) bokstav e.

Hvis vergen ikke gis partsstatus, bør det vurderes om vergen skal få anledning til å være til stede i saken etter barnevernsloven [§ 14-17](#) tredje ledd. Det kan være behov for at vergen er til stede i møte, for å treffe beslutninger som krever foreldreansvar, f.eks. samtykke til frivilling opphold.

4.4.6. Privat part i sak etter helse- og omsorgstjenesteloven

Privat part i sak etter helse- og omsorgstjenesteloven [kap. 10](#) er den rusmiddelavhengige ([§ 10-2](#)) og den gravide rusmiddelavhengige ([§ 10-3](#)). Dette gjelder også dersom hen er et barn, uavhengig av barnets alder, jf. pasient- og brukerrettighetsloven [§ 6-5](#).

Dersom den rusmiddelavhengige eller den gravide rusmiddelavhengige er under 18 år, vil hen ha verge, jf. vergemålsloven [§ 16](#). Som hovedregel er det foreldre med foreldreansvar som er verge for en mindreårig. Siden den (gravide) rusmiddelavhengige selv har partsrettigheter, og er prosessdyktig i henhold til tvisteloven [§ 2-2](#) tredje ledd, vil ikke vedkommendes foreldre ha partsrettigheter. Etter pasient- og brukerrettighetsloven [§ 3-4](#) vil en person under 18 år i stor grad ha rett til at helseopplysninger ikke deles med foreldrene. For ungdommer som er mellom 16 og 18 år skal informasjon ikke gis til foreldrene. Det vil altså være opp til ungdommen selv om foreldrene skal informeres om saken dersom vedkommende er over 16 år. Foreldrene kan tillates å være til stede under eventuelt møte i barneverns- og helsenemnda dersom vilkårene etter barnevernsloven [§ 14-17](#) tredje ledd er til stede, jf. helse- og omsorgstjenesteloven [§ 10-5](#) første ledd.

I klagesak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 er det brukeren/pasienten som har klagerett og dermed er privat part. Også brukerens verge og pårørende kan klage på beslutning om bruk av tvang og makt, og får i så fall partsstatus. Se punkt 12.2.9 om partsstatus i disse sakene.

4.4.7. Saksbehandling av spørsmål om partsstatus

Å ta stilling til hvem som er part i saken er i utgangspunktet en formløs avgjørelse som treffes under forkontrollen. Dette gjelder i de tilfeller der det er klart at vedkommende er part (f.eks. foreldre med del i foreldreansvaret, eller for barn over 15 år).

I tilfeller der spørsmålet om partsstatus treffes etter en nærmere vurdering, tilsier forsvarlig saksbehandling at det treffes en skriftlig beslutning etter øvrige parter har fått anledning til å uttale seg. Hvorvidt vedkommende det er spørsmål om å gi partsstatus til også skal høres, vil variere fra tilfelle til tilfelle.

Dersom et barn under 15 år ikke gjøres til part når barnet selv ønsker partsrettigheter, må det treffes en skriftlig beslutning hvor nemndleders vurdering kommer frem.

Hvis det er en privat part som ber om partsstatus for et barn som er betydelig yngre enn 12 år, bør øvrige parter høres før det treffes en skriftlig beslutning. Spørsmålet om barnet selv skal bli informert og gis anledning til å uttale seg, beror på om barnet er i stand til å forstå hva saken gjelder, jf. barnevernsloven § 12-3 første ledd siste setning.

Der det er snakk om partsstatus for andre (f.eks. partsstatus i omsorgsspørsmålet for en forelder uten del i foreldreansvaret, sak om samvær for andre enn foreldre eller partsstatus for fosterforeldre i klage over flyttevedtak etter barnevernsloven § 5-5) må det vurderes om øvrige parter skal gis anledning til å uttale seg før partsspørsmålet avgjøres. I disse tilfellene bør det som hovedregel treffes en skriftlig beslutning. Dette gjelder særlig der en part ber om partsstatus, men ikke gis det, og der noen innvilges partsstatus selv om en annen part protesterer. Nemndleders beslutning om å innvilge eller ikke innvilge partsstatus er en avgjørelse under saksforberedelsen som treffes av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-12. Beslutningen kan ikke gjøres til gjenstand for et selvstendig søksmål, med mindre den avviser saken. Beslutningen kan omgjøres, for eksempel hvis det kommer ny informasjon.

Dersom saken avvises på grunn av at den som har framsatt begjæringen ikke gis partsstatus, må det skrives et avvisningsvedtak. Dette er en saksstyrende avgjørelse som treffes av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-12. Et avvisningsvedtak kan kreves rettslig overprøvd, jf. Rt-1996-1597.

Saken må også avvises dersom det er uriktig organ (offentlig part) som har reist saken, med mindre dette rettes eller saken trekkes.

Dersom det under sakens behandling kommer fram at en part som ikke skal ha partsstatus, er registrert som part, eller at en part som skal ha partsstatus, ikke er registrert, må dette rettes opp. Det kan også skje endringer som innebærer at nye parter skal registreres eller utgå. For eksempel kan en forelder få del i foreldreansvaret, eller et barn fyller 15 år mens saken er til behandling. Nemndleder treffer avgjørelsen om endring i partsforholdet. Om de øvrige partene skal høres før beslutningen tas, avhenger av hvor klart spørsmålet er.

Om partsstatus og hva det innebærer vises det ellers til Bufdirs saksbehandlingsrundskriv Del 2, punkt 6.

4.5. Oppnevning av prosessfullmektig. Selvprosederende part

4.5.1. Utgangspunktet er fritt advokatvalg

Private parter skal ha oppnevnt advokat, jf. barnevernsloven [§ 14-7](#) andre ledd. Etter rettshjelploven [§ 21](#) første setning skal nemnda oppnevne prosessfullmektig. Hvem som kan oppnevntes som advokat beror på reglene om fri rettshjelp. Private parter har i utgangspunktet fritt advokatvalg, jf. rettshjelpsloven [§ 21](#) andre setning, sml. Prop. 133 L (2020-2021) [kap. 20.6.1](#). Prinsippet om fritt advokatvalg er en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti, og er viktig for at privat part har tillit til at advokaten representerer dennes beste interesser. Det frie advokatvalg gjelder også for barn med partsstatus, og barnet har selvbestemmelsesrett i valg av advokat.

Utgangspunktet om fritt advokatvalg kan imidlertid måtte vike for andre sentrale prinsipper, eller andre lov- eller forskriftsbestemmelser. Noen av disse omtales i neste punkt.

4.5.2. Unntak fra fritt advokatvalg

Bostedsforbehold

Private parter har krav på fri sakførsel uten behovsprøving i sak for nemnda, jf. rettshjelploven [§ 17](#) tredje ledd nr. 1 og 2.

Bostedsforbeholdet i salærforskriften [§ 9](#) andre ledd innebærer at staten ikke dekker merutgifter ved at det velges en advokat som har kontor utenfor rimelig nærhet til partens bo- eller oppholdssted. Merk at bestemmelsen om bostedsforbehold for nemnda og domstolene er ulike. For domstolene knyttes bostedsforbeholdet til «*rettskretsen*», jf. salærforskriften [§ 9](#) første ledd, mens for nemnda er det partens bo- eller oppholdssted som er avgjørende

Nemnda kan gi unntak fra bostedsforbeholdet, jf. salærforskriften [§ 9](#) tredje ledd. Nemndene fører en restriktiv praksis for å gi unntak, noe som er støttet av Statens sivilrettsforvaltning i en rekke avgjørelser. Det kan for eksempel vises til [REHJ-2021-530](#). Det vises også til Justisdepartementets [veiledning til salærforskriften](#) punkt 9.3 og Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv om fri rettshjelp, SRF 2025-1 [punkt 2.10](#).

Advokatens kapasitet

Barnevernsloven og rettshjelploven har ikke i lovteksten unntak fra det frie advokatvalg. Imidlertid følger det av særmerknadene til den tidligere barnevernloven av 1992 [§ 7-8](#), at saksbehandlingstiden kan være et relevant moment, jf. [Ot. prp. nr. 76 \(2005-2006\)](#). Det er også praktisert at det kan gjøres unntak fra det frie advokatvalg dersom den aktuelle advokat ikke har kapasitet til å ivareta saken innen rimelig tid, se også Lassen – Karnov lovkommentar til barnevernsloven 2021 [§ 14-7](#).

Regler og retningslinjer for god advokatskikk

Advokatvirksomhet skal drives i samsvar med god advokatskikk, jf. advokatloven [§ 37](#) første ledd. Advokatforeningens regler for god advokatskikk gjelder som forskrift, jf. advokatloven [§ 37](#) andre ledd. Advokatforeningen har også vedtatt egne [Retningslinjer for advokater i saker som omhandler eller berører barn](#). Advokaten har et selvstendig ansvar for å drive advokatvirksomhet i henhold til regler og retningslinjer for god advokatskikk. Spørsmålet er om nemnda har et selvstendig ansvar for at det ikke oppnevnes advokater i strid med disse prinsippene. Spørsmålet aktualiseres dersom det foreligger opplysninger som viser at oppnevningen vil være i strid med reglene for god advokatskikk.

Hverken barnevernsloven, rettshjelploven eller forarbeidene sier noe om reglene for god advokatskikk. Det foreligger imidlertid praksis fra Statens sivilrettsforvaltning hvor det frie advokatvalg er begrenset av reglene for god advokatskikk, se [REHJ-2018-571-1](#). Til sammenligning har straffeprosessloven [§ 102](#) tatt inn i lovteksten begrensning i det frie advokatvalg både ut fra et forsinkelseshensyn og om det er

“utilbørlig å oppnevne forsvareren». I den forbindelse har Høyesterett i [HR-2001-439](#) uttalt at reglene for god advokatskikk må tillegges stor vekt.

Selv om barnevernsloven ikke har tilsvarende unntak, stiller [§ 14-5](#) krav om at saksbehandlingen skal være rettfærdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitsskapende. Ut fra dette må nemnda kunne begrense det frie advokatvalg, hvis det foreligger opplysninger som viser at det vil være i strid med reglene for god advokatskikk å oppnevne prosessfullmektigen.

Flere parter – hver sin eller felles advokat?

Dersom det er flere private parter må det vurderes om disse skal ha felles eller hver sin prosessfullmektig. Dette er en praktisk problemstilling og den reguleres i advokatforskriften [kap. 12](#), punkt 3.2.2 og 3.2.6.

Foreldre som har felles interesse i sakens utfall, kan representeres av samme advokat. Dersom foreldre ikke har felles interesse og dermed bør ha hver sin advokat, skal de ikke representeres av advokater fra samme kontor/kontorfellesskap.

Dersom foreldrene bor sammen og ikke har **motstridende interesser** av et visst omfang i sakens utfall, skal de som hovedregel få oppnevnt én prosessfullmektig. I Statens sivilrettsforvaltnings avgjørelse [REHJ-2018-1015](#) er det redegjort for hvilke hensyn som skal vektlegges i vurderingen.

Foreldre som ikke bor sammen, og som ønsker hver sin advokat, bør som hovedregel få det. Unntak kan likevel gjøres dersom det er klart at det ikke er eller kan oppstå motstridende interesser mellom foreldrene. Samme advokat kan f.eks. tenkes i saker etter barnevernsloven [§ 6-2](#) når foreldrene som ikke er bor sammen, er enige med kommunen. I [ADA-2022-D14832](#) var risikoen for at foreldrene underveis i en omsorgssak kunne få motstridende interesser nok til at det var et brudd på reglene for god advokatskikk at de hadde felles advokat.

Barn/ungdom som har partsstatus skal ha egen advokat (en annen enn foreldrenes, og fra et annet kontor enn foreldrene). Søsken kan likevel representeres av samme advokat dersom de ikke har motstridende interesser. Barnet selv har rett til å velge prosessfullmektig, jf. [HR-2014-1022-U avsn. 15](#). Det er altså ikke foreldrene som skal velge for barnet. I praksis kan det være vanskelig for nemnda å vite om barnet har fått velge fritt, men nemnda må i alle fall forsikre seg om at barnet har fått informasjon om at dette er barnets valg.

Det skal oppnevnes egen prosessfullmektig for **andre** enn foreldre (f.eks. besteforeldre) som krever samvær med et barn. Fordi det samlede samværet for barnet er et moment i den materielle avgjørelse, vil det kunne oppstå motstridende interesser mellom de ulike partene selv om de i utgangspunktet synes å ha felles interesser. Personer som skal utøve samvær sammen, bør få oppnevnt én felles prosessfullmektig.

Selv om det går frem av begjæringen at partene er representert av hver sin advokat, bør spørsmål om motstridende interesse avklares før oppnevning sendes, med mindre spørsmålet er opplagt. Partene kan uansett representeres av hver sin advokat dersom de ønsker det, men det offentlige dekker bare kostnader til én advokat.

4.5.3. Selvprosederende part

I barnevernsloven [§ 14-7](#) andre ledd står det at nemnda «skal» oppnevne advokat for parten. Nemndas plikt er å sørge for at private parters rett til advokatbistand blir reell. Det er lagt til grunn at dette er en rett private parter står fritt til å benytte seg av, jf. Ofstad og Skar 2015 s 379.

Det er sjelden at en part ikke ønsker å la seg bistå av advokat, men det hender. I motsetning til domstolene, har nemnda **ikke en uttrykkelig hjemmel til å pålegge** en part å bruke advokat, jf. tvisteloven [§ 3-2](#). Nemnda bør likevel oppfordre parter til å benytte seg av retten til å la seg bistå av

advokat. Det er arbeidskrevende og vanskelig for nemndleder å sørge for at en selvprosederende part på en tilfredsstillende måte får ivaretatt sin rettssikkerhet.

I særlige tilfeller må det **likevel vurderes** om det skal oppnevnes advokat også for en part som ikke ønsker det. Dette kan være aktuelt i særlig komplekse saker, for å ivareta en parts rettssikkerhet. I EMDs dom P., C. og S. mot Storbritannia 2002, var det en krenkelse av EMK art. 6 nr. 1 at en part var selvprosederende i en kompleks og langvarig sak om omsorgsovertakelse, og en påfølgende adopsjonssak («*freeing for adoption*»).

Parten kan ikke pålegges å samarbeide med advokaten, men advokatens oppdrag kan være å påpeke forhold som er av betydning for partens rettssikkerhet, f.eks. foreslå vitner eller å stille spørsmål til parter og vitner for å opplyse saken. I et slikt tilfelle må også parten selv tillates å utøve prosessrettigheter på egen hånd.

4.5.4. Andre enn advokater som prosessfullmektig

Advokatmonopolet ble opphevet ved advokatloven § 66. Likevel består det såkalte prosessmonopolet for advokater i domstolen, jf. tvisteloven § 3-3. Denne bestemmelsen fastslår at det kreves rettens tillatelse dersom andre enn advokater og advokatfullmektiger skal opptre som prosessfullmektig i retten.

Barnevernsloven henviser ikke til tvisteloven § 3-3. Det innebærer at Barneverns- og helsenemnda i utgangspunktet ikke kan nekte en part å benytte en fullmektig, jf. forvaltningsloven § 12. Det foreligger altså en adgang til å la seg bistå av andre, men vedkommende vil kun være fullmektig uten å være offentlig oppnevnt prosessfullmektig

Når det gjelder offentlig oppnevning av prosessfullmektig, følger det av rettshjelpsloven § 2 første ledd at det som hovedregel kreves at vedkommende er advokat for å kunne oppnevnes med rett til å gi fri sakførsel. Selv om rettshjelpsloven § 2 tredje ledd åpner for at andre enn advokater i visse tilfeller kan yte rettshjelp, gjelder dette ikke i barnevernssaker for nemnda.

Dette understrekes også i barnevernsloven § 14-7 andre ledd første punktum, hvor det kommer frem at nemnda skal oppnevne advokat for de private parter.

4.6. Mangel ved begjæring - pålegg om retting og avvisning

4.6.1. Frist for retting av mangel ved begjæringen

Dersom nemndleder etter kontroll av begjæringen finner at den er mangelfull eller på andre måter ikke oppfyller kravene i barnevernsloven § 14-9 første og andre ledd, skal nemndleder gi **pålegg om retting** og sette en **kort frist** for dette, jf. bestemmelsens tredje ledd. Denne hjemmelen kan blant annet benyttes dersom saksfremstillingen er uoversiktlig eller det er fremlagt så mye dokumenter at det gjør saken uoversiktlig eller vanskelig tilgjengelig.

En typisk mangel ved begjæring om plassering etter barnevernsloven § 6-2, er at aktuell institusjon ikke er oppgitt. Dette skyldes vanligvis at Bufetat ikke har gitt tilbud om bestemt institusjon når saken innsendes. Det er viktig at dette spørsmålet er avklart i god tid før forhandlingsmøtet slik at de private partene – særlig ungdommen – kan ta stilling til og forberede spørsmålet om institusjonens egnethet og forholdsmessighetskravet. Selv om kommunen er avhengig av Bufetats saksbehandling, er det viktig at nemndleder tar spørsmålet om institusjon opp med kommunens prosessfullmektig og setter frist for å avklare institusjonstilbudet.

En annen vanlig mangel ved begjæringer er at det ikke kommer frem opplysninger om barnets medvirkning og partsrettigheter (i saker hvor det kan være aktuelt).

Et tredje eksempel på forhold som kan kreve retting, er saker hvor det er inngitt én felles begjæring, men nemndleder vurderer at saken på grunn av taushetsplikt skal fremmes som to (eller flere) saker.

Pålegg om retting **bør gjøres skriftlig**. Dersom det gjøres muntlig i telefon til kommunens prosessfullmektig eller barnevernstjenestens saksbehandler, bør samtalen bekreftes skriftlig med kopi til øvrige parter.

Det skal settes en «*kort frist*» for rettingen. **Hvor lang frist** som settes vil avhenge av hva som skal rettes. Dersom rettingen gjelder en avklaring av om et barn under 15 år ønsker partsrettigheter, bør fristen ikke settes lengre enn noen ganske få dager (kanskje 2-3 dager). Det er viktig at dette avklares raskt, slik at eventuell oppnevning av advokat kan skje. Samme frist kan settes for avklaring av om og i så fall hvordan barn uten partsrettigheter skal medvirke. For andre spørsmål kan det vurderes å sette en noe lengre frist, men sjelden lengre enn 7 – 10 dager.

Dersom rettingen gjelder å fremlegge tilbud om konkret institusjon i barnevernsloven § 6-2-sak har det vært vanlig i noen nemnder å knytte fristen til tidspunkt for berammet forhandlingsmøte. Dette har i en del tilfeller ført til utsatte møter, noe som er svært uheldig – særlig ungdommen har opphold med grunnlag i akuttvedtak. Også i disse sakene anbefales det å sette frist på et bestemt antall dager. Siden dette er blitt en svært vanlig mangel ved begjæringene, er det flere nemnder som har sendt brev til kommunene i sitt distrikt og gjort oppmerksom på at det vil bli satt frist for retting, og at saken vil bli vurdert avvist dersom institusjonstilbud ikke fremlegges innen fristen.

Dersom det på dette stadiet gis pålegg om retting, bør rettet begjæring være mottatt før tilsvarsfristen går ut. Pålegg om retting kan også gis senere, for eksempel på bakgrunn av opplysninger i tilsvaret.

Selv om barnevernsloven § 14-9 tredje ledd første setning sier at det «*skal*» gis pålegg om retting, må det vurderes om dette er en hensiktsmessig framgangsmåte. Avhengig av hvilke mangler det er snakk om, kan det være like effektivt å ta forholdet opp under et planmøte.

4.6.2. Beslutning om avvisning av begjæring

I motsetning til tidligere barnevernlov, gir barnevernsloven § 14-9 tredje ledd andre setning adgang til å *avvise* en begjæring som ikke blir rettet innen den frist som er satt. Departementet at antok avvisningsadgangen ikke vil bli mye brukt, men la til grunn at hjemmelen ville føre til at kommunene i større grad følger opp pålegg om retting, jf. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20.5.4.

Nemndleder må gjøre en **konkret vurdering** av om det er **forsvarlig** å avise saken, og om dette vil være til *barnets beste*. Det forventes en grundigere vurdering når avvisning vil føre til at et akuttvedtak opphører, jf. Prop. 133 L kap. 20.5.4. Dersom konsekvensen av opphør av et akuttvedtak er en reell og aktuell fare for liv og/eller alvorlig skade på barnets helse eller utvikling, vil det ikke være riktig å avvise saken. Ellers vil sentrale forhold i vurderingen av forsvarlighet og barnets beste kunne være:

- partenes syn
- barnets syn (hvis barnet har rett til å uttale seg)
- om det er mulig for nemnda å behandle saken uten at det aktuelle forhold rettes av offentlig part
- avgjørelsens belastning for de private parter og barnet, og da særlig om det er noen grunnleggende rettigheter som står i fare for å bli krenket, inkludert
 - barnets rett til omsorg og beskyttelse, herunder om det er andre tiltak som kan ivareta dette ved en avvisning
 - rett for parter og barn uten partsrettigheter til å få en rask avgjørelse av saken
 - når det foreligger et akuttvedtak etter barnevernsloven § 4-4; barnets rett til ikke å utsettes for en uforholdsmessig frihetsberøvelse (se nedenfor)
- hvis mangelen i begjæringen skyldes svikt utenfor kommunens kontroll og rådighet, kan det antagelig være et moment som taler for at saken ikke avvises

Siste kulepunkt har sammenheng med et sentralt formål med avvisningshjemmelen, nemlig at hjemmelen er ment å være et effektivt virkemiddel for at kommunen raskt retter en feil i begjæringen, jf. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20.5.4. Merk at TSRO-2023-159578 går lengre enn det som legges til grunn her. Tingretten la der til grunn at manglende institusjonsplass ikke alene kan være det faktiske grunnlaget for å avvise en § 6-2 sak, da det er Bufetats ansvar å fremskaffe institusjonsplass.

Et alternativ til å avvise en § 6-2 sak grunnet manglende institusjonsplass, kan være å utsette forhandlingsmøte i påvente av institusjonsplass. En sak må aldri utsettes på ubestemt tid; det må berammes en bestemt dato for nytt forhandlingsmøte.

Dersom ungdommen har midlertidig opphold med grunnlag i akuttvedtak, må nemndleder være oppmerksom på at en utsettelse kan føre til at det midlertidige oppholdet blir en uforholdsmessig frihetsberøvelse etter EMK art. 5. En akuttinstitusjon er ofte ikke er rigget for å tilrettelegge for verken skolegang eller adekvat behandling som EMD krever etter EMK art. 5 nr. 1 bokstav d. EMD har akseptert midlertidig opphold i akuttinstitusjoner uten slikt innhold, men krever at det midlertidige tiltaket raskt («*speedily*») avløses av et oppholdssted som har tilstrekkelige ressurser. Se nærmere EMDs Guide on Article 5 punkt 104-110 med henvisninger.

I vurderingen av om det er forsvarlig og til barnets beste å avvise en § 6-2 sak for en ungdom med midlertidig opphold, blir det derfor sentralt å foreta en grundig avveining mellom ungdommens rett til ikke å utsettes for en uforholdsmessig frihetsberøvelse på den ene siden, og den unges rett til beskyttelse på den andre. Det må legges stor vekt på belastningen det er for ungdommen å være på akuttinstitusjon, om det er mulig for barnevernstjenesten (eller andre) å sette inn mindre inngripende tiltak for å beskytte barnet og hvor alvorlig risiko barnet utsettes for dersom det akuttvedtaket opphører.

Dersom saken avvises, må det skrives et avvisningsvedtak. Dette er en saksstyrende avgjørelse som treffes av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-12. Et avvisningsvedtak kan kreves rettslig overprøvd, jf. Rt-1996-1597.

4.7. Foreløpige vurderinger og avgjørelser

4.7.1. Innledning

Etter forkontrollen og nærmere vurdering av begjæringen, skal nemndleder treffe avgjørelser om videre saksbehandling, jf. barnevernsloven § 14-11 andre ledd. Av tidligere barnevernlov § 7-12 andre ledd fremgikk det at disse vurderinger/avgjørelser skulle treffes «**umiddelbart**». Dette kommer ikke frem i lovteksten i gjeldende lov. Hensynet til en forsvarlig og effektiv saksbehandling tilsier likevel at det før pålegg om tilsvar sendes ut gjøres en foreløpig vurdering. Da kan man i pålegg om tilsvar be om merknader til bestemte forhold. Noen av punktene inngår også i forkontrollen.

Punktene som er listet opp i barnevernsloven § 14-11 andre ledd er ikke uttømmende.

4.7.2. Én eller flere saker

Et forhold som ikke er tatt med i opplistingen i barnevernsloven § 14-11 andre ledd, er om de ulike forslag til tiltak/krav som er fremsatt i begjæringen, **skal behandles som én eller flere saker**. Spørsmålet er viktig å ta stilling til før pålegg om tilsvar sendes ut, da lovbestemt taushetsplikt kan innebære at ikke alle parter/prosessfullmektiger har rett til innsyn i alle opplysningene. Avgjørende for taushetsplikten er hvem som har partsstatus for det aktuelle kravet som opplysningene knytter seg til.

Dersom saken for eksempel gjelder to barn med felles mor, men hver sin far, vil fedrene ikke ha rett på innsyn i opplysningene om det andre barnet. Da må det opprettes to saker – én for hvert barn. Dersom kommunen sender inn én felles begjæring skal den returneres til kommunen med opplysning om at det må fremmes to begjæringer som skiller mellom opplysningene for hvert av barna.

Etter den tidligere barnevernloven av 1992 gjaldt det samme dersom en forelder ikke hadde del i foreldreansvaret. Vedkommende hadde da kun rett til innsyn i opplysninger som var av betydning for hans/hennes samværsrett, men ikke i opplysninger som knyttet seg til omsorgsovertakelsen. Etter barnevernsloven § 14-11 femte ledd er dette endret ved at saker som gjelder «**felles barn, kan behandles felles og til felles avgjørelse uten at lovbestemt taushetsplikt er til hinder for det**».

Saker som gjelder foreldrenes felles barn, kan altså behandles sammen uavhengig av om foreldreansvaret er felles eller ikke. Bestemmelsen er en kan-regel, og nemndleder må vurdere nærmere om saken skal behandles som én eller flere saker, etter at partene har uttalt seg. De sentrale forarbeidene til bestemmelsen er Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20.9.4. Se også Sørensen 2023 kap. 22.4.3. I den konkrete vurderingen av om sakene skal forenes er bl.a. følgende relevant:

- Hensynet til barnet kan tilsi forening da det blir færre prosesser.
- Forening kan bidra til at sakene blir bedre belyst
- Partenes rettssikkerhet kan styrkes ved at de får innsyn i alle opplysningene vedrørende barnet
- Rettssikkerheten for barn og foreldre økes ved at nemnda får alle opplysningene i samme sak
- Graden av sensitive opplysninger om én eller begge partene kan tilsi at sakene ikke bør forenes, dersom partene motsetter seg det.
- Partenes behov for taushetsplikt.

Sak om samvær der flere skal ha samvær med samme barn, f.eks. både foreldrene og besteforeldrene, skal behandles sammen uten hinder av taushetsplikt. Dette fordi nemnda skal gjøre en totalvurdering av samværet for barnet.

Saker som gjelder flere barn/ulike parter kan også tas opp til felles behandling og felles avgjørelse dersom partene **samtykker**. Da vil ikke lovbestemt taushetsplikt være til hinder. Kommunen bør avklare dette spørsmålet før saken sendes til nemnda. Hvis dette ikke er gjort, må nemnda behandle sakene hver for seg frem til dette er avklart.

Også i Domstolsadministrasjonens Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker anbefales det at spørsmålet om forening av saker sjekkes umiddelbart etter saken kommer inn og eventuelt tas opp som tema i planmøte. Merk også følgende anbefalinger i domstolenes veileder:

- Det kan være behov for praktiske tilpasninger under hovedforhandlingen, som at en part aksepterer å forlate rettsmøte under vitneførsel om særlige sensitive opplysninger om den annen part.
- Hensynet til barnets beste er et vesentlig moment i avgjørelsen av om sakene skal forenes til felles behandling, jf. Grunnloven § 104 andre ledd og BK art. 3.

4.7.3. Nærmere om § 14-11 andre ledd bokstav a-h

Etter barnevernsloven § 14-11 andre ledd **bokstav a-d** skal nemndleder ta stilling til spørsmål som gjelder møter og nemndas sammensetning. Disse spørsmålene skal kommunen ha redegjort for i begjæringen, jf. § 14-9 andre ledd siste setning. Nemndleders vurdering av hvilke møter som skal avholdes og nemndas sammensetning vil på dette stadiet være foreløpig, da de private parters syn ofte ikke er kjent.

Nemndleder vil ikke kunne ta stilling til om saken skal avgjøres etter forenklet saksbehandling eller behandles som samtaleprosess før tilsvar er inngitt. Dette selv om det i begjæringen kan være opplyst hvordan barnevernstjenesten har oppfattet de private partenes syn. For samtaleprosess er dette uttrykkelig bestemt i samtaleprosessforskriften § 4 første ledd andre setning. Spørsmål om møter er også et punkt under forkontrollen, og dersom nemndleder vurderer at saken er egnet for samtaleprosess, og kommunen har samtykket til slik behandling, skal det i ProSak krysses av for alternativet «*samtaleprosess vurderes*».

Etter **bokstav e og f** skal nemndleder vurdere behovet for ytterligere bevisførsel og bevisførselens form. Nemndleders ansvar for å vurdere bevisførselen må ses i sammenheng med at barnevernssaker er unntatt partenes frie rådighet, og at nemnda har et selvstendig ansvar for å sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, jf. barnevernsloven § 14-5 andre ledd. I mange tilfeller vil det være hensiktsmessig å vente med å ta opp spørsmålet om ytterligere bevisførsel til etter at tilsvar er inngitt. Dette gjelder særlig spørsmålet om det er behov for sakkyndig utredning.

Når det gjelder **bevisførselens form** er det særlig aktuelt å vurdere om vitner skal høres ved personlig oppmøte eller i fjernavhør. Det vises til tvisteloven § 21-9 og § 21-10 som gjelder tilsvarende for nemndas saksbehandling, jf. barnevernsloven § 14-18. Fjernavhør gjennomføres nå normalt som videoavhør. Adgangen til fjernavhør er etter endring av tvisteloven § 21-10 i 2022 vesentlig utvidet, og bestemmer at «*parter, vitner og sakkyndige kan fjernavhøres når det er hensiktsmessig og forsvarlig*». Både hensyn til vitnenes tidsbruk og økonomiske grunner, kan tilsi fjernavhør av vitner som ikke oppholder seg i byen/stedet der saken skal behandles.

Dersom det ikke går frem av begjæringen og tilsvar om utenbys vitner skal møte eller fjernavhøres, bør dette tas opp på planmøte. Det er nemndleder som tar stilling til om vitner skal tillates fjernavhørt etter at partene er gitt anledning til å uttale seg.

Se punkt 4-16 om fjernavhør av personer som oppholder seg i utlandet.

Dokumenter som fremlegges skal være på norsk, eller som hovedregel følges av oversettelse til norsk, jf. domstolloven § 136. Utgifter til oversettelse kan den private partens prosessfullmektig ta med i sin salær oppgave, jf. salærforskriften § 5 femte ledd. Om bruk av samisk i saksdokumenter vises det til domstolloven § 136a og sameloven § 3-4.

Etter bestemmelsens andre ledd **bokstav g** skal nemndleder videre vurdere hvordan barnet skal bli hørt. Barnet skal være informert av barnevernstjenesten om retten til medvirkning, jf. medvirkningsforskriften § 4, og i begjæringen skal kommunen opplyse om og eventuelt hvordan barnet ønsker å bli hørt, jf. barnevernsloven § 14-9 første ledd bokstav g. Dette spørsmålet skal derfor være avklart slik at nemndleder kan ta stilling til det uten å avvente øvrige parters syn. Se nærmere om saksforberedelse for barns deltakelse i punkt 5.

Etter **bokstav h** skal nemndleder videre ta stilling til behovet for tolk under møter i nemnda. Også dette bør være avklart gjennom kommunens begjæring. Dersom det ikke er opplyst, skal privat parts prosessfullmektig opplyse det i tilsvaret. Behovet for tolk bør gjøres til tema under planmøte. Se nærmere om temaet i Retningslinje for bestilling og bruk av tolk.

4.7.4. Adgang til omgjøring

Nemndleders vurdering av forholdene som er nevnt i barnevernsloven § 14-11 andre ledd kan omgjøres under den videre saksbehandling. Det er ikke uvanlig at det kommer frem opplysninger under saksforberedelsen som endrer f.eks. på behovet for møter eller hvordan et barn ønsker å medvirke i saken.

4.8. Tilsvar

4.8.1. Varsel til privat part

Så snart nødvendige avgjørelser/foreløpige vurderinger er foretatt, skal nemnda varsle private parter om begjæringen og sette en kort tilsvarsfrist, normalt ti dager, jf. barnevernsloven § 14-10. Dette gjøres gjennom oppnevning av advokat for de private partene, se nærmere punkt 4.5.

Om dette gjøres straks saken er registrert eller etter forkontrollen, er overlatt til den enkelte nemnd å fastsette i interne retningslinjer. Det er imidlertid viktig at hver nemnd har gode rutiner for å sikre at

nødvendige forhold er avklart – blant annet om det skal være én eller flere saker, jf. punkt 4.7.2. I motsatt fall risikerer man brudd på lovbestemt taushetsplikt.

4.8.2. Tilsvarets innhold

Barnevernsloven § 14-10 angir hva tilsvaret skal inneholde, og innebærer at det må angis privat parts syn på flere av forholdene som begjæringen skal inneholde.

4.8.3. Manglende tilsva

Dersom tilsva ikke er mottatt innen fastsatt frist, må nemnda ha gode rutiner for purring. Det har ingen rettslige konsekvenser for parten dersom tilsva ikke inngis, men det er uheldig for sakens opplysning og for vurdering av sakens videre behandling.

Dersom tilsva ikke mottas etter purring fra saksbehandler, bør nemndleder etterspørre tilsva fra prosessfullmektigen. Det må forventes at en advokat som har tatt imot oppdrag fra det offentlige følger opp pålegg om tilsva, eventuelt ber om utsatt tilsvafrist ved behov. Det kan også vurderes å innkalle til planmøte for å få avklart partens syn på saken eller hvorfor tilsva ikke er inngitt.

4.9. Aktiv saksstyring gjennom dialog med prosessfullmektigene

4.9.1. Innledende bemerkninger

Etter at tilsva er kommet inn til nemnda, må nemndleder vurdere om det er anførsler og /eller forhold som trenger å avklares før forhandlingsmøtet. Hvis det er nødvendig at nemnda treffer skriftlige beslutninger, skal prosessfullmektigene alltid gis anledning til å utale seg. En god rettesnor er å involvere prosessfullmektigene i spørsmål som partene kan tenkes å ha interesse i hvordan løses.

I noen tilfeller er det tilstrekkelig å avklare spørsmål gjennom brev eller e-post utveksling. I saker som skal behandles i samtaleprosess, **skal** partene tilbys planmøte, jf. samtaleprosessforskriften § 4 andre ledd. Når det er behov for nærmere dialog med prosessfullmektigene anbefales det å gjennomføre planmøter også ved ordinær behandling.

4.9.2. Nærmere om planmøte (saksforberedende møte)

Gjennom planmøter kan man raskt få avklart forhold knyttet til saken, både med hensyn til bevisførsel, møter m.m. Ved en aktiv bruk av planmøter kan nemndleder spisse saken, og sørge for en effektiv prosess i tråd med lovens øvrige prinsipper.

Det er ingen ting i veien for å gjennomføre flere planmøter i samme sak. Det kan være aktuelt med planmøte kort tid etter at sak er registrert f.eks. for å avklare om saker som har ulike partskonstellasjoner kan behandles sammen, jf. nærmere punkt 4.7.2. Andre ganger er det behov for planmøte på et senere tidspunkt for å avklare ulike forhold.

Det anbefales at følgende er tema for planmøte:

- Partenes **krav og anførsler**
 - Er krav og anførsler tydelige og relevante?
 - Er tvistetema avklart?
 - Hva er partene enige/uenige om?
- Er det hensiktsmessig med **kombinert skriftlig behandling**?
- Varighet av forhandlingsmøte og **fremdriftsplan**.
- Behovet for å forberede for en **spisset utspørring** av parter og vitner (se punkt 4.10.7).

- **Vitnebevis**, herunder om:
 - Er de påberopte vitner nødvendige for å belyse saken?
 - Behov for ytterligere vitner?
 - Vitner skal høres direkte eller ved fjernavhør?
 - Om det er hensiktsmessig at kommunens saksbehandler forklarer seg etter øvrige parter og vitner (og ikke motsatt som har vært vanlig).

- **Dokumentbevis:**
 - Er dokumentene nødvendige for å belyse saken?
 - Behov for ytterligere dokumentbevis?
 - Er det behov for at nemnda i forkant setter seg inn i og leser de dokumenter partene vil påberope seg slik at innledningsforedragene kan forkortes, ved at partene samarbeider om å
 - ✓ utarbeider en disposisjon med sidehenvisninger (leseliste)
 - ✓ og/eller forhåndsmarkerer i saksutraget de deler av dokumentene som nemnda partene mener nemnda bør lese særlig grundig?

- Er det hensiktsmessig at nemndleder skriver en **sammenfatning** av sakens bakgrunn, partenes anførsler og eventuelt hovedspørsmål som nemnda må avgjøre?
- Hvem møter fra offentlig part og fra privat part?
- Behov for at en part forlater salen mens en annen part eller et vitne avgir forklaring?
- Behov for tolk?
- Når barn er part; tilrettelegging for en **barnevennlig prosess** (se [punkt 5.1](#)).
- Nødvendig med **særskilt tilrettelegging**
 - av forhandlingsmøtet for voksne parter eller vitner med nedsatt funksjonsevne (se [punkt 7.3.1](#))?
 - andre aktører med særlige behov?

- **Medvirkning** for barn uten partsrettigheter
 - Høringsform dersom dette ikke er avklart tidligere
 - Hvordan formidle informasjon fra nemnda til barnet og den voksne som skal følge barnet (se [punkt 5.3.2](#))
- Behov for særlige **sikkerhetstiltak** ifm. gjennomføring av forhandlingsmøtet?
- Nemndas sammensetning og habilitet.

I ProSak er det en møtebok-mal for planmøte, som inneholder en liste over aktuelle temaer for planmøte både for samtaleprosess og saker som skal behandles i forhandlingsmøte. Malen **må tilpasses** den aktuelle saken.

I planmøtet kan det legges en plan for den videre saksforberedelse. Det bør settes frister for fremleggelse av nye dokumenter, eventuelt for å opplyse forhold som etterspørres. Frister bør settes i samråd med advokatene.

Dersom forhandlingsmøte ikke er berammet når planmøtet avholdes, kan tidspunktet for dette avklares. Dersom berømmelse har skjedd, kan det være aktuelt å ta opp varigheten, sett opp mot de påberopte bevisene og det som avklares i planmøtet angående bevisene.

Det er viktig å ansvarliggjøre alle prosessfullmektigene om fremdriftsplanen. En realistisk og omforent fremdriftsplan er sentral for en effektiv gjennomføring av forhandlingsmøtet.

For effektive planmøter bør det alltid sendes ut en **saksliste/agenda** på forhånd som er tilpasset den aktuelle saken. Det bør stilles forventninger til at prosessfullmektigene er forberedt til planmøtet og kan opplyse de punktene som er satt på sakslisten.

Planmøter gjennomføres vanligvis som telefon- eller videomøter, men det er ikke noe i veien for at det gjennomføres som fysisk møte. I valget mellom telefon- eller videomøte, anbefales det å bruke **videomøte**. Erfaringen er at videomøte oppleves mer forpliktende enn et telefonmøte.

Nemndleder må skrive møtebok etter planmøtet, og påse at alle avtaler eller pålegg/beslutninger som ble truffet under møtet, tas inn.

I Domstolsadministrasjonens Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker er det som vedlegg 5 tatt inn en mal for tingrettens planmøter i barnevernssak. Mange (men ikke alle) temaer er aktuelle også for nemndas planmøter.

4.10. Avgjørelser mv. etter tilsvar (og eventuelt planmøte)

4.10.1. Generelt

Når tilsvar er mottatt og planmøte eventuelt er gjennomført, må nemndleder igjen vurdere saken, bevisførselen og videre saksbehandling sett i lys av opplysningene i tilsvaret. Prinsippene i **barnevernsloven § 14-5** er sentral, og etter bestemmelsens tredje ledd siste setning skal nemndleder påse at saksbehandlingen er tilpasset sakens art, omfang og vanskelighetsgrad. Dette gjelder både bevisførselen, prosessform, nemndssammensetning mv.

På dette tidspunktet vil også en del av de forhold som nemndleder vurderte etter gjennomgang av begjæringen være klar til avgjørelse, for eksempel om saker med ulik partskonstellasjon kan undergis felles behandling, jf. nærmere under punkt 4.7.2. Dersom sakene ikke skal behandles sammen, må nemndleder vurdere om de skal behandles fortløpende med samme nemnd.

Gjennom tilsvaret vil det være avklart om de private partene samtykker til samtaleprosess, og nemndleder kan ta stilling til om saken er egnet for slik behandling. Dersom private parter samtykker til samtaleprosess, men det ikke er oppgitt i begjæringen om kommunen samtykker, må nemndleder sørge for å avklare dette.

Videre må det tas stilling til behovet for møter og nemndas sammensetning, jf. barnevernsloven § 14-11 andre ledd bokstav a, c og d.

Etter mottatt tilsvar må behovet for ytterligere bevisførsel vurderes på nytt, jf. barnevernsloven § 14-11 andre ledd bokstav e og § 14-5 andre ledd.

Sentralt på dette stadiet av saksbehandlingen er også å tilrettelegge for en ivaretagende og **barnevennlig prosess**, når barn deltar som part (se punkt 5.1) eller som en aktør som har rett til å medvirke (se punkt 5.1-5.5).

4.10.2. Valg av prosessform og nemndas sammensetning

Barnevernssaker

I kommunens begjæring og i tilsvar fra private parter skal saksbehandlingen og nemndas sammensetning kommenteres, jf. barnevernsloven § 14-9 andre ledd fjerde setning og § 14-10 bokstav c. Dersom dette likevel ikke er tilstrekkelig klart, må nemndleder under saksbehandlingen stille spørsmål om dette. Det kan gjøres pr. brev eller i planmøte.

Utgangspunktet og hovedregelen er at barnevernssaker behandles **munlig i et forhandlingsmøte**, jf. barnevernsloven § 14-16. Det er likevel mange unntak til dette, først og fremst dersom partene samtykker, men i noen tilfeller uavhengig av partenes samtykke. Også nemndas sammensetning kan variere, både med og uten partenes samtykke, jf. barnevernsloven § 14-3 og § 14-14 andre ledd tredje

setning. Se nærmere punkt 6 og punkt 13 for henholdsvis helt/delvis skriftlig behandling og samtaleprosess.

De fleksible reglene om prosessform og nemndssammensetning innebærer store muligheter til å tilpasse saksbehandlingen og ressursbruken til den enkelte sak. Nemndleder må gjennom aktiv saksstyring påse at ressursbruken tilpasses saken.

Under forhandlingsmøte settes nemnda som hovedsak med ett medlem fra det fagkyndige utvalget og ett fra det alminnelige medlemsutvalget, jf. barnevernsloven § 14-3 første ledd. Dette omtales som **ordinær nemnd**.

Ved **særlig vanskelige saker** kan nemndleder beslutte at saken skal behandles av en **utvidet nemnd**, jf. § 14-3 andre ledd. Nemnda består da av nemndleder, to fagkyndige medlemmer og to medlemmer fra det alminnelige medlemsutvalget. Bestemmelsen tilsvarer den tidligere barnevernlov § 7-5. Det må gjøres en konkret vurdering av om saken skal behandles av utvidet nemnd. Sakstypen eller inngrepets alvorlighetsgrad skal ikke være avgjørende, jf. Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) kap. 5.7.4. Følgende forhold som kan tale for utvidet nemnd er f.eks.

- behov for flere typer fagkyndighet
- særlig utfordrende saker (f.eks. fordi begjæring om omsorgsovertakelse nylig ikke er tatt til følge og kommunen fremmer ny sak)
- det foreligger flere sakkyndige rapporter med ulik vurdering
- saken er særlig omfattende

Om vurderingen av når det bør benyttes utvidet nemnd vises det også til Sørensen 2023 s. 413.

Dersom partene samtykker, kan **nemndleder alene** avgjøre sak som behandles i forhandlingsmøte, jf. barnevernsloven § 14-3 tredje ledd. Slik behandling kan ofte være aktuell der partene ønsker å gi forklaring før saken tas til avgjørelse, og derfor ikke har samtykket til skriftlig behandling. Dersom dette synes å være tilfellet, bør det tas opp i et planmøte om partene samtykker til forhandlingsmøte med nemndleder alene.

Visse endringssaker og saker om tvungne hjelpetiltak kan også avgjøres i forhandlingsmøte av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-3 fjerde ledd. Det må gjøres en konkret vurdering av om sakens tema, vanskelighetsgrad og behovet for fagkyndighet innebærer at det er **ubetenkelig** at saken avgjøres av nemndleder alene.

Sak som gjelder forlengelse av vedtak etter barnevernsloven § 6-6 om opphold i institusjon når det er fare for at et barn kan utnyttes til menneskehandel, skal avgjøres av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-3 femte ledd.

Dersom saken skal behandles skriftlig, avgjøres den av nemndleder alene.

Saker etter helse- og omsorgstjenesteloven

Barnevernslovens bestemmelser om prosessform og nemndas sammensetning gjelder langt på vei tilsvarende for saker etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 og kap. 10, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 tredje ledd og § 10-5. Sakene behandles som hovedregel i forhandlingsmøte, men kan etter samtykke behandles skriftlig, og kan også behandles som en kombinasjon av skriftlig og muntlig behandling. Disse sakene er det imidlertid ikke anledning å behandle skriftlig uten samtykke.

Det er et tilleggsvilkår for skriftlig behandling at nemndleder vurderer at slik behandling er **forsvarlig**. Ved vurderingen kan blant annet følgende forhold vektlegges:

- Saken er godt dokumentert og faktum er i hovedsak uomtvistet.
- Partene har lagt ned likelydende forslag til vedtak.

- Det er ikke forhold som bør belyses gjennom vitneførsel.

Sakene behandles som hovedregel av en ordinær nemnd, men det kan besluttes å sette utvidet nemnd dersom saken vurderes som **særlig vanskelig**. Dersom partene samtykker kan saken behandles av nemndleder alene. Det er et tilleggsvilkår at nemndleder finner slik behandling forsvarlig, og det vil da særlig være behovet for fagkyndighet som er avgjørende ved forsvarlighetsvurderingen.

Det vurderes som lite aktuelt å behandle klagesak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 skriftlig eller av nemndleder alene. Siden disse sakene fremmes der privat part ikke er enig i statsforvalterens vedtak, vil det sjelden foreligge samtykke til skriftlig behandling.

Det er et eget utvalg (landsdekkende) av fagkyndige medlemmer for saker etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11. For saker etter kap. 10 har hver nemnd et eget utvalg av fagkyndige medlemmer.

Samtaleprosess er ikke aktuelt for saker etter helse- og omsorgstjenesteloven.

4.10.3. Beslutning om lesetid for medlemmer

Når det er besluttet at saken skal behandles i forhandlingsmøte og det skal innkalles nemndmedlemmer, vil nemndleder få som oppgave å treffe beslutning om lesetid for medlemmene.

Retningslinje for godtgjøring av arbeid for nemndene legger opp til at nemndleder skal foreta en **konkret vurdering** av hvor mye lesetid som er nødvendig for å sikre en forsvarlig saksbehandling av den enkelte sak. Nemndleder bør i **planmøte** ha dialog med prosessfullmektigene om behovet for nemndas saksforberedelse, særlig der det legges opp til delvis skriftlig behandling og/eller mindre dokumentasjon i forhandlingsmøtet.

Retningslinjen gir disse føringene for nemndleders vurdering:

- Fagkyndige og alminnelige medlemmer skal normalt få godtgjort **inntil tre timer** for å sette seg inn i sakens dokumenter før forhandlingsmøtet.
- I saker som skal behandles delvis skriftlig, kan medlemmene få godtgjort **inntil fire timer** for saksforberedelsen.
- Sakkyndig i samtaleprosess kan få godtgjort **inntil fire timer** før samtalemøte.
- Nemndleder kan i **særlige tilfeller** beslutte at det skal godtgjøres for mer tid, dersom sakens karakter eller omfang tilsier det.

Antallet timer med lesetid må ses i sammenheng med hvor mye tid som settes av til nemndas forberedende møte. Som hovedregel settes det av **30 minutter** til forberedende møte, men også denne tiden kan justeres dersom nemndleder vurderer at det er nødvendig.

I saker som gjennomføres med **tradisjonelle innledningsforedrag** med dokumentasjon, vil det i normaltilfellene være tilstrekkelig at nemndsmedlemmene har lest selve begjæringen (uten vedlegg), tilsvarene og etterfølgende prosesskriv (uten vedlegg) for å sette seg inn i sakens bakgrunn, samt eventuelt hele eller deler av rapport fra oppnevnt sakkyndig. Det kan også være andre sentrale rapporter eller dokumenter som nemndmedlemmene bør ha gjennomgått før møtet. Nemndleder må fastsette lesetiden på bakgrunn av omfanget av dokumenter som medlemmene bør ha lest på forhånd.

Dersom det er besluttet at saken skal behandles som **kombinert forhandlingsmøte og skriftlig** behandling, vil sakens dokumenter inngå i nemndas avgjørelsesgrunnlag uten dokumentasjon i møtet, jf. barnevernsloven § 14-19 tredje ledd. I slike tilfeller må nemndmedlemmene lese alle sentrale dokumenter, og det må gjenspeiles i den lesetid som innvilges. Etter retningslinjen kan det i slike tilfeller godtgjøres inntil fire timer, eller mer dersom sakens karakter eller omfang tilsier det.

4.10.4. Tolkebehov under forhandlingsmøtet

Behovet for tolk skal også være avklart gjennom tilsvaret. Nemnda skal bruke tolk i alle møter hvor det er nødvendig for å sikre en rettssikker og forsvarlig behandling av saken, jf. tolkeloven § 6 og Retningslinje for bestilling og bruk av tolk.

Nemndleder må ta stilling til om forsvarlig behandling tilsier at det er tilstrekkelig med én tolk, eller om det må være flere tolker samtidig. I klagemøte der det er bare én part som trenger tolk, vil én tolk oftest være tilstrekkelig. Dette gjelder også når det skal benyttes tolk under nemndas samtale med barn og i formøte med barn som er part.

Under forhandlingsmøte og samtalemøte bør det være to tolker samtidig. Unntak kan gjøres dersom det er klart at den parten som trenger tolk forstår og snakker norsk nokså bra, men trenger tolk som støtte, eller dersom det er ett eller flere vitner som trenger tolk. I slike tilfeller er det som hovedregel nok med én tolk.

Nemndleder må ta stilling til om tolken skal møte personlig under møtet (fremmøtetolk) eller om det kan benyttes fjerntolking. Tolkeloven § 8 likestiller disse alternativene, men etter Retningslinje for bestilling og bruk av tolk punkt 2 fjerde ledd skal tolken som utgangspunkt være til stede sammen med den som trenger tolk. Dersom nemndleder vurderer at fjerntolking er tilstrekkelig til å ivareta hensynet til rettssikkerhet og forsvarlig behandling av saken, kan fjerntolking benyttes. Under forhandlingsmøte bør tolken som hovedregel møte fysisk.

4.10.5. Avgjørelsens form og virkning

Mange avgjørelser under saksforberedelsen treffes formløst av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-12. For avgjørelser som treffes etter begjæring fra en part, for eksempel oppnevning av sakkyndig eller fjernavhør av vitner, bør nemndleder sørge for kontradiksjon, samt at avgjørelsen er skriftlig. Slike prosessledende avgjørelser kan ikke bringes inn for rettslig overprøving, men kan etter omstendighetene brukes som begrunnelse for å hevde at vedtaket lider av saksbehandlingsfeil.

Prosessledende avgjørelser kan omgjøres og er ikke bindende under forhandlingsmøtet, jf. barnevernsloven § 14-12 andre ledd. Under forhandlingsmøte må eventuelle prosessuelle avgjørelser treffes av den samlet nemnd.

Dersom sak **avvises** under saksforberedelsen, jf. barnevernsloven § 14-12 tredje ledd, skal det skrives et avvisningsvedtak. En sak kan avvises dersom

- en formell forutsetning for saken ikke foreligger
- pålegg om retting ikke følges opp innen fristen, jf. barnevernsloven § 14-9 tredje ledd andre setning, se nærmere punkt 4.6
- saken er litispending, jf. tvisteloven § 18-1

Noen sakstyper kan i tillegg avvises dersom

- frist for ny sak ikke er utløpt, jf. barnevernsloven § 5-7 andre ledd (tilbakeføringssak) og § 7-4 (samværssak)
- et tidligere tilbakeføringskrav er ikke tatt til følge med grunnlag i barnevernsloven § 5-7 første ledd andre setning (tilhørighetsalternativet), og det ikke foreligger vesentlige endringer i barnets situasjon, jf. barnevernsloven § 5-7 andre ledd siste setning (tilbakeføringssak).

Et avvisningsvedtak skal forkynnes for partene, og kan bringes inn for rettslig overprøving, jf. Rt-1996-1597.

Saken kan også **heves** under saksforberedelsen (både før og etter berammet forhandlingsmøte). En sak skal heves dersom

- kommunen trekker en begjæring som kommunen har initiert
- den private parten trekker krav som ligger til grunn for begjæringen, f.eks. krav om tilbakeføring, endring av samvær eller kontakt (og kommunen ikke ber om endringer)

Nemndleder treffer i disse tilfeller avgjørelse om heving, jf. barnevernsloven § 14-12 tredje ledd. Hevingsavgjørelsen treffes skriftlig, enten ved at det tas inn i møteboka dersom beslutningen gjøres i et møte, eller ved brev til prosessfullmektigene. Eventuelt berammet møte avlyses samtidig. En hevingsavgjørelse treffes ikke ved vedtak, og kan ikke bringes inn for tingretten for rettslig overprøving.

Merk også at det løper det ny sperrefrist for privat part til å fremme sak fra hevingstidspunktet. Dette var en endring med barnevernsloven av 2021, jf. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 25.1 særmerknadene til § 5-7. Det bør vurderes å gjøre privat part oppmerksom på dette dersom parten ønsker å trekke et krav om samvær, opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse eller tilbakeføring av foreldreansvar.

4.10.6. Spørsmål om lyd- og/eller bildeopptak under nemndas møter

Det hender at det under saksforberedelsen fremmes begjæring om adgang til å ta opptak under nemndas møter. Slik begjæring kan komme enten fra prosessfullmektig, private parter eller fra andre som er gitt adgang til å overvære møtet etter barnevernsloven § 14-17. For personer som er tillatt å være til stede etter barnevernsloven § 14-17 gjelder referatforbud og taushetsplikt med mindre nemnda har besluttet noe annet, jf. fjerde ledd. Taushetsplikt og referatforbud innebærer imidlertid ikke forbud mot opptak i seg selv, men mot å **benytte** opptaket på en slik måte at andre får se eller høre opptaket. Dette gjelder uavhengig av om det er snakk om publisering av opptaket eller avspilling til en mindre gruppe.

Barnevernsloven har ingen regler som direkte regulerer dette spørsmålet. Domstolloven § 133 er ansett for å gi hjemmel for domstolene til å forby privat opptak i en sivil rettssak, jf. Rt-2012-380. Det rettslige vurderingstema er om et opptak vil «*forstyrre forhandlingen*», eventuelt krenke domstolens verdighet.

Domstolloven § 133 gjelder ikke for barneverns- og helsenemnda. En adgang til å treffe avgjørelse om å tillate eller forby opptak under nemndas møter etter tilsvarende normer som domstolene, kan og bør utledes av plikten til å sørge for en forsvarlig saksbehandling, jf. barnevernsloven § 14-5. Det innebærer at nemnda kan stille krav om at opptak under forhandlingsmøte må varsles og krever godkjenning av nemnda for å være lovlige. Opptak vil kunne nektes tillatt dersom det vil legge begrensninger på forhandlingene (f.eks. forklaringer) og ved fare for misbruk.

4.10.7. Anmodning om at advokatene forbereder spisset utspørring av parter og vitner

Som ledd i å tilrettelegge for effektive, konsentrerte og skånsomme forhandlingsmøter, bør behovet for en **spisset utspørring** av parter og vitner være tema i planmøte.

Advokatene bør forberede seg på å legge opp spørsmålsstillingen slik at parter og vitner ikke inviteres til å forklare seg om faktiske forhold som er tilstrekkelig belyst i den skriftlige dokumentasjonen. Forklaringer fra parter og vitner bør i hovedsak supplere/utdype/korrigere det skriftlige, og/eller gi opplysninger om faktiske forhold som har kommet til etter at en eventuell rapport ble utarbeidet. Det bør heller ikke legges opp til forklaringer som formidler videre informasjon som andre vitner eller parter vil gi førstehånds opplysninger om.

Når det gjelder kommunens saksbehandler, innebærer det ovennevnte at forklaring primært vil være å forklare seg om aktuelle barnevernfaglige vurderinger og eventuelt nyoppståtte forhold som ikke kommer frem av andre bevis.

Dersom nemndleder er usikker på om advokatene har fanget opp budskapet, bør det sendes en **skriftlig påminnelse** om at advokatene må forberede en spisset utspørring.

4.10.8. Særlig om oversettelse av dokumenter

Private parters utgifter til tolk dekkes som fri rettshjelp i den grad de er nødvendige for at advokat og klient skal kommunisere på en god måte. Utgifter til oversettelse av dokumenter dekkes bare unntaksvis og etter en godkjenning av nemnda.

Krav om utgifter til oversettelse av dokumenter må begrunnes. Saksdokumentene må oversettes i den grad det er nødvendig for at parten skal forstå saken og kunne ivareta sine interesser, og for at nemnda skal få et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, jf. Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv om fri rettshjelp, SRF 2025-1) punkt 7.2.5 jf. punkt 6.2.2, jf. HR-2019-937-U som fastslår at staten har ansvar for å dekke kostnader til dette.

Hvilke dokumenter som parten har krav på å få oversatt, og hvorvidt parten har krav på skriftlig eller muntlig oversettelse, må bero på en konkret vurdering.

Dersom det innvilges dekning av utgifter til oversettelse av dokumenter, må nemnda inngå avtale med en translatør og bli enig om hvordan godtgjørelsen skal fastsettes.

4.11. Pålegg om ny redegjørelse for faktum

Etter barnevernsloven § 14-11 tredje ledd kan nemndleder pålegge kommunen å gi en kortfattet, systematisk redegjørelse for de faktiske forhold eller deler av dem. Oversikt over de faktiske forholdene forventes gitt i begjæringen, men nemndleder kan kreve en klargjøring av saken. F.eks. kan det være aktuelt å be kommunen utarbeide en kronologisk eller på annen måte systematisk fremstilling av hele eller deler av sakens faktum dersom dette er uoversiktlig.

Denne bestemmelsen kan benyttes både rett etter saksmottak eller senere. Både hensynet til de private partene og til nemndas oversikt over saken kan tilsi at det gis et slikt pålegg.

Også der det har gått lang tid fra begjæringen innkom til saken skal tas opp til avgjørelse, kan det være aktuelt å be om en slik redegjørelse. Dette kan være tilfelle der saken har vært behandlet i samtaleprosess over en tid eller det har skjedd endringer vedrørende krav eller faktum, eventuelt i partskonstellasjonen.

Etter barnevernsloven § 14-11 tredje ledd siste setning kan nemndleder oppfordre offentlig og private parter til å samarbeide om redegjørelsen.

4.12. Pålegg om sluttinnlegg

Etter barnevernsloven § 14-11 fjerde ledd kan nemndleder kreve at partene gir en kort avsluttende redegjørelse for forslag til vedtak, de omstendighetene som begrunner forslaget, rettsreglene og de bevis som partene vil føre.

Siden dette allerede skal komme frem av begjæringen, jf. barnevernsloven § 14-9 første ledd bokstav f og g, og av tilsvaret, jf. § 14-10, er det mest aktuelt å kreve en slik redegjørelse i saker der det har gått lengre tid enn vanlig fra begjæring og tilsvaret ble inngitt til forhandlingsmøtet. Dette kan f.eks. være tilfelle i saker hvor det har

- vært samtaleprosess over noe tid
- vært gjennomført en sakkyndig utredning
- skjedd endringer på faktumssiden som påvirker de opprinnelige anførselene

Sluttinnlegg kan være aktuelt også i andre tilfeller, og bør muligens benyttes mer for å få til en effektiv saksforberedelse. Det er verdt å merke seg at det i sak for tingretten som hovedregel skal kreves sluttinnlegg, jf. tvisteloven [§ 9-10 \(2\)](#).

4.13. Særlig om habilitet

4.13.1. Rettsgrunnlag

Den som behandler sak som skal avgjøres av barneverns- og helsenemnda må være habil. For nemndleder og nemndsmedlemmer følger det av barnevernsloven [§ 14-4](#) at domstolloven [kap. 6](#) gjelder.

For saksbehandler og øvrige administrativt ansatte i barneverns- og helsenemnda gjelder forvaltningslovens regler om habilitet, jf. forvaltningsloven [kap. II](#). Se nærmere om habilitet for saksbehandlere i [SB-veilederen](#).

4.13.2. Nærmere om habilitet for nemndleder og nemndsmedlemmer (domstolloven kap. 6)

Domstolloven [§§ 106](#) og [107](#) gjelder inhabilitet på grunn av at vedkommende selv er part eller står i bestemte slekt- eller svogerskapsforhold til parten. Disse bestemmelsene medfører sjelden problemer.

Domstolloven [§ 108](#) innebærer inhabilitet der det foreligger «*særegne omstendigheter*». Bestemmelsen skal sikre at det kun tas saklige hensyn ved avgjørelsen, og medfører inhabilitet **både** når nemndleder/medlemmet selv er i tvil om vedkommende er tilstrekkelig objektiv, **og** der partene eller allmennheten kan antas å mangle tillit til at bare saklige hensyn vil være avgjørende når saken skal avgjøres.

Habilitetsvurderingen har altså både en subjektiv og en objektiv side. Høyesterett har i [HR-2020-2079-P avsn. 18](#), jf. [HR-2013-2518-A avsn. 20](#), uttalt følgende om vurderingen:

«Domstolloven § 108 fastsetter at en person ikke kan være dommer i en sak hvis 'særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet'. Dette innebærer for det første at det ikke må foreligge omstendigheter som gjør at dommeren ikke er i stand til å treffe en upartisk avgjørelse uten å skjele til irrelevante hensyn ut fra et subjektivt perspektiv. For det andre må det ikke foreligge forhold som knytter dommeren til en part på en slik måte at det for partene og allmennheten kan reises spørsmål ved dommerens upartiskhet. Denne objektive tilnærmingen – hvordan forholdet tar seg ut fra utsiden – har fått økende vekt i rettspraksis de senere årene, jf. Rt-2011-1348 avsnitt 46. Dette har medført en innstramming av habilitetsreglene og innebærer at eldre praksis ikke alltid vil være veiledende for hva som er rettstilstanden i dag.»

Nærmere om habilitet på grunn av tilknytning til partene

I [LF-2022-177560](#) ble en nemndleder vurdert som inhabil til å behandle en sak om omsorgsovertakelse som var fremmet av en kommune der nemndlederen tidligere hadde hatt stilling som advokat ved kommuneadvokatens kontor. I dommen stadfestes tingrettens dom som opphevet nemndas vedtak om omsorgsovertakelse og hjemviste saken til ny behandling i nemnda. Av vurderingen framgår det at lagmannsretten la vekt på

- tidsforløpet fra (det formelle) arbeidsforholdet utløp
- arbeidsforholdets art (bindingen til kommunen ble ansett å være av en noe annen art enn dersom det hadde vært et ordinært advokat/klient-forhold)
- lengden på arbeidsforholdet

- at det var framsatt habilitetsinnsigelse
- at det var snakk om et rettsområde hvor allmennhetens tillit er særlig viktig

For **fagkyndig medlem** er det viktig å vurdere inhabilitet på grunn av tilknytning til partene. Dette gjelder særlig dersom vedkommende har oppdrag som (fast) veileder for barneverntjenesten, tar oppdrag som sakkyndig for den aktuelle kommunen, eller medlemmet har hatt kontakt med privat part eller barnet i sitt arbeid utenfor nemnda.

I Retningslinje for valg av fagkyndig punkt 2.5 står det at fagkyndig skal minnes om at den fagkyndige ikke kan ta oppdrag dersom hun eller han «*enten nylig har hatt, har eller skal påbegynne oppdrag for kommunen*». Samme retningslinje bestemmer at den fagkyndige skal fylle ut egenerklæring på et fastsatt skjema slik at nemnda kan kontrollere habiliteten.

For fagkyndige medlemmer må man også være særlig oppmerksom på eventuell tilknytning til kolleger som har en rolle i saken. HR-2019-56-U gjaldt spørsmål om habilitet for tingretten der den fagkyndige meddommeren i retten hadde kontorfellesskap med blant andre den som hadde vært sakkyndig for nemnda. For tingretten var det oppnevnt en annen sakkyndig, men den sakkyndige for nemnda var ført som vitne. Høyesteretts ankeutvalg kom til at meddommeren var inhabil etter domstoloven § 108.

For både medlemmene og nemndleder kan inhabilitet oppstå på grunn av forhold både til offentlig og privat part gjennom for eksempel ansettelsesforhold, vennsforhold, naboer etc.

Nærmere om habilitet på grunn av tilknytning til vitner

For både nemndleder og medlemmene kan det også foreligge inhabilitet dersom vedkommende har tilknytning til vitner i saken. Avgjørende er både hvilken tilknytning nemndleder/medlemmet har til vitnet, og hvor sentral vitnet er i saken. Generelt sett bør det kreves nærmere tilknytning mellom nemndleder/medlem og vitne for å bli inhabil, sammenlignet med forhold til en part, jf. Bøhn, Juridika lovkommentar til domstolsloven § 113, punkt 7.13.

Habilitet på grunnlag av uttalelser i offentlig debatt

Dersom et av medlemmene har engasjert seg i offentlig debatt for eller mot barnevernstjenestens arbeid, eller angående andre temaer som er aktuelle i saken, kan også det føre til en manglende tillit til at vedkommende vil vurdere saken på en saklig måte. Det må legges til grunn at faglig kritikk som utgangspunkt ikke vil lede til inhabilitet i fremtidige saker, men spørsmålet må avgjøres konkret i saker der dette oppstår. To avgjørelser fra Høyesterett kan illustrere dette:

- HR-2017-90-U: En fagkyndig meddommer i tingretten ble vurdert som inhabil på grunnlag av en kritisk artikkel om barnevernstjenestens arbeid publisert i juli 2016, sett i sammenheng med meddommerens uttalelser i tingrettens dom avsagt i september 2016.
- HR-2017-525-U: Den samme psykologen som omhandlet i HR-2017-90-U, var oppnevnt som fagkyndig meddommer i lagmannsretten i en annen sak. Kommunen hevdet at psykologen var inhabil til å være dommer i den nye saken. Psykologen ble ikke ansett som inhabil, og det er uttalt at «*faglig kritikk (...) gir i alminnelighet ikke omverden rimelig og saklig grunn til å tvile på forfatterens upartiskhet som dommer i fremtidige saker. Det må som utgangspunkt gjelde også om forfatterens form er skarp, eller har en form det kan reises innvendinger mot.*»

Habilitet på grunn av uttalelser i tidligere sak (som ikke gjelder samme parter/sakskompleks)

Den nevnte avgjørelsen i HR-2017-525-U er også et eksempel på at en dommers uttalelser i én avgjørelse, kan bli hevdet å føre til inhabilitet i fremtidige saker. Høyesteretts ankeutvalg uttalte om dette: «*Det skal etter utvalgets syn mye til for at en dommers utforming av domspremisser klart knyttet*

til saken som er til pådømmelse skal gjøre ham inhabil til å dømme i lignende fremtidige saker.» Dette vil gjelde tilsvarende både for nemndledere og nemndsmedlemmer.

Tidligere behandling av sak med samme parter eller i samme sakskompleks

Selv om loven setter strenge habilitetskrav, følger det av barnevernsloven § 14-4 andre setning at en tidligere sak med samme parter eller samme sakskompleks ikke i seg selv medfører inhabilitet.

Høyesterett har lagt til grunn at det må foreligge **særlige omstendigheter** for at en dommer skal bli inhabil i en slik situasjon, jf. HR-2016-2244-U. Spørsmålet om habilitet for nemndleder/nemndsmedlem må avgjøres etter en konkret helhetsvurdering. Avgjørende er hvordan tidligere avgjørelse er **begrunnet**.

Dersom det foreligger kategoriske uttalelser i den tidligere avgjørelsen om partenes utviklingsmuligheter, veiledbarhet o.l., kan det være vanskelig for partene å ha tillit til at nemndleder/medlem vil vurdere den nye saken på en objektiv måte. Se også HR-2016-1931-U for et annet eksempel.

Også ved vurdering av habilitet etter barnevernsloven § 14-4 andre setning må det legges vekt på om partene påstår inhabilitet, og hvordan en slik påstand eventuelt er begrunnet.

Bestemmelsen i barnevernsloven § 14-4 andre setning gjelder både for nemndleder og for medlemmene. Selv om verken alminnelig eller fagkyndig medlem ser ut til å være inhabil ved første kontroll av saken, er det likevel god praksis å ikke benytte et tidligere medlem ved ny sak med de samme parter/samme sakskompleks. På denne måten vil nemnda slippe å foreta en nærmere vurdering av habiliteten. Videre kan særlig private parter oppleve det som uønskelig å bli vurdert på nytt av samme medlem som forrige gang, selv om det ikke fremsettes inhabilitetsinnsigelse. Det er dessuten enklere å finne andre medlemmer enn en annen nemndleder, særlig i de små nemndene.

Som en klar hovedregel vil **godkjenning av akuttvedtak** etter barnevernsloven § 14-22 ikke føre til inhabilitet for nemndleder. Dette fordi disse avgjørelsene ikke beror på en bevisvurdering, men bare er en legalitetskontroll hvor det gis en kort begrunnelse ut fra opplysningene i akuttvedtaket.

I utgangspunktet er nemndleder heller ikke inhabil til å behandle hovedsaken selv om vedkommende har behandlet **klagesaken** med samme parter. Hovedsaken vil bli belyst på en langt grundigere måte gjennom dokumentasjon og vitneførsel enn det en klagesak etter barnevernsloven § 14-23 blir. I disse tilfellene er likevel nemndleders begrunnelse i klagevedtaket viktig; hvor kategorisk har nemndleder formulert seg om de tema som skal vurderes i hovedsaken?

Hvorvidt deltakelse i en tidligere sak om omsorgsovertakelse fører til inhabilitet ved behandling av sak om **opphevelse av vedtak** om omsorgsovertakelse, avhenger av hvordan begrunnelsen i den første saken er formulert. Særlig viktig er det hva som er sagt om sannsynlig framtidig utvikling.

Også når det gjelder behandling av **ny sak om samvær**, vil habiliteten avhenge av hvordan den tidligere sak er begrunnet. Særlig uttalelser om omsorgsovertakelsens antatte varighet, og partenes utviklingspotensial vil kunne være av betydning.

4.13.3. Saksbehandling ved spørsmål om habilitet for nemndleder/nemndsmedlem

Generelt

Nemndleder må under saksforberedelsen ta stilling til om det er habilitetsspørsmål knyttet til seg selv eller nemndas medlemmer.

For fagkyndig medlem og sakkyndig i samtaleprosess skal det fylles ut et egenerklæringsskjema hvor opplysninger om oppdrag og eventuelle andre forhold knyttet til habilitet skal oppgis. Oppdrag som skal oppgis er oppdrag de siste to årene som fagkyndig medlem/meddommer i domstol, som sakkyndig med opplysning om oppdragsgiver, og eventuelt andre oppdrag i barnevernssak. Erklæringen vil være til hjelp for nemndleder ved kontroll av medlemmets habilitet, og skal dokumentføres i ProSak slik at prosessfullmektigene også kan se opplysningene.

Nemndene skal ha et system som sikrer en tilfeldig fordeling av sakene, jf. Retningslinje for tildeling av saker og beramming av møter punkt 2. Det bør derfor lages et notat i saken dersom nemndleder som tildeles sak vurderer seg som inhabil. Da vil man sikre dokumentasjon for hvem som først er tildelt saken og hvorfor den er overført til en annen nemndleder. Alternativt kan saksbehandler lage notat om hvem som har behandlet en tidligere sak med samme parter. Det er ikke nødvendig å treffe en formell beslutning om inhabilitet dersom nemndleder vurderer seg inhabil før det er foretatt noen saksbehandling.

Dersom nemndleder eller medlemmene tidligere har behandlet en sak med samme parter/barn, men under henvisning til barnevernsloven § 14-4 andre setning vurderer at det ikke medfører inhabilitet, bør partene gjøres oppmerksom på dette, sml. domstoloven § 113. Det anses mest hensiktsmessig å gjøre dette i forbindelse med berammelse av saken, og be om at eventuelle merknader til habiliteten varsles snarest. Det vises til at partenes syn på habiliteten skal vektlegges, jf. domstoloven § 108 andre setning. Dersom innsigelser kommer sent, kan det føre til at saken må omberammes. Tas spørsmålet ikke opp ved berammelsen, bør det tas opp under saksforberedelsen, f.eks. i planmøte, slik at det ikke kommer som en overraskelse under forhandlingsmøtet.

På samme måte må det orienteres om andre forhold som kan være egnet til å stille spørsmål ved habiliteten til en nemndleder eller medlemmer, slik at eventuelle habilitetsinnsigelser kan fremmes så tidlig som mulig i prosessen. Habilitetsinnsigelser skal fremmes så snart som mulig etter at parten ble kjent med forholdet, ellers kan adgangen falle bort, jf. domstoloven § 111.

Når nemnda er fastsatt, må partene gjennom prosessfullmektigene underrettes om nemndas sammensetning slik at eventuelle innsigelser kan fremmes tidlig i prosessen.

Avgjørelser av habilitet under saksforberedelsen

Et nemndmedlem kan tas ut av saken uten formell beslutning dersom det oppdages inhabilitetsliknende forhold forut for nemndmøte. Dersom det fremmes en inhabilitetsinnsigelse utenifra (i praksis fra partene), må det derimot treffes en formell beslutning, jf. Bøhn, Juridika lovkommentar til domstolsloven § 113, punkt 2. Nemnda kan velge å utsette en habilitetsinnsigelse til forhandlingsmøtet (der slike holdes). Men avgjørelsen bør – om mulig – tas under saksforberedelsen, og da så tidlig som mulig for å unngå forsinkelser.

Kompetansen til å ta stilling til inhabilitetsinnsigelser under saksforberedelsen følger av domstoloven § 117 andre ledd, jf. barnevernsloven § 14-4. Domstoloven angir **tre fremgangsmåter**:

For det første kan «rettens leder» avgjøre inhabilitetsspørsmålet, etter en skriftlig saksbehandling. Daglig leder i nemnda må i denne sammenheng sidestilles med «retten leder». Det er sikker rett at «rettens leder» skal forstås som domstolsleder, jf. Bøhn, Juridika lovkommentar til domstolsloven § 116 og Skoghøy 2022 s. 219.

For det andre kan det settes «alminnelig rett» for å avgjøre spørsmålet. Domstolsloven § 117 første ledd er tolket slik at Høyesterett og Lagmannsretten kan avgjøre habilitetsinnsigelser etter en skriftlig behandling. For tingretten er det derimot lagt til grunn at det må holdes rettsmøte. Se nærmere Bøhn, Juridika lovkommentar til domstolsloven § 117 andre ledd. Det er nok mest nærliggende å sammenligne nemnda med tingretten, slik at det må gjennomføres muntlige forhandlinger om habilitetsspørsmålet dersom dette alternativet velges.

For det tredje, en enedommer eller leder kan forelegge inhabilitetsspørsmålet for overordnet domstol, hvis det er spørsmål om å utelukke en enedommer eller domstolens leder eller to eller flere av domstolens faste medlemmer.

Det siste alternativet er ikke aktuelt for nemndene; verken SE eller andre nemnder er overordnet, og nemndene er heller ikke en del av domstolhierarkiet. Når det gjelder valget mellom de to andre første fremgangsmåtene, så har det betydning hvem habilitetsinnsigelsen er rettet mot.

Det anbefales at daglig leder normalt avgjør **habilitetsinnsigelser mot nemndleder og nemndmedlemmer**. Dersom daglig leder har forfall, ligger kompetansen hos stedfortreder, jf. Bøhn, Juridika lovkommentar til domstolsloven § 117. Etter analogi fra domstolsloven § 19 første ledd, jf. § 11 første ledd kan det legges til grunn at kompetansen ligger til eldste nemndleder, dersom daglig leder ikke har stedfortreder. Merk at den tidligere Kvalitetshåndboka la til grunn at nemndledere kunne avgjøre andre medlemmers og egen habilitet under saksforberedelsen. Denne løsningen samsvarer ikke med domstolsloven § 117 andre ledd, jf. også LF-2022-177560.

Når det gjelder **habilitetsinnsigelser mot daglig leder**, bør alternativet «sette nemnd» vurderes særlig grundig. Alternativet er nemlig at daglig leder avgjør egen habilitet. Prinsippet i domstolsloven § 116 andre setning andre setning om ikke å avgjøre egen habilitet er ikke absolutt. Samtidig tilsier prinsippet at terskelen for å sette nemnd bør være lavere når eneste alternativ nettopp er at vedkommende må avgjøre egen habilitet. Dersom det besluttes å sette nemnd, bør en nemndleder tilkalles for å avgjøre daglig leders habilitet sammen med nemndsmedlemmene.

I saker daglig leder behandler alene (normalt klagesaker og endringssaker) er daglig leder henvist til å avgjøre egen habilitet. I klagesaker er det et alternativ å utsette avgjørelsen av en habilitetsinnsigelse til klagemøtet, da en annen nemndleder der vil kunne tilkalles for å ta stilling til daglig leders habilitet, jf. domstolsloven § 116 andre setning.

Avgjørelse av habilitet i forhandlingsmøtet

I de tilfeller en innsigelse mot nemndas habilitet kommer under forhandlingsmøtet, må habilitetsspørsmålet avgjøres før forhandlingsmøtet fortsetter. Etter domstolloven § 116 er utgangspunktet at en dommer ikke skal være med å avgjøre egen habilitet. Unntak kan gjøres dersom retten ellers ikke er «domsfør» eller en annen dommer i samme domstol kan tilkalles uten vesentlig ulempe eller utgift. Dette gjelder tilsvarende for nemndleder og nemndmedlemmer.

Nemnda er ikke «domsfør» (vedtaksfør) uten alle medlemmene i nemnda, jf. barnevernsloven § 14-3. Et medlem kan derfor delta under avgjørelsen, dersom et annet medlem ikke kan tilkalles uten «vesentlig ulempe eller utgift». Det er et krav at medlemmet erstattes av et medlem av samme kategori. Nemndleder kan altså ikke erstatte et alminnelig eller fagkyndig medlem, og alminnelig medlem kan ikke erstatte fagkyndig, og vice versa.

For nemndleder vil det vanligvis være mulig å tilkalle en annen nemndleder ved samme nemnd som kan tre inn for den som påstås inhabil. Dersom forhandlingsmøtet avholdes utenfor nemndas kontorsted, kan dette stille seg annerledes.

Det kan være vanskeligere på kort varsel å skaffe et annet medlem som kan tre inn i alminnelig eller fagkyndig medlems sted dersom habilitetsinnsigelsen gjelder et medlem. Dersom nytt medlem av samme kategori ikke kan tilkalles innen rimelig tid, kan medlemmet selv være med å treffe avgjørelsen. Se nærmere Bøhn, Juridika lovkommentar til domstolsloven § 113, punkt 5.

Saksbehandling der hele nemnda er/hevdes å være inhabil

Saksbehandlingen der hele nemnda anføres å være inhabil, er regulert i Retningslinje om behandling av habilitetsinnsigelse mv.

Avgjørelsens form og rettsvirkning

Avgjørelse om habilitet under saksforberedelsen treffes skriftlig og det må gis en begrunnelse. Dette er en saksstyrende avgjørelse etter barnevernsloven § 14-12. Avgjørelsen kan ikke bringes inn for domstolene for rettslig overprøving, men kan omgjøres senere under saksforberedelsen og er ikke bindende for forhandlingsmøtet, jf. § 14-12 andre ledd.

Også avgjørelse om habilitet som treffes under forhandlingsmøtet, bør være skriftlig og skrives inn i møteboka. I et slikt tilfelle er det tilstrekkelig at partene gjøres kjent med selve avgjørelsen og

hovedpunktene i begrunnelsen, og at den skriftlige begrunnelsen nedtegnes og gjøres kjent for partene i ettertid. Begrunnelsen bør imidlertid nedtegnes kort tid etter møtet. Det er tilstrekkelig at nemndleder signerer møteboka, se nærmere [punkt 7.7.2](#).

Avgjørelse om habilitet under saksforberedelsen eller forhandlingsmøtet kan anføres som en saksbehandlingsfeil ved overprøving av vedtaket. I [LF-2022-177560](#) ble f.eks. nemndas vedtak opphevet fordi nemndleder ble ansett som inhabil.

4.14. Særlig om sakkyndigbevis

4.14.1. Når skal sakkyndig oppnevnes

Ved kontrollen av kommunens begjæring, må nemndleder ta stilling til behovet for ytterligere bevisførsel, inkludert sakkyndige utredninger, jf. barnevernsloven [§ 14-11](#) andre ledd, bokstav e.

Spørsmålet kan også oppstå senere i saksforberedelsen, for eksempel ved at privat parts prosessfullmektig fremmer begjæring om oppnevning av sakkyndig i tilsvaret eller i senere prosesskriv. Spørsmålet kan også komme opp under forhandlingsmøtet.

Selv om ingen av prosessfullmektigene etter frem et krav om en sakkyndig utredning, må nemndleder (og nemnda under forhandlingsmøtet) vurdere spørsmålet på eget initiativ.

Utgangspunktet er at en sak skal være tilstrekkelig opplyst og forberedt før den fremmes for barneverns- og helsenemnda, jf. barnevernsloven [§ 14-9](#) andre ledd. Barneverntjenesten må sørge for å innhente sakkyndige utredninger der dette er nødvendig. Nemndleder kan gi kommunen pålegg om retting dersom det vurderes at begjæringen ikke gir grunnlag for en forsvarlig behandling av saken, jf. barnevernsloven [§ 14-9](#) tredje ledd.

I stedet for å kreve retting, kan nemndleder beslutte å oppnevne sakkyndig, jf. [§ 14-11](#) andre ledd bokstav e. Dette kan særlig være aktuelt der kommunen mener at saken er tilstrekkelig opplyst, men nemndleder er uenig, eller der privat part mener det er nødvendig med sakkyndig utredning og nemndleder mener at det er rimelig grunn til å oppnevne sakkyndig. Det kan tenkes at private parter vil ha større tillit til en sakkyndig som er oppnevnt av nemnda enn av barnevernstjenesten, noe som også kan gjøre det lettere å få til et godt samarbeid mellom den sakkyndige og partene.

Andre grunner for at nemnda oppnevner sakkyndig i stedet for å sende saken tilbake til barnevernstjenesten, kan være for å spare tid eller for å ha styring med mandatet som skal fastsettes, jf. nedenfor.

Sakkyndig skal oppnevnes **når det er nødvendig for å få et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag**, jf. tvisteloven [§ 25-2](#) første ledd, jf. barnevernsloven [§ 14-18](#). Det må gjøres en konkret helhetsvurdering av om det er forsvarlig å avgjøre saken uten å innhente (ny) sakkyndig utredning. Dette er utdypet i flere dommer fra Høyesterett og EMD, jf. bl.a. [HR-2020-663-S](#) avsn. 99 og 116-121, og [Strand Lobben m.fl. mot Norge 2019](#) avsn. 213 og 222-223.

På bakgrunn av nemndas egen barnefaglige kompetanse, ble det i forarbeidene til den tidligere barnevernloven av 1992 uttalt at det bare "unntaksvis" ville være behov for en sakkyndig utredning, jf. Ot. Prop. nr. 76 (2005-2006) kap. 7 [særmerknadene](#) til 1992-loven [§ 7-17](#). I en del avgjørelser som avslø oppnevning av sakkyndig, ble det med henvisning til disse forarbeidene lagt til grunn at det er en høy terskel for å oppnevne sakkyndige. Forarbeidene til barnevernsloven av 2021 nevner imidlertid ikke noe om at det er en slik terskel, men at det beror på en konkret vurdering, jf. Prop. L 133 (2020-2021) [kap. 20.7.3.3](#). Se også Efstad 2023 s. 383.

Også sett i lys av EMD-praksis, bør nemndene være forsiktig med å avslå en begjæring om oppnevning av sakkyndig med henvisning til egen barnefaglige kompetanse. I flere av barnevernsdommene mot Norge har EMD pekt på manglende sakkyndige utredninger som et moment i begrunnelsen for at EMK [art. 8](#) har vært krenket, se f.eks. [A.S. mot Norge 2020](#) avsn. 68. At nemnda/domstolen er sammensatt med

barnefaglig kompetanse, kan likevel være ett av flere moment i den konkrete vurderingen som må gjøres, jf. f.eks. [HR-2020-663-S](#) avsn. 117 - 119.

Terskelen for når nemnda skal oppnevne sakkyndig, er ikke endret som følge av at betalingsansvaret er overført til nemnda (jf. nedenfor), jf. Prop. 133 L (2020-2021) [punkt 20.11.4.](#)

Relevante momenter for vurderingen av om sakkyndig utredning er nødvendig kan **blant annet** være:

- hvor sentralt sakkyndige vurderingstemaer er for sakens avgjørelse
- i hvilken grad fagkyndige medlemmer i nemnda kan bidra til faglig forsvarlige vurderinger, eventuelt som utvidet nemnd (men nemnda vurderer; den henter ikke inn nye bevis)
- spesielle helseutfordringer hos barnet eller foreldrene
- barnets alder og modenhet
- barnets sårbarhet, og hva dette består i
- særlige forhold ved foreldrene som gjør det utfordrende å vurdere deres omsorgskompetanse, sett mot det aktuelle barnets behov
- om barnets reaksjoner før/etter samvær er sentralt for avgjørelse av saken, og det er få andre opplysninger om dette enn det fosterforeldrene har rapportert
- om det er framlagt tidligere sakkyndige utredninger, og i så fall
 - hvor lang tid som er gått siden forrige utredning
 - om det er anført at det har skjedd endringer etter forrige utredning
 - om mandatet fortsatt er dekkende
- om det er påstander at feil er begått på tidligere stadier i saken, i så fall
 - hvilke feil?
 - er det behov for sakkyndighet for å vurdere betydningen av feilene, og mulighetene for å «reparere» feilen (f.eks. manglende bånd grunnet lite samvær)
- om det foreligger det andre fagkyndige vurderinger, f.eks.:
 - utredning ved BUP
 - utredning fra opphold ved Senter for foreldre og barn
- om en av partene har begjært oppnevnt sakkyndig

Se [LB-2023-35249](#) for en bred gjennomgang av vurderingstema og rettspraksis knyttet til oppnevning av sakkyndig.

I noen tilfeller er det behov for å oppnevne sakkyndig for et **begrenset oppdrag**, for eksempel for å gjennomføre samtale med barn, se nærmere [punkt 5.5.](#)

4.14.2. Hvem skal oppnevnes

Når nemnda oppnevner sakkyndig, er det **nemndleder som bestemmer** hvem som skal oppnevnes. Nemndleder må vurdere om den sakkyndige har tilstrekkelig kompetanse før oppnevningen. Dette må om nødvendig avklares med den sakkyndige. Det kan være aktuelt å be vedkommende om å sende over en CV som viser arbeidserfaring og etterutdanning.

I EMDs praksis er det ikke sagt noe om hvem som bør oppnevnes som sakkyndige, men uttrykket «*psychological expert*» er ofte benyttet.

Når det gjelder hvem som skal oppnevnes, har det vært vanlig praksis i flere nemnder og domstoler å be prosessfullmektigene om å fremsette forslag til sakkyndige. Det er imidlertid grunn til å reise spørsmål

ved en slik praksis, jf. Efjestad m.fl. 2023 side 390. Særlig kan det bli vanskelig for nemnda å velge én av flere foreslåtte sakkyndige, da partene ofte vil være uenige eller foreslå kandidater de tidligere har vært **fornøyd** med. Det er også uheldig dersom det blir en diskusjon mellom partene med argumentasjon for og imot hverandres kandidater.

Det anbefales derfor **ikke å be partene om forslag til kandidater**. Partene må derimot spørres om det er behov for spesiell kompetanse og forslag til punkter som bør tas inn i mandatet. Når nemndleder har funnet aktuell sakkyndig, må partene få uttale seg til spørsmål om habilitet for den aktuelle person.

Det vises også til Domstolsadministrasjonens Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker punkt 9.

I valget av hvem som skal oppnevnes, bør det blant annet tas hensyn til når utredningen kan ferdigstilles. Geografiske hensyn er også relevante, da det vil medføre både mer tidsbruk og reiseutgifter dersom den sakkyndige holder til langt unna den/de som skal utredes.

Den sakkyndige må levere politiattest (barneomsorgsattest, jf. politiregisterloven § 39 første ledd) før vedkommende kan oppnevnes, jf. barnevernsloven § 12-11 fjerde ledd.

Norsk psykolog forening har utarbeidet et register over sakkyndige i barne- og familiesaker (Sakkyndiglisten), og er tilgjengelig på hjemmesidene til foreningen. De som står på listen har som hovedregel autorisasjon som psykolog eller lege og har fullført psykologforeningens utdanningsprogram for sakkyndige. Listen er inndelt fylkesvis. Det er imidlertid ikke et krav om å stå på listen for å kunne oppnevnes som sakkyndig.

4.14.3. Mandat

Når det oppnevnes sakkyndig, må nemndleder fastsette mandat. Mandatet setter **en ramme** for utredningen. Det er viktig at mandatet er grundig gjennomtenkt.

Det er viktig å vurdere om det er nødvendig med en full utredning (av barnets omsorgsbehov, foreldres omsorgskompetanse, aktuelle hjelpetiltak, vurdering av samvær mm) eller om en begrenset utredning over konkrete problemstillinger er tilstrekkelig.

Eventuelle spørsmål knyttet til kultur, etnisitet, språk og religion, og til samiske barn og familiers særlige rettigheter som urfolk, jf. barnevernsloven § 1-8, må tas med dersom det er aktuelt.

Det **anbefales ikke å be prosessfullmektigene om forslag til mandat**, slik det ofte har vært gjort. Det anbefales heller at prosessfullmektigene oppfordres til å uttale seg til hvilke punkter som bør tas inn i mandatet. Dette for å unngå uheldige og unødvendige diskusjoner om mandatet.

Når mandatet er utarbeidet, bør det derimot forelegges for prosessfullmektigene til uttalelse. Den sakkyndige bør også få uttale seg før mandatet endelig fastsettes. Vedkommende kan ha forslag til presiseringer eller formuleringer som gjør oppdraget mer presist.

I mandatet må det fastsettes en **frist** for når utredningen skal foreligge. Fristen må fastsettes i samråd med den sakkyndige.

Dersom det er berammet forhandlingsmøte, må fristen settes slik at det er tid til å innhente vurdering fra Barnesakkyndig kommisjon før forhandlingsmøtet starter. Etter forskrift om Barnesakkyndig kommisjon § 4 første ledd skal kommisjonen vurdere innkomne sakkyndigrapporter uten opphold og hvis mulig innen 12 dager. Se også nedenfor i punkt 4.14.5.

I mandatet skal det også settes en **ramme for tidsbruken** for den sakkyndige. Dette er viktig av hensyn til å ha kontroll med kostnadene ved oppdraget. Denne rammen må fastsettes i samråd med den sakkyndige. De erfarne sakkyndige vil vanligvis kunne vurdere hvor mange timer oppdraget vil medføre, og dette bør avklares samtidig som den sakkyndige får mandatet til uttalelse. Den sakkyndige må

respektere rammen for oppdraget, og eventuelt ta kontakt med nemnda dersom oppdraget viser seg å være mer arbeidskrevende enn forutsatt.

Dersom den sakkyndige trenger tolk, bestiller og betaler den sakkyndige tolken selv på samme måte som en advokat. Utgifter til tolk er nødvendige utgifter for å løse oppdraget og vil alltid ligge innenfor den sakkyndiges mandat. Utgiftene dekkes etter salærforskriften § 5.

Spørsmålet om det er behov for **kulturtolk** bør den sakkyndige avklare med nemndleder. Kulturtolkens godtgjørelse fastsettes etter avtale. Her må nemndleder passe på at utgiftene er rimelige og nødvendige.

I ProSak er det en **mal for mandat** til sakkyndig; «*Oppnevning av sakkyndig*». Malen må tilpasses den enkelte sak, og det er ikke alle punktene som skal med i alle saker. I Domstolsadministrasjonens Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker er det i vedlegg 8 – 11 også eksempler på mandat i ulike typer saker.

4.14.4. Dokumenter til bruk for den sakkyndige

Når sakkyndige oppnevnes av nemnda, får den sakkyndige tilgang til dokumentene som er registrert som arkivverdige i ProSak gjennom Saksportalen (under forutsetning av at den sakkyndige er portalbruker). Vedkommende får også tilgang til nye dokumenter som registreres etter oppnevningen, og får varsel pr. e-post når det registreres nye dokumenter.

I oppnevningen bør det tas med at den sakkyndige må påse at informasjonsgrunnlaget er tilstrekkelig og oppdatert, og at vedkommende fritt kan innhente ytterligere dokumentasjon. Dette kan typisk være å avklare med barnevernstjenesten om det er ytterligere dokumentasjon som er relevant for oppdraget, eller innhente journal fra legekontor, sykehus eller andre komparenter. Taushetsplikt bør den sakkyndige selv avklare med den det gjelder, eventuelt ta opp med nemnda. Nemnda kan gi pålegg til offentlige myndigheter om å gi opplysninger når det vurderes nødvendig, jf. barnevernsloven § 13-4.

4.14.5. Barnesakkyndig kommisjon

En sakkyndig rapport i barnevernssak **skal vurderes** av Barnesakkyndig kommisjon før den kan legges til grunn som bevis, jf. barnevernsloven § 14-18 andre ledd. Barnesakkyndig kommisjon skal vurdere sakkyndige rapporter i barnevernssaker uansett om det er barnevernstjenesten, private parter, barneverns- og helsenemnda eller domstolene som har innhentet rapporten, jf. barnevernsloven § 12-8.

I behandling av **akuttsaker** er det ikke krav om at sakkyndig rapport er vurdert av kommisjonen, jf. barnevernsloven § 14-18 andre ledd, siste setning.

Det er den sakkyndige som skal sende rapporten til Barnesakkyndig kommisjon. Nemndleder må likevel påse at kommisjonens vurdering foreligger og er fremlagt for nemnda før rapporten benyttes som bevis i saken.

Regler for Barnesakkyndig kommisjon er gitt i Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon, FOR-2022-08-12-1430. Merk at forskriften § 3 også krever at sakkyndige rapporter som er utarbeidet i sak etter lov om barn og foreldre (barnelova) skal vurderes av kommisjonen.

Kommisjonens vurdering skal vedlegges den sakkyndige rapporten, jf. forskriften § 4 femte ledd, siste setning. Når den sakkyndiges rapporten avgis til nemnda, blir den registrert ved innkomst. Kommisjonens brev blir registrert når det innkommer, slik at dette blir to dokumenter i ProSak. Også der barnevernstjenesten innhenter sakkyndig rapport vil det normalt registreres som to dokumenter, og det er viktig at nemndleder sjekker at kommisjonens vurdering foreligger når sakkyndig rapport er en del av dokumentbevisene som følger en begjæring. Dette gjelder både nye rapporter og gamle rapporter som er avgitt etter at regler om Barnesakkyndig kommisjon trådte i kraft 1. januar 2010.

Sakkyndige uttalelser fra helseinstitusjoner, leger, PPT m.fl. skal ikke forelegges for Barnesakkyndig kommisjon. Heller ikke barnefaglige rapporter avgitt etter opphold i familiesenter skal vurderes av kommisjonen. Se nærmere Prop. 133 L (2020-2021) kap. [18.6.1.3](#) og [18.6.4.3](#).

Kommisjonen skal behandle innsendte rapporter uten opphold og hvis mulig innen 12 dager fra kommisjonen mottar rapporten, jf. forskrift om barnesakkyndig kommisjon [§ 4](#).

Noen ganger – typisk dersom den sakkyndige rapporten er blitt forsinket – foreligger ikke vurdering fra Barnesakkyndig kommisjon før forhandlingsmøtet starter. Nemndleder bør da kontakte kommisjonens sekretariat og etterspørre vurderingen og når den antas å foreligge. Det er ikke utelukket å starte behandling av saken før kommisjonens svar foreligger, men – dersom den sakkyndige rapporten skal benyttes som bevis – kan ikke saken tas til avgjørelse før vurderingen foreligger. Dersom forhandlingsmøtet er avsluttet før, og kommisjonen har bemerkninger til rapporten, må partene gis anledning til å uttale seg til kommisjonens merknader. Det må også vurderes om det er nødvendig å gjenoppta forhandlingen (reassumering). Dette kan være tilfellet dersom merknadene innebærer at den sakkyndige blir bedt om å utdype enkelte vurderinger, eller om å utarbeide tilleggsrapport.

4.14.6. Betalingsansvar

Når nemnda oppnevner sakkyndig, er det nemnda som skal betale for oppdraget. Dersom kommunen oppnevner sakkyndig, er det kommunen som dekker utgiftene for den sakkyndige. Dette gjelder både utgifter forbundet med utredningen, og utgifter ved at den sakkyndige møter under forhandlingsmøtet. Se nærmere Prop. 133 L (2020-2021) [kap. 20.11.4](#).

Om tidsramme for oppdraget, utgifter til tolk og eventuelt kulturtolk, se over [punkt 4.14.3](#). Nødvendige reiseutgifter dekkes av nemnda. Salærforskriftens regler gjelder, både for timebruk og reiseutgifter.

4.14.7. Sakkyndigbevis i forhandlingsmøtet

I tilfeller der det er gjennomført en **sakkyndig utredning**, vil det ofte – men ikke alltid – være nødvendig å høre den sakkyndige under et forhandlingsmøte. Etter tvisteloven [§ 25-5](#) andre ledd andre setning skal *«[d]en sakkyndige innkalles hvis hensynet til utføringen av oppdraget eller sakens opplysning ellers tilsier det. Neste setning bestemmer at «[r]etten skal som regel etterkomme begjæring fra en part om dette»*. Tilsvarende gjelder for nemnda, jf. barnevernsloven [§ 14-18](#).

Dersom en sakkyndig innkalles, følger det av tvisteloven [§ 25-5](#) (3) at den sakkyndige kan følge (hele) forhandlingsmøtet, og skal tillates å stille spørsmål til parter vitner og andre sakkyndige *«når det er nødvendig for å utføre oppdraget som sakkyndig»*. Disse bestemmelsene innebærer at det er opp til nemndleder å ta stilling til om det er *«nødvendig»* at den sakkyndige er til stede under hele forhandlingsmøtet, eller bare møte for å gi forklaring. Dette bør avklares under saksforberedelsen etter at partene er gitt anledning til å uttale seg.

4.14.8. Mer om oppnevning av sakkyndige

Se mer nyttig informasjon om sakkyndige her:

- Domstolsadministrasjonens [Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker](#) punkt 6
- Bufdirs [Veileder for sakkyndig utredningsarbeid i saker etter barnevernloven](#)
- Retningslinjer for sakkyndigarbeid i domstolene utarbeidet av Dommerforeningen, Riksadvokaten, Regjeringsadvokaten og Advokatforeningen, tilgjengelig bl.a. på [hjemmesiden](#) til advokatforeningen

4.15. Særlig om saker med skjult eller sperret adresse

4.15.1. Innledning

Nedenfor gis mer utfyllende beskrivelse av regler som gjelder saker med sperret eller skjult adresse, i tillegg til særlige anbefalinger for saksforberedelsen i slike saker. Når det er aktører med sperret eller skjult adresse i en sak, oppstår det særlige spørsmål i alle faser av saksbehandlingen, se nærmere [punkt 4.2.3](#) (mottak a sak), [5.4.5](#) (oppnevning av talsperson), [7.6.6](#) (vitneforklaringer), [7.7.2](#) (skrivning av møtebok) og [8.2.6](#) (skrivning av vedtak). Se også omtale av saksbehandlers ansvar og oppgaver i saker med sperret/skjult adresse i [SB-veilederen](#).

4.15.2. Skjult adresse etter barnevernsloven

Etter barnevernsloven [§ 7-2](#) tredje ledd andre punktum kan nemnda, når det foreligger **spesielle og sterke grunner**, treffe vedtak om at foreldrene ikke skal ha rett til å vite hvor barnet er.

Barnevernstjenesten har tilsvarende kompetanse i forbindelse med at det treffes akuttvedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven [§ 4-2](#), jf. andre ledd.

Et vedtak om skjult adresse innebærer rettslig sett en begrensning i foreldrenes innsynsrett. Skjult adresse er ikke ensbetydende med sperret adresse. Tiltaket sperret adresse er et mer omfattende og inngripende beskyttelsestiltak. Se mer om dette i neste punkt.

Et vedtak om skjult adresse må anses som et beskyttelsestiltak barnevernstjenesten kan benytte, men ikke lenger enn forholdene gir grunn til det.

Det er ikke rettslige holdepunkter for at vedtak om skjult adresse skal opprettholdes inntil det oppheves av nemnda, slik tilfellet er for et vedtak om omsorgsovertakelse. Samtidig kan det være gitt føringer i nemndsvedtaket som vil kunne få betydning for barnevernstjenestens vurdering av et eventuelt opphør av tiltaket. Slike føringer vil uansett ikke være rettslig bindende, men kunne være et viktig moment ved barnevernstjenestens etterfølgende skjønnsutøvelse.

Rettslig sett vil man ikke si at barnevernstjenesten kan **opphøve** nemndas vedtak om skjult adresse, men at barnevernstjenesten har kompetanse til å beslutte at tvangsinngrepet skal opphøre.

4.15.3. Sperret adresse i folkeregisteret

Generelt

Opplysninger i folkeregisteret er i utgangspunktet tilgjengelig for en rekke offentlige instanser og i noen grad også for private aktører, jf. folkeregisterloven [§ 10-1](#).

Når det er nødvendig for å ivareta enkeltpersoners behov for beskyttelse, kan politiet eller barnevernstjenesten gjennomføre tiltak som medfører at personens adresse i folkeregisteret sperres. At adresseopplysningene er sperret innebærer at **tilgangen til opplysningene i folkeregisteret begrenses**, slik at kun nærmere definerte personer eller organer vil ha tilgang til adressen.

Når en adresse sperres i folkeregisteret skjermes ikke bare selve adresseopplysningene, men også alle andre opplysninger som kan si noe om hvor personen befinner seg (lokaliserende informasjon), slik som bostedskommune, valgkrets og postnummer. Se [HR-2022-1639-A](#) for en beskrivelse av ordningen med sperret adresse.

Etableringen av en adressesperre skjer rettslig sett gjennom beslutning om å gradere personens adresseopplysninger etter beskyttelsesinstruksen, jf. folkeregisterloven [§ 10-4](#) første ledd.

Gradering etter beskyttelsesinstruksen

Beskyttelsesinstruksen ([FOR-1972-03-17-3352](#)) pålegger forvaltningen en plikt til å gradere dokumenter som har et særlig behov for beskyttelse, enten av hensyn til enkeltpersoner eller av hensyn til private foretak eller offentlige interesser, jf. beskyttelsesinstruksen [§ 5](#) nr. 1.

En avgjørelse om å unnta opplysningene fra offentlighet må ha selvstendig hjemmel utenfor instruksen, jf. beskyttelsesinstruksen [§ 3](#). Slik hjemmel kan for eksempel være lovbestemt taushetsplikt.

Beskyttelsesinstruksen har to graderingsnivåer. Graderingen **strengt fortrolig** skal anvendes når det vil kunne forårsake **betydelig skade** for en enkeltperson dersom informasjonen blir kjent for uvedkommende, jf. beskyttelsesinstruksen [§ 4](#) annet ledd.

Graderingen **fortrolig** skal anvendes når det vil kunne **skade** en enkeltperson dersom informasjonen blir kjent for uvedkommende, jf. beskyttelsesinstruksen [§ 4](#) tredje ledd.

Dokumenter som er gradert etter beskyttelsesinstruksen er undergitt særskilte behandlingsregler, blant annet knyttet til lagring og deling.

Tilgang til graderte opplysninger i folkeregisteret

Når adresseopplysninger er gradert **strengt fortrolig** skal ikke opplysninger om adressen gis ut til noen. Den egentlige adressen finnes bare i en del av folkeregistersystemet og er kun er tilgjengelig for autoriserte personer i Skattedirektoratet. Opplysningene kan bare utleveres til andre etter søknad, som avgjøres av politiet eller barnevernstjenesten avhengig av hvem som har truffet beslutningen om gradering av opplysningene etter beskyttelsesinstruksen, jf. folkeregisterloven [§ 10-4](#).

Når adresseopplysninger er gradert **fortrolig** skal adressen som den klare hovedregel ikke gis ut til private. Adresseopplysningene er likevel tilgjengelig for alle offentlige myndigheter som har tilgang til opplysninger fra folkeregisteret. Det er også en viss innsynsrett for noen private aktører.

Kompetansen til å gradere adresseopplysninger

Etter folkeregisterloven [§ 10-4](#) andre ledd er kompetansen til å gradere adresseopplysninger lagt til barnevernstjenesten i barnevernssaker. I andre tilfeller ligger kompetansen hos politiet.

Politiet benytter ordningen med sperret adresse som et av flere tiltak for å beskytte personer mot alvorlige krenkelsers mot liv, helbred eller frihet. Når politiet bruker sperret adresse som beskyttelsestiltak, forutsetter det at den som er utsatt for trussel samtykker til sperringen og til flytting til en ny adresse.

Det er det enkelte politidistrikt som i første omgang vurderer beskyttelsesbehovet. Det er deretter Kripos som avgjør om man skal iverksette tiltak med sperret adresse.

Nytt navn som ledd i beskyttelsestiltak

Når politiet beslutter å gi en person sperret adresse, innebærer det at personen må skifte navn og flytte til en annen adresse. Dette gjøres for at beskyttelsestiltaket skal ha nødvendig effekt. I helt spesielle tilfeller kan en person også få fiktiv identitet, jf. politiloven [§ 14 a](#) flg.

Når barnevernstjenesten beslutter adressesperre, kombineres det i en del tilfeller med at barnet får nytt navn, for å vanskeliggjøre lokalisering av barnet. Det er barnets nye navn som oppføres i folkeregisteret.

4.15.4. Forholdet mellom skjult og sperret adresse i barnevernssaker

Barnevernstjenesten har ansvar for å vurdere behovet for beskyttelsestiltak for barn under offentlig omsorg.

Tiltaket skjult adresse gir en viss beskyttelse av barnets bosted, men ikke i samme grad som adressesperre i folkeregisteret. Ved skjult adresse kan det f.eks. være en risiko for at foreldre som har foreldreansvar kan få tilgang til opplysninger gjennom registre eller systemer som kan benyttes til å lokalisere barnets bosted.

Hvorvidt barnets adresse skal sperres vil bero på en konkret risikovurdering. I vurderingen av valg av tiltak er det et moment at det å leve med adressesperre innebærer en rekke begrensninger i barnets livsutfoldelse og derfor kan oppleves som et meget inngripende tiltak.

Når barnevernstjenesten beslutter å gradere adresseopplysninger må graderingsbeslutningen aktivt meddeles Skattedirektoratet. Det er deretter Skattedirektoratet, som behandlingsansvarlig for folkeregisteret, som praktisk og teknisk gjennomfører adressesperren i folkeregisteret. Adressesperren opprettholdes inntil opplysningene avgraderes.

Det hender at barnevernstjenesten graderer adresseopplysninger for barn uten at det er truffet vedtak om skjult adresse etter barnevernsloven. Dette innebærer at det i barnevernssaker som fremmes for nemnda kan være iverksatt sperret adresse for et barn under offentlig omsorg uten at det foreligger et vedtak om skjult adresse. Dette kan reise utfordringer knyttet til anonym vitneførsel og begrensning av innsynsretten etter barnevernsloven § 14-6 andre ledd. Det er også et spørsmål om barnevernstjenesten har rettslig adgang til å beslutte adressesperre uten noe underliggende vedtak om skjult adresse etter barnevernsloven § 7-2.

4.15.5. Anonyme vitner og adgangen til å unnta opplysninger fra innsyn

Rettslig grunnlag

Barnevernsloven § 14-6 andre ledd begrenser private parters innsynsrett i en sak om skjult adresse:

«Partene har ikke rett til innsyn i opplysninger om identiteten til anonyme vitner eller andre opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse i tilfeller der barnet bor på skjult adresse. Det samme gjelder saker hvor det er fremmet krav om at barnet skal bo på skjult adresse.»

Når gjelder begrensningene i innsynsretten?

Begrensningen i innsynsretten gjelder for det første når det allerede er truffet et vedtak om at barnet skal bo på skjult adresse, enten av nemnda i forbindelse med en tidligere sak, eller av barnevernstjenesten i forbindelse med akuttvedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-2 andre ledd.

Videre gjelder begrensningen i innsynsretten når nemnda behandler et krav om skjult adresse, uten at det allerede er truffet vedtak om skjult adresse. Denne situasjonen vil i alminnelighet være mindre praktisk. I situasjoner hvor skjult adresse er aktuelt vil det ofte være truffet akuttvedtak med skjult adresse av barnevernstjenesten, jf. barnevernsloven § 4-2 andre ledd, jf. § 7-2 tredje ledd.

Barnevernsloven § 14-6 andre ledd gir etter sin ordlyd kun grunnlag for å unnta opplysninger som kan avsløre en skjult adresse, men ikke ved sperret adresse. Det er uklart om løsningen er gjennomtenkt fra lovgivers side.

Dersom en sak for nemnda ikke vil bli forsvarlig opplyst uten forklaring fra et vitne, hvis oppgivelse av personalia kan bidra til å avsløre barnets sperrede adresse, kan tungtveiende reelle hensyn tale for at anonym vitneførsel må kunne tillates.

Hvilke opplysninger omfattes av unntaket fra innsynsretten?

Anonyme vitner: Begrensningen i innsynsretten etter barnevernsloven § 14-6 vil for det første omfatte personalia og adresse til anonyme vitner. Anonym vitneførsel etter barnevernsloven er ikke anonym i egentlig forstand idet vitnets rolle vil være åpen for partene. Adgangen til å føre anonyme vitner for nemnda må ses i sammenheng med formålet med bestemmelsen i § 14-6, som er å beskytte «*opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse*». Kun når personalia og adressen til et vitne kan bidra til å avsløre barnets adresse, kan det føres anonymt.

Anonym vitneførsel vil særlig være aktuelt for barnets fosterforeldre eller beredskapsforeldre. Men også for andre vitner vil oppgivelse av personalia mv. kunne bidra til å avsløre barnets adresse. Dette vil for eksempel kunne være tilfelle for en lærer ved barnets skole, behandler ved lokal BUP el.

Opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse: Begrensningen i innsynsretten omfatter alle opplysninger i saken som kan bidra til å avsløre barnets adresse.

Det kan reises spørsmål om hvor stor geografisk omkrets rundt barnets bosted det er grunnlag for å skjerme fra partsinnsyn. Er det f.eks. grunnlag for å unnta opplysninger som avslører at barnet bor i bestemt fylke, eller må man ned på kommunenivå, eventuelt by/stedsnavn, for å si at opplysningene kan bidra til å avsløre barnets adresse? Her vil det måtte foretas konkrete og skjønnsmessige vurderinger hvor formålet med tiltaket skjult adresse står sentralt.

Er trusselnivået høyt og foreldrene har vist stor vilje og evne til å lokalisere barnet, vil det være desto større grunn til å utvide det geografiske området rundt bostedet som bør holdes skjult. Formålet med skjult adresse tilsier at det i alminnelighet må være adgang til å skjerme en relativt vid geografisk omkrets rundt bostedet for at tiltaket skal ha effekt i tråd med sitt formål. Ved vurderingen av hvilke opplysninger som kan og bør holdes skjult må det samtidig ses hen til hva foreldrene allerede er kjent med, f.eks. at de vet hvilket fylke barnet bor el.

Praktisk sett må det vanligvis være adgang til å skjerme opplysninger om navn på bosted og bostedskommune, skole, og navn på idrettslag, BUP, PPT el. som barnet er tilknyttet, og som gjør at barnets bosted innsnevres geografisk til et lite område. Vurderingen vil samtidig kunne variere med folketetthet o.l. Det er forskjell på å få vite at et barn bor i Oslo og at barnet bor i en navngitt kommune med 5000 innbyggere. Bor barnet i en stor by, eks. Oslo, vil det samtidig være grunnlag for å begrense innsynet i opplysninger som gjør at barnets bosted kan geografisk innsnevres til en bydel, et nærmere angitt område el.

4.15.6. Nærmere om saksforberedelsen i saker med sperret/skjult adresse

Nemndleders kontroll

Saksportalen har funksjoner som skal ivareta sikkerheten i saker med skjult/sperret adresse. Se nærmere [SB-veilederen](#). Som en ekstra sikkerhet, må nemndleder (nemndleder i saken, jourhavende nemndleder el.) godkjenne at tiltaksbegjæringen gjøres tilgjengelig for øvrige aktører i saksportalen. Godkjenning av dokumenter før publisering i saksportalen er en obligatorisk del av saksflyten i ProSak, men gjøres normalt av saksbehandler.

Formålet med godkjenningen er at nemndleder foretar en risikovurdering og en vurdering av hvilke tiltak som skal gjennomføres før tiltaksbegjæringen gjøres tilgjengelig i saksportalen.

Det legges ikke opp til at nemndleder rutinemessig skal gå gjennom alle sakens dokumenter. Nemndleder må vurdere risikobildet med utgangspunkt i tiltaksbegjæringen. Et aktuelt tiltak kan være at nemndleder gjennom kontakt med offentlig parts prosessfullmektig forsikrer seg om at prosessfullmektigen er tilstrekkelig bevisst spørsmålet om hva som er skjermingsverdig informasjon i

saken, og at prosessfullmektigen har vurdert at begjæringen ikke inneholder slik informasjon. Nemndleder bør i notatfeltet i ProSak kort angi hvilke tiltak som er gjennomført.

Dersom det skulle vise seg at tiltaksbegjæringen inneholder opplysninger som kan bidra til å avsløre en skjult eller sperret adresse bør det settes en kort frist for retting av tiltaksbegjæringen.

Det er viktig at nemndleders kontroll skjer raskt, også for å ivareta kravet etter barnevernsloven [§ 14-10](#) om at private parter **straks** skal varsles om begjæringen.

Videre saksforberedelse

Under saksforberedelsen bør nemndleder avklare sentrale premisser for den videre håndteringen av saken: Hvordan vurderes trusselnivået, hvilke vitner er det eventuelt behov for at avhøres anonymt og hvordan skal den anonyme vitneførselen praktisk gjennomføres. Planmøte vil være et egnet redskap for slike avklaringer.

Erfaring tilsier at et tidligere vedtak om skjult adresse ikke nødvendigvis har aktualitet i en senere endringssak. Det kan f.eks. være at barnets bosted har blitt kjent for foreldrene eller at barnevernstjenesten vurderer trusselbildet annerledes. Likevel kan vedtaket om skjult adresse i noen tilfelle «henge igjen» i en senere endringssak, selv om tiltaket ikke lenger er et aktivt beskyttelsestiltak. Tiltakets aktualitet vil være viktig å avklare tidlig, for å unngå unødige å iverksette anonym vitneførsel mv.

Nemndleder bør vurdere behovet for å få opplyst personalia på anonyme vitner før forhandlingsmøtet, med tanke på å avklare nemndas habilitet.

Særlig om aktører på sperret adresse etter vedtak fra politiet

Det kan forekomme at én av foreldrene i en barnevernssak bor på sperret adresse etter vedtak fra politiet, med bakgrunn i at den andre forelder utgjør en trussel.

Som nevnt i foregående punkt gjelder begrensningene i partenes innsynsrett etter barnevernsloven [§ 14-6](#) etter sin ordlyd kun opplysninger som kan avsløre en skjult adresse, ikke en sperret adresse, jf. kap. 2.

Selv om det antas mindre praktisk at slike saker inneholder opplysninger som kan avsløre den sperrede adressen, bør nemndleder være oppmerksom på problemstillingen. Dersom en tiltaksbegjæring mot formodning skulle inneholde opplysninger som kan bidra til å avsløre bostedet til en forelder på sperret adresse, må kommunens advokat gjøres oppmerksom på dette og gis anledning til å rette begjæringen, jf. barnevernsloven. [§ 14-9](#) tredje ledd. En slik fremgangsmåte kan hjemles i kravet til at nemndas saksbehandling skal være forsvarlig, jf. barnevernsloven [§ 14-5](#) første ledd sammenholdt med [§ 14-9](#) andre ledd om at tiltaksbegjæringen skal gi grunnlag for en forsvarlig behandling av saken.

4.16 Særlig om bevis som krever handlinger i utlandet

4.16.1 Rettslige utgangspunkter

Et land kan som et utgangspunkt ikke utøve myndighetshandlinger på et annet lands territorium uten at dette er avklart eller følger av traktat. Det **folkerettslige suverenitetsprinsippet** gir stater eksklusiv rett til å utøve jurisdiksjon på eget territorium. Beslutning om å innhente eller oppta bevis fra personer som krever handler i utlandet, må derfor gjennomføres ved å fremme en rettsanmodning til aktuell utenlands myndighet.

Nemndene er ikke eksplisitt gitt kompetanse til å fremme **rettsanmodninger** til utenlandsk myndighet om bevisopptak slik domstolene er i domstolsloven [§ 47](#). Det må likevel kunne legges til grunn at nemndene har tilsvarende kompetanse, jf. tvisteloven [§ 27-2](#) tredje ledd, jf. barnevernsloven [§ 14-18](#)

første ledd bokstav f. Slik myndighetsutøvelse forutsetter at man handler i samsvar med folkerettslige regler og prinsipper.

Etter [Haagkonvensjonen 1970](#) artikkel 1 kan «a judicial authority» fremsette en rettsanmodning til kompetent myndighet i en annen konvensjonsstat om å foreta bevisopptak eller andre rettshandlinger. Selv om Norge i en [erklæring](#) til konvensjonen har angitt «The courts» som kompetent norsk myndighet etter artikkel 8, taler de beste grunner for at også barneverns- og helsenemndene kan fremsette rettsanmodninger etter konvensjonen. Det kommer frem av håndboken til konvensjonen HCCH s. 39-40 at det avgjørende for om et myndighetsorgan er «a judicial authority» ikke er navnet, men hvorvidt organet har funksjoner av «adjudicatory nature».

Rundskriv om rettsanmodning i sivile saker, G-2022-2 [punkt 3.3](#) gir retningslinjer for utforming av rettsanmodninger til utlandet.

I barnevernssaker er også [Haagkonvensjonen 1996](#) relevant. Et typisk tiltak som må håndteres i samsvar med denne konvensjonen, er informasjon fra personer i utlandet i forbindelse med en sakkyndig utredning. Se nærmere [punkt 4.16.3](#).

4.16.2 Fjernavhør av vitner som bor eller oppholder seg i utlandet

Et praktisk spørsmål er om nemnda kan planlegge for fjernavhør (telefon- eller videolink) av vitner som bor eller oppholder seg i utlandet. Vilårene for fjernavhør reguleres av tvisteloven [§ 21-10](#), jf. barnevernsloven [§ 14-18](#), uavhengig av hvor personen oppholder seg. **Hvis et vitne ikke ønsker å delta** i fjernavhør, kan nemnda fremme rettsanmodning til staten hvor parten bor, og anmode om bistand til å gjennomføre et fjernavhør.

Dersom fjernavhøret er **frivillig**, har det i juridisk teori vært hevdet at det ikke er nødvendig med rettsanmodning, jf. [Bøhn](#) - Juridika lovkommentar til domstolsloven [§ 47](#). De beste grunner taler nok likevel for at det gjelder et motsatt utgangspunkt som følge av suverenitetsprinsippet. Den fysiske tilknytningen vitnet har til fremmed stats territorium er åpenbar. Se nærmere Holten 2025 kap. 3.3.3 på straffeprosessens område. Utgangspunktet er altså at det må fremmes rettsanmodninger selv om vitnet samtykker til fjernavhør. Rundskriv G-2022-2 [punkt 3.3.3](#) har nærmere retningslinjer og informasjon om rettsanmodning om fjernavhør.

Det bør kun gjøres unntak fra denne fremgangsmåten dersom det er kjent at staten generelt aksepterer frivillig fjernavhør fra utlandet. Dersom statens generelle aksept er gitt på nærmere angitte betingelser, må disse også etterleves.

Medlemsstatene [Haagkonvensjonen 1970](#) er oppfordret til å gi informasjon om bruken av videolink i landprofilene som er tilgjengelig HCCH sine nettsider: [HCCH | Evidence Section](#). Dersom man er usikker på om medlemsstaten krever at det fremmes en rettsanmodning,, kan en ta direkte kontakt med medlemsstatens sentralmyndighet. Kontaktinformasjon er tilgjengelig på [HCCH | #20 - Authorities](#), under lenken «central authority and practical information» til staten hvor vedkommende skal avhøres. Grunnet den knappe tiden nemnda normalt har til saksforberedelse, bør man så fort man kan ta kontakt med den aktuelle sentralmyndighet, eksempelvis på telefon eller e-post, parallelt med at man starter med å utarbeide en rettsanmodning.

4.16.3 Sakkyndige i barnevernssaker

En sakkyndig som oppnevnes av nemnda utøver myndighet på vegne av staten. Det innebærer at det i utgangspunktet ikke er anledning til å oppnevne en sakkyndig med plan eller formål om å reise til utlandet for å utrede saken, for eksempel der en forelder befinner seg i en annen stat. Dette må i tilfelle avklares med nasjonale myndigheter.

Som en hovedregel må slik informasjon imidlertid innhentes på andre måter, se tilsvarende anbefaling i [Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker](#) punkt 17. [Haagkonvensjonen 1996](#) gir mulighet for internasjonalt samarbeid for å kunne innhente informasjon fra andre stater i slike tilfeller. Bufdir er sentralmyndighet i Norge og kan gi råd og veiledning. Se nærmere her: [Haagkonvensjonen | Bufdir](#).

I [vedlegg 6](#) er det gitt en oversikt over hva Bufdir ønsker opplysninger om ved anmodning om bistand etter Haagkonvensjonen av 1996.

5. Nærmere om saksforberedelse for barns medvirkning og deltakelse

5.1. Barn med partsrettigheter – tilrettelegge for en barnevennlig prosess

Når barn er part, har nemndleder **ansvar for å tilrettelegge** for at barnet gis anledning til **effektiv deltakelse** gjennom å forstå det som foregår og uttrykke seg, samtidig som barnet **beskyttes** mot hendelser, informasjon og inntrykk som kan være skadelige. Tilretteleggingen bør skje i dialog med prosessfullmektigene. **Barnets prosessfullmektig** bør oppfordres til å innhente barnets eget syn på hva som er viktig for at prosessen skal oppleves som god for hen.

Dialogen med prosessfullmektigene kan skje skriftlig, men planmøte vil ofte være en egnet arena for å avklare hvilke tilpasninger det enkelte barn har behov for.

I punkt [13.8.11](#) gis særlige anbefalinger for å tilrettelegge for barnevennlige samtalemøter.

Aktuelle temaer som kan tas opp med prosessfullmektigene under saksforberedelsen i en ordinær behandling kan bl.a. være:

- **Barnets kunnskap og forståelse**
 - Hvor godt barnet er informert om sine rettigheter, prosessen for nemnda og at nemnda kan gjøre tilpasninger i tråd med barnets ønsker og behov.
 - Hvilken informasjon barnet har om saken; tilpasninger bør vurderes for å unngå at spesielt belastende opplysninger kommer overraskende på barnet under forhandlingsmøte.
 - Om barnet skal tilbys et formøte med nemnda før forhandlingsmøtet, jf. [Europarådets retningslinjer for barnevennlig rettsprosess del IV punkt 55](#), sml. samtaleprosessforskriften [§ 3](#).
- **Barnets deltakelse i møte**
 - Om barnet ønsker å delta under nemndas behandling av saken, eventuelt i hvilket omfang.
 - Dersom barnet ikke ønsker å delta, bør årsaken undersøkes, og om det kan tilrettelegges for at barnet ønsker å være til stede under deler av forhandlingsmøtet.
 - Per i dag har barnevernsloven ikke hjemmel for deltakelse via fjernmøte (se nærmere [punkt 7.1](#)).
- **Barnets forklaring**
 - Om barnet ønsker å forklare seg.
 - Når i møtet barnet skal gi forklaring.
 - Mulighetene for tilpasninger og tilrettelegging når barnet skal forklare seg. Nemnda bør utvise fleksibilitet. Mulige alternativer til en ordinær forklaring kan være:
 - ✓ En eller flere parter forlater lokalet. Se [punkt 7.6.4](#) om den rettslige adgangen til slike tilpasninger.
 - ✓ Barnet forklarer seg for nemnda alene, sammen med sin advokat. Ettersom forklaringen vil være en partsforklaring bør det i så fall legges til rette for at partene, gjennom sine advokater, kan spille inn forslag til temaer/spørsmål som ønskes belyst.

Medvirkningsforskriften § 17 om referat gjelder ikke direkte saker der barn gir partsforklaring, men hensynet til notoritet og kontradiksjon tilsier at referat fra samtalen bør utarbeides.

- ✓ Det bør avklares hvordan eventuell forklaring via videolink eller telefon skal gjøres, og hvem som eventuelt kan/skal være til stede sammen med barnet.

- **Praktisk tilrettelegging under forhandlingsmøtet**

- Kan forhandlingsmøtet avholdes i et mer **barnevennlig lokale** enn en «rettssal»? I kortere møter med begrenset antall parter og vitner kan det være et alternativ å holde forhandlingsmøte i et samtalemøterom der aktørene kan sitte rundt et bord.
- Tilby et **eget oppholdsrom** som barnet kan trekke seg tilbake til ved behov.
- Om barnet har behov for å ha med seg en voksenperson på utsiden av møterommet som kan ivareta barnet, eller ha med seg noe inn i møtet som kan være beskyttende (f.eks. en stressball).
- Er det behov for tilrettelegging i forbindelse med oppmøte og pauser på grunn av høyt konfliktnivå, f.eks. ulike oppmøtetidspunkt?

- **Tilrettelegging for skånsom behandling ved barns deltakelse i møtet:**

- Undersøke om det er spesielle temaer som barnet kan/bør skjermes for i lys av barnets rett og behov til beskyttelse. Prosessfullmektigene bør minnes på at i saker der barn skal delta bør dokumenteringen og utspørringen av parter og vitner begrenses til det som er helt nødvendig for å opplyse de problemstillingene saken reiser.
- Undersøke mulighetene for å **korte ned møtetiden og konsentrere møtet**, jf. inkludert:
 - ✓ Om hel eller delvis skriftlig behandling er aktuelt.
 - ✓ Avklaring av tvistepunktene slik at bevisføringen kan konsentreres om disse.
 - ✓ Spisse og rasjonalisere gjennomgang av dokumenter og vitneforklaringer, sml. punkt 7.6.

- Om barnet bør tilbys et **formøte** med nemndleder, for å forberede barnet gjennom å orientere om og ha dialog om praktiske forhold knyttet til forhandlingsmøtet.
- **Hypigere pauser** i forhandlingsmøtet. Når barn deltar, bør det normalt tas pause etter en skoletime (45 minutter).
- **Oppdatert informasjon** om barnets situasjon forut for forhandlingsmøtet.

5.2. Barn uten partsrettigheter - valg av høringsform

Barn uten partsrettigheter kan medvirke i en sak for barneverns- og helsenemnda ved å ha en samtale **direkte** med nemnda, gjennom **talsperson**, eller ved bruk av **sakkyndig**. Barn som er i stand til å danne seg meninger, skal informeres om de tre høringsformene og gis anledning til å uttrykke sitt ønske om hvordan det ønsker å bli hørt.

Nemndleder må gjøre en **konkret vurdering** av hvordan barnet skal høres. Utgangspunktet for vurderingen er barnets mening og barnevernstjenestens vurdering av spørsmålet, jf. Prop. 133 L (2020–2021), kap. 25.1 særmerknadene til § 14-13. Barnets mening om høringsform skal «*tillegges stor vekt*», jf. medvirkningsforskriften § 12.

Det antas at det bare rent unntaksvis vil være aktuelt å ikke følge **barnets ønske** om høringsform. Det bør i så fall være fordi det er nødvendig for å ivareta barnets beste og/eller for å få saken forsvarlig opplyst.

Barn som ønsker det bør få anledning til å snakke med nemnda, med mindre det er klare holdepunkter for at en samtale med nemnda vil utsette barnet for en urimelig belastning, og/eller en annen høringsform er nødvendig av hensyn til å få frem barnets mening, se nærmere Sørensen 2023 s. 433.

Praktiske forhold som avstand, tidsbruk og kostnader er antagelig utenforliggende i vurderingen. Men det kan tale for at høringsform av barnet kan skje ved videooverføring, jf. medvirkningsforskriften § 14.

Lav alder og/eller sårbarhet kan ha betydning for hvordan en samtale med barnet må tilrettelegges og gjennomføres, men er i seg selv ikke tilstrekkelig til at barnet ikke skal gis anledning til å bli hørt om hvilken høringsform det ønsker. For de minste barna og andre barn som har vansker med å uttrykke seg verbalt, kan det være nødvendig å oppnevne sakkyndig for å vurdere om det er hensiktsmessig (og eventuelt forsvarlig) at nemnda selv samtaler med barnet.

I Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20.4.4.5 uttaler departementet at nemnda i større grad må vurdere om det er behov for å oppnevne en sakkyndig til å snakke med barnet for å opplyse saken, særlig for barn under 7 år og barn med særlige behov. Ved oppnevning av sakkyndig, bør det vurderes å inkludere i mandatet et spørsmål om barnet også kan og bør høres direkte av nemnda. EMD har i flere foreldretvistsaker lagt til grunn at det bør innhentes ekspertuttalelser for å vurdere hvorvidt det er mulig for dommere å ha samtaler med de yngste barna, om nødvendig med fagkyndig bistand. Se nærmere ECHR-KS Key Theme Article 8.

Dersom barnet ikke er enig i valg av høringsform skal barnet **få en begrunnelse** for valget og få tilbud om å bli hørt på annen måte, jf. medvirkningsforskriften § 12 andre ledd. Forskriften omtaler ikke nærmere i hvilken form begrunnelsen skal gis. Alminnelige krav til forsvarlighet i saksbehandlingen tilsier at det gis en skriftlig begrunnelse. Denne bør utformes til barnet, på en måte som er forståelig for hen. Hvis ikke bedre alternativer foreligger, kan begrunnelsen meddeles barnet via barnevernstjenesten.

5.3. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved å samtale med nemnda

Husk:

- En barnesamtale bør forberedes godt; det legger grunnlaget for en realisering av barnets rett til å uttale seg og bli lyttet til.
- Barnet bør forberedes på samtalen; det bør sendes en egen invitasjon til barnet sammen med informasjon til den som skal følge barnet.
- Nemndleder må nøye vurdere om barnet har behov for særskilt hjelp, støtte eller tilrettelegging for å kunne uttrykke seg trygt og fritt.

5.3.1. Nemndleders forberedelser

Under saksforberedelsen bør de nærmere rammene for gjennomføring av samtalen med barnet avklares, slik som hvilken nemndleder som skal gjennomføre samtalen, hvor mange deltar fra nemnda, hvem skal følge barnet og om barnet skal ha med tillitsperson mv.

I forberedelsene av en barnesamtale må nemndleder ha i mente nemndas selvstendige ansvar for å ivareta barnets rett til å uttale seg fritt. Dette innebærer at høringsform av barnet skal gjennomføres på en ivaretagende og barnevennlig måte i tråd med faglige anbefalinger for samtaler med barn, sml. medvirkningsforskriften § 5. For å få til dette er det av grunnleggende viktighet å vurdere om barnet har behov for særlig hjelp og støtte å sikre barnets rett til å uttale seg fritt, og for å ivareta barnets behov for trygghet før, under og etter samtalen.

Det konkrete barnets behov er et overordnet hensyn for nemndleders vurdering for hvordan tilrettelegge for en ivaretagende og barnevennlig barnesamtale. Nemndleder bør derfor

- ta utgangspunkt i eventuelle synspunkter fra barnet knyttet til gjennomføring av samtalen
- se hen til barnets fungering, utviklingsstatus og eventuelle sårbarheter
- vurdere eventuelle innspill og synspunkter fra partene knyttet til høringen av barnet

Dersom sakens dokumenter ikke belyser de ovennevnte forhold i tilstrekkelig grad bør det innhentes supplerende opplysninger/innspill. Planmøte kan her være et virkemiddel. Det kan også vurderes å be om en supplerende redegjørelse fra barnevernstjenesten.

Dersom et barn uten partsstatus må reise for å ha samtale med nemnda, dekker nemnda over eget budsjett nødvendige utgifter til reise og opphold for barnet. Nemnda dekker også utgiftene når barnet må ha følge av en voksen person til samtalen med nemnda.

På nettstedet snakke-med-barn.no ligger en gratis tilgjengelig snakkesimulator (avatar) som er utformet for at de som jobber med barn og unge kan trene på avdekkende samtaler. Barnesamtalene i nemnda skal ikke være avdekkende, men sikre barnets rett til medvirkning. Snakkesimulatoren vil likefullt kunne være et nyttig verktøy for nemndledere som vil øve seg på å snakke med barn om vanskelige tema.

5.3.2. Informasjon for å gjøre det trygt for barnet

Så snart forholdene nevnt i foregående punkt er avklart, anbefales det at nemnda sørger for

- **informasjon til barnet** med bilde av nemndleder og lokalet hvor samtalen skal foregå, samt kort informasjon om nemndleder og formål med samtalen, se forslag til mal i vedlegg 4
- **informasjon til tillitspersonen** eller den som skal følge barnet til samtalen, se forslag til mal i vedlegg 5

Som alternativ til bilde og skriftlig informasjon til barnet, kan det vurderes å lage en kort **video** hvor nemndleder presenterer seg selv, viser lokalet der samtalen skal foregå og gir informasjon som nevnt i første kulepunkt.

Bakgrunnen for anbefalingen er at det er nemnda som er ansvarlig for høringen av barnet. En innkalling vil være en innledende del av kontaktetableringen med barnet. Informasjon til barnets tillitsperson/den som skal følge barnet legger til rette for at barnet kan forberedes og trygges på det som skal skje, og for å hjelpe vedkommende til å svare på eventuelle spørsmål fra barnet.

Rent praktisk kan Informasjonsskrivene sendes med ordinær post. For å forsikre seg om at informasjonen når frem, kan informasjonsskrivene alternativt sendes kommunens prosessfullmektig som kan be barnevernstjenesten om å videreformidle skrivet til barnet/den som skal følge barnet. En eventuell video kan f.eks. kontaktperson eller tillitspersonen fremvise til barnet. Hvordan informasjonen skal formidles kan eventuelt være et tema i planmøte.

5.3.3. Rammer for samtalen

Husk:

- Ha som mål at samtalen i størst mulig grad legges opp på barnets premisser.
- Samtalen skal som hovedregel skje i et fysisk møte, forut for forhandlingsmøtet. Det er samtidig rom for å snakke med barnet i et videomøte når hensynet til barnet tilsier det, og det ellers fremstår forsvarlig.
- Avklar roller og rammer før samtalen gjennomføres.

Hovedregel om fysisk møte

Nemndas samtale med barnet bør som hovedregel gjennomføres i et fysisk møte, jf. medvirkningsforskriften § 13.

Et fysisk møte er normalt best for å etablere god kontakt og kommunikasjon med barnet, noe som igjen vil være viktig for at barnets tanker og perspektiver kan komme godt frem. Bestemmelsen kan også ses ut fra et rettighetsperspektiv; at barnet som hovedregel bør få treffe nemnda fysisk. Et fysisk møte gir dessuten nemnda størst kontroll med rammene for samtalen.

Fjernmøte/videooverføring

Nemndas samtale med et barn kan i «særskilte tilfeller» skje som fjernmøte ved videooverføring, jf. medvirkningsforskriften § 14. Forutsetningen for bruk av videomøte er at dette er «**nødvendig for å sikre barnets ønske om å uttale seg til nemnda**». Barnets rett til medbestemmelse og hensynet til en barnevennlig prosess, tilsier at kravet om nødvendighet ikke tolkes for strengt. Det er videre et krav at videomøte bare kan benyttes når det er «*forsvarlig*». Det skal i vurderingen legges særlig vekt på «*sakens karakter og de private partenes rettsikkerhet*».

Det antas at det særlig er **to typetilfeller** hvor bruk av videomøte vil være aktuelt.

For det første er videomøte aktuelt når fysiske samtale av **praktiske årsaker** ikke lar seg gjøre innenfor de frister nemnda har å forholde seg til. Dersom barnet har lang reiseavstand, eller andre praktiske forhold gjør at fysisk møte ikke lar seg gjennomføre/krever for stor oppofrelse, kan videomøte være aktuelt. Et annet eksempel kan være at en berammet barnesamtale må avlyses grunnet sykdom, og videomøte vil være eneste praktiske mulighet for direkte høring.

For det andre er videomøte aktuelt når barnet ønsker å snakke direkte med nemnda, men av ulike årsaker **vegrer seg for, eller ikke ønsker** å snakke i et fysisk møte i nemnda. En slik situasjon reiser spørsmål om hvordan man skal avveie forskriftens utgangspunkt om et fysisk møte opp mot barnets syn. Det er et sentralt element i medvirkningsretten at barnet også skal få uttale seg og ha innflytelse på hvordan høringen av barnet skal gjennomføres.

Dersom et barn gir uttrykk for at det klart ønsker videomøte, må det **vurderes konkret** om det foreligger en situasjon hvor videomøte fremstår «nødvendig for å sikre barnets ønske om å uttale seg».

Det neppe er i tråd med forskriften å gi barnet et åpent valg om fjernmøte. Barnet bør i alminnelighet forsøkes å trygg på det å skulle snakke med nemnda i et fysisk møte.

Videomøte særlig vil være aktuelt ved **gjentatte høringer**, typisk i en samtaleprosess. Forutsetningen er at det er barnet selv som ønsker videomøte fremfor å møte i nemnda, og det ellers ikke er forhold som taler mot.

Bruk av videomøte må i alle tilfeller være forsvarlig. Nemndleder bør være spesielt oppmerksom på hvorvidt stedet barnet deltar fra er lagt til rette for at barnet trygt og fritt kan få gitt uttrykk for sitt syn.

Nemndleder bør i forkant av en videosamtale avklare rammene for den praktiske gjennomføringen (via barnevernstjenesten) for å sikre at gjennomføringen blir forsvarlig. Nemndleder kan alternativt ha en forsamtale direkte med den/de voksne som vil ha ansvar for barnet mens samtalen gjennomføres.

Tidspunkt for samtalen. Varighet

Etter medvirkningsforskriften § 13 bør samtalen som hovedregel gjennomføres **før nemnda behandler saken**. Den ideelle løsningen er at samtalen gjennomføres noen dager forut for møtet i saken. Særlig gjelder dette når saken behandles i forhandlingsmøte, hvor kunnskap om barnets syn vil være viktig for partenes og nemndas forberedelse. Barnets syn kan ha betydning for hvordan partene stiller seg til sakens spørsmål.

I de tilfeller hvor barnet vegrer seg for å treffe foreldrene i nemndas lokaler, unngår man slik problematikk ved å gjennomføre samtalen før dato for forhandlingsmøtet.

Å gjennomføre samtalen dager før forhandlingsmøtet starter kan samtidig by på praktiske og kapasitetsmessige utfordringer, da fagkyndig og alminnelig medlem normalt også deltar i samtalen. Selv om et tidligere tidspunkt er å foretrekke, er det ikke i strid med forskriften å legge samtalen til samme dag som møtet – før møtet starter.

Så langt det er mulig bør man ta hensyn til **barnets kalender** og unngå å legge samtalen til et tidspunkt som kommer i konflikt med viktige aktiviteter/hendelser i barnets liv, f.eks. heldagsprøver på skolen e.l.

Det vil raskt kunne påvirke barnets opplevelse av- og kvaliteten på samtalen dersom nemnda har dårlig tid. Det er derfor viktig at nemnda setter av tilstrekkelig tid til samtalen med barnet.

Hvor skal samtalen gjennomføres? Barnevennlige omgivelser

Samtalen gjennomføres normalt i **nemndas lokaler**. Nemnda bør ha et eget rom som er utformet med tanke på at det skal romme en samtale med barn. Rommet bør ha en barnevennlig innredning som for eksempel sofa, lenestoler, farger, bilder, tegnesaker o.l. For eldre barn bør det vurderes å gjennomføre barnesamtalen i et annet rom.

Nemndleder/nemnda bør legge til rette for en god mottakelse av barnet i nemndas lokaler, og unngå unødig ventetid før oppstart av samtalen.

Dersom det er nødvendig for å avklare barnets syn eller andre særlige forhold tilsier det, bør nemnda vurdere å gjennomføre samtalen med barnet **utenfor nemndas lokaler**. I HR-2025-263-U hadde tingretten i en barnevernssak bestemt til at det ikke skulle være samvær mellom en far og sønnen på 12 år. Det var en «viss tvil» om synet til gutten, men han var villig til å snakke med dommerne dersom de kom til institusjonen som lå rundt 30 minutters kjøring fra tingrettens lokaler. Høyesterett mente det var en svakhet ved tingrettens dom at man «ikke benyttet seg av denne muligheten til å få et bedre beslutningsgrunnlag» (kjennelsens avsnitt 37).

Særlige forhold det må tas hensyn til

Nemndleder må være oppmerksom på om det er behov for særskilt tilrettelegging ved gjennomføring av samtalen. For eksempel bør det planlegges for å unngå at barnet treffer foreldrene eller andre i nemndas lokaler, dersom dette er noe barnet er redd for.

Nemndas antrekk bør ikke være for formelt.

Tillitsperson

Barnet kan ha med seg en tillitsperson i samtalen med nemnda, jf. medvirkningsforskriften § 11, jf. kap. 3. Barnevernstjenesten har ansvar for å bistå barnet i forbindelse med valg av tillitsperson og å informere tillitspersonen om sin rolle og mandat, jf. medvirkningsforskriften § 8 og 9.

Tillitspersonen skal representere en emosjonell støtte for barnet og barnets mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter, men har ingen rolle utover dette i samtalen, jf. medvirkningsforskriften § 9.

Utgangspunktet er at barnet selv velger sin tillitsperson, med mindre barnevernstjenesten vurderer at «*det foreligger særlige grunner til at denne personen ikke er egnet*», jf. medvirkningsforskriften § 8. For tillitspersoners vedkommende må nemndleders kompetanse etter medvirkningsforskriften § 13 til å bestemme hvem som skal være til stede i samtalen med nemnda, anvendes med stor tilbakeholdenhet. En tillitsperson er oppnevnt fordi vedkommende skal være en trygghet og støtte for barnet, og kan bidra til at barnets perspektiv og opplevelse av egen situasjon kommer frem, jf. medvirkningsforskriften § 9.

Omsorgspersoners rolle

Hvis barnet ikke har tillitsperson, vil det ofte være en av barnets omsorgspersoner (foreldre, fosterforeldre/beredskapsforeldre) som følger barnet til nemnda. Barnets omsorgsperson representerer i alminnelighet en viktig emosjonell støtte for barnet, ikke minst i forbindelse med en situasjon hvor barnet skal komme i nemnda. Rettslige og psykologiske hensyn kan her være vanskelig å forene. Omsorgspersonen bør normalt ikke være til stede under selve samtalen med barnet, da det raskt vil kunne reises spørsmål ved barnet fikk uttale seg fritt. Samtidig setter medvirkningsforskriften ikke noe absolutt forbud mot at barnets omsorgspersoner (som ikke er barnets foreldre) kan være tillitsperson for et barn.

For å unngå at spørsmålet om en omsorgspersons tilstedeværelse kommer på spissen, er det viktig å legge til rette for at barnet og omsorgspersonen(e) er informert om rammene for samtalen **på forhånd**, og at spørsmålet om tillitsperson er undersøkt og avklart. Det vises også til tilrådingen i punkt. 5.3.2 om å sende informasjon til barnet og den som skal følge barnet til barnesamtalen.

Dersom spørsmålet om tilstedeværelse unntaksvis ikke er avklart når omsorgspersoner følger barnet (særlig små barn), kan en **reserveløsning** være å invitere barnet og omsorgspersonen inn i samtalerommet og informere om rammene for samtalen. Deretter kan man avklare med barnet om hen er komfortabel med at omsorgspersonen venter på utsiden under samtalen.

Om tilstedeværelse for andre

Det vil noen ganger være andre enn barnets omsorgspersoner eller en tillitsperson som følger barnet, f.eks. en lærer, helsesykepleier el. Det kan også forekomme at en av partene kommer med forslag til en person som parten mener bør være med i samtalen som en trygghetsperson for barnet.

Det klare utgangspunktet vil være at personer som følger, eller andre, ikke er til stede under samtalen. Lovens ordning legger opp til at personer som skal være til stede som en støtte for barnet skal kunne godkjennes som tillitsperson for barnet, jf. medvirkningsforskriften § 8. Dersom det oppstår spørsmål om en persons tilstedeværelse i samtalen bør man, så langt det er mulig, avklare om vedkommende bør og kan oppnevnes som barnets tillitsperson.

5.3.4. Nemndas deltakere i samtalen med barnet

Hvem er med?

Det må vurderes konkret hvor mange av nemndas medlemmer som skal delta i samtalen.

Som et utgangspunkt anbefales det at hele nemnda er til stede. Dette for at alle som skal avgjøre saken får møte barnet og høre barnets mening. Dette har både en side til at alle nemndas medlemmer har det samme avgjørelsesgrunnlaget, men også en side til at barnet får meddele seg til alle som skal bestemme i saken.

Det kan imidlertid oppleves overveldende for barnet å ha samtale med hele nemnda. Etter omstendighetene kan det begrense barnets evne og vilje til å uttrykke sine synspunkter. Er man i tvil om

dette kan være tilfelle, kan det være lurt å diskutere med det fagkyndige medlemmet i forkant hvem som skal være med.

For å trygge barnet anbefales det at barnet introduseres for nemndas medlemmer med forklaring på hvem de er og hvorfor de er med i samtalen. Nemndsmedlemmer som ikke leder samtalen bør sitte tilbaketrasket, men slik at de naturlig kan ha kontakt med barnet og delta også i samtalen.

Nemndleder bør ikke gjennomføre en samtale med barn alene, både av hensyn til barnet og til nemndleder selv. Det vil kunne oppstå en vanskelig situasjon hvis barnet i etterkant reiser kritikk eller anklager mot nemndleders uttalelser eller opptreden under samtalen. En tredjeperson vil kunne representere en trygghet både for barnet og nemndleder. Dersom barnet ikke har med seg tillitsperson, kan tredjepersonen være en ansatt i nemnda.

Deltakernes roller

Samtalen med barnet ledes av nemndleder eller det fagkyndige medlemmet.

Dersom samtalen skal ledes av den fagkyndige bør dette avklares i god tid før samtalen skal gjennomføres, slik at den fagkyndige får tilstrekkelig tid til forberedelse. Under samtalen bør nemndas øvrige medlemmer gis anledning til å komme med supplerende spørsmål.

Nemndleder må orientere nemndas medlemmer om rammene for samtalen og hvilken betydning dette har for samtalen og spørsmål som skal/kan stilles, plan for innhold og gjennomføring av selve samtalen, hvem som tar notater mv. Det kan være en fordel at andre enn den som leder samtalen tar notater.

Kan det fagkyndig medlem ha samtalen uten øvrig nemnd?

Unntaksvis kan det være nødvendig at bare det fagkyndige medlemmet har samtalen med barnet. En slik løsning må forbeholdes barnesamtaler som krever særlig kompetanse, og hvor det ikke er forsvarlig av hensyn til barnet å ha hele nemnda med i samtalen og det heller ikke er mulig å oppnevne sakkyndig for å ivareta barnets medvirkning innen rimelig tid.

Dersom barnet høres av den fagkyndige alene, er det viktig å passe på at den fagkyndige ikke kommer i en sakkyndigrolle, og at den fagkyndige deler all informasjon som er mottatt med de øvrige i nemnda samt partene. Den fagkyndige må også skrive referat i henhold til medvirkningsforskriften § 17. I motsetning til sakkyndig som oppnevnes for å snakke med barn, kan fagkyndig ikke få mandat til å gi uttrykk for sine faglige vurderinger, sml. medvirkningsforskriften § 15 fjerde ledd tredje setning.

5.3.5. Lydopptak o.l.

Nemnda skal ikke ta lyd- og bildeopptak av samtalen. Formålet med samtalen er å realisere barnets rett til å medvirke i egen sak. Den er ikke et bevisopptak eller avhør. Opptak av samtalen med barnet ville også kunne reise personvernrettslig spørsmål.

5.3.6. Samtalen

Gjennomføring av barnets rett til rett til uttale seg fritt – og bli lyttet til

Nemndas høring av barn skal «gjennomføres på en ivaretagende og barnevennlig måte i tråd med faglige anbefalinger for samtaler med barn», jf. medvirkningsforskriften § 5. I det følgende gis råd og anbefalinger som kan bidra til å få dette til.

Husk:

- Avklar gjerne med barnet hvordan det kan forholde seg dersom det ikke ønsker å svare på spørsmål – verbalt eller på annen måte.
- Vis naturlig interesse for barnet og barnets perspektiv.
- Snakk enkelt. Vær direkte og konkret.
- Forsøk å få til en naturlig dialog med barnet.
- Ikke unnlut å ta opp vanskelige temaer.
- Vær fleksibel og følg barnets tanker og resonnementer.
- Søk først og fremst etter **barnets opplevelse** av sitt liv/sin situasjon, og av forhold som kan ha betydning for den avgjørelsen nemnda skal treffe.
- Men spør også om barnets eventuelle syn på kraven(e) i saken
- Oppsummer gjerne det du oppfatter som viktig for barnet underveis i samtalen.
- Gjennomgå uttalelsene med barnet ved samtals avslutning.

Kontaktetablering

Kontakten med barnet etableres når det blir hentet, ved litt småprat og gjennom presentasjon og innledning. En god kontaktetablering, hvor barnet opplever tillit til de voksne er viktig for at barnet trygt og fritt skal kunne uttale seg til nemnda.

En viktig forutsetning for å kunne oppnå kontakt og tillit hos barnet er at den voksne viser naturlig interesse for barnet og barnets perspektiv gjennom hele samtalen, sml. medvirkningsforskriften § 5 andre ledd bokstav a.

Den som skal lede samtalen bør ta imot barnet, ønske det velkommen og følge det til rommet der samtalen skal finne sted. De øvrige medlemmene kan møte barnet i selve rommet. Det kan oppleves overveldende for barnet å bli tatt imot av alle nemndsmedlemmene på en gang.

Informasjonsdelen

I medvirkningsforskriften § 4 er barnevernets plikt til å gi barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon utdypet. Bestemmelsen lyder slik:

«For å sette et barn i stand til å gi uttrykk for sine meninger, skal barnevernet gi barnet tilstrekkelig informasjon om forholdene i saken som vedrører barnet og retten til å medvirke. Informasjonen og formidlingen av denne, skal være tilpasset barnets alder, modenhet, individuelle forutsetninger og den konkrete situasjonen.

Barnevernet skal fortløpende gi barnet informasjon om sakens utvikling, herunder om beslutninger og vedtak som har betydning for barnet, og hvordan barnets meninger er vurdert opp mot øvrige hensyn i saken.

Når barnevernet skal høre barnet før det treffes beslutninger og vedtak i forbindelse med saksbehandlingen, skal barnevernet gi barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon om blant annet:

a. bakgrunnen for og formålet med de aktuelle samtalerne,

- b. *hva medvirkning er, barnets rett til å bli hørt, hvorfor medvirkning er viktig, at medvirkning er frivillig og*
- c. *betydningen av at barnet får uttale seg i de aktuelle spørsmålene.*

Barnevernet skal avklare om barnet har forstått informasjonen som barnet har fått.

Dersom det skal benyttes tolk i samtaler med barnet, skal barnevernet påse at barnet forstår tolkens rolle og funksjon»

Med unntak for andre ledd gjelder bestemmelsen også for nemnda, jf. medvirkningsforskriften § 2 andre ledd, sml. § 11 siste ledd.

Barnet må gjøres kjent med at det vil bli skrevet et referat av samtalen, og at referatet vil bli gitt til foreldrene og barnevernstjenesten, jf. medvirkningsforskriften § 11, sml. § 5 siste ledd. Det er viktig at man er tydelig overfor barnet på dette premisset for samtalen. Barnet bør også informeres om at hen vil få oppsummert samtalen til slutt, få anledning til å stille spørsmål, rette opp eventuelle misforståelser, uttrykke endret oppfatning og legge til informasjon, jf. medvirkningsforskriften § 5 andre ledd bokstav c.

Informasjonen skal gi barnet forståelse for saken og sine rettigheter, samtidig som den kan brukes til å bygge tillit hos barnet og få barnet til å **senke skuldrene**. Informasjonsdelen bør ikke være en monolog og den bør ikke være lang.

Det er særlig viktig at det tydelig kommuniseres til barnet at det er frivillig å være der og at barnet ikke trenger å si noe. Både situasjonen og styrkeforholdet mellom barnet og de voksne vil samtidig kunne legge begrensninger på barnets opplevelse av reell valgfrihet. Et barn vil kunne oppleve en sterk følelsesmessig forpliktelse til å svare på spørsmål som den voksne stiller.

For at barnet skal oppleve størst mulig grad av reell frihet til faktisk å la være å svare på spørsmål, kan man lage en **avtale** med barnet. Man kan for eksempel avtale at dersom barnet ikke ønsker å svare, kan det kommunisere dette på en nærmere angitt måte, verbalt eller nonverbalt.

Avtalen kan f.eks. gå ut på at barnet rister på hodet, ser ned, ser bort eller lignende, dersom det ikke ønsker å svare på et spørsmål. Dersom en slik teknikk benyttes må samtidig den som leder samtalen sette ord på barnets tegn underveis, slik at man forsikrer seg om at man har forstått barnet riktig. For eksempel: «*Nå ser jeg at du ser ned. Etter det vi ble enige om forstår jeg da at du ikke har lyst til å svare på det spørsmålet. Det er helt greit. Da vil jeg gjerne høre litt om ...*».

Dersom saken behandles i samtaleprosess, må informasjonen til barnet tilpasses denne prosessformen. Se nærmere i punkt 13.2.2.

Barnets mening (og følelser) om sakens spørsmål, og/eller forhold som kan ha betydning for avgjørelsen av spørsmålet

Etter kontaktetableringen og informasjonsdelen vil det normalt være greit å gå rett på. Barnet vet normalt hvorfor det har kommet til samtalen, og venter ofte på å komme i gang. Yngre barn vil også kunne ha begrenset tid de klarer å konsentrere seg i en samtale. Konsentrasjonstiden bør derfor i størst mulig grad benyttes til å samtale om sakens temaer.

Nemndleder må passe på at samtalen ikke går over i en avdekkende samtale. Barnesamtalens formål er å ivareta barnets rett til å uttale seg om hva som er barnets preferanser nå og i tiden fremover. Samtalen er **ikke et bevisopptak** for å avdekke hva som har skjedd i fortiden.

Samtalen bør legges opp som en dialog med barnet, ikke en ensidig utspørring. Vis naturlig interesse for barnet og dets liv under samtalen. Snakk enkelt, vær direkte og konkret. Ikke unnlatt å ta opp vanskelige temaer.

Man bør ikke begynne samtalen med å spørre hva barnet vet om saken, eller hvorfor det er kommet. En slik inngang kan gjøre det unødvendig utrygt for barnet.

Et **mulig startsted** for samtalen kan være å si kort hva nemnda vet om vesentlige forhold i saken, og raskt spørre barnet om det er noe det har tenkt på som barnet har ønsket å snakke om. Et **alternativt startsted** kan være å la barnet fortelle om hvordan det har det i dag og søke å kartlegge hvem barnet opplever som viktige personer i sitt liv.

Det kan stimulere til ytterligere samtale å følge opp det barnet sier med åpne spørsmål, og gå mer i dybden der det er naturlig («*kan du fortelle litt mer om ...*»).

Nemndleder bør være fleksibel og **følge** barnet i det barnet forteller om. Barnets tankerekker følger ikke nødvendigvis den kronologien nemnda har sett for seg. Et barn kan være springende i tanker og tema. Sjansen for å få frem barnets synspunkter og perspektiv øker ved at man følger barnet i dets tankerekker og utforsker relevante temaer når barnet løfter dem frem.

Nemnda må forsøke å avklare barnets syn på kravene i saken. Dersom barnet har meninger om sakens spørsmål, skal nemnda snakke med barnet om hva som vil være viktig for barnet gitt ulike utfall. En innfallsvinkel kan være å knytte spørsmålene opp mot barnets tanker eller følelser om ulike utfall av saken.

Sammen med barnet, bør nemndleder også utforske barnets syn og følelser knyttet til faktiske omstendigheter som kan ha betydning for nemndas avgjørelse, eller som kan bli påvirket nemndas avgjørelse.

Barnet bør mest mulig fritt fortelle hva det mener er viktig. Typiske **barnets beste momenter** som er nevnt i punkt 3.3 kan være sentrale momenter i nemndas vurdering. Dersom barnet ikke kommer inn på det selv, bør nemndleder vurdere å utforske barnets syn på de barnets beste-momentene som er relevante i saken.

Om barnet har syn på sakens spørsmål og/eller på andre forhold av relevans for nemndas avgjørelse, bør nemndleder prøve å undersøke barnets begrunnelse, eventuelt hva som ligger bak barnets opplevelse og syn.

Ofte vil det være nyttig å oppsummere og gjenta viktige synspunkter til barnet underveis f.eks.: «*Da hører jeg at det er viktig for deg at ..., og at Har jeg forstått deg riktig da?*» Dette viser barnet at du lytter, samtidig som man løpende avklarer at man har forstått barnet riktig. Det forenkler også den avsluttende oppsummeringen.

Avslutning

Ved avslutning av samtalen må barnets synspunkter oppsummeres av den som leder samtalen, eller den som har notert hva barnet har sagt, for å forsikre seg om at man har forstått barnet riktig. Bruk nok tid og sørg for at nyansene i barnets formuleringer blir riktig gjengitt. Det bør i størst mulig utstrekning gjengis ordrett hva barnet har sagt, i sitats form. Det kan ha stor betydning for barnet om man bytter ut et ord med et annet. Det er viktig at barnet gis en reell mulighet til å korrigere eller legge til opplysninger. Dersom samtalen gjennomføres noe tid forut for møtet, bør den voksne opplyse barnet om at det har mulighet for å ta kontakt dersom det ønsker å endre eller legge noe til sin uttalelse.

Gi gjerne barnet en positiv tilbakemelding. Den som leder samtalen kan gjenta at barnets mening er viktig, men at nemnda også skal høre hva de andre sier om saken og at det er nemnda som skal avgjøre saken.

Barnet kan orienteres om at det vanlige er at barnevernstjenesten vil fortelle barnet om utfallet av saken, men at nemnda gjerne vil høre om barnet ønsker at noen andre skal orientere om utfallet, og at nemnda i så fall vil prøve å få det til slik barnet ønsker. Hvis barnet har et konkret ønske om hvem som skal orientere om utfallet, bør dette følges opp med føringer i vedtaket og i praksis. Se nærmere punkt 8.6.

Dersom saken behandles i samtaleprosess, er det noen særlig forhold nemndleder må være oppmerksom på. Se nærmere punkt 13.2.2.

5.3.7. Referat

Husk:

- Referatet bør utformes slik at det er mulig for andre å se barnets svar/uttalelser i sammenheng med de spørsmål som ble stilt eller temaer som ble tatt opp. Bruk gjerne sitater.
- Medvirkningsforskriften stiller krav til referatet.

Nemndleder har ansvar for å utforme referat fra samtalen. En mal for referat fra barnesamtalen ligger under møtefanen i ProSak.

Medvirkningsforskriften § 17 første ledd angir krav til hva referatet skal inneholde. I tillegg til forskriftens krav, vil det være fornuftig om referatet inneholder

- barnets eventuelle synspunkter om hvem som skal formidle avgjørelsen til barnet
- andre ønsker som barnet har i forbindelse med saken

Det er viktig at referatet gjengir hovedpunktene fra samtalen. Referer særlig sentrale uttalelser fra barnet. Referatet bør utformes slik at det er mulig for andre å se barnets svar i sammenheng med de spørsmål som ble stilt.

Det bør også komme frem av referatet hvordan barnet fremsto under samtalen; om det gråt, lo, vandret rundt etc. Det bør ikke gjøres vurderinger eller fortolkninger av barnets uttalelser og uttrykk, men gis en mest mulig objektiv og deskriptiv beskrivelse.

Det må lages referat selv om barnet ikke ønsker å gi uttrykk for sin oppfatning i saken.

Referatet bør leses gjennom av alle nemndsmedlemmene som deltar i samtalen. Nemndleder må signere referatet.

Dersom skriftlig referatet ikke er ferdigstilt før forhandlingsmøte, må referatet så snart som mulig gjøres tilgjengelig for partene, jf. medvirkningsforskriften § 17 siste ledd.

5.4. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved talsperson

Husk:

- Talsperson oppnevnes som hovedregel fra nemndas utvalg. I særlige tilfeller kan det oppnevnes andre personer som talsperson.
- Talspersonen må opplyses om at barnet må få tilstrekkelig informasjon om både sak og prosessform.
- Talspersonen må være habil. Beredskapsforeldre, fosterforeldre o.l. kan ikke oppnevnes som talsperson.
- Talspersonenes rapport bør være mottatt av partene i god tid før møtet.
- Talspersonen skal normalt innkalles som vitne i forhandlingsmøte.

5.4.1. Rettslig rammeverk. Godtgjørelse og utgifter

Hjemmel for oppnevning av talsperson er barnevernsloven § 14-13, og medvirkningsforskriften § 15 og 16. I medhold av medvirkningsforskriften § 16 har SE gitt Retningslinje for rekruttering, oppnevning og opplæring av personer til nemndas talspersonliste.

Godtgjørelse og utgifter til reise for talspersonens knyttet til samtalen med barnet og forklaring for nemnda, dekkes av nemnda, jf. Retningslinje for godtgjøring av arbeid i nemndene. Trenger talspersonen tolk i samtalen med barnet, har nemnda ansvar for å oppnevne og betale tolken, jf. Retningslinje for bestilling og bruk av tolk.

5.4.2. Hvem kan oppnevnes som talsperson

I utgangspunktet skal det oppnevnes talsperson fra **nemndas utvalg**. Medvirkningsforskriften § 16 gir anledning til å oppnevne en talsperson utenfor nemndas utvalg i **særlige tilfeller**.

Forarbeidene til barnevernsloven tilsier at «*særlige tilfeller*» ikke kan tolkes strengt. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20 4.4.4 fremhever at oppnevning av en talsperson som barnet kjenner, kan gi større sannsynlighet for at barnet ikke holder tilbake informasjon og at talspersonen kan påta seg oppdraget også ved eventuell senere behandling av saken. Som særlig tilfelle nevner forskriften at barnet har et særlig tillitsforhold til vedkommende eller at andre grunner gjør det nødvendig. Som eksempler kan nevnes:

- Barnet har et særlig tillitsforhold til en person f.eks. til en lærer.
- Tidsaspektet ved klagesaker gjør det vanskelig å få oppnevnt talsperson fra nemndas utvalg.
- Barnet har andre spesielle behov, f.eks. språkutfordringer eller at barnet har vært utsatt for traumatiske hendelser.

Barnevernstjenesten skal ha informert barnet om muligheten til å få oppnevnt en person barnet har særlig tillit til som talsperson (se ovenfor punkt 4.3.7). Selv om barnet ikke har ønsket en bestemt person som talsperson, kan dette også være aktuelt ved høring av mindre barn. Det kan også være aktuelt i andre situasjoner hvor nemnda vurderer det som særlig viktig at barnet har en etablert relasjon til den som skal være barnets talsperson.

Hvis det oppnevnes talsperson utenfor utvalget, er det viktig å være spesielt oppmerksom på

- kravet om politiattest
- kravet til habilitet
- at talspersonen har fått tilstrekkelig informasjon til å kunne gjennomføre oppdraget forsvarlig

Ved oppnevning av talsperson for samiske barn innenfor forvaltningsområde for samiske barn skal barnet få tilbud om talsperson med samisk språk og kulturforståelse. I andre områder skal det forsøkes å gi samiske barn talsperson med slike kvalifikasjoner.

5.4.3. Talspersonens habilitet. Politiattest

Talspersonen må være habil og uavhengig av barnevernstjenesten og barnets foreldre, jf. medvirkningsforskriften § 16 tredje ledd. Derfor kan bl.a. nemnda ikke oppnevne personer som er ansatt i et organ som behandler saken, eller personer som har nær tilknytning til noen som saken kan ha betydning for.

Dette betyr at ansatte i barneverntjenesten, fosterforeldre, beredskapsforeldre, nær biologisk familie eller lignende, ikke skal oppnevnes som talsperson. Det er ikke noe forbud mot at slike personer kan formidle barnets mening til nemnda. Men da gjør de det ikke i egenskap av å være barnets talsperson. I utgangspunktet kan en slik formidling av barnets mening ikke erstatte barnets rett til å uttale seg.

Før noen oppnevnes som talsperson må de ha levert politiattest, jf. barnevernsloven § 12-11 fjerde ledd. De fleste som er i nemndas utvalg, har tidligere levert politiattest i egenskap av talsperson. De trenger ikke å levere ny politiattest.

Hvis det velges talsperson utenfor utvalget, må den aktuelle snarest søke om politiattest. Politiet bruker inntil 14 dager på å behandle en slik søknad. Vedkommende må søke om politiattest for å ha oppdrag om talsperson, selv om hen har levert politiattest i egenskap av annet verv eller stilling, f.eks. som lærer.

5.4.4. Oppnevning og informasjon til talspersonen

I tillegg til informasjon om hva saken gjelder og hvilke tema talspersonen skal ta opp med barnet, bør oppnevningensbrevet inneholde

- kortfattet og objektiv informasjon om barnet (av betydning for oppdraget)
- informasjon om saksbehandlingsmåten i saken, og hva de innebærer for barnet

I tillegg må det opplyses om at talspersonen må informere barnet om saken, behandlingen i nemnda, og om barnets rettigheter.

5.4.5. Særlig om oppnevning av talsperson for barn på sperret adresse

Gitt et utgangspunkt om at anonym vitneførsel bør begrenses til det strengt nødvendige, bør det normalt oppnevnes en talsperson som bor i en **viss geografisk avstand** til barn som er på sperret/skjult adresse. I motsatt fall vil talspersonens adresse kunne indikere hvilket område barnet bor, og det vil kunne bli nødvendig at talspersonen må forklare seg anonymt.

Det må **komme fram i oppnevningensbrevet** at barnet bor på skjult/sperret adresse og at rapporten ikke må inneholde opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets bosted. Nemndleder bør normalt også gi talspersonen en muntlig orientering, for å sikre seg at talspersonen forstår oppdraget og betydningen av at barnet bor på skjult/sperret adresse.

Hvis barnet bor på sperret adresse, eller trusselnivået av andre grunner fremstår spesielt høyt, kan det være aktuelt å vurdere om talspersonen bør gjennomføre samtalen med barnet et **annet sted enn i fosterhjemmet/beredskapshjemmet**. En slik løsning harmonerer best med hensynet til at kretsen av

personer som kjenner barnets bosted bør begrenses. Når talspersonen ikke kjenner barnets bosted reduseres også risikoen for forsnakkelser under vitneforklaringen.

5.4.6. Talspersonens samtale

Som hovedregel skal talspersonen gjennomføre samtalen alene med barnet. Barnet skal likevel ha anledning til å ha med seg tillitsperson dersom barnet ønsker det, jf. medvirkningsforskriften kap. 3.

Talspersonen skal informere barnet om saken, prosessen og om barnet ønsker å uttale seg. Anbefalingene for nemndas samtale med barn i punkt 5.3.6 gjelder så langt de passer for talspersonens samtale med barnet.

Talspersonen må informere barnet om at det kan endre sin uttalelse. Hvis barnet i ettertid ønsker å legge til eller endre noe i sin uttalelse, må det skrives en tilleggsrapport. Både gammel og ny rapport er en del av sakens dokumenter.

5.4.7. Talspersonens rapport

Talspersonen skal levere skriftlig rapport om samtalen med barnet til nemnda. Rapporten skal inneholde det som er nevnt i medvirkningsforskriften § 17.

Nemndleder bør kontrollere at rapporten ivaretar kravene i medvirkningsforskriften § 17. Nemndleder bør være særlig oppmerksom på om barnet har fått den informasjonen som det har krav på å få, jf. medvirkningsforskriften § 17 bokstav a. Det bør kontrolleres at barnets synspunkter så langt som mulig er gjengitt i sitats form. Hvis talspersonen bygger på et annet uttrykk enn barnets muntlige tale, jf. bokstav c, bør talspersonen i rapporten ha beskrevet dette på best mulig måte. Rapporten skal ikke inneholde talspersonens vurderinger.

Talspersonens rapport bør være mottatt av partene i god tid for møtet i nemnda. Talspersonen skal makulere sitt eksemplar av rapporten når oppdraget er fullført.

5.5. Barn uten partsrettigheter – medvirkning ved sakkyndig

Husk:

- I saker med små eller spesielt sårbare barn, vil oppnevning av sakkyndig med begrenset mandat (begrenset til å høre barnet) kunne være en egnet måte å ivareta barnets medvirkningsrett på.
- Når nemnda engasjerer en sakkyndig for å utrede en sak, kan den sakkyndige også få i oppdrag å ivareta barnets medvirkningsrett. Dette bør ikke frata barnet muligheten til å snakke med nemnda, dersom barnet ønsker det.
- Hva ivaretagelsen av medvirkningsretten innebærer, bør tydeliggjøres i mandatet til den sakkyndige.

5.5.1. Rettslig rammeverk

Barnets rett til å medvirke kan skje gjennom bruk av sakkyndig, enten ved at nemnda engasjerer en sakkyndig med et begrenset mandat til å høre barnet, jf. barnevernsloven § 14-13, eller som del av en sakkyndig utredning oppnevnt i henhold til barnevernsloven § 14-11 andre ledd bokstav e.

I forarbeidene til barnevernsloven er det pekt på at nemnda «i større grad må vurdere om det er behov for å oppnevne en sakkyndig til å snakke med barnet for å opplyse saken», jf. Prop. 133 L (2020-2021) kap. 20.4.4.5 Det er videre fremholdt at dette «gjelder uavhengig av barnets alder, men særlig i saker som gjelder barn under 7 år og for barn med særlige behov.»

Medvirkningsforskriften § 15 regulerer høring av barn ved hjelp av sakkyndig. I høringsnotatet til forskriften er det nevnt at det er særlig aktuelt å oppnevne sakkyndig hvis samtalen med barnet krever en spesifikk kompetanse eller spesialisering. Hvis barnet har lav alder kan det være hensiktsmessig å høre barnet med en sakkyndig som har god kompetanse på å snakke med barn i den gitte aldersgruppen. Et barn kan ha en fungering som gjør det utfordrende å snakke med barnet, og en sakkyndig med spesialisering i diagnosen kan da oppnevnes for å innhente barnets syn.

Verken loven eller forskriften definerer hvem som kan være sakkyndig. I høringsnotatet til forskriften er sakkyndig definert til å være en uavhengig fagperson med god kompetanse i å snakke med barn, som for eksempel en barne-/ungdomspsykolog.

5.5.2. Den sakkyndiges mandat

Den sakkyndiges mandat begrenses til å ivareta barnets medvirkningsrett gjennom en barnesamtale. Rammen for samtalen må angis i mandatet. Mandatet til den sakkyndige bør tilpasses årsaken til behovet for at medvirkningsretten gjennomføres av en sakkyndig. Forslag til mal for oppnevning av sakkyndig med begrenset mandat ligger i ProSak.

I motsetning til det som gjelder for talsperson, kan den sakkyndige gi uttrykk for faglige vurderinger hvis mandatet fra nemnda gir anledning til det, jf. medvirkningsforskriften § 15 fjerde ledd tredje setning.

5.5.3. Den sakkyndiges rapport

Medvirkningsforskriften § 17s krav til referat gjelder også for sakkyndig som er oppnevnt for å ivareta barns medvirkning. Nemndleder bør kontrollere at rapporten ivaretar kravene. Nemndleder bør være særlig være oppmerksom på om barnet har fått den informasjonen som det har krav på å få, jf. medvirkningsforskriften § 17 bokstav a. Det bør kontrolleres at barnets synspunkter om mulig gjengis i sitats form. Hvis den sakkyndige bygger på et annet uttrykk enn barnets muntlige tale, jf. medvirkningsforskriften § 17 bokstav c, bør sakkyndige i rapporten ha beskrevet dette på best mulig måte. Hvis mandatet til den sakkyndige også inneholder et krav om å gi en faglig vurdering, må også denne vurderingen tas inn i rapporten.

Den sakkyndiges rapport bør være mottatt av partene i god tid for møtet i nemnda.

Den sakkyndiges arbeid er ikke en sakkyndig utredning, og rapporten fra samtalen skal ikke undergis behandling av Barnesakkyndig kommisjon, jf. medvirkningsforskriften § 15 sjette ledd.

5.5.4. Medvirkning i forbindelse med ordinær sakkyndig utredning

Når det er besluttet å gjennomføre en ordinær sakkyndig utredning, vil den sakkyndige normalt snakke med barnet som ledd i utredningen. Det kan derfor vurderes om den sakkyndige også skal ivareta barnets rett til å uttale seg. Den sakkyndige vil normalt ha gode forutsetninger for å snakke med barn, og en slik høring vil også begrense antallet personer som barnet må forholde seg til.

Man må være oppmerksom på at en samtale med et barn som ledd i en sakkyndig utredning og en samtale som skal ivareta barnets medvirkningsrett, skjer med utgangspunkt i ulike formål. Dersom den sakkyndige skal høre barnet vil det derfor være viktig at formålet og rammene for samtalen avklares med den sakkyndige og tydeliggjøres i mandatet.

Kravene til rapport i medvirkningsforskriften § 17 gjelder antagelig også for den del av den sakkyndiges rapport som gjelder medvirkningsretten.

Selv om en sakkyndig gjennomfører en barnesamtale som ledd i en sakkyndig utredning, må det vurderes om barnet også kan få snakke direkte med nemnda, dersom barnet ønsker en slik samtale.

6. Helt eller delvis skriftlig behandling

6.1. Innledning

I visse tilfeller kan det fattes vedtak på grunnlag av skriftlig saksbehandling, jf. barnevernsloven § 14-16. Skriftlig behandling omtales også som **forenklet behandling**, bl.a. i Prop. 133 L (2020-2021) [kap. 11.4.4.2](#). Barnevernsloven § 14-16 korresponderer med en tilsvarende hjemmel i barnevernsloven § 14-3 om at saker i visse tilfeller kan behandles av nemndleder alene, uten fagkyndig og alminnelig medlem.

På samme vilkår som for skriftlig behandling, kan det også treffes vedtak på grunnlag av en kombinasjon av forhandlingsmøte og skriftlig behandling, jf. barnevernsloven § 14-16 fjerde ledd.

Etter lovens ordlyd er det «nemndlederen» som kan treffe vedtak etter skriftlig behandling. Kompetansen for ordinær og utvidet nemnd til å fatte vedtak etter skriftlig og/eller kombinert skriftlig muntlig behandling drøftes nærmere i [punkt 6.6](#).

Beslutning om helt eller delvis skriftlig behandling må tas etter en samlet vurdering av forholdene i den enkelte sak. En forutsetning er at partene har fått anledning til å uttale seg, og at nemndleder har et forsvarlig grunnlag for å avgjøre de aktuelle spørsmål saken reiser. Et sjeldent eksempel på en domstolsavgjørelse som drøfter nemndas adgang til skriftlig behandling finnes i Gulating lagmannsretts beslutning [LG-2025-86539](#).

Hel eller delvis skriftlig behandling åpner for fleksibilitet og tilpasning i den enkelte sak, og bør nøye vurderes under saksforberedelsen. Slike prosessformer kan brukes til å spisse saksbehandlingen og gjøre den mer effektiv og skånsom. Målet er å tilpasse ressursbruken til det reelle behovet, uten å svekke partenes rettsikkerhet. Helt eller delvis skriftlig behandling kan også være et godt virkemiddel for å oppnå en barnevennlig prosess (se nærmere bl.a. [punkt 3.3](#) og [punkt 5.1](#))

I forarbeidene til bestemmelsen i den tidligere barnevernloven av 1992, som gjeldende lovs hjemmel for hel eller delvis skriftlig behandling viderefører, er det lagt til grunn at det ikke skal skje en dreining i retning av økt skriftlighet, jf. Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) [punkt 5.19.4](#). Dette ble begrunnet i hensynet til partenes rettsikkerhet. Flere offentlige utvalg har foreslått å øke innslaget av skriftlighet i nemndenes saksbehandling, men dette er foreløpig ikke fulgt opp av lovgiver. Dersom vilkårene for en delvis skriftlig behandling er oppfylt etter barnevernsloven § 14-16, må det likefullt være adgang til å legge til grunn sakens dokumenter – eller deler av dem – som bevis uten nærmere gjennomgang i forhandlingsmøtet.

I saker som behandles skriftlig, fastsettes advokatens salær etter medgått tid.

6.2. Krav om samtykke

Skriftlig behandling kan brukes dersom det er **forsvarlig** og partene **samtykker**, jf. barnevernsloven § 14-16 andre ledd.

Det typiske tilfellet vil være en sak hvor partene er enige om at vedtak om omsorgsovertakelse skal fattes eller oppheves, og hvor dokumentene underbygger at dette er en riktig avgjørelse.

Dersom nemndleder mener vedtaket vil ha større avvik fra felles påstand, bør det vurderes å henvise saken til ordinær behandling, eventuelt en kombinasjon av skriftlig og muntlig behandling. Innslag av muntlighet vil gi partene anledning til å gi en mer detaljert redegjørelse for sitt syn, og nemndleder får et bredere avgjørelsesgrunnlag. Normalt vil en slik behandlingsmåte gjøre det lettere for partene å akseptere en avgjørelse som avviker fra deres forslag til vedtak.

Selv om partene (og ev. barnet) er enige om de spørsmålene saken reiser, skal nemnda alltid foreta en selvstendig og reell vurdering av sakens bevis, jf. barnevernsloven § 14-5 tredje ledd. Nemndleder må vurdere om lovens vilkår er oppfylt. I en slik situasjon vil det likevel være forsvarlig med mindre omfattende vurderinger og avveininger. Det forventes ikke samme grundighet i et vedtak som behandles skriftlig med samtykke fra partene, som i et vedtak etter muntlig behandling.

6.3. Ikke krav om samtykke

Etter barnevernsloven § 14-16 kan skriftlig behandling også brukes i saker som gjelder

- krav om endring i tidligere vedtak eller dom
- pålegg om utredning i senter for foreldre og barn etter barnevernsloven § 2-3
- pålegg om hjelpetiltak etter barnevernsloven § 3-4

I disse tilfellene er nemnda ikke avhengig av partenes samtykke, men det er en forutsetning at nemndleder vurderer skriftlig behandling som **ubetenkelig**. Vurderingen skal omfatte blant annet sakens tema, vanskelighetsgrad og behovet for fagkyndighet, jf. barnevernsloven § 14-16 tredje ledd siste setning. For pålegg om hjelpetiltak er utgangspunktet skriftlig behandling, jf. Prop. 72 L (2014-2015) kap. 8.3.

Dersom skriftlig behandling ikke er ubetenkelig, antas det at en kombinert muntlig/skriftlig behandling ofte vil være tilstrekkelig til å få en forsvarlig saksbehandling i samsvar med prinsippene i barnevernsloven § 14-5 første og andre ledd.

Det er neppe noe innholdsmessig forskjell i vilkårene «*forsvarlig*» (vilkåret i samtykke-sakene) og «*ubetenkelig*» (vilkåret i utredningssaker, hjelpetiltakssaker og endringssakene). Forarbeidene sier ikke noe om hvorfor loven benytter ulike begreper. På Språkrådets nettsider om Klarspråk, Språk i lover og forskrifter, Interne uttrykksmåter kommer det frem at ubetenkelig er det motsatte av betenkelig (foruroligende, farlig eller risikabelt). Det står også at «*ubetenkelig*» ofte kan erstattes med forsvarlig.

Hvis det besluttes skriftlig behandling mot en eller flere parters ønske, bør nemndleder gi partene en frist for avsluttende innlegg, før saken tas opp til behandling. For pålegg om hjelpetiltak følger dette av Prop. 72 L (2014-2015) kap. 8.3.

Momenter som kan tale for en skriftlig behandling:

- Prosessøkonomiske hensyn, hensynet til å bruke nemndas ressurser på en god måte.
- Partene har samtykket til skriftlig behandling.
- Partene har nedlagt likelydende eller tilnærmet likelydende forslag til vedtak.
- Saken er godt dokumentert og faktum er i hovedsak uomtvistet.
- Partenes syn er kommet tydelig fram gjennom saksforberedelsen.
- Barnets ønske og/eller hensynet til barnet tilsier skriftlig behandling.
- Det er ikke særlige forhold som bør belyses gjennom vitneførsel.
- Det er ikke særlige forhold som bør vurderes av fagkyndig nemndmedlem.
- Spørsmålene saken reiser er behandlet tidligere, og
 - det foreligger ikke nye opplysninger av betydning
 - det er ikke tale om å begrense en privat parts rettigheter ytterligere
 - det er kort tid siden forrige avgjørelse
 - det er ikke begått feil av betydning på tidligere stadier av saken
- En eller flere av de private partene ønsker ikke å møte i et forhandlingsmøte.
- Skriftlig behandling vurderes som konfliktdepende og samarbeidsfremmende.

Rekkefølgen gir **ikke uttrykk for en vektning** av de ulike momentene.

6.4. Kombinert muntlig og skriftlig behandling

kombinert behandling etter barnevernsloven § 14-16 fjerde ledd, innebærer at innledningsforedrag, partsforklaringer, vitneførsel eller avsluttende innlegg, kan begrenses og erstattes med mer eller mindre skriftlighet etter en konkret vurdering i den enkelte sak.

Det følger av § 14-19 tredje ledd at avgjørelsesgrunnlaget da vil være «*behandlingen i forhandlingsmøtet og sakens dokumenter*».

Kombinasjonen kan gjøres på flere måter, for eksempel ved at enkelte av kravene i saken behandles muntlig, mens andre behandles skriftlig. Hvis det er enighet om omsorgsovertakelse, men uenighet om samværet, kan det berammes et kortere forhandlingsmøte til behandling av samvæerspørsmålet, mens hovedspørsmålet avgjøres etter skriftlig behandling.

Det kan også besluttes at hoveddelen av behandlingen skal gjøres skriftlig, mens partene og/eller et helt sentralt vitne forklarer seg i forhandlingsmøte.

I Prop. 133 L (2020 -2021) kap. 25.1 særmerknadene til § 14-16, brukes endrings saker som eksempel der det foreligger «*nye opplysninger av ikke helt uvesentlig betydning*». Det kan da holdes et kort forhandlingsmøte om de nye opplysningene, mens saken ellers behandles skriftlig.

For å gjøre prosessen mer hensynsfull og barnevennlig, kan for eksempel innledningsforedragene gjøres skriftlig. Lange, muntlige foredrag, med dokumentasjon av mye gammel historikk, kan være kjedelige og vanskelig å følge med på, særlig for en ung part. Man kan også erstatte noen av vitnene med en skriftlig redegjørelse, for å få et kortere og mer spisset forhandlingsmøte. Se nærmere punkt 5.1. og 7.4 for andre tiltak som kan gjøre forhandlingsmøte barnevennlig.

Momentlisten i punkt 6.3 er også relevant ved vurderingen av om saken skal behandles kombinert muntlig og skriftlig.

6.5. Hel eller delvis skriftlig behandling med nemndmedlemmer?

Etter barnevernsloven § 14-16 andre og tredje ledd er det «[n]emndleder» som kan treffe vedtak etter **skriftlig behandling**, mens den tidligere barnevernloven av 1992 sa at «*det kan treffes vedtak*» med grunnlag i sakens dokumenter. Det finnes eksempler etter 1992-loven på at ordinær nemnd fattet vedtak etter en ren skriftlig behandling. Men ordlyden i loven av 2021 er nå klar på at det er nemndleder som kan treffe vedtak etter slik behandling, og det finnes neppe tungtveiende argumenter for å tolke den analogisk slik at nemnd med medlemmer har tilsvarende kompetanse. Det har ikke noen rettskildemessig betydning, men merk at ProSak ikke lenger har skriftlig behandling med nemndmedlemmer som et alternativ for registrering av sak.

Ordlyden i barnevernsloven § 14-16 fjerde ledd («*kan det treffes vedtak*») er derimot ikke til hinder for at nemnd med medlemmer fatter vedtak etter en **kombinert/delvis skriftlig** behandling, se i motsatt retning Lassen - Karnov lovkommentar til barnevernsloven 2021 § 14-16. Det er en utbredt praksis for at ordinær nemnd fatter vedtak etter en kombinert muntlig og skriftlig behandling.

Både i juridisk teori og praksis etter den tidligere barnevernloven av 1992 ble det tilsvarende lagt til grunn at nemnd med medlemmer kunne fatte vedtak etter kombinert behandling, sml. Ofstad og Skar 2015 s. 402. Det er ikke noe i forarbeidene som indikerer at det var meningen å gjøre endringer i nemndas personelle kompetanse. Tvert imot kommer det frem bl.a. i Prop. 133 L (2020-2021) [kap- 25.1](#) i særmerknadene til barnevernsloven § 14-16, at bestemmelsene (med unntak fra enkelte andre justeringer) tilsvarer hjemlene i 1992-loven.

Prinsippene om at nemndas saksbehandling skal være «*forsvarlig, rask og effektiv*» tilsier også at nemnd med medlemmer bør kunne fatte vedtak etter kombinert skriftlig/muntlig behandling, jf. barnevernsloven § 14-5 første ledd. Kombinert behandling kan etter omstendighetene også være mer rettferdig, tillitsskapende og skånsomt enn en fullt ut muntlig behandling. Mer skriftlighet gir mulighet for mer konsentrerte muntlige forhandlinger. Det gir legger forholdene bedre til rette for kontradiksjon rundt tema som er sentrale og omstridte, og gjør det antagelig lettere for partene å følge og forstå forhandlingene.

7. Muntlig behandling - forhandlingsmøte

Husk:

- Nemndleder må tilrettelegge for at nemnda opererer som et **team/kollegium**.
- Nemndleder bør tilstrebe en lyttende og vennlig, men bestemt **møteledelse**.
- Den muntlige behandlingen **bør være fortsettelsen** av det som er bestemt og avtalt under saksforberedelsen.
- Så langt det lar seg gjøre skal den muntlige behandlingen **konsentreres** om det som er sentralt og omstridt mellom partene.
- Det må aktivt tilrettelegges for **barnevennlige møter**, når barn møter i nemnda.
- Det må også vurderes særskilt tilrettelegging for barn – og voksne – med **nedsatt funksjonsevne**, jf. barnevernsloven [§ 14-5](#), jf. [CRPD](#).

7.1. Formål og prinsipper. Krav om fysisk forhandlingsmøte

De alminnelige domstolers saksbehandling under hovedforhandling danner mønster for saksbehandlingen i nemnda, jf. barnevernsloven [§ 14-16](#) siste ledd som lyder:

«Nemndlederen styrer forhandlingsmøtet og påser at det gjennomføres innenfor de rammene som er fastsatt. For øvrig gjelder tvisteloven § 9-15 tilsvarende så langt den passer»

Saksbehandlingen under møte må også være i samsvar med barnevernsloven § 14-5 som lyder:

«Saksbehandlingen skal være rettferdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitsskapende. Nemnda skal sørge for at partene i saken

a. får argumentere for sin sak og føre bevis, normalt ved muntlige forklaringer direkte for nemnda

b. får mulighet til å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis

c. behandles likeverdig og får nødvendig veiledning.

Nemnda skal sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, og skal foreta en selvstendig og reell vurdering av sakens bevis. Nemndas vedtak og andre viktige avgjørelser skal begrunnes.

Nemndlederen har ansvaret for at saker behandles i samsvar med første og annet ledd. Nemndlederen skal planlegge og lede saksforberedelser, forhandlingsmøter og rådslagningsmøter blant nemndas medlemmer. Nemndlederen skal påse at saksbehandlingen er tilpasset sakens art, omfang og vanskelighetsgrad.»

Enkelte ganger er det ikke helt samsvar mellom barnevernsloven § 14-16 siste ledd, jf. tvisteloven § 9-15, og hovedprinsippene for saksbehandlingen etter barnevernsloven § 14-5. I slike tilfeller må en legge til grunn prinsippene i barnevernsloven § 14-5. Blant annet er det større adgang til skriftlighet i nemndene enn i domstolene.

I motsetning til domstolene, har nemndene p.t. ikke noen uttrykkelig lovhjemmel for å gjennomføre muntlige forhandlinger som **fjernmøte**, verken helt eller delvis. Barnevernsloven gir ikke de aktuelle reglene i tvisteloven kap. 13. tilsvarende anvendelse. Det kan likevel spørres om man kan tolke tvisteloven § 13-1 tredje ledd om fjernmøte analogisk.

Nemndsakenes inngripende og personsensitive karakter taler mot en analogisk tolkning av tvistelovens regler om fjernmøte. Det kan være forhold som tilsier at det hverken er forsvarlig eller rettsikkert med digital deltakelse. Nemnda har ikke kontroll på hvem som er til stede med en part i et eksternt lokale. I motsetning til fjernavhør som nemndene har hjemmel for, er det derfor større risiko for at personsensitive opplysninger fra forhandlingsmøte kommer på avveie hvis hele møtet streames på video (eventuelt på telefon). Det er også en viss usikkerhet knyttet til om den tekniske løsningen nemndene bruker pr i dag er tilstrekkelig sikker.

Utlendingsnemnda fikk hjemmel for fjernmøter i 2023, jf. utlendingsloven § 78 syvende ledd. Hensynene nevnt i forrige avsnitt tilsier at lovgiver bør vurdere hjemmelsspørsmålet også for barneverns- og helsenemnda, og at nemndleder ikke på et mindre autoritativt rettskildegrunnlag innfortolker en hjemmel til å gjennomføre fjernmøter.

Får å sikre reelle og effektive partsrettigheter når barn er parter, må nemnda følge opp det som er bestemt i saksforberedelsen for å skape **barnevennlige møter** og fortløpende ha et øye for at barnet ivaretas under møtet (se nærmere punkt 5.1). Også for barn uten partsrettigheter må nemnda gjennomføre høring av barn på en ivaretagende og barnevennlig måte i tråd med faglige anbefalinger for samtaler med barn, jf. medvirkningsforskriften § 5 andre ledd.

Nemndleder bør tilstrebe en **vennlig og hensynsfull, men bestemt møteledelse**. Nemndleder må påse at forhandlingsmøtet gjennomføres med nødvendig fremdrift. Det må aldri være tvil om hvem som administrerer forhandlingene.

Det er i seg selv et mål at partene sitter igjen med en opplevelse av at de har blitt behandlet respektfullt, og at de har blitt lyttet til. Å skape en god og ryddig atmosfære i nemnda er dessuten et effektivt virkemiddel for å komme i posisjon til aktiv saksstyring på en smidig og hensiktsmessig måte.

For **fjernavhør av parter eller vitner i utlandet** gjelder det særlige regler, se nærmere [punkt 4.16](#).

7.2. Barneverns- og helsenemnda som et kollegialt organ

I forhandlingsmøter er barneverns- og helsenemnda i de fleste saker et kollegialt organ, i den forstand at beslutningsmyndigheten er lagt til et organ som består av tre medlemmer (leder, et fagkyndig og et lagt medlem). I særlige tilfeller er nemnda utvidet til to fagkyndige og to lege medlemmer. Kompetansen er lagt til organet som sådan, og slik at hvert medlem har én stemme – alle teller like mye.

Det er viktig at nemndleder er inkluderende i sin holdning overfor nemndas medlemmer, Ikke minst overfor de lege medlemmer er dette viktig, særlig fordi de vanligvis møter langt sjeldnere og derfor er mindre kjent med hvordan nemnda fungerer.

Samtidig er det av vesentlig betydning at nemndleder opptre profesjonelt. Nemndleders forhold til de øvrige medlemmene bør være preget av en viss naturlig distanse. Blir forholdet for nært og kameratslig, kan det vanskeliggjøre nemndleders posisjon som nemndas administrator og virke uheldig inn på nemndas legitimitet.

En mal for en mulig gjennomføring av forhandlingsmøtet finnes i [vedlegg 2](#).

7.3. Det praktiske opplegg for forhandlingsmøtet

7.3.1. Særlig tilrettelegging

I noen saker er det av ulike grunner nødvendig med særlig tilrettelegging.

For det første vil det kunne være nødvendig å tilrettelegge for **reell deltakelse og/eller en hensynsfull/skånsom prosess**. Det vil ofte være praktisk når

- barn møter som parter eller vitner
- det møter voksne parter eller vitner med særlige behov, f.eks. nedsatt funksjonsevne, jf. CRPD [art. 1](#).

Etter CRPD [art. 13](#) nr. 1 er det et krav om at **mennesker med nedsatt funksjonsevne** (i norsk oversettelse) skal sikres «*effektiv tilgang til rettssystemet på lik linje med andre, blant annet ved tilrettelegging av prosedyrer og tilrettelegging i forhold til alder, slik at de lettere kan fungere effektivt som direkte og indirekte deltakere, herunder som vitner, i alle ledd i saksgangen, også under etterforskning og på andre forberedende stadier*».

Det må selvsagt gjøres konkrete vurderinger i den enkelte sak, men flere tiltak som er anbefalt for å få til en barnevennlig prosess kan også være egnet for å oppnå en reell og skånsom prosess også for personer med nedsatt funksjonsevne. Se nærmere [punkt 5.1](#) og [punkt 3.3](#).

For det andre kan det være behov for **særlige sikkerhetstiltak** i samsvar med lokale beredskapsplaner, for å gjennomføre møtet med forsvarlig sikkerhet for aktørene. Typiske situasjoner er at parter eller vitner har en kjent voldshistorikk.

Nemndleder må informere nemndmedlemmene om eventuell spesiell tilrettelegging som er avtalt eller bestemt under saksforberedelsen, og forsikre seg om at tilretteleggingen blir gjennomført. Samarbeid med prosessfullmektigene vil ofte være avgjørende for å få til skånsomme prosesser.

7.3.2. Eget rom for nemnda

Hvis det lar seg gjøre, bør nemndmedlemmene ha et eget rom å trekke seg tilbake til i pausene. Det bidrar til at det blir mindre direkte kontakt med parter og prosessfullmektiger og gjør det enklere å få til den ønskelige teambygging. Nemndlederen bør om mulig søke sammen med medlemmene i pausene og eksempelvis kunne besvare spørsmål medlemmene måtte ha, eller selv løfte problemstillinger knyttet til behovet for vitneførsel etc.

Å være sammen med medlemmene i pausene gir anledning til å **føle seg fram** med tanke på mulige initiativ overfor partene: Kan det ligge til rette for en felles påstand? Bør ytterligere vitneførsel avskjæres? Bør nye bevis innhentes? God kontakt med medlemmene vil bidra til å hindre at nemndlederen oppfattes som egenrådig og kanskje opptrer i strid med medlemmenes oppfatning i forhandlingsmøtet.

7.3.3. Aktiv bruk av fremdriftsplanen

En tilstrekkelig ambisiøs, men realistisk fremdriftsplan er viktig for å gjennomføre en effektiv forhandling. Under forhandlingene må nemndleder hele tiden følge med på tidsbruken. Om nødvendig må advokatene minnes om tiden, og eventuelt ta grep for å redusere tidsbruken. Viser det seg at fremdriftsplanen ikke lar seg overholde, må det i tide tas opp med advokatene om det bør gjøres endringer i fremmøtetidspunkt for vitnene. Dette bør gjøres før vitner blir sittende å vente. Vitner som allerede har møtt, bør få anledning til å forklare seg samme dag hvis det ikke er rimelig enkelt for dem å møte en annen dag.

7.3.4. Pauser

Det må sørges for et tilstrekkelig antall pauser. Dette er særlig viktig å huske på når barn møter som parter og/eller det er aktører i møtet som har særskilte behov, samt i saker med tolk.

10-minutters pauser vil normalt være passe når de kan tas med 45 til 90 minutters mellomrom. Lunsjpausen bør normalt være på minst en halv time spise- og hviletid, utenom gangtid til kafé/kantine. (Grunnet stykkprissatsen hender det at advokater ikke ønsker lengre pause enn 30 min)

7.4. Når barn deltar - tilrettelegge for barnevennlige møter

Når barn er med i forhandlingsmøtet er forberedelse avgjørende for å kunne legge til rette for barnevennlige møter, se nærmere [punkt 5.1](#). Barnet bør i forkant av møtet ha fått informasjon om gangen i møte, aktørenes roller og barnets rettigheter. Nemndleder må i den enkelte sak vurdere hvilket behov det er for selv å informere om slike forhold. Det anbefales at det eventuelt gjøres i et eget formøte med barnet.

Nemndleder kan eventuelt gjengi det opplegget man har blitt enige om i planmøte, f.eks. at barnet har anledning til å gå ut ved behov, tilgjengelig rom for barnet, når og hvordan barnet skal forklare seg, og

avstemme dette med barnet samt barnets advokat. Videre kan barnet oppfordres til å ta opp løpende spørsmål, behov for pauser mv. gjennom sin advokat.

Nemndleder bør tilstrebe et klart, enkelt og forståelig språk i sær møter med barnet og under forhandlingsmøtet.

Dersom barnet skal forklare seg må formaningen og spørsmål tilpasses barnets modenhet og alder. Se nærmere punkt 7.6.4.

Nemnda bør ved avslutningen av forhandlingsmøte informere om når nemnda vil avsi vedtak. Det bør vurderes om prosessfullmektigene skal bli varslet om når vedtaket vil være klart, slik at de får mulighet til å koordinere når informasjon blir gitt til de ulike partene. Se nærmere punkt 8.6 om orientering om vedtaket til barnet.

7.5. Forberedende møte med nemnda

Nemndas medlemmer skal normalt møte 30 minutter før parter og prosessfullmektiger, for å gjennomføre et forberedende møte med nemndleder. Et strukturert forberedende møte er viktig. I vedlegg 1 er det inntatt en mal med angivelse av hva som bør være tema i forberedende møter.

Formålet med møtet er å sette nemndsmedlemmene i stand til å gjennomføre vervet på en forsvarlig måte. Det forberedende møtet skal også sikre at nemndas medlemmer har en felles forståelse av nemndas ansvar, sakens problemstillinger, i tillegg til å avklare formelle og praktiske forhold av betydning for gjennomføring av forhandlingsmøtet.

Hvis et nemndsmedlem ikke møter til avtalt tid, bør nemnda etter fem til ti minutter prøve å få kontakt med vedkommende. Dersom medlemmet ikke kan møte eller man ikke oppnår kontakt med vedkommende, bør nytt medlem hurtig innkalles.

Nemndleder må undersøke om fagkyndig medlem som møter første gang har gjennomgått opplæring i samsvar med Veiledning for opplæring og faglig oppdatering av fagkyndige medlemmer. Alminnelige medlemmer som ikke tidligere har gjort tjeneste i nemnda og nye fagkyndige som eventuelt ikke har fått opplæring, må orienteres om sine oppgaver og sitt ansvar.

7.6. Gangen i forhandlingsmøtet

7.6.1. Innledning

I det følgende gjennomgås i detalj de enkelte elementer i et forhandlingsmøte - i den rekkefølge som vanligvis følges, se barnevernsloven § 14-16 siste ledd, jf. tvisteloven § 9-15. I vedlegg 2 er et forslag til mal/disposisjon for forhandlingsmøte som nemndleder kan støtte seg til under møtet.

Det er adgang til å endre rekkefølgen på elementene, jf. tvisteloven § 9-15 åttende ledd. Hvis vilkårene er oppfylt etter barnevernsloven § 14-16, kan f.eks. muntlige behandlinger avgrenses til kun innledning og partsforklaringer. Hjemlene for delvis skriftlige behandling er nyttige verktøy for å få til effektive og skånsomme/barnevennlige møter. Se nærmere punkt 6.

7.6.2. Nemndleders innledning

Generelt

I tillegg til å referere sakens parter og prosessfullmektiger, saksnummer osv., må nemndlederen presentere nemndas medlemmer. Deres navn og den/de fagkyndige medlemmers yrke opplyses, og det er naturlig å vise hvor vedkommende sitter. Også eventuell tolk presenteres.

Nemndleder kan gå ut fra at partene er orientert om forhandlingsmøtets gang av sin prosessfullmektig. Når barn møter som part bør nemndleder i forkant ha avklart om barnet har behov for informasjon direkte av nemnda. Se nærmere punkt 7.4.

Formell status for kommunens representant

Hvem som møter som kommunens representant bør være avklart under forberedelsen.

Det hender at kommunen møter med leder (barnevernleder, teamleder/avdelingsleder etc.). Ledere vil ofte ha fått delegert partsrettigheter i kraft av stillingsfullmakt eller annen delegasjon, jf. kommuneloven § 6-1 andre ledd. Men ofte møter det kun én saksbehandler fra barnevernstjenesten eller sosialtjenesten. Spørsmålet er om denne skal anses som partsrepresentant har vært praktisert ulikt.

Forarbeidene til den tidligere barnevernloven 1992 ga klare føringer på at møtende saksbehandler skal anses som part, jf. Ot.prp.nr. 76 (2005-2006) kap. 5.9.4. Barnevernloven av 2021 er presisert ved at det ikke er **barnevernstjenesten**, men **kommunen** som fremmer sak, jf. barnevernloven § 14-8. Dette indikerer at ordføreren skal anses som kommunens rettslige representant, med mindre myndigheten er delegert til andre, jf. kommuneloven § 6-1 andre ledd. Spørsmålet er ikke omtalt i forarbeidene. Efstad m.fl. 2023 s. 438 legger til grunn av saksbehandler ikke formelt sett part, og at hen i praksis gjerne kalles **partsvitne.**

Det anbefales at saksbehandler anses som et vitne (heretter kalt **partsvitne**), med mindre det foreligger en uttrykkelig fullmakt om at vedkommende representerer kommunen. Anses saksbehandler som part, er det ikke hjemmel for å pålegge vedkommende å avlegge forsikring. Barnevernloven § 14-18 har ingen henvisning til kap. 23 i tvisteloven fordi parter er unntatt forklaringsplikt i nemnda. Vitneformaning- og forsikring vil tydeliggjøre ansvaret for saksbehandleren, og kan dessuten bidra til at privat part opplever at nemndsbehandlingen er mer tillitsskapende, jf. barnevernloven § 14-5. Se nærmere punkt 7.6.6.

Møteplikt og forklaringsplikt for kommunens partsvitne skaper neppe problemer. Det er lite praktisk at kommunen møter uten representant, eller at denne nekter å forklare seg.

Tilstedeværelse av vitner.

Hvem som skal være til stede i møtet bør avklares under saksforberedelsen. Den enkelte persons formelle status må i motsatt fall avklares ved innledningen til møte.

Regler for tilstedeværelse er gitt ved barnevernloven § 14-18, jf. tvisteloven § 24-6 som lyder slik:

(1) Vitnene avhøres enkeltvis og skal ikke følge forhandlingene før de er avhørt, med mindre begge parter samtykker og retten finner det ubetenkelig. Vitner kan stilles mot hverandre når deres forklaringer gir grunn til det.

(2) Et vitne som i vesentlig grad bistår eller har bistått en part i det forhold saken gjelder, tillates i alminnelighet å følge hele forhandlingen når parten begjærer det. For sakkyndige vitner gjelder § 25-6 annet ledd.

Saksbehandler som **partsvitne** kan normalt tillates å være til stede under hele saken, jf. tvisteloven § 24-6 andre ledd. Ofte har det vært flere saksbehandlere på en sak. I de aller fleste tilfeller er det kun dagens saksbehandler som er til stede under hele møtet.

Enkelte ganger begjærer også den private parten at vitner får følge hele saken. Et typisk eksempel på et slikt vitne er den private partens samboer eller ektefelle. Ofte er den reelle begrunnelsen behov for støtte e.l. Hvis kommunen og andre samtykker og en antar også at den private parten vil forklare seg

lettere, vil det ofte kunne legges til grunn som **ubetenkelig** at ektefelle/samboer får følge forhandlingene selv om denne skal gi vitneforklaring, jf. tvisteloven § 24-6 andre ledd. Dette må vurderes konkret fra gang til gang.

Barnevernsloven § 14-17 tredje ledd har bestemmelser om at bestemte personer med tilknytning til en part, eventuelt i opplærings- eller forskningsøyemed, som ikke er vitne i saken, kan være til stede under forhandlingene.

Generelt bør en være mer restriktiv med å tillate tilstedeværelse desto flere personer som er til stede under møte. Det gjelder særlig når barn møter som part.

Innsigelser mot nemndas habilitet mv.

Nemndleder skal ha redegjort for reglene om habilitet allerede under nemndas forberedende møte. Det er da ikke nødvendig at det gjøres rede for disse reglene ved innledningen av forhandlingsmøtet. At det opplyses at nemnda er foreholdt reglene om inhabilitet og ikke kjenner til grunner som kan føre til dette i den aktuelle sak, er tilstrekkelig. Men hvis det på forespørsel dukker opp nye navn - i praksis vitner - må det tas en kort **ekstrarunde** om nemndas mulige kjennskap til disse.

Partene må deretter spørres om de kjenner til forhold som kan medføre inhabilitet, og om det gjøres gjeldende noen habilitetsinnsigelse. Eventuelt må det besluttes om innsigelsen skal avvises, eller om det må treffes en realitetsavgjørelse med hensyn til den påståtte inhabilitet. Se nærmere punkt 4.13.

Videre må det spørres om det er andre innsigelser mot at saken fremmes.

Regelen i domstolsloven § 100 om forsikring fra meddommere i retten er ikke gjort gjeldende for medlemmer av nemnda. Nemndmedlemmer gir derfor ikke forsikring.

Parter som ikke møter

Det forekommer sjeldent at kommunens representant (part eller partsvitne) ikke møter. Akutt sykdomsforfall eller andre uforutsette omstendigheter kan inntreffe, slik at det blir nødvendig å utsette forhandlingsmøtet. Forutsetningen for utsettelse bør være at det er gjort **maksimalt anstrengelser**, uten at man klarer å finne en erstatter.

At en privat part ikke møter, forekommer i en del tilfelle. Ifølge barnevernsloven § 14-15 skal en privat part innkalles til forhandlingsmøtet, om nødvendig ved forkynning og gis anledning til å uttale seg. Men parten har ikke møteplikt, og saken kan fremmes selv om hen ikke møter jf. barnevernsloven § 14-15 andre ledd. Det skal stå i innkallingen at saken kan fremmes selv om parten uteblir.

Det hender at privat parts prosessfullmektig ikke kjenner årsaken til at klienten ikke møter, eller ikke vil opplyse om dette under henvisning til taushetsplikten overfor sin klient. Normalt vil advokaten kunne bekrefte at parten kjenner til tid og sted og er lovlig varslet. Saken kan da behandles. Forutsetningen for å behandle saken uten er et parten er lovlig innkalt, eller at det foreligger hjemmel for å unnlate forkynning, jf. barnevernsloven § 14-15 første ledd. Men hvis hensynet til å få saken **tilstrekkelig opplyst** tilsier en utsettelse, må det være avgjørende fordi nemnda trenger et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. En utsettelse bør bare skje når det er grunn til å regne med at parten vil møte til et utsatt forhandlingsmøte.

De andre partene i saken vil sjelden motsette seg at saken fremmes til tross for at en part ikke møter. Dersom heller ikke den uteblitte parts prosessfullmektig går imot at forhandlingsmøtet gjennomføres, skal det mye til før nemnda utsetter saken. En teoretisk mulighet for at parten ønsker å møte og uforskyldt er blitt akutt forhindret, kan ikke være nok til å begrunne en utsettelse. Hvis den eller de private part(er) derimot ikke kan bekrefte å være innkalt slik loven foreskriver, blir utgangspunktet det motsatte. Da vil det være riktig å utsette forhandlingsmøtet. Ellers mister parten sin rett etter loven til å

uttale seg overfor nemnda. Unntak kan tenkes dersom det kan sannsynliggjøres at det er grunnlag for å unnlate forkyning etter forvaltningsloven § 16 tredje ledd, jf. barnevernsloven § 14-15 andre ledd.

En privat part har verken forklarings- eller møteplikt. Følgelig er det **ingen hjemmel for å hente en part** med tvang til forhandlingsmøtet. Dette gjelder selv om det anses av betydning for sakens opplysning at parten er til stede og gir forklaring.

Det kan spørres om nemnda etter barnevernsloven § 14-15 andre ledd kan **behandle en sak selv om en part har lovlig forfall**. Det er vanskelig å konkludere entydig på dette spørsmålet. I forarbeidene til den tidligere 1992-loven ble det lagt til grunn at nemnda har adgang til å behandle en sak selv om en part har lovlig forfall, jf. Ot.prp.nr.76 (2005-2006) kap. 5.9.4. Begrunnelsen var at hensynet til barnet i mange tilfeller vil tilsi at vedtaket bør treffes så raskt som mulig. Samtidig ble det forutsatt at utsettelse kan skje dersom det kan skje uten negative konsekvenser for barnet. Spørsmålet er ikke kommentert i forarbeidene til barnevernsloven av 2021. I juridisk teori har flere lagt til grunn at det må innfortolkes i bestemmelsen at dersom parten har gyldig fravær etter definisjonen i tvisteloven § 13-4, kan saken ikke behandles ved partens uteblivelse, se Efstad m.fl. 2023 s. 435-436 med henvisninger.

Det kan argumenteres at spørsmålet om fremme av sak til tross for lovlig forfall må løses ulikt i ulike type saker. Adopsjonssaker kan nok aldri tas til behandling ved lovlig forfall. I A.K. og L. mot Kroatia 2013 konstaterte EMD at EMK art. 8 var krenket når en mor ikke hadde hatt advokatbistand i en sak om fratakelse av foreldreansvar, og at hun ikke var informert om en påfølgende adopsjonssak. Spørsmålet kan muligens stille seg annerledes i f.eks. en sak etter barnevernsloven § 6-2 sak, der en perifer far har lovlig forfall og ikke samtykker til at saken behandles i hans fravær.

Prosessfullmektig som ikke møter

Dersom en prosessfullmektig uteblir og det ikke er mulig å få en erstatte, er det vanskelig å tenke seg at saken kan fremmes. Riktignok har nemnda en plikt til å oppnevne advokat for de private parter, men denne retten står de private parter fritt til å motta. Unntak kan derfor kanskje tenkes hvis parten uttrykkelig ber om at forhandlingsmøtet gjennomføres, eller saken haster svært mye ut fra barnets behov.

Nærmere om nemndleders innledning (prolog)

Etter at de formelle forhold er avklart (presentasjon, habilitet mv.), følger det av barnevernsloven § 14-16 femte ledd, jf. tvisteloven § 9-15 at nemndlederen skal ha en **kort redegjørelse** (prolog) innledningsvis der påstander, påstandsgrunnlag og bebudet vitneførsel klarlegges av nemnda.

I tillegg til å forsikre seg om at nemnda og prosessfullmektigene har en felles forståelse for rammene for saken og behandlingen av den, kan prologen gi partene en visshet om hva nemnda har tilegnet seg av innsikt i når det gjelder de helt sentrale forhold i saken, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) kap. 14.5.2.1.

Prologen bør bygge på det som er bestemt og avtalt i planmøte - med nødvendige suppleringer fra begjæring, tilsvar og prosesskrifter. Det kan variere hvor omfattende innledningen gjøres, men det skal være en kort og objektiv redegjørelse. Nemndleder bør konkret nevne hovedanførselsene, det anførte rettsgrunnlag og sentrale bevis. Det anbefales også å kort angi hvilke hva partene er enige om og hva som er omtvistet, i tillegg til hvilke tema(er) som antas å bli sentrale under forhandlingene.

Prologen **bør ikke ses på som et verktøy for å spisse saken**. Saken skal være ferdig tilskåret når møtet starter. Uklarheter i partenes påstander, påstandsgrunnlag/anførsler samt bevisføring skal i størst mulig utstrekning være avklart under saksforberedelsen. Dersom det likevel oppstår uklarheter med ikke uvesentlig betydning for sakens spørsmål eller fremdrift, er det ofte mer skånsomt og effektivt å ta et kort møte med advokatene før oppstart av forhandlingsmøte, fremfor å ta det i prologen.

7.6.3. Partenes saksfremstilling - innledningsforedrag

Generelt

Etter prologen kommer normalt partenes saksfremstilling – innledningsforedragene. Nemndleder skal ha en **forventning om objektivitet** i denne fasen av forhandlingene. Saksfremstillingen skal ikke være prosederende, selv det er utbredt fenomen i både nemndene og domstolene. For å oppnå en effektiv og skånsom saksbehandling bør prosessfullmektigene under saksforberedelsen **oppfordres til å samarbeide** om innledningsforedragene.

Innledningsforedragene **skal for det første** gå gjennom dokumentbevis og andre bevis som ikke skal gis gjennom forklaring. Dette betyr ikke at det er noe hinder for å føre dokumentbevis senere, for eksempel dersom det passer best eller oppstår behov først under et vitneavhør. **For det andre** skal innledningsforedragene gi en kort begrunnelse av forslag til vedtak.

Dersom partene i sine innledningsforedrag ikke presenterer de faktiske omstendigheter eller de juridiske problemstillinger på en slik måte at nemnda får tilstrekkelig oversikt over dem, bør nemndlederen be om en klargjøring.

Om nødvendig bør nemndlederen også veilede om mulige formelle mangler, overflødige punkter og lignende i forslaget til vedtak. Det vil kunne bidra til at det endelige forslag blir mest mulig presist og juridisk korrekt.

Tradisjonelt har det vært vanlig med ganske omfattende innledningsforedrag, med mye gjennomgang av dokumenter. Tvisteloven legger imidlertid opp til at domstolen/nemnda i stor grad skal ha blitt kjent med saken og bevisene gjennom saksforberedelsen. Som det redegjøres for nedenfor, er det i stor utstrekning hjemmel til å begrense omfanget av dokumentgjennomgangen. Forutsatt at nemnda har lest de relevante dokumenter i forkant, er det derfor **sjeldent nødvendig med omfattende innledningsforedrag**.

Nærmere om offentlig parts innledning

Lovens ordning er at det i utgangspunktet er kommunen som gir en konsentrert saksframstilling, jf. tvisteloven § 9-15 andre ledd. Det er et ideal at innledningen **spisses** mot sakens sentrale tema og tvistepunkter. Formålet med kommunens innledning er todelt; det skal fremstille faktum, og begrunne forslag til vedtak. Under saksfremstillingen bør kommunen få frem hvilke faktiske og rettslige forhold partene er uenige om, og presist angi offentlig parts syn.

Nemnda bør ha en rimelig oversikt over sakens faktum og tvistepunktene etter saksforberedelsen, selv om omfanget av dokumentene kan være stort. Disposisjon/støtteskriv kan likevel være et nyttig verktøy under innledningsforedragene.

Det anbefales at gjennomgangen av sakens faktiske forhistorie, begrenses til **hovedlinjer i utviklingen**, med en noe mer detaljert fremstilling bare der det er viktig for å belyse det aktuelle problem (foreldrenes omsorgskompetanse, barnets handlinger etc.) **Tematisk systematisering** av beviser kan ofte gi mer oversikt og konsentrasjon enn en kronologisk gjennomgang, særlig i saker med et omfattende bevisbilde. Det er lite formålstjenlig at advokaten leser opp barneverntjenestens saksfremstilling.

Det bør kunne forutsettes at kommunens prosessfullmektig har avklart med partsrepresentanten en viss arbeidsdeling som gjenspeiles i innledningsforedraget. Innledningsforedraget bør få frem den faktiske ramme for saken og hovedlinjene i de tiltak som har vært prøvd eller ønskes gjennomført. Detaljer og vurderinger kan med fordel utstå til kommunens representant avgir forklaring.

Innledningen skal også gi en oversikt over de rettslige grunnlagene for kravet. Dette skal vær helt kort. Den rettslige argumentasjonen hører hjemme i sluttinnlegget.

Innledningsforedraget avsluttes med at prosessfullmektigen fremmer forslag til vedtak.

Nærmere om privat parts innledning

Privat parts innledning skal **ikke være like omfattende** som den til offentlig part. Tvisteloven § 9-15 tredje ledd gjelder tilsvarende for privat part. Denne lyder slik: «*Saksøkte gis anledning til å fremstille sitt syn. Innlegget skal fortrinnsvis begrenses til korrigeringer og suppleringer.*» Samtidig legger Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) kap. 14.5.2 til grunn at det kan være behov for saksøkte å gi en mer fullstendig fremstilling av saken fra sitt ståsted.

Den private parts syn på saken må angis, og bevis som påberopes presenteres. Men dette bør gjøres kort. Mye av sakens faktiske side vil allerede ha blitt belyst i kommunens innledningsforedrag, slik at private parter kan konsentrere seg om punkter der det er uenighet om faktum eller juss.

Det er viktig at privat part angir eventuelle endringer i hva man er enig/ikke enig i. Parts- og vitneforklaringer og annen bevisførsel kan da konsentreres om de sentrale tvistes spørsmål.

Innledningsforedraget avsluttes med at prosessfullmektigen fremmer forslag til vedtak på vegne av privat part.

Nærmere om føring av dokumentbevis

Avgjørelser etter muntlig forhandlingsmøte **treffes på grunnlag av behandling i møtet**, jf. barnevernsloven § 14-19 første ledd. Et skriftlig dokumentbevis har vært gjenstand for behandling i møtet dersom det har vært ført i samsvar med tvisteloven § 26-2, jf. barnevernsloven § 14-18 første ledd bokstav a) og e). Et skriftlig dokumentbevis er ført ved at beviset gjennomgås og det som er viktig påpekes, jf. tvisteloven § 26-2.

Formålet med reglene om dokumentasjon er å ivareta muntlighetsprinsippet samt å sikre kontradiksjon. Partene skal ha kjennskap til hvilke opplysninger fra skriftlige dokumentbevis nemnda kan bygge sin avgjørelse på. Dersom prosessfullmektigen utelater sentrale bevismessige forhold i et dokument under dokumentasjonen, kan nemnda i utgangspunktet ikke bygge sitt avgjørelsesgrunnlag på disse opplysningene. Dette kan eksemplifiseres på følgende måte: En bekymringsmelding inneholder opplysninger om manglende økonomistyring og mistanke om seksuelle overgrep. Prosessfullmektigen fremhever ikke opplysningene om mulige seksuelle overgrep ved gjennomgangen av dokumentet. Nemnda vil da være avskåret fra å begrunne f.eks. tilsyn under samvær basert på disse opplysningene.

Det er sjeldent behov for at dokumenter i sin helhet leses opp. Etter loven er det tilstrekkelig at prosessfullmektigen har **henvist til dokumentet og at de sentrale bevismessige forhold** er påpekt. Dokumenter (rapporter, referater, notater etc.) som vitner senere vil forklare seg om, vil det sjeldent være behov for noe mer enn en kort omtale av i innledningsforedraget. Derimot legger Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) kap. 5.19 til grunn at ordlyd som kan være avgjørende, skal leses opp. I barnevernssaker kan dette for eksempel være uttalelser om seksuelle overgrep eller vold i referat fra en barnesamtale.

Rent praktisk gjennomføres dokumentasjon ved at prosessfullmektigen gjennomgår aktuelle dokumenter under innledningsforedraget.

Dersom advokatene under saksforberedelsen har laget en **leseliste og/eller forhåndsmarkert** i saksutdraget hva som skal dokumenteres (se anbefalingene i punkt 4.9), er det tilstrekkelig med dokumentasjon gjennom helt korte påpekninger av hva som er viktig i de aktuelle dokumenter. Forutsetningen er at hele nemnda nøye har lest de aktuelle dokumenter.

Det ikke er nødvendig med dokumentasjon i møtet dersom vilkårene for delvis skriftlig behandling er oppfylt, jf. barnevernsloven § 14-16.

Det er viktig å være seg bevisst på at nemnda har et selvstendig ansvar for å sørge for at «*bevisførselen gir et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag*», se barnevernloven § 14-5 andre ledd. Dersom sentrale opplysninger i et dokument ikke blir påpekt av en part, har nemnda et selvstendig ansvar for å veilede partene om dette, slik at kontradiksjonen blir ivaretatt.

Det bør sikres notoritet for at dokumentet har vært gjenstand for behandling. I møteboka kan det for eksempel inntas følgende: «*Prosessfullmektigen bevisførte dokumenter som på forhånd var markert / markerte med [farge/enkel strek etc.], ved å redegjøre for det sentrale innholdet i dokumentet, jf. tvisteloven § 26-2.*»

Dersom nemndleder har benyttet seg av adgangen til å be om en kortfattet redegjørelse for de faktiske forhold eller for deler av dette, og privat part har kommentert denne i henhold til barnevernsloven § 14-11 tredje ledd, bør redegjørelsen kunne inngå i nemndas avgjørelsesgrunnlag så langt partene er enige. Under forhandlingsmøtet vil det kun være nødvendig med eventuelle korrigeringer og suppleringer.

Dersom nye dokumenter legges fram under innledningsforedragene eller senere, noteres dette i møteboka. Dokumentene føres som vedlegg til møteboka. Partene og nemndas medlemmer bør få et eget eksemplar av dokumentene.

7.6.4. Forklaring fra private parter og offentlig «partsvitne»

Personalia

Navn, fødselsdato, stilling og adresse spørres det om først, med mindre det gjelder en part som har skjult eller sperret adresser. Se punkt 7.7.2 om føring av møtebok.

Rekkefølge i forklaringene

Normalt er det hensiktsmessig at privat part forklarer seg etter kommunens saksbehandler/partsvitne. Det vil også best ivareta kontradiksjon, idet saksbehandler vil utdype det faktiske og barnefaglige grunnlag som følger av dokumentene.

Dersom det er flere voksne private parter, er det normalt hensiktsmessig at den som har omsorgsansvaret for barnet (eventuelt den som hovedkravet retter seg mot) forklarer seg før den den andre.

Dersom barn er til stede som part, bør det vurderes om barnet skal forklare seg først, også før kommunens partsvitne.

Hovedregelen er at vitner skal avhøres enkeltvis. Men det er adgang til avhør av flere vitner samtidig hvis partene samtykker og nemnda finner det ubetenkelig, jf. tvisteloven § 24-6, jf. barnevernsloven § 14-18. Dette kan bl.a. være aktuelt når fosterforeldre skal forklare seg.

Parters forklaringsplikt og forsikring

Dersom saksbehandler anses som et partsvitne, skal hen formanest og avlegge forsikring etter reglene som gjelder for vitner. Se nærmere punkt 7.6.6.

En part har rett til å forklare seg, men ingen plikt, jf. barnevernsloven § 14-5 første ledd bokstav a, jf. § 14-18 som ikke viser til tvistelovens regler om parters møte og forklaringsplikt (kap. 23). Dette innebærer at retten til ikke å forklare seg er generell; den er ikke bare knyttet til spørsmål som gjelder straffbare forhold og andre spesielle reservasjoner som gjelder for parter i domstolene.

Det er viktig at nemndlederen gjør parten oppmerksom på retten til ikke å forklare seg. Parten bør også foreholdes at han/hun kan nekte å svare på enkeltspørsmål, selv om vedkommende vil gi forklaring.

Det er ikke hjemmel for å kreve at en part avlegger forsikring i nemnda, idet tvisteloven kap. 23 (inkludert §§ 23-2 og 24-8) ikke er blant de reglene barnevernsloven § 14-18 gir anvendelse.

Falsk forklaring

En part som er villig til å forklare seg, må først formanest og foreholdes ansvaret som følger med falsk forklaring. Hjemmelen for straff er straffeloven § 221. Paragrafen rammer blant andre den som gir falsk forklaring for «*offentlig myndighet når forklaringen er bestemt til å avgi bevis*». Nemnda er formelt ikke en domstol, men faller inn under begrepet «*offentlig myndighet*».

Det fritar ikke for straffansvar, at en part ikke har plikt til å forklare seg. Unntak kan likevel tenkes, se fritaksregelen i straffeloven § 221 andre ledd om å utsette seg selv eller noen av sine nærmeste for straff eller tap av borgerlig aktelse. Straffritak baseres på en helt konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

Særlig om formanest av barn og unge

Barn under kriminell lavalder skal ikke formanest om straffeansvar. Tilbakemeldinger fra barn tilsier at de opplever formanest om straffansvar som skummelt, og at det kan føre til at de ikke forklarer seg fritt. Dersom barnet er over kriminell lavalder, slik at formanest om straffansvar skal gis, bør dette skje på en varsom og tryggende måte, f.eks. ved å understreke at det er lov å ikke huske, at det er lov å huske feil, og at det bare er å bevisst snakke usant som er straffbart.

Gjennomføring av forklaring

Vanlig praksis er at parter gir sin forklaring i **vitneboksen**. Dersom parten unntaksvis - av hensyn til egen opplevelse av trygghet - har et sterkt behov for å sitte ved siden av sin advokat, bør vedkommende normalt få anledning til det. Slik tilrettelegging kan være viktig for å få en dekkende forklaring. Dessuten vil det være viktig for partens opplevelse av prosessen.

I saker hvor det gjennomføres forhandlingsmøte uten at privat part er tilstede, bør det vurderes om det er hensiktsmessig å avhøre privat part i fjernavhør. Det følger av tvisteloven § 21-10 andre ledd at det primært skal brukes bildeavhør (videolink), ikke bare lyd (telefon). Før slik beslutning treffes, skal partene gis anledning til å uttale seg, jf. barnevernsloven § 14-18, jf. tvisteloven § 21-10.

Den vanlige rekkefølge for utspørring er at prosessfullmektigen stiller spørsmål først til sin klient, at parten/partsvitnet deretter får spørsmål av øvrige prosessfullmektiger og til sist av nemnda. Dette er etter mønster av fremgangsmåten i domstolene, jf. tvisteloven § 23-2 andre ledd.

Nemndleder bør ha en forventning at avhør av parter er godt forberedt av advokaten, at utspørringen er konsentrert om det vesentlige og ikke innebærer **dobbeltbehandling**. Når det gjelder partsrepresentant/partsvitne for kommunen, bør det unngås at vedkommende bruker mye tid på å gjenfortelle det som allerede er dokumentert eller foregriper det som vitner senere vil gi førstehånds opplysninger om.

Samtidig er det viktig at det settes av tilstrekkelig tid til partsforklaringene. Det er en grunnleggende prosessuell garanti at partene får anledning til å komme til orde for å underbygge sine anførsler. Det har dessuten en selvstendig verdi at partene opplever at de har fått tilstrekkelig tid og blitt lyttet til. For så vidt gjelder private parters forklaring, kan det også komme frem trekk ved personligheten og andre omstendigheter som kaster lys over problemstillingene i saken.

En utfyllende partsforklaring kan dessuten bidra til at behovet for vitneførsel reduseres. Ofte vil det være nyttig å ta opp med prosessfullmektigene om partsforklaringene har medført endringer i synet på behovet for å høre innvarslede vitner. Eksempelvis kan det ha kommet fram at det nå erkjennes forhold som tidligere ikke har vært innrømmet.

Særlig om å pålegge andre å forlate møtelokalet

Ofte vil parter samtykke til å forlate møtelokalet under en annen parts forklaring, dersom dette er et krav eller sterkt ønske fra den som skal forklare seg. Fordi barnevernsloven § 14-18 ikke gir tvisteloven kap. 23 anvendelse, har nemnda ikke uttrykkelig hjemmel til å pålegge personer å forlate møtelokalet under partsforklaringer, jf. tvisteloven § 23-2 andre ledd, jf. § 24-7.

Den tidligere Kvalitetshåndboka tok til orde for at tvisteloven § 24-7 bør kunne anvendes analogisk for partsforklaringer. Antagelig er det ulik praksis i nemndene, og det er vanskelig å angi med sikkerhet hva som er gjeldende rett. Hensynet til å få en forklaring som er viktig og kanskje nødvendig for sakens opplysning, taler med tyngde for en analogisk tolkning. Det er vanskelig å se at det er mer betenkelig å pålegge personer å forlate møtelokalet i nemndene enn hva det er i domstolene. Begge steder kan hensynet til kontradiksjon i stor utstrekning ivaretas ved at advokaten(e) får stille spørsmål.

Dersom tvisteloven § 23-2 andre ledd, jf. § 24-7 anvendes analogisk, kan nemnda bare pålegge personer å forlate møtelokalet dersom det er **særlig grunn til å frykte** at parten ellers ikke vil gi en «uforbeholden forklaring».

Prosessfullmektiger kan som det store utgangspunkt ikke pålegges å forlate lokale under utspørring av en part. Unntak kan tenkes for barn, og for sårbare voksne med helt spesielle behov.

Prosessfullmektigene må da få anledning til å spille inn spørsmål og/eller tema som nemnda kan ta opp med barnet.

Dersom en part forlater møtelokalet under en annen parts forklaring, bør nemnda skrive referat fra forklaringen i møteboka. Referatet må gjøres kjent for den som ikke er til stede. Alternativt kan det vurderes en **mellomløsning**; at personen forlater møtelokalet, men får forklaringen overført via telefon- eller videooverføring i et annet rom i nemnda. Dette vil imidlertid være et delvis «fjernmøte» som nemnda heller ikke har noen uttrykkelig hjemmel for, sml. punkt 7.1. Selv om det er vanskelig å konkludere entydig om det er hjemmel for en slik mellomløsning, er et begrenset fjernmøte fra et nemndsrom til et annet mindre betenkelig enn overføring av større deler av et forhandlingsmøte til et eksternt lokale som nemnda ikke har kontroll over.

7.6.5. Formidling av synspunkter fra barn uten partsrettigheter

Referat fra nemndas barnesamtale

Dersom skriftlig referatet ikke er ferdigstilt før forhandlingsmøte, må nemndleder gi partene et muntlig referat fra samtalen. Referatet må ivareta kravene som følger av medvirkningsforskriften § 17 første ledd. Et muntlig referat må så snart som mulig skrives inn som et dokument i saken, jf. medvirkningsforskriften § 17 andre ledd.

Prosessfullmektigene bør gis anledning til å stille spørsmål til nemnda om referatet og barnesamtalen.

Talspersoner

Utspørringen av talspersoner bør tilpasses talspersonens mandat som er å formidle barnets synspunkter. Det kan stilles spørsmål for å avklare uklarheter og om gjennomføringen av oppdraget. Talspersonen skal ikke gi uttrykk for egne meninger eller vurderinger.

Sakkyndige

Sakkyndige skal som hovedregel innkalles til nemndsmøtet for å forklare seg om samtalen med barnet, jf. medvirkningsforskriften § 15 fjerde ledd.

Sakkyndige skal gi forsikring som sakkyndig i henhold til tvisteloven § 25-5 fjerde ledd.

Utspørringen bør tilpasses den sakkyndiges mandat. Hvis mandatet inneholder krav om at den sakkyndige skal foreta en faglig vurdering i tillegg til å ivareta medvirkningsretten, skal den sakkyndige også uttale seg om dette.

Dersom barnets syn er usikkert - vurder å innhente barnets syn

Å kjenne barnets syn vil normalt være nødvendig for å vurdere barnets beste. Dersom det skjer en utvikling i forhandlingsmøtet som innebærer at barnet ikke har fått uttale seg et forhold som er vesentlig for nemndas vurdering, bør det vurderes gi barnet anledning til å uttale seg om dette før forhandlingsmøtet avsluttes.

7.6.6. Vitneforklaringer

Avklaring av møteplikt og forklaringsplikt

Twistelovens bestemmelser om vitneplikt og vitneførsel gjelder i nemnda jf. barnevernsloven § 14-18 første ledd bokstav c, jf. tvistelovens kap. 24.

Det er viktig at det under saksforberedelsen er avklart om det er noen som er unntatt fra vitneplikten (møte- og forklaringsplikt). I den grad det ikke er tilstrekkelig avklart, må nemndleder sørge for at en avklaring finner sted i forhandlingsmøtet. Derved hindres det at forklaring gis i strid med gjeldende regler om taushetsplikt. Om nødvendig må vitneforklaringen vente til nemnda har truffet en formell beslutning.

Hjemmel for avhenting

Et vitne som uteblir uten gyldig forfall, kan ifølge barnevernsloven § 14-18, jf. tvisteloven § 24-5 hentes ved hjelp av politiet. Dette forutsetter at vitnet er formelt stevnet. Det bør dreie seg om et særlig viktig vitne før nemnda beslutter avhenting.

Personalia, formaning og forsikring

Navn, fødselsdato, stilling og adresse spørres det om først, med mindre det gjelder et anonymt vitne (nærmere nedenfor). Det vil normalt være tilstrekkelig at vitner som avgir forklaring i kraft av sitt yrke oppgir arbeidsstedsadresse. Dette er det hjemmel for i tvisteloven § 24-8 andre ledd.

Hvordan siste del av formaningen skal foregå står i tvisteloven § 24-8 (4). Alle vitner skal gi forsikring. Hjemmelen for å straffe et vitne for falsk forklaring er straffeloven § 221.

Vitnet har i utgangspunktet forklaringsplikt, men den har viktige unntak. Blant annet gir tvisteloven § 22-8 ektefeller, nære slektninger og enkelte andre grupper en generell rett til å nekte å forklare seg om det en part har meddelt vitnet. Etter tvisteloven § 22-9 kan et vitne nekte å svare på spørsmål dersom svaret vil kunne utsette vitnet selv eller ektefellen/nære slektninger etc. for straff eller «*tap av borgerlig aktelse*». Et vitne som kan nekte å forklare seg helt eller delvis, skal av nemndlederen gjøres oppmerksom på dette, se tvisteloven § 24-8 tredje ledd.

Rekkefølgen i utspørringen

Normalt starter vitneforklaringen med spørsmål fra den prosessfullmektig som har innkalt vitnet, se tvisteloven § 24-9. Er samme vitne påberopt av flere parter, kan det være hensiktsmessig å følge samme mønster. De øvrige prosessfullmektiger slipper deretter til.

Når en privat parts prosessfullmektig har avsluttet utspørringen av vitnet hen har innkalt, bør prosessfullmektigen for den offentlige part normalt være den neste som stiller spørsmål til vitnet. Deretter kan prosessfullmektigene til eventuelle andre private parter slipper til.

Spørsmål fra nemnda kommer vanligvis etter at advokatene er ferdige med sine spørsmål. Hvis det er en sakkyndig til stede i møtet, er vanlig praksis at hen stiller spørsmål til part/vitner etter at advokatene har stilt sine spørsmål.

Det vanlige er at nemndlederen starter nemndas utspørring. Det er en smakssak om man først gir det fagkyndige medlemmet ordet for eventuelle spørsmål, eller om det legges opp til at ordet gis til det medlemmet som først signaliserer ønske om å stille spørsmål. Medlemmene bør i det forberedende møte ha fått informasjon om kjørereglene og hvordan spørsmål til parter og vitner skal stilles (se punkt 7.5).

Barnets talsperson skal avhøres etter reglene for vitner. Talspersonen må anses som nemndas vitne, og stilles normalt spørsmål av nemnda først, se tvisteloven § 24-9 første ledd andre setning. Tilsvarende gjelder for andre vitner som nemnda har tatt initiativet til å innkalle.

På samme måte vil en sakkyndig som møter etter oppnevning av nemnda anses som **nemndas vitne**. Vedkommende bør derfor først avhøres av nemndlederen/medlemmene før ordet gis til prosessfullmektigene. Rekkefølgen deretter vil normalt være offentlig parts advokat og så de øvrige prosessfullmektiger.

Det bør normalt tillates en kort ekstrarunde med tilleggsspørsmål til vitner eller sakkyndige dersom en prosessfullmektig eller et nemndsmedlem ber om det.

Gjennomføring av vitneavhør

Det bør forventes at prosessfullmektigene er godt forberedt, og at vitneavhør **konsentreres om det vesentlige**. Det er viktig å unngå forklaringer om forhold som allerede er godt underbygget av andre bevis eller skriftlige innlegg. Normalt vil det ikke være behov for forklaringer om forhold som ikke er omtvistet. Men nemndleder må være seg bevist sitt selvstendige ansvar for sakens opplysning, jf. barnevernsloven § 14-5 andre ledd.

Nemndleder har ansvar for at utspørring av parter og vitner **skjer på en skikkelig måte**, og at den skjer uten unødig **tidsbruk**. Vitner skal vernes mot urimelig pågående advokater, og nemndleder skal gripe inn overfor ledende spørsmål, jf. tvisteloven § 24-9 fjerde ledd.

I praksis er det ikke lett å unngå ledende spørsmål, og også nemndledere kan ha problemer med å følge lovens krav her. Likevel bør man vise at man er på vakt mot ledende spørsmål ved å påpeke dem i klare tilfelle og hvis det synes å være et mønster hos spørsmålsstilleren.

Nemndlederen bør ellers vise tilbakeholdenhet med å avbryte en advokat som er i gang med en utspørring. Faren er at man da kan avbryte en gjennomtenkt spørsmålsrekke. Noen ganger kan det være problematisk å få øye på at prosessfullmektigen har et slikt opplegg, men nemndlederen bør fortrinnsvis notere seg mulige tilleggsspørsmål og la advokatene gjøre seg ferdige. Forutsetningen er at spørsmålene er tilstrekkelig presise og åpenbart ikke irrelevante. Manglende fremdrift og gjentakelser må påpekes, slik at det ikke brukes unødig tid.

Det hender at et nemndsmedlem under forhandlingsmøtet røper at han/hun allerede synes å ha tatt stilling til sakens spørsmål. Dette kan for eksempel skje ved måten det stilles spørsmål på eller kommentarer som gis. Resultatet kan bli inhabilitetsinnsigelser. Den beste måten å unngå dette på er å ta opp temaet i det forberedende møtet (se punkt 9.5). Hvis budskapet likevel ikke har nådd fram, kan det være nødvendig å gripe inn under forhandlingsmøtet for å sikre tillit til at nemnda er et upartisk avgjørelsesorgan, jf. barnevernsloven § 14-1 første ledd.

Særlig om fjernavhør av vitner

En anmodning om å bruke fjernavhør skal så langt mulig fremmes, vurderes og avgjøres under **saksforberedelsen**. Oppstår spørsmålet fjernavhør ved innledningen av forhandlingsmøtet eller underveis, må nemnda likevel ta stilling til det.

Det følger av barnevernsloven § 14-18 jf. tvisteloven § 24-1 sett i sammenheng med tvisteloven § 21-10 at vitneavhør som hovedregel skal gis direkte for nemnda. Etter tvisteloven § 21-10 første ledd kan fjernavhør tillates «*når det er hensiktsmessig og forsvarlig*». Partene skal gis anledning til å uttale seg før det treffes avgjørelse om fjernavhør, jf. tvisteloven § 21-10 andre ledd.

Tidligere var vilkårene at direkte avhør **ikke lar seg gjennomføre eller er spesielt kostnadskreven**e. Formålet med endringen som kom i 2022 var å innføre en viss utvidelse av adgangen til fjernavhør, jf. Prop. 97 L (2021-2022) kap. 9.4. I praksis er det langt mer utbredt med fjernavhør, særlig i nemnder med lang reisevei. Loven oppstiller likefullt to vilkår («*hensiktsmessig og forsvarlig*») som begge må vurderes som oppfylt i det konkrete tilfelle. Se om innholdet i vilkårene, i Vangsnes – Karnov Lovkommentar tvisteloven § 21-10.

Det følger av tvisteloven § 21-10 tredje ledd at det primært skal brukes bildeavhør (videolink), ikke bare lyd (telefon). Dersom både nemnda og vitne har utstyr tilgjengelig for videolink, bør det foreligge tungtveiende grunner for å tillate telefonavhør.

Sperret adresse og anonyme vitner

Når opplysninger om et vitnes identitet eller andre opplysninger kan bidra til å avsløre adressen til barn som bor på skjult adresse, kan vitner føres anonymt for nemnda etter reglene i tvisteloven § 24-8 tredje ledd, jf. barnevernsloven § 14-18 første ledd bokstav c.

Vitnet vil ikke være anonymt i ordets faktiske betydning, ettersom vitnets rolle vil være åpen for partene. Anonym vitneførsel vil særlig være aktuelt for barnets fosterforeldre eller beredskapsforeldre. Men også for andre vitner vil det å oppgi personalia mv. kunne bidra til å avsløre barnets adresse. Dette vil for eksempel kunne være tilfelle for en lærer ved barnets skole, behandler ved lokal BUP el. Se under punkt 7.7.2 om føring av møtebok ved anonyme vitner.

Det vil normalt være en adekvat og forsvarlig ordning å avhøre anonyme vitner på telefon.

Hvorvidt det kan og bør brukes lyd- og bildeavhør av anonyme vitner, må vurderes konkret. Generelt innebærer videooverføring betydelig større risiko for å avsløre barnets adresse enn telefonavhør. Det finnes i dag digitale programmer for ansiktsgjenkjenning som gjør at det med relativt enkle midler vil være mulig å lokalisere vitnet dersom man f.eks. får tatt et bilde av vitnet.

I forkant av et anonymt vitneavhør må nemndleder kontakte vitnet på telefon for å innhente personalia. Vitnet må videre informeres om at det skal avhøres anonymt og hva dette innebærer for forklaringen som skal gis.

Sakkyndige vitner

Sakkyndige som er engasjert av en part (sakkyndige vitner), kan i likhet med oppnevnte sakkyndige følge forhandlingene og stille spørsmål til parter og vitner, men skal formanes og gi forklaring som vanlige vitner, jf. tvisteloven § 25-6.

Vitneforklaring fra barn

Vitneforklaring fra barn er ikke særlig praktisk. Barn over 15 år vil ha partsrettigheter, og nemnda vil høre barn uten partsrettigheter på en av de tre måter som er beskrevet i barnevernsloven § 14-13. Men det kan oppstå spørsmål om søsken eller andre barn skal gi vitneforklaring.

Tvisteloven § 24-10 legger opp til at det skal mye til før det er riktig å påføre et barn under 12 år belastningen ved å vitne. Ikke minst i barnevernssaker vil det være behov for å beskytte et barn mot ytterligere påkjenninger. Dersom en part ønsker å føre barn som vitne, bør nemndleder så tidlig som mulig ta opp med partene om det er helt nødvendig, selv om barnet skulle være fylt 12 år.

Praksis viser at barn – enten de er over eller under 12 år – sjeldent føres som vitner. Skulle det likevel være nødvendig, bør forklaringen skje for lukkede dører, sml. Europarådets retningslinjer for barnevennlig rettsprosess punkt 9. Det bør vurderes å avhøre barnet inne på et tilpasset rom der advokatene og nemnda får anledning til å stille spørsmål.

7.6.7. Avsluttende innlegg/prosedyrer

Kort, strukturert oppsummering

Etter bevisførselen er avsluttet, skal prosessfullmektigene få ordet til avsluttende innlegg/prosedyre. Det skal også gis anledning til replikk og duplikk, jf. tvisteloven § 9-15 syvende ledd. I prosedyreinnlegget skal prosessfullmektigen argumentere for klientens syn på faktum og juss, og begrunne hvorfor nemnda skal fatte slikt vedtak som deres klient foreslår, jf. tvisteloven § 9-15 syvende ledd. Som regel vil et avsluttende innlegg på 15 – 30 minutter være tilstrekkelig. Det er viktig at tidsrammen er avklart under arbeidet med tidsplanen, slik at advokatene legger opp prosedyren etter denne.

Normalt vil det være forsvarlig av advokatene å gå summarisk fram når det gjelder rettsreglene. Nemndleder vil kunne gå mer detaljert inn på lovforståelsen under rådslagningen. Prosessfullmektigene må eventuelt kunne gjøres oppmerksom på denne **arbeidsdelingen** på en vennlig måte dersom de juridiske utlegningene ser ut til å bli gjøres mer omfattende enn nødvendig. Samtidig bør nemndleder tillate mer utfyllende argumentasjon – dersom det kommer anførsler knyttet til problemstillinger som ikke åpenbart er rettslig avklart.

Aktiv prosessedelse

Hvis det er vanskelig å oppfatte hva en prosessfullmektig gjør gjeldende, bør nemndleder på en vennlig måte be om at dette klargjøres. Bevisst tåke- eller tordentale bør det alltid gripes inn mot, gjerne ved å etterlyse konkret argumentasjon som kan være av verdi for nemnda når avgjørelsen skal treffes.

I kraft av sin juridiske kompetanse er nemndlederen tillagt et særskilt ansvar for at de juridiske problemstillingene er tilstrekkelig belyst. Eksempelvis er det ikke tilfredsstillende at kommunens prosessfullmektig i sin prosedyre generelt henviser til barnevernsloven § 5-1, uten angivelse av hvilke(t) av de alternative grunnvilkårene som anses oppfylt. Et minstekrav må være at dette kommer klart fram i prosedyren og derfor vil kunne refereres til under partenes anførsler i vedtaket.

Nemndlederen må også påse at det endelige forslag til vedtak blir klart og juridisk korrekt, ut fra hva partene ber avgjort av nemnda og nemndas kompetanse.

7.6.8. Partenes sluttreplikk

Det er vanlig å spørre **private parter** helt til slutt i forhandlingsmøtet om de vesentlige momenter i saken er kommet fram, og om de ønsker å komme med en avsluttende merknad til nemnda før avgjørelse treffes. Noe krav på dette har parten ikke, men noen kan oppleve de som positivt å få det avsluttende ord overfor nemnda. Nemndlederen bør i tilfelle gjøre det klart at det er snakk om en meget kort merknad, som derfor kan tas fra partens ordinære plass i lokalet og den skal rette seg til nemnda.

Spesielt bør det fremholdes at bevisførselen er avsluttet, slik at det ikke er aktuelt å motta en tilleggsforklaring om faktiske forhold. Hvis det ikke legges klare føringer på sluttinnlegget, vil det ellers lett ta form av en lengre tilleggsforklaring, ofte med et betydelig innslag av gjentakelser.

I praksis skaper det neppe store problemer at parten gis mulighet til et kort sluttinnlegg. En **alternativ** fremgangsmåte er å la parten få anledning til å komme med merknader etter at den øvrige bevisførsel er unnagjort, men før prosedyrene. En fordel med denne løsningen er at faktiske forhold da vil kunne kommenteres, men det må uansett unngås at parten benytter anledningen til en ny, omfattende partsforklaring.

I en del nemnder gis også den **offentlige part** anledning til avsluttende merknader. Prinsippet om «likeverdig» behandling kan tilsi en slik løsning, jf. barnevernsloven § 14-5 første ledd bokstav c. Avsluttende merknad for offentlig part gir også en mulighet for offentlig part til å vise hensynsfullhet og respekt overfor den private part.

7.6.9. Avslutning av møtet

Etter mønster av tvisteloven § 9-17 bør nemndlederen erklære forhandlingsmøtet formelt avsluttet og saken tatt opp til avgjørelse på grunnlag av opplysningene som er kommet frem i forhandlingsmøtet. Det vil kunne bidra til en forståelse av at det ikke er noe poeng i å prøve å påvirke avgjørelsen gjennom brev eller andre henvendelser, og at nemndas vedtak ikke vil bygge på andre opplysninger enn de som er kjent for partene.

Av hensyn til partene bør nemndlederen til slutt **opplyse om når vedtaket vil foreligge**. Dersom det er vanskelig å angi et konkret tidspunkt, bør det opplyses at vedtaket vil foreligge innen lovens frist på to uker, barnevernsloven § 14-20. Merk at det kan være behov for å koordinere når private parter og barnet blir informert om vedtaket. Dersom et konkret tidspunkt ikke lar seg oppgi, bør det derfor vurderes at prosessfullmektigene senere blir varslet om tidspunktet vedtaket blir klart.

7.7. Noen gjennomgripende tema

7.7.1. Nemndas beslutninger – saksforberedende (prosessledende) beslutninger

Nemnda som kollegium fatter vedtak og avgjør prosessuelle krav som fremsettes i tiden fra møtet er satt og frem til vedtak er avsagt. Avgjørelser treffes ved flertall, jf. tvisteloven § 19-3.

Prosessledende spørsmål, som avvising, utsettelse, inhabilitet, bevisavskjæring og lignende, vil det normalt være hensiktsmessig og nødvendig å avgjøre så snart som mulig under forhandlingsmøtet. Unntaksvis kan det likevel være hensiktsmessig å vente med å ta stilling til slike avgjørelser til nemnda har fått presentert bevis som gir et bedre beslutningsgrunnlag for å avgjøre det aktuelle spørsmål. Det kan også tenkes situasjoner hvor nemnda kan utsette slike avgjørelser til forhandlingsmøtet er avsluttet og nemnda har sitt rådslagningsmøte. Spørsmål om avvising kan etter omstendighetene være et krav som kan utsettes til etter forhandlingene er avsluttet.

Det skal normalt legges opp til kontradiksjon før prosessledende beslutninger. Etter at partenes syn er kommet fram, drøfter nemnda spørsmålet i enerom. Avgjørelsen føres inn i møteboka og meddeles de øvrige aktørene i forhandlingsmøtet.

7.7.2. Skrivning av møtebok

Generelt

Det er fast praksis at nemndleder fører møtebok etter **mønster av tvisteloven** §§ 13-5 og 13-6. Av sistnevnte bestemmelse, første ledd kreves det angivelse av

- domstolen, tiden og stedet for møtet, dommernes og partenes navn, sakens nummer og møtets tema
- om partene møter personlig, hvem som møter for dem, og navnene på vitner og sakkyndige
- partenes påstander
- bevis som er gjennomgått
- begjæringer og innsigelser om saksbehandlingen
- rettslige avgjørelser og pålegg dersom disse ikke utferdiges som selvstendige dokumenter

Møtebok skal **signeres** av nemndlederen alene, ved digital signering i ProSak, sml. tvisteloven § 13-6 fjerde ledd. Dette gjelder selv om møteboka inneholder prosessledende avgjørelser truffet av en samlet nemnd, jf. NOU 2001: 32 B, del III kap. 21 særmerknadene til § 21-6.

Særlig om prosessledende beslutninger

Prosessledende avgjørelser må føres i møteboka, eksempelvis en beslutning som gjelder påstått inhabilitet eller et krav om avvisning eller heving av saken. Dette er antagelig avgjørelser som **bør begrunnes**, jf. barnevernsloven § 14-5 andre ledd siste setning. Partenes synspunkter bør dessuten gjengis i møteboka i form av et kort konsentrat sammen med nemndas premisser og avgjørelse.

Riktignok kan prosessledende avgjørelser i nemnda ikke angripes, men de kan brukes som grunnlag for en påstand om opphevelse av nemndas realitetsvedtak dersom vedtaket overprøves i retten.

Særlig om skjult eller sperret adresse

Personalia til **parter med hemmelig adresse** eller **anonyme vitner** føres selvsagt ikke i møteboka. Det må komme frem i møteboka at vitnet er ført anonymt, jf. barnevernsloven § 14-6 andre ledd. Det bør også komme frem at nemndleder har innhentet vitnets personalia i egen samtale med vitnet og at personalia er nedtegnet i nemndas saksbehandlingssystem. Personalia føres i eget notatfelt for anonyme vitner i ProSak. Det er kun nemndleder i saken som ser dette notatet, som kan skrive i notatfeltet, og som vil ha lesetilgang til det som skrives i notatet. Dersom andre skulle ha et tjenestemessig begrunnet behov for tilgang til opplysningene må dette skje gjennom tildeling av tilgang via superbruker.

Særlig om retting av møtebok

Tvisteloven har ikke regler om retting av møtebok. Den tidligere tvistemålsloven av 1915 § 133 andre ledd bestemte at rettelser gjøres ved tilføyelse eller randmerknad (skrift i margin). Dersom retten nektet å foreta retting, kunne parten kreve at dette ble protokollert. Ved retting av møtebok anbefales det at nemndene følger denne fremgangsmåten. Se tilsvarende Schei m.fl - Juridika lovkommentar til tvisteloven § 13-6, punkt 6 for rettsbok.

Prosedyren for retting av møtebok er den samme som for retting av vedtak. For nærmere beskrivelse av hvordan retting skal foregå, se punkt 8.9.1.

7.7.3. Forstyrrelser og utilbørlig opptreden

Noen ganger kommenterer eller avbryter partene andres forklaringer. Normalt vil en høflig, men bestemt påpekning av forholdet fra nemndlederen være nok.

Domstolloven § 133 gir retten adgang til å vise ut personer som opptrer utilbørlig. Gode grunner taler for at disse regler må kunne anvendes analogisk av nemnda. Utvisning kan gjøres først etter at vedkommende er blitt advart mot slik opptreden av nemndleder, som forutsettes å gripe inn overfor forstyrrende, upassende eller utilbørlig atferd i ord eller gjerning. En part eller prosessfullmektig kan også fratras ordet som sanksjon mot uønsket opptreden.

Sterkere virkemidler står neppe til rådighet. Dette er annerledes for domstolene som kan ilegge rettergangsstraff eller erstatning, jf. domstolloven kap. 10.

7.7.4. Bruk av tolk

Barneverns- og helsenemnda skal bruke tolk i alle møter hvor det er nødvendig for å sikre en **rettssikker og forsvarlig behandling** av saken, jf. tolkeloven § 6. Se nærmere om plikten til å bruke tolk i Retningslinje for bestilling og bruk av tolk.

Det vil ofte være viktig for at tolken skal kunne utføre oppdraget på en forsvarlig måte at vedkommende har gått igjennom **saksdokumentene i forkant**. Tolken får derfor saksutdraget i Saksportalen én uke før forhandlingsmøtet.

De fleste tolker oversetter hver replikk eller sekvenser. Dette stiller særlig krav til at nemndleder passer på at opplesing eller avhør ikke går for fort frem. Simultantolking eller hvisketolking krever en spesialisert utdanning som få tolker har. Hvis tolken skal tolke simultant, bør nemndleder forsikre seg om at tolken har den **nødvendige spesialisering**.

Å **unngå omformuleringer** av spørsmål og svar via tolken er svært viktig. Tolken bør derfor minnes om at dennes oppgave er å foreta en ordrett oversettelse av det som sies. Alle spørsmål som stilles via tolken, må formuleres som om den som forklarer seg, skjønner norsk. Spørsmålsstilleren må altså ikke henvende seg til tolken og be hen stille spørsmål til en part eller et vitne om det eller det. Skjer dette, må nemndlederen gripe inn og gi veiledning.

7.7.5. Innhenting av sakkyndig utredning/tilleggsutredning – utsettelse

Nemndas selvstendige ansvar for at saken er tilstrekkelig opplyst tilsier av og til at nye vitner innkalles, eller at nye dokumenter fremlegges under forhandlingsmøtet. Dersom nemnda etter bevisførselen finner det **nødvendig** med en sakkyndig utredning, eventuelt en tilleggsutredning, vil det bli aktuelt å utsette den videre behandling av saken til et nytt forhandlingsmøte, sml. tvisteloven § 16-4.

Om mulig bør det nye forhandlingsmøtet tidfestes når utsettelse besluttet. Dersom utsettelsen ikke blir for lang, vil behovet for å gjenta parts- og vitneforklaringer etc. være begrenset. Ved utsettelse i slike tilfeller må forutsetningen være at nemnda settes med de samme personer.

Ettersom tidsaspektet er viktig, bør den videre fremgangsmåte velges med tanke på hva som raskest fører til målet. Erfaring kan tyde på at resultatet blir best dersom nemndlederen sørger for oppnevning av sakkyndig, se nærmere punkt 4.14. Det **kan** være lettere for nemnda enn for barnevernstjenesten å få tak i en sakkyndig som er villig til å ta oppdraget innenfor en kort frist, og kontrollen med fremdriften blir enklere.

Supplering av nemndas vurderingsgrunnlag kan unntaksvis også skje ved reassumering etter at forhandlingsmøtet formelt er avsluttet. Se nærmere punkt 7.8.4.

7.7.6. Høy terskel for å overføre saken til samtaleprosess. Mellomløsning

Etter innledningsforedrag og partsforklaringer kan det noen ganger oppstå åpninger, hvor det virker hensiktsmessig og til barnets beste at nemnda tar initiativ til en dialogbasert løsning fra nemndas side. Når saken er kommet til behandling i forhandlingsmøtet, vil det enten være foretatt en vurdering av om saken er egnet for samtaleprosess (se punkt 13) eller den har allerede gjennomgått samtaleprosess. Overføring av en sak til samtaleprosess kort tid før oppstart av forhandlingsmøte eller etter møte er igangsatt, er dyrt og det kan etter omstendighetene være vanskelig å vurdere om det er til barnets beste. Terskelen for å ta initiativ til en dialogbasert løsning under forhandlingsmøte bør derfor være relativt høy.

Dersom det **åpenbart fremstår som hensiktsmessig og til barnets beste** at nemnda tar initiativ til en dialogbasert løsning fra nemndas side, bør nemndleder vurdere å ta opp med nemndas medlemmer om nemnda bør ta initiativ til (1) å tilby at saken overføres til samtaleprosess, eller (2) at partene tilbys pause(r) til en mer uformell drøfting av en mulig omforent løsning. Erfaringsmessig er det i spørsmål om frivillige tiltak, typisk opphold med kontra uten samtykke, og i samværssaker, at det enkelte ganger kan være grunnlag for å ta initiativ overfor partene med tanke på å oppnå enighet.

Det er viktig at nemndleder har medlemmene med seg på slike initiativ, og **ikke kjører et sololøp**. Et eventuelt initiativ må være rettssikkerhetsmessig og barnefaglig forsvarlig, og det må ikke kunne mistenkes for å være motivert ut fra makelighetshensyn.

For det tilfelle at partene samtykker, og nemndleder finner at saken er egnet for samtaleprosess avsluttes forhandlingsmøtet og saken besluttet overført til samtaleprosess. Hvis det gjenstår tilstrekkelig tid av forhandlingsmøtet, bør det vurderes om denne kan brukes til samtalemøte og om fagkyndig medlem kan oppnevnes som sakkyndig i samtaleprosessen.

Dersom samtaleprosess ikke er aktuelt, men partene ønsker en pause til å diskutere en omforent løsning, bør et slikt ønske imøtekommes. Det er ikke noe til hinder for at nemnda bidrar med innspill til tenkelige løsninger, dersom partene ønsker dette. En forutsetning må være at innspillene kan formuleres på en måte som ikke svekker tillitten til at nemnda kan fortsette en uavhengig og upartisk behandling for det tilfellet at saken ikke løses i minnelighet.

7.8. Nemndas rådslaging

7.8.1. Generelt

Det følger av barnevernsloven § 14-20 at tvisteloven § 19-3 gjelder tilsvarende så langt den passer for rådslagningsmøte og avstemning. Tvistelovens regler er basert på det hovedsynspunkt at denne delen fra forhandlingene avsluttes til avgjørelse avsies, hører til rettens **indre liv**. Med grunnlag i tvistelovens forarbeider kan det like fullt legges til grunn at

- drøftingene skal skje for lukkede dører
- møtet ledes av nemndleder
- det er adgang til å holde rådslaging i fjernmøte

I loven står det at

- det skal alltid holdes rådslaging
- nemndas vedtak treffes ved flertall (ved eventuell stemmelikhet, er nemndleders stemme utslagsgivende)

Det er nemndleders ansvar å sørge for at det lages et godt opplegg for rådslagningsmøtet. Særlig viktig er det selvsagt at alle medlemmene får anledning til å uttrykke sitt syn på sakens spørsmål, og gi en begrunnelse for synspunktet. Det har en egenverdi at nemndsmedlemmene opplever at de har reell innflytelse. Nemndleder må være oppmerksom på, og så vidt mulig treffe tiltak for å **unngå beslutningspsykologiske feller** som f.eks. gruppedynamikk og bias (bekreftelsesfelle). Se om hvordan unngå uheldige former for påvirkning og kvalitetssikring i domskonferanser, i Kolflaat 2018 og nærmere anbefalinger nedenfor i punkt 7.8.2.

Det er viktig å sette av nok tid til rådslagningsmøtet. I tvisteloven § 19-3 første ledd står det at rådslaging skal holdes «*så snart som mulig*». Rådslagningsmøtet bør så vidt mulig foregå i direkte forlengelse av forhandlingsmøtet. Det er også hensiktsmessig av tidsmessige årsaker og fordi saken da er ferskest.

I alminnelighet bør det unngås å legge rådslagningsmøtet til et tidspunkt etter at nemndleder har påbegynt forhandlingsmøte i en ny sak.

Nemndas vedtak er først bindende når det er underskrevet av alle nemndas medlemmer, barnevernsloven § 14-20 siste ledd. Hvis et medlem skulle ombestemme seg, etter avstemningen, men før vedtaket er underskrevet, må det kalles inn til en ny rådslaging.

7.8.2. Rådslagningsmøtets intensjoner og nærmere opplegg

Nemndleder bør planlegge et **opplegg for et strukturert rådslagningsmøte**, med sikte på best mulig å kunne klarlegge relevante fakta, sentrale hensyn og vektleggingen av disse. Det som kommer frem under rådslagningen, vil være en vesentlig del av beslutningsgrunnlaget når det enkelte medlem skal gjøre seg opp sin mening om de aktuelle rettsspørsmål og avgi sin stemme. Meningsutvekslingen vil senere utgjøre grunnlaget for vedtakets begrunnelse.

NOU 2026:3 har anbefalinger for domskonferansen i straffesaker som i stor grad også er overførbare til nemndas rådslagning. Fra utredningen punkt [punkt 13.6.2](#) gjengis:

«Autonomi- og integritetshensynet innebærer at meddommeren ikke skal utsettes for hersketeknikker, urimelig press eller annen utilbørlig påvirkning. Meddommerne er imidlertid ikke fritatt fra å begrunne sine standpunkter eller tåle kritiske spørsmål. Hensynet til at avgjørelsen bygger på juridisk akseptable premisser, innebærer at fagdommeren har et særlig ansvar for at eventuelle juridiske villfarelser hos meddommerne oppdages og korrigeres. Hensynet til betryggende bevisbedømmelse springer ut av den materielle sannhets prinsipp og innebærer at helhetsvurderinger bør være strukturerte og balanserte og ikke basert på magesfølelse og ureflektert intuisjon. Samlet sett trekker disse hensynene i retning av at domskonferansen ikke bare er en ren registrering av synspunkter, men også har et kvalitetssikringsformål. Det ligger i dette at også fagdommerens foreløpige standpunkter bør kvalitetssikres, ikke bare meddommernes synspunkter. For å oppnå kvalitetssikring må det skje en reell diskusjon.

[D]omskonferansen [har] potensial som en arena for kollektiv systematisk bevisanalyse som kan redusere betydningen av psykologiske feilkilder, herunder bekreftelsesfellen («confirmation bias»). En forutsetning er at rettens leder tilfører rådslagningen en struktur som legger til rette for systematisk resonnering om bevisene og sakens faktum. Dette kan skje på ulike måter, blant annet ved å gjennomgå hendelsesforløpet kronologisk fra begynnelse til slutt, diskutere straffebestemmelsene vilkår for vilkår eller drøfte ett og ett bevis. En annen mulighet er at diskusjonen om bevisbedømmelsen er hypotesedrevet, det vil si at man drøfter én hypotese om gangen.»

I drøftelser bør alminnelig medlem bør gis ordet først, deretter det fagkyndige medlem og nemndleder til slutt.

Ved særlig krevende problemstillinger kan det være behov for særlige tiltak som reduserer risikoen for at vurderingene påvirkes av rettslig irrelevante omstendigheter eller hensyn. En mulig fremgangsmåte er at hvert nemndsmedlem først skriver ned tre til fem argumenter både for og mot et mulig utfall, uten å ta stilling til konklusjonen. Deretter samles medlemmene for å legge frem argumentene, før saken drøftes i fellesskap.

Når det gjelder lengden i et rådslagningsmøte, varierer den fra sak til sak. Normalt brukes det 30-45 minutter på rådslagning. Men det kan brukes både kortere og lengre tid. Hvis nødvendig, kan det også gjennomføres flere rådslagningsmøter.

Nemndleder må påse at medlemmene ikke tar med seg eventuelle saksdokumenter når nemnda avslutter rådslagningen.

7.8.3. Avstemminger. Dissenser

Som nevnt innledningsvis innebærer avstemmingsreglene i tvisteloven [§ 19-3](#) at nemndas vedtak treffes ved flertall. Alle medlemmer må stemme.

Når det treffes vedtak om avvisning av saken, må det være flertall både for avvisning og for en bestemt avvisningsgrunn. Ellers er det tilstrekkelig at det er flertall for selve vedtaket (resultatmetoden). Dette

innebærer for eksempel at det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse der ett medlem mener det er grunnlag for omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 5-1 bokstav d og ett medlem mener det er grunnlag for omsorgsovertakelse etter bokstav a, mens ett medlem mener at det ikke er grunnlag for omsorgsovertakelse. Det er da flertall for resultatet omsorgsovertakelse, men med ulik begrunnelse.

Twisteloven § 19-3 tredje ledd fastsetter at det skal stemmes særskilt for hvert krav eller prosessuelt forhold som skal avgjøres. Det er langvarig nemndspraksis for at det et medlem som er uenig i kravet om omsorgsovertakelse også skal være med å stemme for kravet om samværsfastsettelse.

I [LB-2023-134454](#) ble det lagt til grunn at det medlem av retten som ikke stemte for omsorgsovertakelse ikke skal delta ved fastsettelse av samvær. Dette er neppe riktig rettsanvendelse. Dersom det dissenterende medlemmet ikke skal delta, vil det ikke være mulig å fastsette samvær ved uenighet mellom de to resterende medlemmer. Se også [HR-2022-847-A](#) hvor alle 5 dommere i Høyesterett fastsatte samvær i en foreldretvistsak, selv om bare 3 dommere mente at norske domstoler hadde jurisdiksjon. At alle medlemmer deltar, samsvar også med den sammenlignbare situasjonen i straffeprosessen når en dommer som blir nedstemt i skyldspørsmålet, må delta i straffeutmålingen, jf. Frøberg m.fl. - Karnov lovkommentar til straffeprosessloven § 32 note 3.

Dissenser ellers må selvsagt aksepteres. Kjernen i de aktuelle rettsspørsmålene er vanskelige skjønnsstemaer som kan gi rom for ulike meninger. Nemndleder må ikke gi de øvrige medlemmer noen følelse av at dissenser er uheldig, og at man må tilstrebe at vedtaket blir enstemmig. I tråd med det som er uttalt ovenfor, vil det være av grunnleggende betydning at nemndleder gir det enkelte medlem en forståelse av at det er hennes/hans rett – og plikt – å stemme i samsvar med sin overbevisning. Men hvor det er lite som skiller, vil nemndleder kunne påpeke dette og se om det er mulig å finne et kompromiss. Det siste vil kanskje være særlig aktuelt i spørsmål som gjelder utmåling av samvær.

7.8.4. Reassumering

Et spørsmål som kan oppstå er om det er mulig å gjenoppta et avsluttet forhandlingsmøte – dvs. det som i sivilprosessen kalles reassumering, jf. tvisteloven § 9-17 andre ledd. Verken barnevernsloven, helse- og sosialtjenesteloven eller forvaltningsloven har bestemmelser om dette. Tatt i betraktning at nemndas saksbehandling er utformet etter mønster fra sivilprosessen, er det i praksis antatt at tvisteloven § 9-17 andre ledd kan anvendes analogisk.

Beslutning om reassumering treffes av den samlede nemnd. Reassumering bør brukes med stor forsiktighet. Det må eventuelt dreie seg om et spørsmål som det er nødvendig å få belyst nærmere. Et eksempel kan være at saken er fremmet uten mors tilstedeværelse, og det viser seg under nemndas drøftinger at mors egen forklaring vil kunne ha avgjørende betydning for sakens utfall. Et annet eksempel er at nemnda kommer til at det er nødvendig med en sakkyndig utredning.

7.9. Partenes utgifter

7.9.1. Offentlig parts utgifter

Kommunen dekker egne utgifter til saker for nemnda. Dette gjelder utgifter til prosessfullmektig, reiseutgifter for partsrepresentant og kontaktperson og offentlig parts vitner. I tillegg dekker kommunen utgiftene til private parters vitner jf. barnevernsloven § 15-11.

Utgifter til private parters vitner i saker etter helse- og omsorgstjenesteloven ikke av nemndas driftsbudsjett, men som fri rettshjelp, jf. rettshjelpsloven §§ 22 24, jf. [lov om vidners og sakkyndige godtgjørelse m.v.](#) Se også Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv om fri rettshjelp, SRF-2025-1 punkt [7.2.2.](#)

7.9.2. Private parters utgifter

Private parters utgifter til **advokatens salær**, fastsettes i medhold av rettshjelpsloven og salærforskriften. Utfyllende retningslinjer er gitt i Justisdepartementets rundskriv om fri rettshjelp G-2005-12 og Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv om fri rettshjelp, SRF-2025-1.

Advokatens salær i saker som behandles i forhandlingsmøte, fastsettes etter en stykkpris som skal dekke saksforberedelser, møtetid og etterarbeid. Under spesielle vilkår kan salæret fastsettes etter medgått tid, se stykkprisforskriften § 6.

Private parts **rimelige og nødvendige utgifter** i forbindelse med saken, dekkes også som fri rettshjelp. Dette kan f.eks. være partens utgifter til reise og opphold i forbindelse med forhandlingsmøtet og tolk som advokaten må benytte i saksforberedelsen og eventuelt etterarbeid for å kommunisere godt med parten. Utgiftene dekkes over Justisdepartementets post på statsbudsjettet for fri rettshjelp.

Privat parts **reiseutgifter** kan dekkes av partens prosessfullmektig som vil kreve disse refundert i sin salærøppgave. Privat part kan også dekke disse utgiftene selv og sende reiseregning til nemnda.

Utgifter til nødvendig **skriftlig oversettelse av dokumenter** skal dekkes bare unntaksvis, og da etter forhåndsgodkjennelse av statsforvalteren eller barneverns- og helsenemnda, jf. G-2005-12 punkt 6.2.2. Se likevel HR-2019-937-U, hvor det bl.a. kommer frem at oversettelse av dokumenter i en barnevernssak må skje i den grad det er nødvendig for at parten skal kunne forstå saken og ivareta sine interesser. Se punkt 8.5.1 om utgifter til oversetting av vedtak.

8. Nemndas vedtak

Husk:

- Vedtak må skrives på en måte som gjør at de kan **forstås**, først og fremst av partene i saken.
- I barnevernssaker anbefales det at deler av vedtaket henvender seg **direkte til barnet**.
- Vedtak bør være korte og konsentreres om det som er **vesentlig** for nemndas avgjørelse.
- Vedtak må vise at det **bygger på** et tilstrekkelig faktisk grunnlag, og synliggjøre at nemnda har foretatt en **balansert avveining** mellom kryssende interesser og rettigheter (i samsvar med loven og menneskerettslige prinsipper).

8.1. Noen overordnede tema

8.1.1. Kravet til begrunnelse og dets formål

Etter barnevernsloven § 14-20 andre ledd skal nemndas vedtak begrunnes som en dom. Tvistelovens § 19-6 gjelder tilsvarende for nemndsvedtak, så langt den passer. Dette innebærer at vedtaket skal være skriftlig, og det stilles visse minimumskrav til begrunnelsen. Det skal opplyses om vedtaket er enstemmig eller avsagt under dissens. Begrunnelsen skal omfatte fremstilling av saken, partenes forslag til vedtak og deres anførsler. Videre er det krav til at nemnda gjør rede for den bevisvurdering og rettsanvendelse som avgjørelsen bygger på. Barnevernsloven § 14-20 oppstiller dessuten noen særlige krav til begrunnelsen i barnevernssaker.

Kravet til begrunnelse av rettslige avgjørelser er en del av retten til rettferdig rettergang etter bl.a. EMK art. 6 nr. 1 og Grl. § 95. Det er også innfortolket av EMD i EMK art. 8, og av FNs barnekomité i BK art. 3 nr. 1.

Høyesterett har uttalt generelt at «*kravet om at dommer skal være adekvat begrunnet skal sikre en reell og samvittighetsfull vurdering, etterprøvnbarhet og en effektiv rett til overprøving*» (HR-2009-1192-P avsn. 35).

For å ivareta formålet om etterprøvnbarhet, må vedtaket utformes slik at andre kan lese og forstå begrunnelsen. Noen aktører skiller seg ut som adressater for vedtaket. Det bør ha betydning for måten vedtaket skrives på.

8.1.2. Hvem skriver nemnda for? Barnevennlige vedtak

Nemndenes primære oppgave er å løse enkeltsaker med virkning for de involverte partene, ikke å skrive for juristfellesskapet eller overnasjonale kontrollinstanser. Det er derfor den konkrete anvendelsen av jussen på de faktiske omstendighetene som er det sentrale. Bare helt unntaksvis vil det dukke opp uklare juridiske problemstillinger som krever lengre redegjørelser for den generelle rettsanvendelsen. Se nærmere Haukeland 2022 som advarer mot at rettsanvendere flest skal skrive som Høyesterett.

Domstolsadministrasjonen legger til grunn at domstolene må skrive «*dommer på en måte som blir forstått – først og fremst for de som er parter i sakene*» (DA rapportserie 1/2015 s. 3).

Barnevernssaker skiller seg fra andre saker nemnda avgjør ved at det er et (eller flere) barn som er rettighetshaver(e), uavhengig av om barnet er part i saken eller ikke, jf. barnevernsloven § 1-6.

Et hovedformål med rettighetsbestemmelsen i barnevernsloven § 1-6 var å gi et «*tydelig signal om at barnet er hovedpersonen i en barnevernssak*», jf. Prop. 169 L (2016–2017) kap. 5.5. Dette kan tilsi at vedtak i barnevernssaker bør være utformet på en måte som gjør at også barnet kan forstå utfallet og hvilken betydning barnets mening har fått. Selv om barnet ikke klarer å lese vedtaket, har det en verdi å henvende seg direkte til barnet. Andre kan lese fra vedtaket når barnet hører, og/eller barnet kan lese vedtaket selv når det blir eldre.

Med unntak fra de eldste barna, vil det nok være for krevende for de fleste å skrive hele vedtaket til barnet og samtidig ivareta de strenge krav til begrunnelse som gjelder i barnevernssaker. En mellomløsning kan være å skrive et brev til barnet eller å innta en tekst til barnet i selve vedtaket. For å sikre åpenhet og samsvar med innholdet i vedtaket, anbefales det å skrive teksten til barnet i selve vedtaket.

Tekster som henvender seg direkte til barnet bør tilpasses barnets alder og egenart. Videre bør det etterstrebtes et innhold og en tone som uttrykker empati og anerkjennelse av barnets meninger og følelser.

Det anbefales også at nemnda i vedtaket forklarer hvorfor utfallet ble som det ble, og hvilken betydning barnets mening har fått. Det har en egenverdi at denne informasjonen – som barnet har rett til å motta – formidles mest mulig direkte til barnet. Se nærmere punkt 10.9.

Eksempel 1: Tekst til barn på 10 år (fra sak 2022/2781, fiktive navn)

«Til Mina og Aurora

Vi tre i nemnda har nå bestemt at dere skal fortsatt skal bo hos Turid og Chris.

Vi har også møtt mamma Anne, og vi er ikke i tvil om at hun er veldig glad i dere, og at hun ønsker det beste for dere begge to. Mamma har også fått hjelp etter at dere flyttet, men vi skjønner at det har vært vanskelig for dere med mye samvær.

Dere har blitt spurt om hva dere ønsker selv, og vi har hørt at dere ønsker at ting skal være som de er i dag. Det har vi hørt på. Det er likevel oss voksne som bestemmer i slike saker, og vi mener også at det beste for dere er at dere blir boende hos Turid og Chris.

Vi har også bestemt at det skal være like mye samvær som i dag. Vi håper dere kan ha mere samvær i framtiden, fordi vi tror det kan være bra for dere å være sammen med mamma. Men vi skjønner at dere ikke vil bli presset til det nå. Det er også bestemt at dere kan ha med dere en trygghetsperson på samværene slik som nå, så lenge dere ønsker det.»

Eksempel 2: Tekst til ungdom 15 år i § 6-2 sak (fra FRO-2025/3880, fiktive navn)

«Sammendrag - til Preben

Det var viktig for oss å treffe deg på onsdag. Det var nyttig for oss å høre din opplevelse av din situasjon. Vi er overbevist om at du har mange gode ressurser som kan gi deg mange muligheter til å få det bedre fremover. Du sa til oss: «Det ikke er slik at jeg ikke bryr meg». Det tror vi deg på.

Vi har også nøye vurdert ditt ønske om å ikke bli flyttet fra Kirkerud-området. Vi forstår at du vil bo nær venner og familie i Kirkerud, og at du er skeptisk til å flytte enda en gang. Samtidig ser vi at du trenger gode og sterke voksne som vi mener bare Lilleås kan gi nå. Vi tror og håper det blir en bedre «match» enn det du opplevde på Storeås.

Nedenfor gir vi først en beskrivelse av saken og saksbehandlingen i nemnda. Deretter er det gitt en beskrivelse av bakgrunnen for saken, før partenes anførsler kommer. Nemndas vurderinger er inntatt på sidene 7-14.»

Rent praktisk kan teksten til barnet eller ungdommen legges inn i slutten av dokumentet, etter signaturene til nemndsmedlemmene. Det er imidlertid ikke noe i veien for en tekst til barnet inntas i begynnelsen av vedtaket, før beskrivelsen av sakens spørsmål mv. Dette ble gjort i eksempel 2 som er inntatt over.

For en perspektivartikkel som begrunner hvorfor rettsavgjørelser bør utformes slik at barn kan forstå dem, vises det til Stalford og Hollingsworth (2020). Se også [Writing to children – A toolkit for judges](#) utgitt av presidenten for familiedivisjonen i England og Wales High Court.

8.1.3. Oppbygging av vedtak, språk og utforming

Tvistelovens § 19-6 femte ledd angir elementene som et vedtak må bestå av, og dels rekkefølgen:

«Saksframstillingen og redegjørelsen for påstandsgrunnlagene skal konsentrert beskrive det rettsforhold som er tvistegjenstand, sakens bakgrunn og partenes rettslige og faktiske anførsler så langt det er nødvendig for å forklare avgjørelsen. Deretter gjør retten rede for den bevisvurdering og rettsanvendelse avgjørelsen er bygd på.»

Vedtaket skal skrives med et «klart og korrekt språk» som er tilpasset målgruppen, jf. språkløven § 9.

Husk:

- I barnevernssaker; vurder hvordan deler vedtaket kan skrives til barnet.
- Nødvendigheten av å beskrive en alvorlig situasjon som kan begrunne tvangsvedtak må balanseres mot positive forhold ved partene. Særlig for barn i saker etter barnevernsloven §§ 4-4/6-2 har det en egenverdi at barnets positive egenskaper og ressurser fremheves.
- Det anbefales at nemndas konklusjon på nemndas vurdering nevnes først (ikke til slutt).
- Bruk gjerne overskrifter for å systematisere teksten.
- Unngå standardformuleringer og faguttrykk uten forklaring (f.eks. mentalisering - uten at meningsinnholdet er forklart).
- Vedtaket må tydeliggjøre de rettslige utgangspunktene og overordnede rettsprinsipper som avgjørelsen bygger på, jf. kravene fra EMD og Høyesterett. Men dette bør være kort.
- Vedtakets begrunnelse skal inneholde en drøftelse av de spørsmålene som er avgjørende for resultatet.
- Vedtaket bør skille det sentrale fra det uvesentlige, og bør ikke være for langt (gjelder alle elementer i vedtaket).
- Anbefalinger/retningslinjer og forutsetninger kan bare forsvares dersom slike framstår som en nødvendig konsekvens av nemndas begrunnelse.

8.2. Nærmere om de ulike elementer i vedtaket

8.2.1. Innledende presentasjon: sakens spørsmål, parter, barnets medvirkning og saksgang

Innledningsvis bør det angis hva saken gjelder, hvem som er sakens parter og hvordan barnet er hørt, eventuelt hvorfor det ikke er hørt.

Dersom barnet ikke har ønsket å medvirke, skal dette og barnets eventuelle begrunnelse, dokumenteres, jf. medvirkningsforskriften § 6 andre ledd siste setning. Når et barn ikke i stand til å danne seg meninger eller dersom det unntaksvis ikke er forsvarlig at barnet medvirker for nemnda, må det foreligge slike grunner som er beskrevet i henholdsvis punkt 3.4.2 og punkt 3.4.3. Dette må begrunnes og dokumenteres, jf. medvirkningsforskriften § 6 andre ledd første setning.

Den innledende redegjørelsen bør også beskrive formelle forhold rundt den tidligere og nåværende behandling av saken (behandling i nemnda, domstol, beslutninger under nemndas saksbehandling o.l.).

8.2.2. Redegjørelsen for sakens bakgrunn

Målet med redegjørelsen for sakens bakgrunn er å etablere et uomtvistet faktisk grunnlag for avgjørelsen. Omtalen bør begrenses til det saksforholdet som er av interesse for avgjørelsen.

Redegjørelsen bør være kortfattet og så objektiv og nøytral som mulig. Fremstillingen bør ikke bygge på en ren gjengivelse/kopi av barneverntjenestens fremstilling av saken. I den grad omtvistede faktiske forhold beskrives, bør det komme frem at forholdet er omtvistet.

8.2.3. Partenes påstander og grunnlaget for disse

Ved gjengivelse av partenes påstander er det tilstrekkelig med en skjematisk fremstilling av hovedsynspunktene. Omtalen av partenes faktiske og rettslige argumenter behøver ikke være lang. Hovedfokus bør være å gi en konsentrert fremstilling av de faktiske og rettslige problemstillingene som er særlig omtvistet.

Det skal **ikke** gis et referat av partenes prosedyre. Man bør likevel sørge for at alt som er gjort gjeldende fra begge sider er nevnt – om enn helt kort.

Det er tilstrekkelig å redegjøre for det rettslige grunnlaget som anføres, f.eks. at foreslåtte samværsomfang er i strid med gjenforeningsmålet etter EMK [art. 8](#). Det er ikke nødvendig å gi en utfyllende redegjørelse av de rettskilder som underbygger standpunktet. Det er heller ikke nødvendig med en skjematisk gjennomgang av de bevisene som er påberopt.

8.2.4. Premissene – nemndas vurdering

I Prop. 133 L (2020–2021) [kap. 25.1](#) særmerknadene til [§ 14-20](#), oppsummeres kravet til begrunnelsen slik:

«[N]emndas vedtak må bygge på et tilstrekkelig og oppdatert avgjørelsesgrunnlag, inneholde en balansert og tilstrekkelig bred avveining og ha tilfredsstillende begrunnelse. Hvilke krav som stilles, beror på omstendighetene i den enkelte sak og hva slags tiltak det er tale om. Alle tungtveiende momenter må være trukket frem og begrunnet, og motstridende argumenter må være veid mot hverandre på en balansert måte. Det må fremgå av vedtaket at det er foretatt en grundig vurdering. Kravene til begrunnelsen i et vedtak skjerpes jo mer inngripende vedtaket er.»

Uttalelsene er et utslag av skjerpede krav til begrunnelser i barnevernssaker som Høyesterett har formulert med bakgrunn i norske barnevernssaker for EMD, jf. særlig [HR-2020-661-S](#). De overordnede krav til begrunnelse gjelder for nemndsvedtak i alle typer saker, særlig fordi alle saker som nemndene behandler potensielt griper inn i grunnleggende menneskerettigheter.

I barnevernssaker må begrunnelsen ivareta noen særskilte krav. Barnevernsloven [§ 14-20](#) lyder slik:

«Et vedtak skal begrunnes som en dom. [Tvisteloven § 19-6](#) gjelder tilsvarende så langt den passer. Det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets mening, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Hvordan barnets beste og hensynet til familiebånd er vurdert, skal også fremgå av vedtaket. Dersom det er holdepunkter for å vurdere det, skal foreldrenes støttebehov og antatt varighet av omsorgsovertakelsen fremgå av vedtaket.»

Det er en smakssak hvor i vedtaket barnets mening gjengis. Uansett hvor barnets mening gjengis bør vedtaket i størst mulig utstrekning gjengi ordrett det barnet har uttalt. Dersom nemndleder, talsperson eller den sakkyndige utdyper referatet i møtet, bør også dette gjengis i vedtaket. Dersom det er uklart eller uenighet om hva som er barnets mening, må det komme frem av vedtaket.

Barnevernsloven § 14-20 tredje ledd siste setning om plikt til å begrunne vurderingen av foreldrenes støttebehov og antatt varighet hvis det er holdepunkter for det, ble innført fra 1. januar 2026. Dette begrunnelseskravet gjelder vedtak om omsorgsovertakelse, og tilbakeføringssaker hvor nemnda konkluderer med at barnet ikke skal tilbakeføres, jf. Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 25](#), særmerknader til § 14-20. Kravet er ikke ment å påvirke utgangspunktet om at en omsorgsovertakelse er midlertidig, og at målet om gjenforening gjelder. Se nærmere om innholdet i nemndas plikt til å begrunne foreldres støttebehov og varighet i Prop. 83 L (2024-2025)

Barnevernsloven § 14-20 tredje ledd må ellers anvendes i lys av overordnede menneskerettigheter og barnevernsloven kap. 1, særlig § 1-3 om barnets beste. For samvær er det spesialkrav til vurderingen og derfor også til begrunnelsen, jf. barnevernsloven § 7-2 andre ledd.

Formuleringen i barnevernsloven § 1-3 om at barnevernstiltak «skal være til barnets beste», er valgt for å tydeliggjøre at det skal foretas en konkret avveining mellom de motstridende interesser, herunder hvilken vekt hensynet til familieband – for foreldre og barn – er tillagt i vurderingen. Dette må gjenspeiles i begrunnelsen. Se nærmere nedenfor i [punkt 8.2.5](#).

Utover de rettslige kravene til begrunnelse som må følges, bør vedtaket også synliggjøre sentrale menneskerettslige prinsipper og rettskilder. I tvilstilfeller kan slike kilder og prinsipper være klaggjørende for sakens aktuelle avveininger. Eksplicit bruk av menneskerettslige kilder og prinsipper vil uansett bidra til å forklare hvorfor vedtaket ble som det ble for sakens aktører og de som eventuelt skal overprøve vedtak.

For mer detaljerte anbefalinger om begrunnelse av vedtak vises det til hjelpetekster i ProSak, og til Domstolsadministrasjonens [Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker](#) punkt 13.

8.2.5. Nærmere om synliggjøring av barnets mening

Når barnet har uttalt seg i nemndsbehandlingen

Begrunnelsen må synliggjøre at vektingen av barnets mening er foretatt i samsvar med loven og overordnede rettigheter og prinsipper.

Barnets mening er **et sentralt moment** i vurderingen av hva som er til barnets beste, jf. barnevernsloven § 1-3. I Innst. 625 L (2020–2021) [kap. 2.4](#) uttalte Familie- og kulturkomiteen at den konkrete vurderingen av barnets beste skal skje med utgangspunkt i barnets synspunkter. Hvor stor egenvekt barnets mening skal ha, avhenger av barnets alder og modenhet, jf. barnevernsloven § 1-4 første ledd. Dette må synliggjøres i nemndas vedtak.

Dersom nemndas avgjørelse ikke følger barnets mening, bør det i vedtaket forklares hvorfor barnets mening ikke er tillagt avgjørende vekt, jf. prop. 169 L (2017-2017), [kap. 17](#) særmerknadene til den tidligere barnevernloven av 1992 § 7-19. Sørensen 2023 s. 439 mener det etter barnevernsloven § 1-3 er et krav at vedtaket må synliggjøre noen andre tungtveiende grunner dersom barnets mening ikke følges.

Uavhengig av om barnet har en selvstendig mening om sakens spørsmål, anbefales det at begrunnelsen tar utgangspunkt i barnets eventuelle mening og/eller opplevelse i vurderingen og avveiningen av det enkelte barnets beste moment. Barnet kan ha meninger om og/eller opplevelser av f.eks. familie og viktige relasjoner, beskyttelse og sikkerhet, kontinuitet, identitet, etnisk, kulturell, språklig og religiøs bakgrunn, fritid, helse og utdanning. Vedtak som begrunner betydningen av det enkelte moment med utgangspunkt i barnets eventuelle syn og/eller opplevelse av forholdet, vil bidra til å synliggjøre barnets autonomi og posisjon som en selvstendig rettighetshaver.

Det kan også argumenteres for at barnets eventuelle opplevelse av relevante momenter også bør synliggjøres i drøftelsen av andre vilkår enn barnets beste. Se nærmere [Nordvik 2021](#) som argumenterer for at dette er nødvendig for å sikre barn reell mulighet for medbestemmelse i saker om omsorgsovertakelse.

Når barnet ikke har uttalt seg i nemndbehandlingen

Selv om barnet ikke uttaler seg under nemndas saksbehandling, er barnet rettighetshaver og sakens hovedperson i barnevernssaker. I den grad barnets meninger og/eller følelser ellers kommer frem i nemndas beslutningsgrunnlag, bør disse så langt det lar seg gjøre inngå i begrunnelsen etter samme retningslinjer og anbefalinger som er beskrevet over.

8.2.6. Vedtakets slutning

Slutningen i vedtaket må være logisk oppbygd og så konsistent og lettfattelig som mulig. Slutningen representerer det som er avgjort med rettslig bindende virkning. Premissene representerer i utgangspunktet bare begrunnelsen.

Slutningen må i utgangspunktet gjenspeile forslag til vedtak. Hvis f.eks. kommunen har fremmet forslag om opphold på sperret adresse, og nemnda kommer til at barnet skal/ikke skal bo på sperret adresse, må dette i begge tilfelle tas med i slutningen.

Det bør vises tilbakeholdenhet med å fastsette særlige vilkår. Fastsetting av vilkår bør bare skje hvor det er nødvendig, som f.eks. krav til oppholdsstedet, jf. barnevernsloven [§ 5-3](#) andre ledd. Endring av vilkår vil normalt forutsette nytt nemndsvedtak.

Det anbefales at det **ikke** knyttes en lovhenviing det enkelte punkt i slutningen, slik det har vært praksis for i nemndene. Hensynet til partene, og eventuelt barn uten partsrettigheter, tilsier at det bør være mulig å lese og forstå konklusjonen uten juridisk kunnskap. Det er uansett et krav at premissene klart og entydig viser hvilken hjemmel som er benyttet.

Når avgjørelsen registreres i ProSak **må nemndleder** sørge for at den registreres med korrekte paragraf(er), se nærmere [punkt 8.4](#).

8.2.7. Særlig om barn på skjult eller sperret adresse

Føringer til barnevernstjenesten

Barnevernstjenestene har ulik og varierende kompetanse om sikkerhetsarbeid og ordningene med skjult og sperret adresse. Når det fattes et vedtak om skjult adresse, bør nemnda derfor vurdere om det er hensiktsmessig å gi veiledning om, eller føringer for barnevernstjenestens ansvar for å følge opp barnets beskyttelsesbehov med konkrete sikkerhetstiltak. Det kan f.eks. være å følge opp et vedtak om skjult adresse med adressesperre i folkeregisteret.

Vedtaketts slutning

Vedtaket om skjult adresse utformes som et eget punkt i slutningen, fortrinnsvis etter punktet om oppholdsalternativ. Slutningen kan utformes slik: «*N.N skal ha skjult adresse.*»

8.3. Underskriving av vedtak

Som nevnt i punkt 7.6.9 bør nemndlederen i forhandlingsmøtet opplyse om når vedtaket vil foreligge. Etter barnevernsloven § 14-20 skal nemnda treffe vedtak snarest mulig og senest innen to uker etter at forhandlingsmøtet ble avsluttet. Ved eventuell fristoversittelse skal årsaken oppgis i vedtaket. Det kan være sykdom, ferie (f.eks. møte like før jul og underskriftsmøte på nyåret m.m.). Tidspunktet for å treffe vedtak vil dels avhenge av nemndleders skrivekapasitet og dels av hvor raskt etter forhandlingsmøtet nemndas øvrige medlemmer kan møte. I de fleste tilfeller treffes vedtaket noen dager etter rådslagningsmøtet.

Så langt det er mulig, bør nemndleder gjør seg ferdig med utkastet til vedtak i én sak, før hun/han påbegynner forhandlingsmøtet i en ny sak. Tette berammelser kan vanskeliggjøre dette og bør derfor unngås så langt det er mulig.

I praksis kommer nemndas vedtak i stand ved at medlemmene leser og tar stilling til nemndleders utkast til vedtak, og foretar nødvendige rettinger. Det vanligste er at dette gjøres i et video- eller telefonmøte, men det er ikke et krav etter loven å holde et underskriftsmøte. Uansett om det avholdes et underskriftsmøte eller ikke, må medlemmene pålegges å lese utkastet grundig. Nemndleder bør være lydhør overfor alle forslag til endringer/tilføyelser. Den/de fagkyndige medlemmer må ha et særlig øye for at de mer faglig betonte formuleringer holder mål og ikke inneholder paradokser eller misforståelser eller er for overfladiske.

Det følger av barnevernsloven § 14-20 siste ledd at nemndas vedtak ikke foreligger før det er underskrevet av samtlige medlemmer. I dag foretas dette digitalt gjennom ProSak og sikker digital post, samt e-signatur. Merk at nemndleder skal skrive under til slutt, jf. barnevernsloven § 14-20 siste ledd siste setning.

Dersom digital signering ikke er mulig, bør medlemmet fortrinnsvis møte i nemnda for å underskrive vedtaket. Dersom vedtaket sendes i posten, bør slutningen være redigert på en egen side. Nemndsmedlemmet må deretter returnere det aktuelle arket til nemnda i underskrevet stand.

Når vedtaksmøtet er avsluttet, må nemndleder – av hensyn til taushetsplikten – be medlemmene slette eventuelle utskrifter av saksdokumenter, vedtak og eventuelle notater som inneholder identifiserbare og taushetsbelagte opplysninger.

8.4. Registering av vedtak i ProSak

Det er **nemndleders ansvar** å sørge for at vedtaket registreres med korrekt(e) paragraf(er) i ProSak når saken avsluttes. For at statistikken fra nemndene skal bli riktig, er det av avgjørende viktighet at nemndleder påser at registreringen er riktig (og fullstendig).

8.5. Forkynning for partene

8.5.1. Generelt om forkynning

Barneverns- og helsenemndas vedtak skal forkynnes for partene. Forkynnelse av vedtaket skal sette parten i stand til å gjøre seg kjent med vedtaket og begrunnelsen for det. Tidspunktet for forkynnelsen er utgangspunktet for fristen for å reise søksmål om rettslig overprøving.

Barnevernsloven § 14-24 bestemmer at nemndas vedtak forkynnes i samsvar med domstolloven § 163a, eventuelt ved stevnevitne etter reglene i domstolloven. Ellers gjelder reglene i domstolloven så langt de passer. I domstolloven er forkynning regulert i kap. 9.

Når partene er representert ved prosessfullmektig, skjer forkynnelse via prosessfullmektigen, som såkalt underhåndsforkynnelse i samsvar med domstoloven § 179. Andre aktuelle regler er forskrift om postforkynning, domstoloven § 163b, § 177 og § 183.

Når en part har behov for å få oversatt vedtak, er det ifølge rundskriv fra Statens sivilrettsforvaltning G-2005-12 punkt 6.2.2 som hovedregel ikke nødvendig med en skriftlig oversettelse når klienten har prosessfullmektig. Det forutsettes da at advokaten formidler resultatet og den vesentlige del av begrunnelsen til sin klient, eventuelt ved hjelp av tolk. Se nærmere om når skriftlig oversettelse av vedtak kan være aktuelt i punkt 4.10.8.

Forkynning når part befinner seg i utlandet reiser særlige spørsmål. Noen sentrale spørsmål omtales nedenfor.

8.5.2. Forkynnelse for prosessfullmektig

Forkynnelse i Saksportalen

Vedtaket blir synlig i Saksportalen når nemndleder ferdigstiller vedtaket. Prosessfullmektigen får melding om at vedtaket er tilgjengelig og at det dermed er å anse som forkynt. Det sendes en automatisk bekreftelse til ProSak når vedtaket åpnes.

Vedtaket regnes som forkynt når prosessfullmektigen har fått melding om at vedtaket er tilgjengelig i Saksportalen.

Postforkynnelse

Vedtaket og forkynningsbrevet sendes elektronisk til prosessfullmektigen ved SvarUt i ProSak. Forkynningsbrevet angir hva som regnes som forkynningstidspunktet. Advokaten må kvittere for mottatt forkynnelse.

Underhåndsforkynnelse ved personlig overlevering

Vedtaket kan forkynnes ved at saksbehandler eller nemndleder overleverer vedtaket personlig til advokaten. Advokaten skal vedta forkynnelsen skriftlig på stedet. Utgangspunktet søksmålsfristen er samme tidspunkt som for vedtakelsen.

Avslutning av sak uten kvittering for forkynning

Selv om nemnda ikke har mottatt kvittering for forkynnelse, kan vedtaket anses som lovlig forkynt dersom advokaten beviselig har fått vedtaket, jf. domstoloven § 183. Dette vil for eksempel være tilfelle dersom advokaten har fremsatt krav om rettslig overprøving av vedtaket, eller har fremsatt krav om salær der det kommer frem av timelisten at vedtaket er mottatt. Saksbehandler oppretter i slike tilfeller et notat i ProSak, hvor det kommer frem hvilket tidspunkt advokaten beviselig har mottatt vedtaket.

Dersom nemnda ikke har mottatt kvittering for forkynnelse eller har bevis for at advokaten har mottatt vedtaket, kan saken likevel avsluttes i ProSak to måneder etter at vedtaket er sendt til forkynnelse. Saksbehandler oppretter i slike tilfeller et notat i ProSak om at det er purret på forkynnelse, og at saken avsluttes uten lovlig forkynnelse.

8.5.3. Forkynning direkte for part. Forkynnelse ved oppslag

Elektronisk forkynning

Barneverns- og helsenemndas vedtak forkynnes elektronisk for parten ved bruk av kommunikasjonskanalen i ProSak. Saken avsluttes når nemnda har mottatt bekreftelse på at vedtaket er

mottatt på e-post eller på annen måte. Dersom bekreftelse på mottak ikke er mottatt innen fristen, må det purres, eventuelt må vedtaket forkynnes ved stevnevitne.

Forkynning direkte for part -forkynning ved stevnevitne

Vedtaket kan forkynnes ved stevnevitne når det er nødvendig jf. barnevernsloven § 14-24 andre ledd. Dette kan være aktuelt for eksempel fordi parten ikke har advokat og heller ikke bekrefter at vedtaket er mottatt. Beslutningen om bruk av stevnevitne treffes av nemndleder.

Vedtaket er lovlig forkynt når stevnevitne har bevitnet dette skriftlig, jf. domstolloven § 177.

Forkynning når parten bor i utlandet

Forkynning for part uten prosessfullmektig, og som bor i utlandet, er regulert i domstolloven § 180 og forskrift om postforkynning § 1. I tillegg er det inngått konvensjoner som behandler dette, bl.a. konvensjon om forkynnelse i utlandet av rettslige og utenrettslige dokumenter på sivil- og handelsrettens område. Rundskrivet Rettsanmodning i sivile saker, G-2022-2, gir praktisk veiledning, og har i tillegg oversikt over aktuelle konvensjoner og utenriksstasjoner.

Hovedregel postforkynnelse

Det følger av forskrift om postforkynning § 1 andre ledd andre punktum at nemndene kan foreta forkynning for personer med adresse i utlandet i den utstrekning og på den måten som det følger av overenskomst med mottakerstaten. I Rundskriv G-2022-2 kap. 3.7.1.8 er det tatt inn hvilke stater som tillater postforkynnelse. Forkynnelse som nemndene kan foreta må skje ved vanlig brev med mottakskvittering, jf. forskrift om postforkynning § 1 andre ledd tredje punktum jf. § 4 første ledd.

Annen forkynnelse for norske statsborgere

Hvis det ikke kan foretas postforkynning, eller hvis nemnda ikke får i retur mottakskvittering, skal forkynning for norske borgere i utlandet skje via norsk utenriksstasjon, se Rundskriv G-2022-2 kap. 3.7.1.9. Anmodningen sendes direkte til vedkommende utenriksstasjon. Rundskrivet har nettadresse til utenriksstasjonene. Hvis vedkommende bor i Norden, skal anmodningen sendes direkte til rett myndighet i mottakerlandet. Hvis norsk borger er i offentlig tjeneste, skal forkynnelsen foretas via vedkommende sin foresatte, jf. domstolloven § 180 første og andre ledd.

Annen forkynnelse for utenlandske statsborgere

Hvis det ikke kan foretas postforkynning, eller hvis nemnda ikke får i retur mottakskvittering, sendes anmodningen om forkynnelse til Justisdepartementet, se G-2022-2 kap. 3.12.1.2. Departementet kan sende forkynningsdokumentet til norsk utenriksstasjon, hvis mottakerlandets lovgivning / inngåtte konvensjoner ikke er til hinder for det. Nemnda kan kontakte utenriksstasjonen for å undersøke om den aktuelle staten tillater forkynning via utenriksstasjonen.

Forkynnelse ved oppslag - ukjent oppholdssted, bopel eller arbeidssted

Forkynning ved oppslag kan kun gjennomføres når forkynning ikke lar seg gjennomføre verken ved fremmøteforkynning, postforkynning eller stevnevitneforkynning, det vil si at parten ikke kan treffes personlig og postforkynnelse ikke er mulig, domstolloven § 181 første ledd, jf. barnevernsloven § 14-24 tredje ledd. Det må heller ikke kunne påvises bopel, arbeidssted, (tidligere) fast forretningssted eller midlertidig oppholdssted for adressaten her i landet, og heller ikke noe forkynnessted i utlandet. Elektronisk forkynnelse gjennom en betryggende teknisk løsning må også være utelukket. Forkynnelse etter § 181 må ses som en siste utvei, og den kan bare benyttes når nemnda har forvisset seg om at forkynnelse ikke kan skje på annen måte. Se nærmere Bøhn, Juridika lovkommentar til domstolsloven § 181.

Med den strenge taushetsplikten som gjelder for saker i nemnda må oppslaget være anonymisert med hensyn til navn på parter og evt. barn. En anonymisert slutning bør også oppgis med vedtaksdato og henvisning til at parten kan hente vedtaket i resepsjonen.

Forkynningen gjennom anonymisert oppslag anses gjennomført fire uker etter at det ble hengt opp, jf. § 181 fjerde ledd.

8.6. Orientering om vedtaket til barnet

Barnevernstjenesten har etter medvirkningsforskriften § 11 fjerde ledd ansvar for at barnet får informasjon om utfallet av saken i nemnda. Dersom barnet har partsrettigheter, er det advokatens oppgave å informere barnet om vedtaket.

Merk likevel at FNs barnekomité's Generell kommentar nr. 12 (2009) avsn. 45 legger til grunn at det er **beslutningstakeren** som skal informere barnet om avgjørelsen og forklare hvilken betydning barnets mening har fått. Nemnda bør derfor sørge for/påse at barnet får nevnte informasjon, jf. nærmere Sørensen (2023) s. 434-435.

Hvis barnet ønsker at nemndleder personlig skal orientere om avgjørelsen, så anbefales det at ønsket etterkommes med mindre det ikke vurderes som forsvarlig/til barnets beste.

Dersom **barnevernstjenesten eller barnets advokat** skal informere barnet, anbefales det å anmode om at tekst nemnda eventuelt har skrevet til barnet leses for barnet. Se eksempel på slik tekst i punkt 8.1.2. Alternativt kan nemnd gi føringer om hva det er særlig viktig at barnet informeres om (dersom barnet ikke klarer eller ønsker å lese teksten selv). Se eksempler i FVN-2020-243-FRO, BVHN-2022-332-FRO og BVHN-2022-380-FHN.

Dersom nemndleder informerer barnet, må det settes av nok tid til å informere barnet og til å svare på eventuelle spørsmål. Barnet må også gis mulighet til å ha med seg en person det har tillit til, jf. barnevernsloven § 1-4, jf. medvirkningsforskriften kap. 3. Nemndleder bør også

- tilpasse tilbakemeldingen til barnets behov og kapasitet (fagkyndige medlem kan eventuelt konfereres om dette)
- understreke overfor barnet at det er nemnda som har ansvar for avgjørelsen som er tatt (ikke barnet eller andre)
- avstå fra å gi andre grunner til hvorfor resultatet ble som det ble, enn det som kommer frem av vedtaket

8.7. Krav om utsatt frist for bortfall av vedtak etter barnevernsloven § 5-2

Et vedtak om omsorgsovertakelse faller bort dersom det ikke **satt i verk innen 6 uker** fra vedtakstidspunktet, jf. barnevernsloven § 5-2 første ledd. Nemndleder kan forlenge fristen dersom «*særlige grunner*» tilsier det. Dersom barneverntjenesten har igangsatt barnebortførings sak består vedtaket i ett år, jf. barnevernsloven § 5-2 første ledd. Også denne fristen kan forlenges av nemndleder.

Merk at forlengelse må besluttes før fristens utløp; det ikke er tilstrekkelig at begjæring er innkommet innen fristen. En fristforlengelse anses som en saksstyrende avgjørelse som ikke kan bringes inn for retten, jf. HR-2018-1453-U.

Etter andre ledd er det ikke et krav om «*særlige grunner*» for forlengelse. Men i Prop. 143 L (2014–2015), særmerknadene kap. 13.2 er det gitt føringer for behandlingen som må anses relevante for vurderingene etter både første og andre ledd:

«Fylkesnemndas leder må foreta en konkret vurdering av omstendighetene i den enkelte sak og avgjøre om en fristforlengelse er til barnets beste. Det settes ingen begrensninger for hvor lenge fylkesnemndas leder kan forlenge fristen eller hvor mange ganger barneverntjenesten kan henvende seg til fylkesnemnda for å be om fristforlengelse. Det er viktig at spørsmålet om fristforlengelse blir avgjort før ettårsfristen går ut, eventuelt før en tidligere avgjørelse om fristforlengelse går ut, slik at vedtaket ikke faller bort.»

I praksis vil det nok sjelden være aktuelt å iverksette et vedtak om omsorgsovertakelse som er stort mer enn ett år gammelt, fordi det kan ha skjedd endringer i de faktiske forholdene som gjør at vilkårene for inngrep ikke lenger er oppfylt, eller i hvert fall bør prøves på nytt

En forsvarlig saksbehandling innebærer at nemndleder bør sørge for kontradiksjon. Forutsetningen er at dette er mulig på grunn av tidsaspektet, siden vedtak om fristforlengelse må treffes før fristen utløper. Men noen rettslig plikt til å sørge for kontradiksjon har nemndleder ikke. En beslutning om fristforlengelse er ikke et enkeltvedtak, og det framgår heller ikke av barnevernsloven § 5-2 at de øvrige parter skal høres før nemndleder avgjør spørsmålet om fristforlengelse.

Dersom krav om utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42 er tatt til følge, suspenderes fristen for iverksetting av nemndas vedtak. I et slikt tilfelle vil det derfor ikke være aktuelt for nemndleder å ta stilling til en senere søknad om fristforlengelse etter barnevernsloven § 5-2. Hvis nemndleder derimot har gitt fristforlengelse etter barnevernsloven § 5-2 på et tidspunkt da hen mottar krav om utsatt iverksetting etter forvaltningsloven, må hen behandle kravet på ordinær måte.

Fristforlengelse skjer formløst, dvs. i et vanlig brev til barnevernstjenesten. Det er ikke et krav om at beslutningen skjer i form av et vedtak etter de krav som barnevernsloven § 14-20 fastsetter. God forvaltningsskikk tilsier likevel at det gis en kort begrunnelse for at fristforlengelse gis eller ikke gis. Kopi av nemndleders brev til barnevernstjenesten bør sendes til de private parter prosessfullmektiger.

8.8. Begjæring om utsatt iverksetting

Dersom en part vil kreve rettslig prøving av vedtaket for tingretten, kan parten også kreve utsatt iverksettelse av vedtaket jf. forvaltningsloven § 42. Kravet kan fremsettes i forhandlingsmøtet eller etter at forhandlingsmøtet er holdt. Se hvordan kravet registreres i Veilederen for registrering i ProSak

Dersom kravet fremsettes i **forhandlingsmøtet**, må det avgjøres samlet av nemndas medlemmer. Partene skal gi mulighet til å uttale seg om kravet. Avgjørelsen tas med som et eget punkt i slutningen.

Dersom kravet fremsettes **etter at vedtaket er avsagt**, tilsier lovens system at nemndleder avgjør kravet alene, slik nemndleder også er gitt kompetanse til å beslutte utsatt frist for bortfall av vedtak etter barnevernsloven § 5-2. Dette er også fast praksis i nemndene. Kravet skal behandles så snart som mulig jf. forvaltningsloven § 42 andre ledd. Partene skal gis anledning til å uttale seg før avgjørelsen treffes.

Avslag på krav om utsatt iverksetting skal begrunnes jf. forvaltningsloven § 42 andre ledd. Avgjørelsen bør være skriftlig.

Avgjørelsen er en prosessuell avgjørelse, ikke et enkeltvedtak. Det innebærer at nemndas avgjørelse om iverksettingen av vedtaket, ikke kan påklages jf. forvaltningsloven § 28 jf. § 3.

Det hender at privat part krever utsatt iverksetting både overfor nemnda etter forvaltningsloven § 42 og for tingretten etter tvisteloven § 36-2 tredje ledd. Nemndas avgjørelse vil bare gjelde fram til tingretten

har truffet sin avgjørelse. Nemnda bør gjøre parten oppmerksom på dette og få avklart om det er aktuelt å frafalle kravet overfor nemnda.

Det er den instans som har saken til behandling som skal avgjøre slik begjæring. For domstolene er oversendelse av saksdokumenter til ankeinstansen avgjørende. Dette tidspunktet er avgjørende etter tvisteloven § 36-2 tredje ledd, jf. Schei m.fl. – Juridika lovkommentar til tvisteloven § 36-2 andre ledd, punkt 3., og bør også gjelde i forholdet mellom nemnd og tingrett. Dette innebærer at begjæring som innkommer etter at saken er sendt til retten, må avvises. Videre må en begjæring om utsettelse avvises hvis omsorgsovertakelsen er gjennomført før nemnda har fått tatt stilling til begjæringen om utsatt iverksettelse. Da må det eventuelt kreves omgjøring av omsorgsovertakelsen overfor tingretten, jf. kjennelsen inntatt i HR-2009-810-U.

8.9. Retting og tilleggsvedtak

8.9.1. Retting

Rettslige utgangspunkter

Barnevernsloven § 14-21 gjør tvistelovens bestemmelser om retting av feil i dom gjeldende for nemndas vedtak så langt de passer.

Nemnda plikter å behandle krav om retting som settes frem innen fristen for å kreve rettslig prøving, jf. bestemmelsens andre setning.

Vedtaket kan rettes dersom det har fått en utforming som ikke stemmer med nemndas mening. Det kan være rene skrivefeil, misforståelser, åpenbare uteglemler mv. Adgangen til å rette er begrenset til tilfeller der teksten har fått et annet meningsinnhold enn tilsiktet, som følge av en klar glipp. Imidlertid må premissene vise klart hva som er nemndas mening. Se for eksempel HR-2009-1462-U, hvor det ikke var samsvar mellom premissene og slutningen om samvær og hvor det heller ikke var klart hva avgjørelsen skulle være.

Adgangen til å rette vedtaket gjelder feil som har oppstått i hele avgjørelsen, fra innledning til vedtakets begrunnelse. Slutningen kan også rettes hvis den har fått en utforming som ikke stemmer med nemndas mening, f.eks. at det kommer frem av drøftelsen at det skal være åtte samvær i året, mens det i slutningen står fire ganger i året.

Feil ved bevisbedømmelsen ved at nemnda har feiloppfattet et vitne eller dokument, kan ikke rettes. Det er heller ikke adgang til å rette feil som endrer avgjørelsens reelle innhold, selv om alle er enige i det.

Hvem som kan foreta retting

Som et utgangspunkt foretas rettingen av den nemndlederen som har behandlet saken alene, jf. tvisteloven § 19-8 andre ledd tredje setning. Dersom det er tvil om hvordan rettingen skal utføres, må rettingen behandles av hele nemnda (alle nemndsmedlemmene i saken).

Hvis nemndlederen som har behandlet saken har sluttet, kan rettingen foretas av en annen nemndleder.

Hvordan rettingen foretas

Rettingen skal tilføyes vedtaket på en måte som gjør at det er dokumentasjon for hva som er rettet, jf. tvisteloven § 19-8 tredje ledd.

I ProSak må vedtaket som skal rettes først endre status til utgå, og deretter lagres i dokumentfanen. I avgjørelsesfanen velges «Nytt dokument». Deretter må det klikkes OK på det første vedtaket på spørsmålet om man vil opprette en ny kopi av vedtaket. Vedtaket blir da opprettet i Word format.

Rettelsen må tydelig komme frem på den aktuelle siden i vedtaket. Rettingen kan gjøres ved f.eks. overstreking av det som skal tas ut. Ny tekst skrives så direkte inn etter det som er overstrøket og

markeres med understrekning. Funksjonene for overstreking og understrekning, ligger på verktøylinjen under «Hjem» med funksjonene «U» og «~~ab~~».

Rettelsen må forklares og signeres elektronisk. Det kan gjøres på slutten av dokumentet, f.eks. med en slik tekst:

«Vedtaket, sider xx og yy er rettet i samsvar med barnevernsloven § 14-21 jf. tvisteloven § 19-8. Det som er streket over, går ut og erstattes av det som er understreket.

Sted og dato

Navn / signert»

Når vedtaket er ferdig rettet i Word, må dokumentet lagres og lukkes. Deretter må det ferdigstilles i avgjørelsesfanen. Vedtaket blir da tilgjengelig i Saksportalen.

Forkynnelse av rettet vedtak

Det rettede vedtaket må forkynnes på nytt. Malen «*Forkynnelse av rettet vedtak*» som ligger i ProSak skal benyttes.

Retting har ingen betydning for ankefristen, jf. tvisteloven § 19-8 fjerde ledd. Retting har derfor heller ikke betydning for søksmålsfristen.

8.9.2. Tilleggsvedtak

Dersom nemnda har unnlatt å treffe avgjørelse av krav som har vært fremmet av partene, kan nemnda treffe tilleggsvedtak jf. barnevernsloven § 14-21 andre ledd.

Tilleggsvedtak kan bare treffes hvis det fremsettes begjæring fra en part innen søksmålsfristen. Kravet må være innenfor rammen av saken som nemnda har behandlet. Se fremgangsmåten for tilleggsvedtak i tvisteloven § 19-9.

Etter tvisteloven § 19-9 andre ledd, vil en begjæring om tilleggsavgjørelse stanse ankefristen og det vil bli en ny ankefrist. Det antas at det samme vil gjelde for søksmålsfristen til vedtak.

Et tilleggsvedtak må behandles av nemnda som fattet det første vedtaket. Hvis det som skal avgjøres har vært behandlet i forhandlingsmøte, er det ofte ikke nødvendig med nytt forhandlingsmøte. Hvis det foreligger nye opplysninger, kan det være tilstrekkelig med skriftlig behandling. Partene må gis anledning til å uttale seg før tilleggsvedtaket fattes.

Tilleggsvedtaket skal begrunnes som et ordinært vedtak. Slutningen skal kun omhandle tilleggsavgjørelsen.

Superbruker må opprette tilgang til et nytt vedtak i ProSak. Deretter åpnes og avsluttes vedtaket som et ordinært vedtak.

Del III Akuttvedtak, midlertidig flytteforbud og klagebehandling

9. Godkjenning av akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud

9.1. Innledning

Etter barnevernsloven [§ 14-22](#) skal nemndleder vurdere godkjenning av akuttvedtak som barnevernsleder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten treffer etter barnevernsloven [§§ 4-2, 4-4, 4-5, 4-6](#) og [7-7](#), samt godkjenning av vedtak om midlertidig flytteforbud etter [§ 4-3](#).

Kommunens midlertidige vedtak om tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige etter helse- og omsorgstjenesteloven [§§ 10-2](#) og [10-3](#) skal også sendes til nemnda for vurdering.

Nemndleder skal snarest avgjøre om slike vedtak skal godkjennes, og om mulig innen 48 timer etter at vedtaket er mottatt. Vedtak som mottas etter kontortid regnes som mottatt første påfølgende virkedag.

Nemndleders godkjenning er et vilkår for gyldigheten av akuttvedtaket. Dersom vedtaket ikke godkjennes, mister det sin rettsvirkning og faller bort.

Et akuttvedtak må tilfredsstillende forvaltningslovens krav til enkeltvedtak. Det skal inneholde opplysninger om klageretten og at nemnda er rett adressat for klagen, jf. barnevernsloven [§ 12-1](#), jf. forvaltningsloven [§ 27](#) tredje ledd. Denne informasjonen bør også gå frem av nemndas godkjenning etter barnevernsloven [§ 14-22](#).

Det er videre et vilkår at vedtaket er iverksatt før det kan godkjennes, jf. barnevernsloven [§ 14-22](#) første setning. Vedtak som ikke iverksettes før fristen for innsendelse («straks») må avvises.

Akuttvedtaket må også tilfredsstillende kravene til begrunnelse i barnevernsloven [§ 12-5](#), bl.a. om barnets mening og vekt, barnets beste og hensynet til familiebandene.

Den generelle bestemmelsen om barns medvirkning i barnevernsloven [§ 1-4](#) gjelder også i akuttsituasjoner, men vil kunne bli noe påvirket av omstendighetene og behovet for å handle raskt, jf. Prop. 133 L (2020- 2021) [kap. 10.4.3.3](#) og [7.2.4](#). Se nærmere ovenfor i [punkt 3.4.3](#) om adgangen til å gjøre unntak fra barnet rett til å medvirke.

Et akuttvedtak kan iverksettes straks. Et barn kan flytte før vedtaket foreligger i skriftlig form, forutsatt at vedtaket skrives omgående etter flyttingen.

9.2. Elektronisk behandling av saken

Kommunen sender akuttvedtaket elektronisk til nemnda via systemet KS SvarInn. Etter mottak må nemndas saksbehandler umiddelbart opprette sak i ProSak, der akuttvedtaket legges inn.

Det oppnevnes ikke prosessfullmektig for de private partene. Barnets syn på saken innhentes heller ikke av nemnda.

Nemndleders beslutning skrives i ProSak, og formidles til kommunen elektronisk gjennom systemet KS SvarUt. Dokumentet adresseres til barnevernstjenesten som offentlig part og sendes til kommunens dokumentcenter. Dette gjelder også akuttvedtak som er fattet av påtalemyndigheten, da det er barnevernstjenesten som har ansvaret for den videre oppfølgingen av saken. Barnevernstjenesten skal i dokumentet gis ansvar for å formidle resultatet til privat part.

Det er ikke behov for at nemnda rutinemessig ringer barnevernstjenesten i tillegg, for å formidle resultatet av godkjenningen muntlig. Det bør likevel vurderes om det skal gis muntlig varsel dersom vedtaket ikke godkjennes, for å sikre at denne opplysningen kommer raskt frem til rette vedkommende.

9.3. Hva godkjenningsvurderingen innebærer og omfatter

Lovens ordlyd gir ingen nærmere anvisning på hva de rettslige rammene for nemndas vurdering skal være, men det er klart forutsatt i forarbeidene at det kun er snakk om en legalitetskontroll. Det følger av Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) [punkt 5.23.4](#) at nemndleder skal vurdere om «*beskrivelsen av den faktiske situasjonen og begrunnelsen for vedtaket synes å være i samsvar med lovens krav.*» I [HR-2016-1294-U](#) er godkjenning av akuttvedtak omtalt som «*ei formalgodkjenning utan kontradiksjon*».

Nemndleder skal vurdere om det er fattet et gyldig vedtak, dvs. om barnevernstjenesten har fulgt reglene, og om vedtaket fyller de minimumskrav som stilles til slike vedtak. Faglige vurderingsspmål og barnevernstjenestens skjønnsutøvelse, herunder om vedtaket er hensiktsmessig, skal ikke vurderes.

I Sørensen 2023 s. 423 står det følgende om godkjenningsvurderingen:

«Vurderingen er begrenset til en legalitetskontroll. Det vil si en kontroll av om vedtaket er truffet av rett myndighet, og om beskrivelsen av den faktiske situasjonen i vedtaket er i samsvar med lovens inngrepsvilkår, i tillegg til kravene til begrunnelse som fremkommer av barnevernsloven § 12-5.»

Eventuelle samværsfastsettelse etter barnevernsloven [§ 4-2](#) skal ikke godkjennes, jf. Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 25](#), særmerknadene til [§ 14-22](#). Det vil også falle utenfor nemndleders kompetanse å vurdere selve oppholdsstedet. I et akuttvedtak etter barnevernsloven [§ 4-4](#) bør det komme frem hvor barnet skal flyttes, men nemndleder skal ikke ta stilling til oppholdsstedet i forbindelse med godkjenningen av akuttvedtaket. Det vises her til departementets uttalelse BFD 27.03.00 ref. 00/01077, inntatt i Holmstedt 2018.

9.4. Ikke forhåndsgodkjenning

Akuttvedtak skal sendes til nemnda straks etter **iverksettingen**. Det er ikke anledning til å sende inn vedtak for forhåndsgodkjenning. Akuttvedtaket må være gjennomført ved at barnet er flyttet, eller i det minste ved at barnevernstjenesten har hånd om barnet, før vedtaket sendes til nemnda.

I praksis forekommer det av og til at nemnda mottar vedtak før iverksettingen. Nemndleder må da avvise saken, eventuelt formidle til barnevernstjenesten at godkjenningsvurderingen stilles i bero til vedtaket er iverksatt. Det siste forutsetter at omsorgsovertakelsen/flytting er svært nært forestående, og at en avvisning av saken derfor vurderes som lite hensiktsmessig.

Det er i forarbeidene forutsatt at vedtaket sendes nemnda samme dag som det er iverksatt, eller senest neste dag dersom iverksettingen for eksempel skjer om natten. Det kommer ikke frem i loven eller forarbeidene hva som skjer dersom det tar unødvendig lang tid før vedtaket sendes.

Fylkesnemndsutvalget foreslo en regel om at vedtaket skulle falle bort dersom det gikk mer enn tre dager før det ble sendt til nemnda. Departementet fant ikke grunn til å følge opp utvalgets forslag, jf. Ot.prp.nr. 76 (2005-2006) [kap. 5.23.4](#). Oppedal 2023 s. 343 legger til grunn at en forsinkelse ikke fører til at vedtaket faller bort.

Dersom barnevernsleder opphever vedtaket etter at det er sendt til nemnda, men før det er godkjent, avslutter nemnda saken uten realitetsbehandling.

9.5. Grunnlaget for nemndleders vurdering

Det grunnlaget nemnda har tilgang på ved godkjenningen er begrenset til de faktiske opplysningene offentlig part velger å legge fram og den vurdering offentlig part har gjort. Vedtaket må utformes i direkte tilknytning til den akuttsituasjon som har oppstått, og saksframstillingen vil gjerne preges av at barnevernstjenesten har liten tid til rådighet.

Det er ingen kontradiksjon i forbindelse med godkjenningen. Loven forutsetter at nemndleder foretar kontrollen, uten å innhente privat parts syn på saken.

Når offentlig part treffer et akuttvedtak, gjelder bestemmelsen om forhåndsvarsel i forvaltningsloven § 16. Redegjørelsen for privat parts syn i vedtaket vil imidlertid være basert på offentlig parts skriftlige gjengivelse av det privat part muntlig har sagt i en **krisesituasjon**. Offentlig part kan også ha unnlatt å gi forhåndsvarsel etter reglene i forvaltningsloven § 16 tredje ledd. Dette innebærer at det nemndleder vet om hvordan privat part ser på saken, kan være svært begrenset.

Nemndleder skal vurdere om **beskrivelsen** av den faktiske situasjonen og **begrunnelsen** for vedtaket er i samsvar med lovens krav. Lovens krav vil være ulik avhengig av hvilken bestemmelse i barnevernsloven akuttvedtaket er fattet etter. På mer generelt grunnlag vil følgende forhold være aktuelle å kontrollere (annet kan etter omstendighetene være nødvendig å sjekke):

- Er vedtaket fattet av rett myndighet?
- Når er vedtaket fattet (dato)?
- Er partene gitt forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16, eventuelt begrunnet hvorfor ikke?
- Samtykker private parter til tiltaket?
- Er det begrunnet hvorfor det er fare for at barnet blir «*vesentlig skadelidende*» (vedtak etter barnevernsloven § 4-2 og § 4-4), ev. «skadelidende» (vedtak etter barnevernsloven § 7-7)
- Er det vurdert om mindre inngripende tiltak er anvendelig?
- Har barnet fått medvirke, eventuelt begrunnet hvorfor ikke?
- Kommer det frem hva som er barnets mening?
- Er kravene til begrunnelse etter barnevernsloven § 12-5 ivaretatt, bl.a.:
 - hvilken vekt barnets mening er tillagt
 - hvordan barnets beste er vurdert
 - hvordan hensynet til familieband er vurdert
- Er det gitt opplysninger om at vedtaket kan påklages direkte til nemnda?

9.6. Betydningen av mangler i vedtaket og nemndleders ansvar for sakens opplysning

Hvilken vekt skal det tillegges at vedtaket er mangelfullt? I hvilken grad skal mangler føre til at nemndleder ikke godkjenner vedtaket? Dette vil variere avhengig av hvilke opplysninger som mangler.

Etter forvaltningsloven § 41, om virkning av feil ved behandlingsmåten, er et vedtak likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold.

Etter barnevernsloven § 14-22 andre ledd **skal** nemndleder innhente ytterligere opplysninger når det er nødvendig for å ta stilling til godkjenningsspørsmålet. Dette kan være både skriftlige og muntlige opplysninger. Se nærmere jf. Prop. 83 L (2024-2025) [punkt 20.3.4](#).

I Ot.prp.nr. 76 (2005 -2006) [punkt 5.23.4](#), antas at det skriftlige materialet i saken som direkte kan knyttes til akuttsituasjonen vil være svært begrenset, og at det derfor sjelden vil være aktuelt å innhente ytterligere opplysninger. Lovens uttrykk kan tilsi at det i utgangspunktet er opp til nemndleders skjønn om slike opplysninger skal innhentes.

Når det er uklarerheter i akuttvedtaket, som kan være av betydning for utfallet av godkjenningen, bør likevel nemndleder innhente tilleggsopplysninger. Akuttvedtaket er fattet fordi det er vurdert å foreligge et presserende beskyttelsesbehov. Hensynet til ikke å skape ytterligere ustabilitet og manglende forutsigbarhet for barnet, taler for at det må undersøkes om det finnes opplysninger som burde fulgt med vedtaket i utgangspunktet. Her vil det imidlertid være tale om opplysninger som kan gis umiddelbart. Hvis det trengs tid for å framskaffe opplysningene, må nemndleder foreta sin vurdering ut fra de opplysninger som foreligger.

Når det er innhentet tilleggsopplysninger, bør det redegjøres for dette i nemndas brev om godkjenning/ikke godkjenning, slik at partene vet hvilke opplysninger nemndleder har bygget sin vurdering på.

Nemndleder skal gi en kort begrunnelse for avgjørelsen uavhengig av om akuttvedtaket godkjennes eller ikke, jf. barnevernsloven [§ 14-22](#) tredje ledd. Nemndleder bør være bevisst på å formulere seg slik at det ikke gis inntrykk av at barnevernstjenestens bevisvurdering og skjønnsutøvelse er overprøvd og godkjent.

10. Klage på akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud

10.1. Innledning

Ved utformingen av reglene for behandling av klage over akuttvedtak ble det lagt avgjørende vekt på tidsmomentet. Andre grunnleggende saksbehandlingsprinsipper som vil være avgjørende i andre sammenhenger ble nedtonet, jf. forarbeidene til den tidligere barnevernsloven av 1992, Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) [punkt 5.23.4](#).

Hensynet til en rask saksbehandling er også tillagt stor vekt i forarbeidene til dagens barnevernslov, jf. Prop. 133 L (2020-2021) [punkt 20.8.4](#). Dette er grunnen til at hovedregelen fortsatt er at en klagesak skal behandles av nemndleder alene og ikke med nemnd. Det legges likevel opp til at nemndleder skal gjøre en mer konkret vurdering enn tidligere, av hvilken behandling saken krever.

Det følger av barnevernsloven [§ 14-23](#) at nemnda skal behandle klage på:

- akuttvedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven [§ 4-2](#) første ledd og eventuelle vedtak om samvær eller skjult adresse etter [§ 4-2](#) andre ledd
- akuttvedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter barnevernsloven [§ 4-4](#)
- akuttvedtak om opphold i institusjon når det er fare for menneskehandel etter barnevernsloven [§ 4-5](#)
- vedtak om midlertidig flytteforbud etter barnevernsloven [§ 4-3](#)
- akuttvedtak om utreiseforbud etter barnevernsloven [§ 4-6](#)

Nemnda er i disse sakene overprøvingsinstans. Vedtaket er truffet av barnevernsleder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten, og det må være godkjent av nemndleder etter barnevernsloven [§ 14-22](#).

Det bør også legges til grunn at nemnda er klageinstans ved klage over vedtak om stans i samvær eller tilsyn etter barnevernsloven [§ 7-7](#). Det vises til brev fra Barne- og familiedepartementet av 30. januar 2026, hvor bl.a. følgende skrives:

«Dette er en åpenbar feil som er en følge av at endringslov 12. desember 2025 nr. 115 om endringer i barnevernsloven, straffeloven, passloven og ID-kortloven (utreiseforbud ved fare for skadelig utenlandsopphold mv.) ikke var oppdatert i samsvar med endringer i barnevernsloven vedtatt i lov 20. juni 2025 nr. 39 om endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet) ... *Departementet vil sørge for å rette opp lovteksten i § 14-23 i neste kommende*

lovproposisjon ... Vi anmoder om at barneverns- og helsenemndene likevel behandler klager på vedtak etter § 7-7 som fremsettes i denne perioden."

Klagen fra private parter fremsettes direkte for nemnda, jf. barnevernsloven § 14-23 første ledd, og det er fastsatt korte, absolutte, frister for når nemndas vedtak skal foreligge, jf. fjerde ledd.

Barnevernsloven § 14-23 kommer også til anvendelse ved klage på:

- midlertidig vedtak om tilbakehold av rusmiddelavhengig etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2
- midlertidig vedtak om tilbakehold av gravid rusmiddelavhengig etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3

Klagesakene etter helse- og omsorgstjenesteloven omtales ikke særskilt her. Se om hovedsaker etter helse- og omsorgstjenesteloven i punkt 12.3.

Et vedtak etter barnevernsloven § 5-5 er ikke et akuttvedtak. En klage over flyttevedtak skal sendes til kommunen, jf. barnevernsloven § 14-8 andre ledd. Klagen skal forberedes av kommunen, og saken innledes ved at kommunen sender en begjæring om tiltak til nemnda.

Det hender at en privat part fremsetter en klage etter barnevernsloven § 5-5 direkte for nemnda, ved å laste denne opp i Saksportalen. En slik klagesak må avvises. Klage på flyttevedtak omtales særskilt i punkt 11.

10.2. Skriftlig og muntlig klage

Parter i en klagesak er i utgangspunktet de samme som i en ordinær sak. Hvis påtalemyndigheten har fattet akuttvedtaket, er det den lokale barnevernstjenesten som er offentlig part i saken.

Etter forvaltningsloven § 29 er fristen for å klage tre uker fra det tidspunktet parten fikk underretning om akuttvedtaket. Barnevernstjenesten plikter fortløpende å vurdere om det er grunnlag for å opprettholde akuttvedtaket. Partene må derfor også etter tre-ukers fristen kunne klage på at et akuttvedtak opprettholdes.

Klagen fremsettes normalt av partens advokat direkte i Saksportalen. Hvis nemnda mottar klagen på annen måte, f.eks. fra privat part på e-post, må nemnda selv opprette klagesak i ProSak. Klagen registreres som mottatt den dagen e-posten ble mottatt.

Dersom en part møter personlig i nemndas lokaler og legitimerer seg, har nemnda veilednings- og informasjonsplikt etter forvaltningsloven § 11 og § 17, og må bistå parten i å nedtegne en klage, jf. forvaltningsloven § 32 første ledd a). Nedtegnning av klage kan foretas av nemndleder eller saksbehandler. Krav til form og innhold i klagen kommer frem av forvaltningsloven § 32. Samtidig som klagen nedtegnes, bør parten gis nødvendig bistand til å komme i kontakt med advokat.

På grunn av taushetsplikten kan ikke nemnda motta en klage over telefon eller bekrefte at det foreligger et akuttvedtak. Hvis en privat part ringer nemnda for å klage på et vedtak, må parten på generelt grunnlag informeres om sin rett til advokatbistand. Parten bør gjøres kjent med at det er ønskelig at en klage framsettes skriftlig og i samarbeid med advokat.

10.3. Barnevernstjenestens behandling av klagen

Når barnevernstjenesten får kjennskap til klagen, skal den foreta en fornyet vurdering av akuttvedtaket. Barnevernleder kan endre eller oppheve akuttvedtaket dersom klagen er begrunnet, jf. barnevernsloven § 12-1, jf. forvaltningsloven § 33 andre ledd.

Endringer i tråd med klagers ønske, vil innebære at klagers **rettslige interesse** i å få klagen prøvet bortfaller, jf. prinsippet som er nedfelt i tvisteloven § 36-1 og vurderingene i LA-2007- 169819 (og HR-2019-2425-U), som antas å få tilsvarende anvendelse for nemnda.

Barnevernstjenesten har ikke adgang til å avvise en klage. Vurderer barnevernstjenesten at klagen må avvises, må dette fremmes som en påstand overfor nemnda i klagesaken.

Også i akuttsakene er det kommunen som har plikt til å opplyse saken og føre bevis for at lovens vilkår er oppfylt. Barnevernstjenestens plikt til å foreta undersøkelser i tilknytning til klagen vil av hensyn til tidsmomentet og sakens karakter måtte begrenses til det strengt nødvendige og det som lar seg avklare i løpet av få dager.

10.4. Barnets medvirkning

Barnet må informeres om klagen, og det må legges til rette for at barnet får uttale seg.

Så lengt det er praktisk gjennomførbart, skal barnet høres på **samme måte som i ordinære saker**.

Den barnet har uttalt seg til, må skrive en skriftlig rapport som inngår i avgjørelsesgrunnlaget. Se krav til referat i medvirkningsforskriften § 17. Vedkommende kan også avhøres under møtet.

Etter medvirkningsforskriften § 11 første ledd skal barnevernstjenesten gi barnet informasjon om barnets rett til medvirkning for nemnda og at barnet kan gis anledning til å ha med seg en tillitsperson i samtaler. Dette gjelder også i klagesaker, og er noe nemnda må påse at barnevernstjenesten ivaretar.

Barnevernsloven og medvirkningsforskriften må forstås slik at den i utgangspunktet uttømmende regulerer hvordan barnet kan uttale seg; gjennom samtale med nemnda, ved hjelp av en talsperson eller en sakkyndig. Hverken lov eller forskriften gir særregler for høring av barn i klagesaker. Det åpnes med andre ord ikke lenger opp for at nemnda kan nøye seg med å innhente barnets syn gjennom vitneforklaring fra saksbehandler i barnevernstjenesten, beredskapsforeldre eller andre som har snakket med barnet forut for nemndsbehandlingen. Som nevnt i punkt 5.4.3 er det likevel ikke noe til hinder for at personer barnet måtte ha uttalt seg til, føres som vitne i nemndsbehandlingen.

Tidsmomentet kan gjøre det utfordrende både å avklare om og hvordan barnet ønsker å medvirke, og å gjennomføre barnesamtalen, før klagemøtet. Det antas derfor at medvirkningsforskriften § 14, om høring ved videooverføring, kan være særlig aktuelt i disse sakene. Det bør vurderes om barnet kan uttale seg direkte til nemndleder på videooverføring, hvis tiden og avstanden tilsier at oppmøte i nemndas lokaler ikke lar seg gjennomføre.

Det vises ellers til omtalen av barns medvirkning og deltakelse i punkt 3 og punkt 5.

10.5. Tre alternative behandlingsformer

10.5.1. Nemndleder alene

Den klare hovedregelen er at en klagesak behandles av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-23 andre ledd. Dette sikrer at saken kan behandles og avgjøres raskt.

10.5.2. Ordinær nemnd

I «særlige tilfeller» kan nemnda settes som ordinær nemnd, jf. barnevernsloven § 14-23 andre ledd. Dette er en unntakshjemmel, som gir nemnda adgang til en grundigere behandling av klagen.

I Prop. 133 L (2020-2021) punkt 20.8.4, er det vist til at det at nemnda settes med ordinær nemnd vil gi større mulighet for mer omfattende bevisføring og kontradiksjon, og dermed et mer omfattende beslutningsgrunnlag for nemndas avgjørelse. Det kan også føre til at avgjørelsen lettere kan aksepteres

av partene og dermed ha større legitimitet. Dette kan igjen bidra til at færre krever rettslig prøving av nemndas vedtak, samt bidra til at de komplekse sakene blir behandlet mer likt i nemnda og domstolen.

Om det foreligger et **særlig tilfelle** som tilsier grundigere klagebehandling vil bero på en konkret vurdering av sakens kompleksitet. I Prop. 133 L (2020-2021), kap. 25.1 særmerknaene til barnevernsloven § 14-23, nevnes som eksempel

- saker som reiser krevende vurderinger som tilsier behov for et fagkyndig medlem
- saker med særlig komplekst bevismateriale som tilsier behov for mer omfattende klagebehandling

Det kommer videre frem at spedbarnssaker kan reise krevende vurderinger som kan tilsi en grundigere behandling. Samtidig er det ikke tilstrekkelig til å være blant de «*særlige tilfeller*», at saken gjelder nyfødte/spedbarn.

Saker om tilknytning og samspill kan også by på komplekse vurderinger, som kan tilsi at saken bør behandles med ordinær nemnd.

10.5.3. Samtaleprosess

Det følger av barnevernsloven § 14-14 jf. samtaleprosessforskriften § 12 at en klagesak kan behandles i samtaleprosess. Dette forutsetter at alle partene samtykker og at nemndleder vurderer saken som egnet.

Samtaleprosessen kan gjennomføres av nemndleder alene, eller av nemndleder og tilkalt sakkyndig.

Dersom det i samtalemøtet ikke oppnås enighet om alternative løsninger, må saken behandles som en ordinær klagesak. Nemnda kan da settes med «*samme nemnd*», jf. samtaleprosessforskriften § 12 andre ledd. Den nemndleder som behandlet saken i samtaleprosess, kan dermed også avgjøre saken etter ordinær klagebehandling.

Se nærmere om samtaleprosess i klagesak punkt 13.13.

10.6. Nemndas frist for å fatte vedtak

Det følger av barnevernsloven § 14-23 fjerde ledd at vedtak i klagesaken skal treffes innen **én uke** etter at nemnda mottok saken, dersom saken behandles av nemndleder alene. Dersom saken behandles av ordinær nemnd, er fristen for å treffe vedtak **to uker**. Behandles saken i samtaleprosess, uten at man finner en løsning, er fristen for å treffe vedtak **tre uker**, jf. samtaleprosessforskriften § 12.

Fristen begynner å løpe når nemnda mottar klagen, dvs. normalt når privat parts advokat laster klagen opp i Saksportalen, også om dette skjer utenfor nemndas ordinære arbeidstid.

Hvis privat part, ved en feil, fremsetter klagen for barnevernstjenesten eller påtalemyndigheten, begynner ikke nemndas frist å løpe.

Etter domstolloven § 148 andre ledd, utløper fristen for å fatte vedtak på samme ukedag som den dagen fristen begynte å løpe.

Hvis fristen ender på en lørdag, helgedag eller dag som etter lov er likestilt med helgedag, forlenges fristen til den nærmeste følgende virkedag, jf. domstolloven § 149.

Dette betyr at nemndas frist for å fatte vedtak i en klagesak, som ble lastet opp i portalen fredag kveld, utløper fredag i uken etter (ev. fredag to/tre uker etter).

Fristen for å fatte vedtak i en klagesak, som ble lastet opp i portalen lørdag eller søndag, utløper mandag i uken etter (ev. mandag to/tre uker etter).

10.7. Rett til advokatbistand

Nemnda må så raskt som mulig avklare hvilke prosessfullmektiger som representerer de ulike partene, og varsle disse om klagen og aktuelle tidspunkt for nemndas møte.

Tidsrammen gir lite rom for å forhandle om møtetidspunktet. Kravet til rask saksbehandling tilsier at de private partenes rett til fritt advokatvalg må vike, dersom advokaten ikke har anledning til å møte på det tidspunkt nemnda tilbyr. I slike tilfeller må nemnda oppnevne en annen advokat, hvis ikke parten selv finner en som kan møte. Kommunen må også sørge for å etablere kontakt med advokater som kan møte på kort varsel.

Private parters rett til å få dekket advokatutgifter i akuttsaker følger av rettshjelploven § 11 og § 17.

Etter rettshjelploven § 17 tredje ledd nr. 2 skal det gis fri sakførsel uten behovsprøving i saker som skal behandles av nemnda etter kap. 14 i barnevernsloven. Forholdet vil være omfattet av bestemmelsen på det tidspunktet klagen er sendt til nemnda, jf. Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv om fri rettshjelp, SRF-2025-1 punkt 2.7.3. Nemnda har ikke kompetanse til å behandle en søknad om fri sakførsel før klagen er mottatt. Når klagen først er sendt nemnda vil fri sakførsel-bevillingen omfatte både arbeidet med å utarbeide klagen og nødvendig forberedende arbeid. Det går en absolutt grense for hva som dekkes som forberedende arbeid ved akuttvedtaket, dvs. at arbeid som er utført før vedtaket ble fattet ikke dekkes som fri sakførsel.

10.8. Stedlig kompetanse

Nemndas stedlige kompetanse er tilsvarende i klagesaker som i øvrige saker, se nærmere punkt 4.2.2.

Hvis en ungdom blir flyttet i medhold av barnevernsloven § 4-4, mens ungdommen oppholder seg i en annen del av landet enn der hen bor, må en klage fremsettes for den nemnda som oppholdskommunen tilhører. Det er også denne nemnda som får akuttvedtaket til legalitetskontroll etter § 14-22. Dette følger av barnevernsloven § 15-5, som sier at ansvaret for å reise sak etter § 6-2 tilligger kommunen barnet oppholdt seg da vedtaket ble truffet, dersom det er truffet akuttvedtak.

Det følger likevel av barnevernsloven § 15-5 siste ledd at kommunen kan avtale med en annen kommune som barnet har tilknytning til, at ansvaret for å reise sak, gjennomføre og følge opp vedtaket overføres til denne kommunen.

Oppholdskommunen må da også kunne avtale med bostedskommunen at de overtar ansvaret for klagesaken, og at klagesaken da overføres til behandling i den nemnda som bostedskommunen tilhører.

10.9. Materiell kompetanse

Nemndas klagebehandling retter seg først og fremst mot om vilkårene for akuttvedtaket om opphold var og fremdeles er til stede.

Nemndas kompetanse begrenser seg til aktuelle tvangsvedtaket. Er tvangen opphørt, foreligger ikke **rettslig interesse**, jf. ovenfor.

Nemnda skal også behandle klager over samvær etter barnevernsloven § 4-2 andre ledd. Et vedtak om samvær kan påklages enten sammen med akuttvedtaket om omsorgsovertakelse eller separat. Også vedtak om skjult adresse kan være gjenstand for klage. Før klagemøtet bør det avklares om en klage kun gjelder vedtaket om opphold, eller om den også omfatter eventuelt vedtak om samvær/kontakt. Ikke sjeldent foreligger det et akuttvedtak om omsorgsovertakelse uten samværsvedtak. Nemndleder bør

raskt avklare om det vil bli fattet eget akuttvedtak om samvær og/eller kontakt. Dette for å få prøvd vedtakene samtidig.

Hvis barnevernsleder finner det nødvendig å fatte nytt midlertidig samværsvedtak etter at det opprinnelige vedtaket er klagebehandlet av nemnda, kan også det nye samværsvedtaket påklages.

Loven åpner ikke for å påklage det konkrete oppholdsstedet isolert, i et vedtak etter barnevernsloven § 4-2 eller § 4-4. Nemnda må likevel ta stilling til en anførsel om at det ikke er nødvendig med tvangsvedtak, dersom barnet som et frivillig hjelpetiltak kan flyttes i et konkret hjem eller tiltak.

10.10. Nemndas møte og avgjørelsesgrunnlag

Klagen behandles ikke i ordinært forhandlingsmøte. Barnevernsloven § 14-23 tredje ledd bestemmer at det «skal» holdes et møte i nemnda der partene får mulighet til å redegjøre for sitt syn og til å føre de bevis som nemndleder tillater. Det kan spørres om klager kan behandles skriftlig dersom alle parter samtykker til det og nemndleder finner det ubetenkelig. Det er vanskelig å angi et klart svar, men det er nok mest nærliggende å tolke barnevernsloven § 14-23 tredje ledd som en spesialbestemmelse som gjør møte obligatorisk i klagesaker.

Avgjørelsesgrunnlaget består som hovedregel av en begrenset mengde dokumenter og partenes forklaringer i møtet.

Partene kan tilby supplerende bevisførsel, men dette må også forutsettes å være begrenset. For dokumentbevis må nemndleders tillatelse innhentes før prosessfullmektigen laster dette opp i Saksportalen, slik at man unngår at dokumentene senere må tas ut av saken.

Skriftlighet er utgangspunktet for bevisføringen. Muntlighetsprinsippet får gjennomslag først og fremst ved at partene gis anledning til å forklare seg i møtet.

Møtet brukes i hovedsak til partsforklaringer. Barnevernstjenestens saksbehandler må kunne redegjøre for den faktiske situasjonen på vedtakstidspunktet og den videre utviklingen for de involverte, samt barnevernstjenestens løpende vurderinger. Det må redegjøres for hvorfor frivillige hjelpetiltak etter barnevernstjenestens syn ikke er anvendelige.

I den tidligere barnevernloven av 1992 sto det i lovteksten at møtet skal være «kort». Dette er ikke videreført i den nye barnevernsloven. I Prop. 133 L (2020-2021) punkt 20.8.4 er det gitt følgende begrunnelse for dette:

«Akuttvedtak er et inngripende tiltak, og hensynet til partenes rettssikkerhet tilsier at saken må opplyses tilstrekkelig før det kan fattes vedtak. I noen av disse sakene vil det være behov for en noe mer omfattende behandling enn det et «kort» møte tilsier. Det kan for eksempel være aktuelt med vitneforklaringer eller annen bevisførsel. Departementet mener det er uheldig at loven angir at det skal holdes en «kort» møte. Departementet mener at nemndleder må vurdere konkret hvor mye tid argumentasjonen og bevisførsel som er nødvendig for at saken blir tilstrekkelig opplyst og at det sikres en forsvarlig saksbehandling.»

Også etter den nye loven må det antas at mange klagesaker kan avvikles i løpet av en tidsramme på ca. tre timer, slik praksis var under den forrige barnevernloven.

Møte i klagesak er et fysisk møte. Det kan gis forklaringer som fjernavhør etter reglene for dette. Se nærmere punkt 7.6.6. Det er derimot ikke gitt bestemmelser om å gjennomføre klagemøter som fjernmøte, og det er neppe rettskildemessig forsvarlig å innfortolke en slik hjemmel. Se nærmere punkt 7.1.

Dersom hensynet til barnet tilsier at hen ikke bør fraktes over lange avstander eller utsettes for risiko kontakt med uheldige miljøer, har SE mulighet til å beslutte at saken skal overføres til en annen nemnda, jf. barnevernsloven § 14-1 tredje ledd. Saksbehandlingen er nærmere regulert i Retningslinje for behandling av inhabilitetsinnsigelse mv. punkt 4.1.

10.11. Gangen i klagemøte

Opplegget i et klagemøte må tilpasses sakens behov, og må tilrettelegges for eventuelle særlige behov hos partene. Anbefalingene i punkt 5.1 og 7.4 gjelder så langt de passer når barn er part. Møter i klagesaker med ordinær nemnd må gjennomføres på en måte som også setter nemndsmedlemmene i stand til å gjøre selvstendige og forsvarlige vurderinger. I boksen under angis de typiske elementer i et klagemøte som nemndleder gjennomfører alene.

Typiske elementer i et klagemøte med nemndleder

- Klager er den aktive part i prosessen og tar plass på **saksøkers** side i møterommet.
- Nemndleder leser klagen, akuttvedtaket og ev. øvrige dokumenter før møtet, og dokumentene inngår i avgjørelsesgrunnlaget uten ytterligere gjennomgang.
- Nemndleder starter møtet med å presentere sakens tvistetema og redegjør for hvilke dokumenter som inngår i avgjørelsesgrunnlaget.
- Prosessfullmektigene holder ikke innledningsforedrag, men ved behov kan de få ordet til helt kort å komme med korrigerende eller supplerende opplysninger.
- Normalt forklarer klager/privat part seg før barnevernstjenestens representant.
- Klager/privat part får ordet for å gi sin fremstilling av saken og begrunne klagen.
- Barnevernstjenesten avgir forklaring, for å utdype faktum og vurderinger.
- Deretter avhøres ev. vitner som nemndleder har tillatt. Fjernavhør kan være særlig aktuelt.
- Barnets uttalelse vil ofte komme frem i en skriftlig rapport, eller muntlig redegjørelse dersom det ikke har vært tid til å nedtegne samtalen. Om barnet har uttalt seg til andre enn nemndleder, kan det være aktuelt å avhøre den som har snakket med barnet.

Møtet avsluttes med korte avsluttende innlegg fra prosessfullmektigene.

11. Klage på vedtak om flytting etter omsorgsovertakelse

11.1. Innledning

En omsorgsovertakelse er ment å sikre barnet stabilitet, og det er en målsetting å unngå å flytte barnet på nytt etter en omsorgsovertakelse. Barnevernstjenesten kan bare flytte barnet dersom det er nødvendig på grunn av endrede forhold, eller dersom det er til barnets beste.

Etter barnevernsloven § 5-5 kan barnevernstjenestens vedtak om flytting av barnet påklages til nemnda. Bestemmelsen regulerer barn som er under barnevernets omsorg, og som typisk flyttes fra ett fosterhjem til et annet, eller fra fosterhjem til en barnevernsinstitusjon. Bestemmelsen kommer bare til anvendelse når det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 5-1. Hvis barnet er flyttet med grunnlag i samtykke, kommer den ikke til anvendelse.

En klage skal sendes til kommunen (ikke til nemnda), jf. barnevernsloven § 14-8 andre ledd.

Etter forvaltningsloven [§ 29](#) er fristen for å klage tre uker fra det tidspunktet parten fikk underretning om flyttevedtaket.

Et vedtak etter barnevernsloven [§ 5-5](#) er ikke et akuttvedtak. Men situasjonen rundt en flytting kan ha mye til felles med akuttsakene, og det kan foreligge et særlig behov for rask avklaring. Klagen skal likevel forberedes av kommunen etter bestemmelsene i forvaltningsloven [§ 33](#), og saken innledes ved at kommunen sender en begjæring om tiltak til nemnda. Det hender at en privat parts prosessfullmektig fremsetter en klage etter barnevernsloven [§ 5-5](#) direkte for nemnda, ved å laste denne opp i Saksportalen. En slik klagesak må avvises.

Det skjer også mange flyttinger som ikke kan påklages etter [§ 5-5](#). Dette gjelder når flyttingen er uunngåelig, for eksempel når barnet må flytte fordi fosterforeldrene sier opp fosterhjemsavtalen eller fordi en institusjon nedlegges. Bestemmelsen gjelder heller ikke når barnet flytter sammen med fosterforeldrene til et nytt sted, jf. Ot.prp.nr. 44 (1991-92), [del 4 særmerknadene](#) til den tidligere barnevernloven av 1992 [§ 4-17](#). En eventuell klage på en slik flytting må avvises.

Fra 1. januar 2026 er både barn og fosterforeldre gitt rett til å klage på vedtak om flytting, jf. barnevernsloven, henholdsvis [§ 12-3 a](#) og [§ 9-8](#) andre ledd.

11.2. Barns rett til å klage på flyttevedtak

Retten for barn til å klage på vedtak om flytting gjelder uten nedre aldersgrense, jf. barnevernsloven, henholdsvis [§ 12-3 a](#). En forutsetning for klageretten, er at barnet kan danne seg egne meninger om flyttespørsmålet og ønske om en ny vurdering, se nærmere Prop. 83 L (2024-2025) [punkt 10.1.4.3](#). Om det er tvil om barnets forståelse, forutsetter nevnte forarbeider at barnevernstjenesten skal fremme sak for nemnda. Nemnda må vurdere og ta stilling til om barnet har tilstrekkelig forståelse.

I Prop. 83 L (2024-2025) [punkt 10.1.4.3](#) legger departementet til grunn at klageretten ikke automatisk innebærer **partsrettigheter** for barnet, men at spørsmålet skal vurderes etter de alminnelige reglene i barnevernsloven [§ 12-3](#). Se om vurderingen av om "hensynet til barnet tilsier" at barn under 15 år skal gis partsrettigheter over i [punkt 4.4.4](#). I den konkrete helhetsvurderingen bør det tillegges vekt om barnet benytter seg av klageretten, eller ikke. Det vises til det alminnelige forvaltningsrettslige utgangspunktet er at personer med rettslig klageinteresse som benytter seg av klageretten, skal anses som «part» i klagesaken, jf. Ot.prp.nr. 38 (1964-1965) [kap. IV](#) særmerknadene til forvaltningsloven [§ 28](#).

Barn som ikke gis partsrettigheter har rett til å **medvirke**, jf. barnevernsloven [§ 1-4](#), jf. [§ 14-13](#).

11.3. Fosterforeldrenes uttale- og klagerett

Fosterforeldrene har rett til å **uttale seg** før det treffes vedtak om flytting etter barnevernsloven [§ 5-5](#), jf. [§ 9-8](#) første ledd. Etter andre ledd er fosterforeldrene også gitt rett til å **klage** på slikt vedtak.

I forarbeidene er det lagt til grunn at spørsmålet om **partsrettigheter** for fosterforeldrene beror på en konkret vurdering opp mot forvaltningsloven [§ 2](#) bokstav e. Videre uttaler departementet at det «skal mye» til før fosterforeldre er å anse som part, jf. Prop. 83 L (2024-2025), [kap. 25.1](#) særmerknadene til [§ 9-8](#). Begge deler må antagelig modifiseres.

Uttalelsen om en høy terskel for partsrettigheter skriver seg fra tidligere forarbeiders redegjørelse for fosterforeldres partsstatus i barnevernssaker generelt, jf. Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 13.3.4](#) med videre henvisning til Prop. 83 L (2024-2025) [kap. 13.3.4](#). Flyttevedtak er imidlertid den ene sakstypen hvor det er praksis for at fosterforeldre kan være part i nemnda. Meningen med innføringene av klagerett for fosterforeldre i 2026 var ikke å svekke fosterforeldres prosessuelle rettigheter.

Den konkrete vurderingen av om fosterforeldre skal gis partsrettigheter må foretas med grunnlag i momenter som tidligere gjaldt for spørsmålet om klagerett/partsrettigheter. Se om disse i f.eks. Efstad m.fl. 2023 s. 324. Det er ikke like slike betenkeligheter med å gi partsrettigheter til fosterforeldre, som det kan være for små barn. For fosterforeldre bør det derfor legges stor vekt på om vedkommende har gjort gjeldende klageretten eller ikke, kfr., Ot.prp.nr. 38 (1964-1965) [kap. IV](#) særmerknadene til forvaltningsloven [§ 28](#).

11.4. Barnevernstjenestens behandling av klagen

Kommunen skal foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til, jf. forvaltningsloven [§ 33](#) andre ledd. Tidsmomentet kan sette grenser for hvor langt undersøkelsesplikten går. Kommunen kan oppheve eller endre vedtaket (i klagers favør), dersom de finner klagen begrunnet.

Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal kommunen avvise saken, jf. forvaltningsloven [§ 33](#) andre ledd. En avvisning vil være et nytt enkeltvedtak, som også kan påklages.

Dersom kommunen vil opprettholde flytteevedtaket, skal saken forberedes og sendes til nemnda så snart saken er tilrettelagt, jf. forvaltningsloven [§ 33](#) fjerde ledd.

Kommunens begjæring skal i utgangspunktet utformes på samme måte som en ordinær sak for nemnda og etter reglene i barnevernsloven [§ 14-9](#). Tidsmomentet gjør likevel at nemnda bør akseptere at saksframlegget i en slik sak ikke er like grundig og omfattende som i en ordinær hovedsak.

12. Saker etter helse- og omsorgstjenesteloven

12.1. Innledning

Nemndene behandler to sakstyper etter helse- og omsorgstjenesteloven; klager over vedtak om tvang overfor personer med psykisk utviklingshemming og rusmiddelavhengiges opphold på institusjon uten eget samtykke. Sakstypene behandles hver for seg i henholdsvis [punkt 12.2](#) og [punkt 12.3](#). På helsedirektorats hjemmeside er det et nyttig rundskriv til loven, se [helse- og omsorgstjenesteloven med kommentarer](#).

12.2. Klage over kommunens vedtak om tvang overfor personer med psykisk utviklingshemming

12.2.1. Innledning

Helse- og omsorgstjenesteloven [kap. 9](#) gir kommunen hjemmel til å bruke tvang og makt overfor personer som har fått diagnosen **psykisk utviklingshemmet**, når tvangstiltak er nødvendig som en siste utvei for å avverge vesentlig skade.

Helse- og omsorgstjenesteloven [§ 9-11](#) andre ledd gir regler om klage til nemnda Etter helse- og omsorgstjenesteloven [§ 9-11](#) tredje ledd er en rekke bestemmelser i barnevernsloven [kap. 14](#) gitt anvendelse for disse sakene.

Klageretten til nemnda er gitt for å styrke rettsikkerheten til de som berøres av helse- og omsorgstjenesteloven [kap. 9](#). Mennesker med utviklingshemming har generelt en økt sårbarhet som følge av nedsatt kognitiv fungering, særlig når vedkommende også har andre funksjonsnedsettelse. Mange har behov for omfattende og varige helse- og omsorgstjenester fra kommunen. Flere har fornyede tvangsvedtak gjennom store deler av livet, og de står i et betydelig avhengighetsforhold til andre. Utviklingshemmede kan ha vanskeligheter med å formidle egne ønsker og behov, noe som kan

føre til at de uttrykker seg gjennom uttrykk som er utfordrende for omgivelsene eller som medfører skade. Dette øker risikoen for krenkelser og urettmessige inngrep i den personlige integritet.

Etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-1 er formålet med reglene i kap. 9:

- å hindre at personer med psykisk utviklingshemning utsetter seg selv eller andre for vesentlig skade
- å forebygge og begrense bruk av tvang og makt

Tjenestetilbudet skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig i overensstemmelse med brukerens eller pasienten selvbestemmelsesrett.

Myndighetene plikter å respektere og sikre menneskerettighetene, jf. Grunnloven § 92. Av særlig relevante rettigheter nevnes:

- Retten til ikke å bli behandlet på en nedverdiggende eller krenkende måte, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-1 tredje ledd, jf. Grunnloven § 93, EMK art. 3, CRPD art. 15 og 17.
- Rett til frihet og personlig sikkerhet, jf. Grunnloven § 94, EMK art. 5 og CRPD art. 14.
- Rett til privatliv, jf. Grunnloven § 102, EMK art. 8 og CRPD art. 22.
- Rett til å bevege seg fritt, Grunnloven § 106, EMK tilleggsprotokoll nr. 4 art. 2, CRPD art. 18 og 20.
- Rett til ikke å bli diskriminert, Grunnloven § 98, EMK art. 14, jf. CRPD art. 5.
- Rett til effektiv tilgang til rettssystemet, jf. CRPD art. 13.

På landsbasis er det få klager til barneverns- og helsenemnda etter § 9-11. Totalt 33 vedtak ble truffet av nemndene i perioden 01.01.2017 til 13.06.2023 (tall fra ProSak). Av 1947 godkjente vedtak fra samtlige statsforvaltere i 2022 ble det registrert ni klager til nemndene, mot åtte klager året før, jf. Helsetilsynets årsrapport.

Følgende kilder gir nyttig informasjon om tvang overfor personer med psykisk utviklingshemning:

- Brynhildsrud/Befring – Karnov lovkommentar til helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9
- Rundskriv til helse- og omsorgstjenesteloven, Helsedirektoratet, IS-2015-10
- Helse- og omsorgstjenesteloven med kommentarer, Alice Kjellevoid, 2016
- Bufdirs veiledning til CRPD
- Besøksrapport Sivilombudets forebyggingsenhet, SOMFOR-2022-68
- Vergemålsloven med kommentarer, Sande m.fl. 2016, side 230 – 233
- NOU 2019: 14 Tvangsbegrensingsloven

12.2.2. Lovens virkeområde

Virkeområdet for helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9 er **avgrenset på tre måter**; (1) hvilke personer som er i målgruppen; (2) hvilke tjenester reglene gjelder for og (3) hva som skal regnes som bruk av tvang eller makt.

Reglene gjelder «*personer med psykisk utviklingshemning*», jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-2 første ledd. Det kreves at personen har fått stilt diagnosen psykisk utviklingshemning (F70 – F79 i ICD-10). Diagnosen finnes i gradene lett, moderat, alvorlig og dyp. Lovbestemmelsen er aldersuavhengig, og gjelder både for barn og voksne med psykisk utviklingshemning.

Reglene gjelder bruk av tvang eller makt som ledd i tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav a til c og § 3-6 første ledd nr. 2, dvs. helsetjenester i hjemmet, personlig assistent, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt, plass i institusjon, herunder sykehjem og avlastningstiltak.

I helse- og omsorgstjenesteloven § 9-2 står det:

«Som bruk av tvang eller makt etter reglene i kapitlet her regnes tiltak som tjenestemottakeren motsetter seg, eller tiltak som er så inngripende at de uansett motstand må regnes som bruk av tvang.»

Helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9 gir ikke hjemmel for tvangsmedisinering, tvungen undersøkelse og behandling av somatiske og psykiske lidelser, jf. NOU 2019:14 kap. 5.7.4. Det er ikke adgang til å fatte vedtak om døgnkontinuerlig innlåsing, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-6 og SOMFOR-2022-68.

12.2.3. Vilkår for bruk av tvang

Etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 tredje ledd kan tvang kan benyttes

- som planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødsituasjoner (bokstav b)
- som tiltak for å dekke brukerens eller pasientens grunnleggende behov for mat og drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, herunder opplærings- og treningstiltak (bokstav c)

Det er fire vilkår, som alle må være oppfylt for at tvang lovlig skal kunne brukes:

- andre løsninger enn tvang må være forsøkt
- tvangstiltaket må være nødvendig for å hindre eller begrense vesentlig skade
- tvangstiltaket må være forholdsmessig
- tvangstiltaket og gjennomføringen av det må være faglig og etisk forsvarlig.

Vedtak etter bokstav b og c skal treffes av den som har det overordnede faglige ansvaret for tjenesten i kommunen. Vedtak kan treffes for inntil 12 måneder om gangen, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-7 andre ledd. Virketiden regnes fra det tidspunktet statsforvalteren godkjente vedtaket, jf. rundskriv IS-2015-10 og HR-2017-1844-U.

12.2.4. Særlig om verge

Kommunen kan ikke treffe vedtak om tvang uten at det først er oppnevnt en verge for personen med psykisk utviklingshemning, med et mandat som dekker oppgaver etter helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9. Verge oppnevnes av statsforvalteren som lokal vergemålsmyndighet. Kommunen har ansvar for å begjære oppnevning eller endring av eksisterende vergemål for den det er aktuelt å treffe tvangsvedtak for.

Vergemålslovens regler innebærer at vedtaket om vergemål skal ta uttrykkelig stilling til omfanget av vergemålet, og vergens mandat skal reflektere dette, jf. vergemålsloven § 21. Helsedirektoratet har lagt til grunn at det må komme frem særskilt at mandatet omhandler oppgaver etter helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9, jf. rundskriv IS-2015-10 punkt 4.3.4.

Vergemålet kan ikke omfatte kompetanse til å samtykke til tvang, jf. vergemålsloven § 21 fjerde ledd. Vergens rolle vil være rett til medvirkning i beslutningen. Vergen skal bli hørt og informert og vil ha klageadgang.

Det er vanlig at den som oppnevnes som verge også er brukerens nærmeste pårørende. For barn under 18 år er vergen den eller de som har foreldreansvaret.

Kravet om verge i saker etter helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9 er en særregel som går foran vilkårene for vergemål i vergemålsloven § 20. Dette innebærer at reglene om behovsprøving og samtykke til oppnevning av verge fra personen selv ikke kommer til anvendelse.

12.2.5. Medvirkning og informasjon i vedtaksprosessen i kommunen og hos statsforvalteren

Brukeren/pasienten, vergen og nærmeste pårørende skal høres før kommunen fatter vedtak. De skal også gis informasjon om muligheten til å uttale seg når saken overprøves av statsforvalteren, og om retten til å klage til barneverns- og helsenemnda og eventuelt bringe saken videre inn for tingretten.

Synspunktene til brukeren/pasienten og dennes representanter skal komme frem av kommunens vedtak, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-7 tredje ledd bokstav f.

Treffes det vedtaket om bruk av tvang eller makt overfor barn med utviklingshemming, skal det komme frem hvilke holdninger både barnet selv og den/de med foreldreansvaret har til vedtaket, jf. rundskriv IS-2015-10 punkt 4.2.6.

Etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-7 fjerde ledd skal kommunen sende vedtak om planlagte skadeavvergende tvangstiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstav b og c til statsforvalteren til overprøving § 9-8. Vedtaket kan ikke iverksettes før det er godkjent av statsforvalteren. Statsforvalteren har full kompetanse ved overprøvingen og skal prøve alle sider av saken, inkludert faglige skjønnsvurderinger.

12.2.6. Hva kan det klages på

Det som kan påklages er kommunens vedtak om planlagte tvangstiltak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 tredje ledd bokstav b og c, som er overprøvd av statsforvalteren etter § 9-8. Det er altså statsforvalterenes overprøvingsvedtak (godkjenning) som er gjenstand for klage.

Klageadgangen gjelder også hvis statsforvalteren har nektet å godkjenne kommunens vedtak, forutsatt at kommunen fortsatt ønsker å gjennomføre tiltaket, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 andre ledd andre setning. Dette er ikke upraktisk, og har sin bakgrunn i de relativt strenge materielle vilkårene for inngrep. De pårørende kan ha et ønske om å gå lenger i bruken av tvang enn statsforvalteren.

Hvis vedtaket er påklaget, kan vedtaket ikke iverksettes før nemnda har godkjent vedtaket, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-7 fjerde ledd.

12.2.7. Hvem kan klage

Brukeren/pasienten, vergen og nærmeste pårørende kan klage. Kommunen kan ikke klage.

Det må stilles lave krav for at pasienten/brukeren regnes for å ha fremsatt en klage. Spørsmålet er om vedkommende forstår hva det å klage innebærer. At vedkommende ikke ønsker tiltaket og forstår at en klage kan bidra til å nå målet om å få slippe, må være tilstrekkelig. Det er ikke avgjørende om vedkommende mangler innsikt i sin egne situasjon og slik sett ikke har samtykkekompetanse/beslutningskompetanse.

Utgangspunktet i pasient og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b er at personen selv oppgir hvem som er nærmeste pårørende. Dersom personen er ute av stand til å oppgi pårørende, følger det av bestemmelsen at nærmeste pårørende er den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med personen, men likevel slik at det tas utgangspunkt i en rekkefølge som er opplistet i loven.

Det er som hovedregel bare én pårørende som kan opptre med partsrettigheter som pårørende etter helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9, jf. rundskriv IS-2015-10 punkt 4.3.2. Der foreldreansvaret overfor en mindreårig person ivaretas av to personer i fellesskap, kan det likevel være at begge skal anses som nærmeste pårørende. Som hovedregel vil de også være barnets verger.

12.2.8. Klagefrist

Klagefristen er tre uker fra vedtaket eller meldingen om beslutningen fra statsforvalteren kom frem til den som har klagerett, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-11 femte ledd.

Det kan stilles spørsmål ved om ikke partene også etter tre-ukers fristen må kunne klage på vedtaket og den pågående tvangsbruken.

Klagen skal sendes til statsforvalteren, som skal forberede klagesaken etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 33. Kommunen må orienteres om klagen, og skal gis en frist for å gi uttalelse til klagen, jf. § 33 tredje ledd.

I den forberedende klagebehandlingen skal statsforvalteren foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til. Det kan være nødvendig at kommunen og spesialisthelsetjenesten bistår statsforvalteren i saksforberedelsen. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal saken avvises, jf. forvaltningsloven § 33 andre ledd tredje setning. Se her Sivilombudets uttalelse, SOM-2023-107.

Statsforvalteren kan endre eller oppheve vedtaket, dersom den finner klagen begrunnet. I så fall blir det fattet et nytt vedtak som gir ny klagefrist, og det opprinnelige vedtaket i klagesaken faller bort. Blir vedtaket opprettholdt, skal saken sendes til barneverns- og helsenemnda «*så snart saken er tilrettelagt.*».

12.2.9. Part i saken for nemnda

Den private part i saken er den personen med utviklingshemning som vedtaket retter seg mot. Vedkommende får partsrettigheter.

Barnevernsloven § 12-3 om barns partsrettigheter, gjelder ikke for saker etter helse og omsorgstjenesteloven § 9-11.

Det følger av pasient og brukerrettighetsloven § 6-5 at et barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 12 år og forstår hva saken gjelder.

Verge eller nærmeste pårørende er ikke part i saken for nemnda, men dersom vedtaket er påklaget av verge eller nærmeste pårørende får også disse partsrettigheter, jf. rundskriv IS-2015-10 punkt 4.11.3.3. Hvis verge eller nærmeste pårørende ikke er part i saken, bør nemndleder vurdere om vedkommende bør møte som vitne under forhandlingsmøtet og forklare seg.

Offentlig part er staten ved statsforvalteren i det aktuelle fylket. Kommunen er ikke part.

Nemnda skal oppnevne prosessfullmektig for den/de private partene, jf. barnevernsloven § 14-7. Bestemmelsen suppleres av rettshjelploven §§ 17, 21 og 22.

Etter rettshjelploven § 17 tredje ledd nr. 1 skal det gis fri sakførsel uten behovsprøving i saker som skal behandles av nemnda etter helse- og omsorgstjenesteloven. Forholdet vil være omfattet av bestemmelsen på det tidspunkt tvangssaken faktisk er oversendt og registrert inn hos nemnda, jf. Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv om fri rettshjelp, SRF-2025-1 punkt 2.7.3.

12.2.10. Behandling av saken i nemnda

Statsforvalteren skal lage et saksfremlegg til nemnda, jf. helse og omsorgstjenesteloven § 9-11 tredje og fjerde ledd. Barnevernsloven § 14-9, begjæring om tiltak, gjelder tilsvarende. Reglene om tilsvarende og saksforberedelsen gjelder også, jf. barnevernsloven §§ 14-10 til 14-12.

Saken skal behandles som en ordinær **hovedsak**. Bestemmelsene om klage på akuttvedtak i barnevernsloven § 14-23 kommer ikke til anvendelse. Saken behandles altså i forhandlingsmøte eller skriftlig, etter reglene i barnevernsloven §§ 14-15 til 14-21. Samtaleprosess kan ikke brukes.

Nemnda skal gjennomføre forhandlingsmøte snarest mulig og hvis mulig innen to uker, jf. helse og omsorgstjenesteloven § 9-11 tredje ledd.

Nemnda **skal** prøve alle sider av saken, jf. helse og omsorgstjenesteloven [§ 9-11](#) andre ledd siste setning. Nemnda kan stadfeste vedtaket, oppheve det eller gjøre endringer i vedtaket, jf. forvaltningsloven [§ 34](#).

Det er oppnevnt eget landsdekkende utvalg av fagkyndige nemndmedlemmer for saker etter helse og omsorgstjenesteloven [kap. 9](#).

12.2.11. Overprøving i tingretten, § 9-12

Nemndas godkjenningsvedtak kan bringes inn for tingretten etter reglene i tvisteloven [kap. 36](#). Et vedtak fra nemnda om å nekte å godkjennes kommunens vedtak er endelig, og kan ikke bringes inn for domstolen.

Saksøker er pasienten/brukeren, vergen eller nærmeste pårørende. Søksmålet rettes mot kommunen, jf. tvisteloven [§ 36-3](#) tredje ledd. Fristen for å reise søksmål er to måneder.

12.3. Tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige

12.3.1. Innledning

Helse- og omsorgstjenesteloven [kapittel 10](#) gir hjemmel for tilbakehold i institusjon av

- personer med rusmiddelavhengighet som utsetter sin helse for fare ([§ 10-2](#))
- gravide rusmiddelavhengige som utsetter fosteret for overveiende sannsynlig skade, hol ([§ 10-3](#))

Slikt tiltak innebærer en frihetsberøvelse overfor personen vedtaket retter seg mot. Inngrepet må derfor ha hjemmel i lov, samt være nødvendig og forholdsmessig, jf. Grunnloven [§ 94](#) og EMK [art. 5](#).

Kommunen har kompetanse til å treffe midlertidige vedtak, med Barneverns- og helsenemnda som klageinstans. Nemnda treffer vedtak i hovedsaken, jf. helse- og omsorgstjenesteloven [§ 10-5](#).

Saksbehandlingsreglene følger barnevernsloven kapittel 14, jf. helse- og omsorgstjenesteloven [§ 10-5](#). Det gjelder også midlertidige vedtak og klage på midlertidige vedtak. Det er likevel slike særskilte frister:

- Frist for å berammelse er to uker, jf. [§ 10-5](#) andre ledd.
- Frist for å begjære overprøving er to måneder, jf. [§ 10-7](#) andre ledd.

Bevisreglene i tvisteloven gjelder i disse sakene på samme måte som for sakene etter barnevernsloven, se helse- og omsorgstjenesteloven [§ 10-5](#) jf. barnevernsloven [§ 14-18](#).

Helsedirektoratets [veileder IS-2355](#) gir anvisninger på lovtolkning og skjønnsutøvelse etter reglene i helse- og omsorgstjenesteloven kap. 10.

12.3.2. Særlig om bevisførsel og taushetsplikt

Rettslige utgangspunkter

Reglene om bevisførsel knyttet til taushetsbelagte opplysninger i saker etter helse- og omsorgstjenesteloven [§ 10-2](#) skiller seg fra reglene i barnevernssaker, mens reglene i helse- og omsorgstjenesteloven [§ 10-3](#) i stor grad samsvarer med det som gjelder for barnevernssaker.

Utgangspunktet for å bevisførsel av taushetsbelagte opplysninger er at det må foreligge fritak fra taushetsplikten. Dersom slikt fritak ikke er gitt, må det vurderes om beviset likevel kan føres. Det skiller her mellom

- forvaltningsmessig/tjenestebasert taushetsplikt
- profesjonsbasert taushetsplikt, som særlig er aktuell for helsepersonell etter helsepersonelloven.

Bevisforbudsreglene følger av jf. tvisteloven §§ [22-3](#) og [22-5](#), jf. barnevernsloven [§ 14-18](#) bokstav b, jf. helse- og omsorgstjenesteloven [§ 10-5](#).

Forvaltningsmessig tjenesteplikt

Ved forvaltningsmessige taushetsplikten er det avgjørende om opplysningene kommer fra kommunen som har fremmet saken eller fra andre instanser. Etter forvaltningsloven [§ 13 b](#) nr. 2 har kommunen adgang til å videreformidle opplysninger fra undersøkelsen til nemnda.

Dersom det ønskes å føre bevis fra andre aktører med taushetsplikt, må det vurderes om særlovgivningen eller forvaltningsloven gir hjemmel for fritak. Hvis ikke, må det eventuelt innhentes samtykke, jf. tvisteloven [§ 22-3](#) annet ledd. I utgangspunktet er det departementet som kan gi fritak, men denne myndigheten er stort sett delegert til statsforvalteren.

Særlig om taushetsplikt etter hol § 10-2

I saker etter [hol § 10-2](#) er det ikke særregler som gir unntak fra taushetsplikten. Utgangspunktet er derfor at taushetsbelagte opplysninger ikke kan føres, jf. tvisteloven [§ 22-3](#) og [§ 22-5](#), hvis ikke det foreligger samtykke fra den private part eller den som er beskyttet av taushetsplikten.

Likevel gir helsepersonelloven [§ 23](#) nr. 4 helsepersonell en viss opplysningsrett. Den mest praktiske fritaksbestemmelsen er helsepersonelloven [§ 23](#) nr. 4 som åpner for deling av opplysninger når tungtveiende private eller offentlige interesser tilsier det. Det er helsepersonellet selv som vurderer om vilkåret er oppfylt. Se nærmere Brynhildsrud/Befring – Karnov lovkommentar til helsepersonelloven [§ 23](#) nr. 4.

Dokumenter (f.eks. journalnotater) som er underlagt taushetsplikt

Ved bruk av dokumenter som inneholder taushetsbelagte opplysninger, må det først vurderes om dokumentet er fremskaffet på lovlig måte. Dersom det ikke er tilfelle, er utgangspunktet at det ikke er adgang til å føre beviset, jf. tvisteloven [§ 22-3](#) og [§ 22-5](#).

Tvisteloven [§ 22-3](#) tredje ledd gir hjemmel for nemnda til å bestemme at beviset skal føres, selv om det er underlagt lovbestemt taushetsplikt, og selv om departementet (dvs. forvaltningen ikke har gitt samtykke, jf. andre ledd). Nemndas kompetanse til å treffe beslutning etter tredje ledd kan bare benyttes etter at departementet er forespurt etter annet ledd og har nektet samtykke, jf. f.eks. [LA-2025-175725](#).

Dersom dokumentet er fremskaffet på utilbørlig måte, må det vurderes om det er særlig grunn til å tillate beviset, jf. tvisteloven [§ 22-7](#). Ved denne vurderingen er blant annet risikoen for gjentakelse av rettsbrudd et relevant moment. Se nærmere Vangsnes – Karnov Lovkommentar tvisteloven [§ 22-7](#).

Utgangspunktet for vurderingen av om dokumentet er fremskaffet på lovlig måte er om det foreligger samtykke fra parten eller den som er vernet av taushetspliktreglene. Dersom det tidligere er gitt samtykke til at kommunen kunne innhente dokumentet, anses kommunen fortsatt å ha lovlig tilgang - selv om samtykket senere trekkes tilbake.

Det samme gjelder hvis det er et annet lovlig grunnlag for at dokumentet ble mottatt, for eksempel

- helsepersonelloven [§ 23](#) nr. 4, som gir helsepersonell adgang til å dele opplysninger når tungtveiende interesser tilsier det
- [§ 23](#) nr. 1, som åpner for deling med dem som fra før er kjent med opplysningen

Et illustrerende eksempel er [HR-2023-1684-U](#), hvor ankeutvalget tillot bruk av journalnotat som bevis, med henvisning til helsepersonelloven [§ 23](#) nr. 1.

Særlige regler for saker etter hol § 10-3

I saker etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3 gjelder i hovedsak de samme reglene som i barnevernssaker. Det vil si at bl.a. helsepersonell kan gis pålegg om opplysningsplikt, jf. helsepersonelloven § 32 andre ledd. Se tilsvarende hjemler i familievernkontorloven § 9 andre ledd og barnevernsloven § 13-5 andre ledd.

Del IV Samtaleprosess

13. Samtaleprosess

13.1. Formål og verdigrunnlag

Samtaleprosess er en dialogbasert behandlingsform som er et alternativ til ordinær behandling i barnevernssaker, jf. barnevernsloven § 14-14 første ledd.

Samtaleprosess har et todelt **formål**; å bedre partenes kommunikasjon og å gi partene mulighet til å bli enige om løsninger av saken til barnets beste.

Behandlingsformen er **frivillig** og kan bare gjennomføres dersom partene **samtykker**. Samtykket må være reelt og foreligge gjennom hele prosessen.

Nemndleder skal legge til rette for at partene kan ta opp temaer som er viktige for dem, at de sammen kan utveksle ideer og finne frem til mulige alternative løsninger. Nemndleder skal opptre **nøytralt** og **upartisk**. Nemndleder skal ikke fremme egne ideer til løsning av saken, men støtte partene til å utvikle deres løsningsforslag. Nemndleder skal ikke ta parti med en av partene og skal legge til rette for at alle partene kommer frem med sitt syn.

Nemndleder har et særlig ansvar for å ivareta privat parts **rettssikkerhet** og sikre at hensynet til **barnets beste** er styrende for alle ledd i sakshåndteringen.

Løsninger av sakene som partene kommer frem til i samtaleprosessen skal være **til forsvarlig, barnets beste og ellers i samsvar med loven**. Nemndleder skal gi partene mulighet til å overveie konsekvensene av en avtalebasert løsning og påse at denne er til barnets beste. Om partene likevel ønsker å inngå slik avtale, skal nemndleder avbryte prosessen.

13.2. Barnets medvirkning

13.2.1. Barnet har rett til å medvirke også i samtaleprosess

Fordi tradisjonelle rettssikkerhetsgarantier i stor grad er tilsidesatt i samtalemøter, er det særlig viktig at nemndleder, under hele prosessen, er oppmerksom på sitt **ansvar for** å ivareta barns rett til å medvirke. Medvirkningsforskriften gjelder også i samtaleprosess, jf. samtaleprosessforskriften § 3 siste ledd. Merk ellers følgende **føringer** som følger av samtaleprosessforskriften:

- Barnet skal gis anledning til å uttale seg før samtalemøte (§ 3 andre ledd).
- Nemndleder har ansvar for at barnets mening kommer klart frem i samtalemøter (§ 3 andre ledd).
- I samtalemøte har den sakkyndige et særskilt ansvar for å bidra til at partene reflekterer over barnets behov, og tilrettelegge for barnets medvirkning (§ 7 første ledd).
- Ved midlertidige ordninger skal barnet gis anledning til å uttale seg før hver samtale (§ 9).

For å **unngå at høring blir belastende** bør det tilstrebes at barnet kan snakke med den/de samme person/er som det har snakket med i forbindelse med gjentatte høringer. For noen barn de være lettere å snakke med nemnda, dersom de får gjøre det over videolenke (se nærmere [punkt 5.3.3](#)). Andre tiltak kan også tenkes for å gjøre trygt for barnet. Det viktige er at høringen av barnet tilpasses den konkrete situasjonen og det enkelte barn.

Ivaretagelse av barns medvirkning i samtaleprosess omtales nærmere nedenfor i tilknytning til de ulike stadier av saksbehandlingen; [punkt 13.3.4](#) (planmøte), [punkt 13.8.11](#) og [punkt 13.8.12](#) (samtalemøte) og [punkt 13.9](#) (nye samtalemøter). I neste punkt gis noen anbefalinger for selve barnesamtalen når saken er i samtaleprosess. Ellers gjelder anbefalingene i [punkt 3.3](#) og [5.2](#) flg. om medvirkning for barn uten partsrettigheter så langt de passer.

13.2.2. Særlig om barnesamtalen i samtaleprosess for barn uten partsrettigheter

I [punkt 5.3](#) er det gitt utførlige anbefalinger for nemndleders samtale med barn. Nemndleder må gjøre **nødvendige tilpassinger** hvis det er bestemt at saken skal behandles i samtaleprosess.

Barnet må, så langt det er mulig, få **informasjon** om samtaleprosessen ved første høring. Forskjellen på ordinær behandling og samtaleprosess bør forklares på en enkel og forståelig måte.

Videre bør barnet få enkel og god informasjon om **hva det innebærer for barnet** at saken skal behandles i samtaleprosess. Barnet bør orienteres om at samtaleprosess kan innebære flere samtalemøter, utprøving av midlertidige ordninger og at det kan ta tid før saken endelig avgjøres. Samtidig bør det understrekes at nemndleder har ansvar for å ivareta barnets beste, og at barnet vil få mulighet til å uttale seg underveis, dersom partene kommer frem til minnelige løsninger.

Samtaleprosess gir barnet **mulighet til å øve innflytelse** på hva foreldre og barnevernstjenesten skal samtale og lage ordninger om. Dette kan også være ordninger som faller utenfor de rettslige kravene i saken. Dette bør barnet informeres om. Barnet bør også spørres konkret om det er forhold som barnet synes det er viktig at nemndleder og/eller den sakkyndige skal ta opp med de andre i samtalemøtet. Se nærmere om mulighetsrommet for barns medvirkning i samtaleprosess, i [Akerø-Kasongo](#).

Barnets syn er høyst relevant for vurderingen av om det er forsvarlig og til barnets beste at saken holdes i samtaleprosess. Om mulig, anbefales det derfor at barnet spørres om

- barnets syn på og opplevelse av at saken behandles i samtaleprosess
- hvis barnet ønsker at det ikke skal utprøves midlertidige ordninger, hva barnet mener og føler om at det likevel gjennomføres ett samtalemøte

Flere samtalemøter innebærer også at barnet kan ha flere samtaler med nemndleder (og normalt den sakkyndige). **Nye barnesamtaler** bør konsentreres om det som har skjedd etter forrige samtale. Hvis barnet får de samme spørsmålene gang på gang, kan det fremstå som meningsløst og barnet kan få en opplevelse av at det ikke får medvirke i prosessen der saken er.

13.3. Samtaleprosess i hovedsak

13.3.1. Egnethetsvurdering og nemndleders beslutning om samtaleprosess skal igangsettes

I nemndleders forkontroll inngår en foreløpig vurdering av om saken er egnet for samtaleprosess, jf. barnevernsloven [§ 14-14](#) første ledd første setning. Nemndleder må være særlig oppmerksom på barnets behov for å få avklaring av omsorgssituasjonen.

Nemndleders **beslutning om å igangsette** samtaleprosess, kan ikke tas før tilsvar er mottatt, jf. samtaleprosessforskriften [§ 4](#).

Vanligvis vil det også være fornuftig å vente med en beslutning om **ikke å** igangsette samtaleprosess til de private partene har inngitt tilsvaret i saken. Nemndleder har før dette stadiet begrenset innsikt i saken.

Dersom det ikke er avklart gjennom tilsvaret om partene samtykker til samtaleprosess, eller det er uklart om saken er egnet for samtaleprosess, kan planmøte være en hensiktsmessig måte å avklare dette på.

13.3.2. Momenter i egnethetsvurdering – som foretas fortløpende

Nemndleder kan bare beslutte samtaleprosess dersom saken er egnet for det og behandlingsformen er til barnets beste, jf. barnevernsloven § 14-14 og samtaleprosessforskriften § 5 første ledd.

Samtaleprosess kan som utgangspunkt gjennomføres i alle typer saker etter barnevernsloven. I Prop. 84 L (2019-2020) punkt 4.4.2. uttales det om egnethetsvurderingen:

«Omstendigheten i saken må samlet tilsi at samtaleprosess kan bidra til å kartlegge faktiske forhold og konfliktemaer, bedre partenes forståelse og kommunikasjon og utforske mulighetene for at partene frivillig kan komme frem til en løsning som er til barnets beste. Samtaleprosess kan ikke igangsettes hvis det ikke anses forsvarlig eller til barnets beste.»

Flere momenter er relevante i egnethetsvurderingen, inkludert

- sakens inngripende karakter
- partenes forutsetninger
- forhold ved barnet
- barnets behov for rask avklaring av omsorgssituasjonen
- barnets behov for ro og stabilitet

Hva som er barnets beste er sentralt i egnethetsvurderingen. Foruten barnets eget syn kan sentrale momenter typisk være

- barnets familie og viktige relasjoner, barnets behov for beskyttelse og sikkerhet
- barnets behov for omsorg, kontinuitet og et tilpasset miljø
- barnets identitet og utvikling av sin egenart
- barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn
- barnets særskilte sårbarhetsfaktorer
- barnets sosiale situasjon, helse, utdanning og fremtidsutsikter

13.3.3. Om samtykke til samtaleprosess

Samtaleprosess krever samtykke fra partene i saken. Kravet til samtykke gjelder under hele prosessen. Nemndleder har et særlig ansvar i å sikre at et eventuelt samtykke er informert, jf. samtaleforskriften § 2 siste ledd.

En sak kan omhandle flere forskjellige krav med ulik partskonstellasjon. Alle partene i det kravet som skal avgjøres av nemnda, må samtykke til samtaleprosess.

Barnevernsloven oppstiller ikke noe forbud mot å dele behandlingen av en samværs sak. Det kan derfor ikke utelukkes at det kan oppstå tilfeller der deling av en samværs sak vurderes å være til barnets beste. Forutsetningen må være at partene samtykker til slik deling.

Dersom en privat part i sak om omsorgsovertakelse samtykker til samtaleprosess, mens den andre forelderen som kun er part i samværs saken ikke ønsker slik behandlingsform, kan det vurderes om

samværsaken skal stilles i bero frem til omsorgsovertakelsessaken er behandlet i samtaleprosess. Sak om samvær for mor og far må i slike tilfeller skilles ut i egen sak. Se nærmere om partsforhold foreldre i barnevernssaker i [punkt 4.4.3.](#)

13.3.4. Planmøte

Når planmøte bør gjennomføres

Dersom partene samtykker til at saken behandles i samtaleprosess, skal nemnda alltid tilby et planmøte, jf. samtaleprosessforskriften [§ 4](#) andre ledd. Nemndleder må også av eget tiltak vurdere om det er hensiktsmessig å ha planmøte. Selv om ikke partene ber om planmøte, anbefales det som hovedregel å ha planmøte når

- én av partene ønsker planmøte
- barn er part i saken
- det er uklart hvordan barn uten partsrettigheter ønsker å medvirke
- saken er særlig kompleks
- det er behov for spesiell tilrettelegging eller det er nødvendig med bruk av tolk

Tema for planmøte i saker med samtaleprosess

Anbefalingene i [punkt 4.9](#) gjelder så langt de passer også for saker i samtaleprosess. Nedenfor gis noen spesifikke anbefalinger for tema som bør vurderes tatt opp i planmøter i samtaleprosess.

Frivillighet

Nemndleder har ansvar for at partene får god og tilrettelagt informasjon om samtaleprosess, jf. samtaleprosessforskriften [§ 2](#) fjerde ledd. Dersom prosessfullmektigene ikke er kjent med samtaleprosess som behandlingsform, bør nemndleder redegjøre kort for formålet med samtaleprosess og hva det innebærer at behandlingsformen er frivillig.

Offentlig part

I planmøtet bør det avklares hvem som møter som representant for barnevernstjenesten, og at den som møter har fått avklart hvilke fullmakter den har til å inngå frivillige avtaler eller endre forslag til vedtak.

Barns deltakelse i samtalemøte

Dersom barn skal kunne delta i samtalemøte på lik linje med de andre partene i samtalemøtet, jf. samtaleprosessforskriften [§ 3](#), krever det særlig tilrettelegging. I planmøte må det tas opp hvordan samtaleprosessen kan gjennomføres på en måte som gjør at barnet settes best mulig i stand til å være en aktiv deltaker og gi uttrykk for sine synspunkter. De sentrale stikkordene er at barnet kan oppleve prosessen som forståelig og så trygg som mulig. Det vises til redegjørelsen om barns «*access to justice*» i [punkt 3.3.](#)

Aktuelle temaer i planmøtet kan være:

- **Informasjon** til barnet om samtaleprosess og samtalemøtet:
 - Hvilken informasjon har barnet fått?
 - Behov for supplerende informasjon?
 - Er formøte med nemndleder ønskelig og hensiktsmessig for å ivareta barnets informasjonsbehov?

- **Barnets deltakelse:**
 - Ønsker barnet å **delta i møtet**? Hvis ikke, er samtykket reelt og er saken egnet til samtaleprosess (se punkt 13.6.1)?
 - Hvis barnet vil delta i møtet, ønsker det være til stede i hele eller bare deler av møtet?
- Hvordan ønsker barnet å **gi uttrykk** for sitt syn; egen forklaring i samtalemøtet; via sin prosessfullmektig eller i sær møte med nemndleder og den sakkyndige?
- Annet behov for **tilrettelegging**:
 - Behov for/tilbud om eget rom til barnet?
 - Ønske om/behov for tillitsperson?
 - Andre behov?
- **Risiko for belastninger** under møtet:
 - Hvilken informasjon barnet har om saken; Er det risiko for at det vil komme opp faktum/problematikk/temaer som barnet ikke er kjent med og som barnet bør forberedes på og/eller prosessen ta hensyn til?
 - Er det noen kjente utfordringer i samspill/familedynamikk/lojalitetsproblematikk som kan bli problematiske i møtet og som det bør tas hensyn til? I hvilken grad får dette eventuelt betydning for om saken er egnet for samtaleprosess.
- **Formøte**:
 - Hvis formøte ikke allerede er gjennomført; ønsker barnet formøte?
 - Er det behov for å bruke formøte også til å snakke med barnet om de spørsmål saken reiser og hva som er viktig for barnet? Sml. samtaleprosessforskriften § 3 andre ledd.

Medvirkning for barn uten partsrettigheter

Planmøtet vil være egnet til å innhente **supplerende synspunkter og informasjon** fra partene av betydning for realisering av medvirkningsretten, som:

- nemndleders beslutning om valg av høringsform, jf. medvirkningsforskriften § 12
- hvordan samtalen med barnet kan gjennomføres og tilrettelegges på en god måte, herunder barnets eventuelle behov for hjelp og støtte for å kunne uttrykke seg
- om barnet bør innvilges partsrettigheter

Informasjon om gjennomføringen av møtet og aktørenes rolle

Nemndleder kan også ha en dialog om hvordan samtaleprosessen er tenkt gjennomført. Dersom prosessfullmektigene ikke har erfaring med prosessformen, kan det være hensiktsmessig å kort gå gjennom de profesjonelle aktørenes roller:

- **Nemndleder** leder møtet og skal legge til rette for dialog om hva som er viktig for partene, og gi dem mulighet til å komme med løsningsforslag til barnets beste som hel eller delvis løsning av saken.
- **Sakkyndige** skal bistå nemndleder med å legge til rette for dialog mellom partene under samtalemøtet. Sakkyndig har et særskilt ansvar for å bidra til at partene reflekterer om barnets behov, og støtte partene i å utvikle egne løsninger til barnets beste.
- **Prosessfullmektigene** skal støtte og gi råd til parten under hele prosessen, samt forsikre seg om at parten fortløpende forstår det som skjer og at parten opprettholder sitt samtykke.

Habilitet

Nemndleder bør avklare om det er innsigelser til egen eller den sakkyndiges habilitet. Det anbefales at nemndleder informerer om at habilitet ikke vil bli tatt opp særskilt i samtalemøtet.

Nemndleder bør også opplyse om at det ikke vil være nemndleder og den sakkyndige som avgjør saken eller tar stilling til videre behandlingsform dersom saken ikke løses i samtaleprosess.

Avklare aktuelle datoer for samtalemøtet

Om mulig er det også hensiktsmessig å enes om dato og tid for samtalemøte, evt. forhandlingsmøte, i planmøte.

13.4. Beramning av samtalemøte

Samtalemøtet skal berammes så snart som mulig og helst innen fire uker etter nemndleders beslutning om at saken skal behandles i samtaleprosess, se Retningslinje for tildeling av saker og beramning av møter punkt 4.4. Partene kan tidligst gi samtykke til samtaleprosess i tilsvaret, jf. samtaleprosessforskriften § 4. Unntaksvis kan det likevel være nødvendig å sette av tid til samtalemøte før tilsvar er mottatt, for eksempel slik at saker som er prioritert blir behandlet så raskt som mulig, se retningslinjen punkt 4.3.

13.5. Informasjon til barn med partsstatus. Formøte

Samtalemøtets uformelle form gjør behandlingsmåten på mange måter **mer barnevennlig** enn et forhandlingsmøte, og med gode muligheter for å gjøre individuelle tilpasninger. Samtidig vil deltakelse i et samtalemøte kunne oppleves **krevene for barnet**. Det gjelder kanskje særlig når barnet har en aktivt deltakende rolle i å finne frem til, og eventuelt bli enig om mulige løsninger. Dette stiller særlige krav til at barnet har den nødvendige forståelsen for sine rettigheter og rammene for prosessformen, og at nemndleder er særlig oppmerksom på risikoen for at barnet står i en lojalitetskonflikt og kan føle press til å gå med på forslag som fremmes.

Det er barnets prosessfullmektig som i første rekke sørger for at barnet får tilrettelagt informasjon om samtaleprosess. På Barneverns- og helsenemndenes hjemmeside er det lagt ut informasjon om samtaleprosess til barn som advokaten kan bruke.

Nemndleder skal i tillegg gi barnet og prosessfullmektigen **tilbud om et formøte** i nemnda, jf. samtaleprosessforskriften § 3. Formålet er å gi barnet praktisk og tilrettelagt informasjon om samtalemøtet, samt avklare problemstillinger knyttet til barnets deltakelse i samtalemøte. Tema i møtet er vilkårene for samtaleprosess, tilrettelagt informasjon om prosessformen og den praktiske gjennomføringen av møtet. Det er avgjørende at barnet forstår at samtaleprosess er frivillig, men også at barnet blir orientert om at det er flere ulike muligheter for å legge til rette samtalemøtet for å møte barnets behov.

Både for å gi barnet informasjon, men også for å avklare barnets eventuelle synspunkter på gjennomføring og tilrettelegging av møtet, samt som ledd i å etablere en kontakt med barnet, bør nemndleder vurdere å holde et eventuelt **formøte tidlig i saksforberedelsen**. Et slikt møte vil også kunne gi nemndleder et bedre grunnlag for å vurdere at kravene etter samtaleforskriften § 2 fjerde ledd (informert samtykke) er oppfylt, og at saken er egnet for samtaleprosess, jf. samtaleforskriften § 5. Det vil også kunne gi viktig informasjon til nemndleder som bør tas opp i et planmøte med advokatene. Formøtet vil etter omstendighetene kunne gjennomføres som et videomøte.

13.6. Deltakere i samtalemøte

Deltakere i samtaleprosess er partene, deres prosessfullmektiger og eventuelt sakkyndig som er oppnevnt av nemnda for å bistå i samtaleprosessen, jf. forskriften § 6. Formålet med samtaleprosess tilsier at partene deltar i samtalemøte.

Partenes prosessfullmektiger har møteplikt.

13.6.1. Part som ikke møter

Deltakelse i samtalemøte forutsetter normalt at partene møter hverandre fysisk. Det er ikke en uttrykkelig hjemmel i hverken lov eller forskrift til å gjennomføre samtalemøtet som fjernmøte, og det er neppe rettskildemessig forsvarlig å innfortolke en slik hjemmel. Se nærmere punkt 7.1.

Dersom en part ikke møter, må nemndleder vurdere om dette er uttrykk for at samtykket er trukket og/eller om saken fortsatt vurderes som egnet for samtaleprosess. Er nemndleder i tvil om partene opprettholder samtykke, skal ikke samtalemøtet gjennomføres.

Dersom nemndleder vurderer at saken kan gå i samtaleprosess, skal det gå frem av møteboka. I samråd med den uteblitte parts prosessfullmektig må det lages en plan for hvordan den uteblitte parts interesser kan ivaretas under møtet (f.eks. ved bruk av pauser).

13.6.2. Andre personer som kan være til stede i samtalemøtet

Nemndleder kan beslutte at enkelte andre personer kan være til stede under samtalemøtet dersom partene samtykker og nemnda finner det ubetenkelig, jf. samtaleprosessforskriftens § 14 og barnevernsloven § 14-17.

I tillegg kan barn ha med seg en tillitsperson, jf. medvirkningsforskriften § 7. Se nærmere punkt 2.2.3. Merk at den aktuelle personen som skal møte som tillitsperson, må være oppnevnt som «tillitsperson» av barnevernstjenesten, jf. medvirkningsforskriften kap. 3.

Bufetat kan dessuten møte for å gi informasjon om innholdet i aktuelle tiltak, jf. samtaleprosessforskriften § 13 andre ledd.

Personer som gis adgang til å være til stede regnes ikke som deltakere i samtalemøtet. Det er også mulig å få innspill fra andre enn partene i deler av møtet på video eller telefon.

13.7. Den sakkyndige i samtaleprosess

13.7.1. Oppnevning av sakkyndig

I hovedsaker bør nemndleder oppnevne en sakkyndig som tilfører nemnda barnefaglig kompetanse.

Hver nemnd skal ha en gruppe av psykologer, sosionomer og barnevernspedagoger som har sagt seg villige til å ta på seg oppdrag som sakkyndig i samtaleprosess. Den sakkyndige bør ha oppdatert barnefaglig kompetanse, erfaring fra mekling og/eller konflikthåndtering og vurderes som egnet til rollen. De sakkyndige skal også ha gjennomført opplæring i samtaleprosess før de kan oppnevnes.

Det er ikke satt kriterier i lov eller forskrift for hvilken kompetanse og erfaring en sakkyndig i samtaleprosess skal ha. Nemndleder må vurdere hvilken kompetanse den sakkyndige bør ha i den konkrete saken.

13.7.2. Godtgjørelser og utgifter

Godtgjørelsen og utgifter til reise for sakkyndige i samtaleprosess, dekkes av nemnda over eget budsjett, jf. Retningslinje for godtgjøring for arbeid i nemndene. Dersom den sakkyndige får oppdrag i en midlertidig ordning som gjør det nødvendig å bruke tolk, må nemnda og partene avklare hvem som skal dekke salær og reiseutgifter for tolken. Nemnda oppnevner og dekker utgifter til tolk i forbindelse med den sakkyndiges samtale med barn. Dersom det er behov for tolk i forbindelse med hjelpetiltak som partene har gjort avtale om, dekkes disse av barnevernstjenesten.

13.7.3. Den sakkyndiges forberedelse til samtalemøtet

Den sakkyndiges egne forberedelser

Den sakkyndige skal ha tilgang til saksdokumentene i god tid før samtalemøte. Det er ikke en forutsetning at den sakkyndige skal ha lest alle sakens dokumenter, men hen bør ha god oversikt over saken før det første møtet.

SE har i Retningslinje for godtgjøring for arbeid i nemnda, fastsatt at den sakkyndige kan få dekket **inntil** 4 timer før første samtalemøte. Nemndleder må gjøre en konkret vurdering av hvor lang tid den sakkyndige trenger for å sette seg inn i saken.

Forberedende møte med nemndleder

Det anbefales at nemndleder og den sakkyndige møtes før samtalemøtet. Formålet med møtet er avklare forventninger til hverandres roller og ansvar, samt avtale enkle regler for samhandling under møtet; hvordan stille spørsmål, hvordan avbryte, behov for pauser osv.

Møtet mellom nemndleder og den sakkyndige kan også brukes til å drøfte spesielle problemstillinger som saken reiser.

Nemndleder og den sakkyndige skal være nøytrale og upartiske i samtalemøtet, og bør ikke bruke møtet til å drøfte mulige løsninger i saken. Det kan likevel være hensiktsmessig å drøfte hvordan nemndleder og den sakkyndige skal ivareta barnets beste.

13.8. Samtalemøtet

13.8.1. Samtalemøtets formål og struktur

Formålet med samtalemøtet er å kartlegge faktiske forhold og konfliktemaer og gjennom dialog legge til rette for å bedre partenes kommunikasjon og hel eller delvis løsning av saken til barnets beste. Samtalemøtet har tre faser; innledningen, redegjørelsesfasen og mulighetsfasen.

13.8.2. Fysiske rammer for møtet

Samtalemøtet skal gjennomføres i lokaler som er egnet for dialog. Det anbefales ikke at samtalemøtet gjennomføres i rom som er innredet kun for bruk i forhandlingsmøter, særlig ikke når barn er part i saken. Deltakerne skal sitte sammen rundt et bord.

Partene og prosessfullmektigene må ha plass til å trekke seg tilbake for å ha uforstyrrede samtaler.

13.8.3. Samtalemøtets varighet

Erfaring viser at et samtalemøte vanligvis varer i ca. tre timer. Nemndleder kan i samråd med partene, bestemme at møtet skal vare lenger. Dette er særlig aktuelt hvor det er mange parter og/eller det brukes

tolk. Av hensyn til partene er det likevel viktig å ikke ha for lange møter. Dette gjelder særlig i saker hvor barn har partsrettigheter.

13.8.4. Kontaktetablering og plassering av deltakerne

For å etablere kontakt med partene og prosessfullmektigene i starten av møtet, anbefales det at nemndleder møter deltakerne og viser dem hvor de skal sitte. Hvor aktørene plasseres kan ha betydning for samtaleutvikling og dynamikk. Erfaring har vist at det kan være gunstig at den private parten som har størst interesser i saken plasseres overfor barnevernstjenestens representant, f.eks. den som har daglig ansvar for barnet i en omsorgsovertakelsessak eller ungdommen i en sak om tvangsplassering på institusjon. Det for å gjøre det lettere å få til en dialog direkte mellom de mest sentrale partene i saken.

Vær særlig oppmerksom på hvor barn som er part plasseres i forhold til foreldrene. Dersom det er store interessemotsetninger mellom foreldre og barn og barnet står i en lojalitetskonflikt, kan det være hensiktsmessig at disse partene ikke plasseres rett overfor hverandre.

Det anbefales at prosessfullmektigene sitter ved siden av eller i nærheten av den parten som den bistår, slik at de lett kan få kontakt med hverandre.

Den sakkyndige bør sitte ved siden av nemndleder ved enden av bordet slik at de kan ha god blikkontakt med alle rundt bordet.

13.8.5. Nemndleders innledning

Nemndleder innleder samtalemøtet. Innledningen kan inneholde en orientering om

- formålet med møtet
- krav til frivillighet; samtykke kan trekkes uten at det får betydning for sakens utfall
- nemndleder og den sakkyndiges rolle
- partene og prosessfullmektigenes rolle
- gangen i samtalemøtet (de ulike faser: redegjøringsfasen og mulighetsfasen)
- dersom samtykke trekkes eller saken ikke finner sin løsning i samtaleprosess; at nemndleder og sakkyndige ikke vil være med å avgjøre saken eller ta stilling til videre behandlingsform

Nemndleders innledning bør være kort og tilpasset saken og partene. Det bør presiseres at samtalemøtet er partenes møte, og at det er de som sammen som eventuelt skal finne løsningene. Nemndleder har ansvaret for partenes rettsikkerhet, og at løsningsforslagene er til barnets beste og ellers i samsvar med loven.

Unngå å bruke vanskelige ord og faguttrykk og sjekk ut om partene forstår det som blir sagt. Husk blikkontakt og glem ikke barnevernstjenestens representant.

Forsøk å unngå monolog. Frivillighet er et egnet tema for dialog innledningsvis. For eksempel: «*Det er frivillig at dere er her, hva tenker dere om det?*»,

Med unntak av punktet om frivillighet, er det ikke nødvendig at alle temaene blir behandlet i hver innledning. Habilitet bør avklares i planmøtet, men kan også nevnes kort innledningsvis for å trygge partene.

Det er vanskelig å forklare reglene om taushetsplikt på en forståelig og samtidig presis nok måte. Partene og aktørenes taushetsplikt er ikke absolutt. Eksempelvis vil nye faktiske opplysninger som kommer opp i samtalemøtet kunne brukes i forhandlingsmøtet. Det anbefales derfor ikke at det sies noe om taushetsplikt i innledningen.

13.8.6. Nemndleders rolle i samtalemøtet

Nemndleders rolle er å lede samtalemøtet og skape en trygg ramme for dialog mellom de som er til stede. Samtalemøtet er partenes møte. Det innebærer at det er partene som bestemmer tema for samtalen og som skal søke å finne frem til løsningsforslag som er til barnets beste. Nemndleder og den sakkyndige må forstå, akseptere og anerkjenne hva partene ønsker å ta opp i samtalemøtet.

Nemndleder skal påse at hensynet til barnets beste og særlig til at de private partenes rettssikkerhet blir ivaretatt i prosessen. Nemndleder skal føle seg trygg på at frivilligheten er reell under hele samtalemøtet. Er det tvil - ta en pause.

Det er lov å vise omtanke for de private partene, men ikke glem å inkludere barnevernstjenesten. Det er også frivillig for barnevernstjenesten å være der, hvor de også har et særlig ansvar for å ivareta hensynet til barnets beste.

13.8.7. Den sakkyndiges rolle i samtalemøte

Den sakkyndige skal bistå nemndleder med å legge til rette for dialog mellom partene under samtalemøtet. Den sakkyndige skal ha en aktiv og lyttende rolle. Ved å vise interesse for det som blir sagt, ved å oppmuntre foreldre eller barn til å snakke fritt, anerkjenne den private parts opplevelse som likeverdig osv., kan den sakkyndige bidra til at kommunikasjonen ikke låser seg.

Den sakkyndige har et særskilt ansvar for å bidra til at partene reflekterer over barnets behov.

13.8.8. Redegjøringsfasen - felles problemformulering

I denne fasen skal partene fritt få mulighet til å fortelle om sitt syn på saken og hva som er viktig for dem. Forsøk å få til en samtale og prøv å unngå at hver enkelt redegjør for sitt syn etter tur.

Lytt etter det partene sier og hva som er relevant for dem. Still åpne spørsmål og utforsk gjerne det som blir sagt. Bruk gjerne flippover og skriv ned stikkord mens partene snakker.

Dersom det foreslås enkelte tema, be om partenes aksept for dialog om dette. Nemndleder må ha en høy terskel for hva som kan fremstå som irrelevant og ikke bryte inn.

Det kan være en utfordring for nemndleder å slippe den retningen som nemndleder har lyst at samtalen skal gå i. Gi heller uttrykk for at du forstår, eller spør parten hvorfor dette er viktig for dem.

Samtaleprosessen skal i hovedsak dreie seg om veien videre og løsninger for fremtiden. Partene vil ofte ønske å snakke om hva som har skjedd tidligere i saken. Det er viktig å gi aksept for at partene kan ta opp ting som er viktig for dem, selv om det ligger tilbake i tid. Avskjærer nemndleder snakk om fortid, konflikter og krenkelser, kan det skape utrygghet og oppfattes som en ny krenkelse av parten, som igjen kan svekke tilliten til nemndleder og sakkyndig.

I denne fasen av samtalemøtet skal prosessfullmektigene ha søkelys på å støtte egen part. De skal i utgangspunktet ikke snakke på vegne av sin part, men skal støtte og hjelpe parten til å få frem hva som er viktig for sitt syn på saken mv., eksempelvis ved å stille spørsmål.

13.8.9. Oppsummering av redegjøringsfasen

Når alle parter har redegjort for det som er viktig for dem, er det naturlig med en pause. Før pausen kan man ta en liten oppsummering av hva som er viktig for partene. For de som er komfortabel med det, kan det være praktisk å ha notert stikkord på flippover.

Mot slutten av redegjørelsesfasen kan den sakkyndige oppsummere hva som er barnets situasjon, barnets behov og hva som generelt kan vurderes å være viktig for barn i samme situasjon som barnet i saken. Det kan være et viktig innspill som kan føre til refleksjon for partene og valg som skal tas i saken uavhengig av hvor barnet skal være. Den sakkyndige må tilstrebe nøytralitet også i oppsummeringen.

En pause med varighet på ca. 15-30 minutter er ofte passende. Gi gjerne partene oppgaver i pausen, som for eksempel at de skal tenke over om det er noe viktig som ikke er kommet fram og om de ser mulige løsninger på saken.

13.8.10. Mulighetsfasen

Etter pausen fortsetter samtalen med utgangspunkt i oppsummeringen etter redegjørelsesfasen.

Nemndleder og den sakkyndiges rolle i mulighetsfasen

Nemndleder og den sakkyndiges rolle er nå å sortere og klargjøre partenes interesser og behov, og ikke minst barnets behov. Bruk reflekterende spørsmål for å få avklart:

- Er partene enige om en felles formulering av problemstillingen(e) i saken?
- Er det mulig å bli enige om en løsning på saken som vurderes å være til barnets beste?
- Kan det være aktuelt å inngå avtale om en midlertidig ordning for å utforske om en mulig løsning viser seg å være til barnets beste?

Nemndleder og den sakkyndige skal ikke fremme egne ideer om løsning av saken. Den sakkyndige skal heller ikke gi råd til partene, men støtte partene i å utforske og utvikle egne løsningsforslag i samtalemøtet. Som leder av møtet har nemndleder et særlig ansvar for å sørge for at partene gis mulighet til å overveie konsekvensene av eventuelle løsninger som de vurderer, jf. samtaleprosessforskriften § 8, tredje ledd.

Prosessfullmektigens rolle

Dersom det blir en diskusjon omkring mulige alternative løsninger eller prøveordninger kan det være naturlig å invitere prosessfullmektigene mer med i samtalen. Prosessfullmektigene kan gjerne komme med forslag til løsninger.

Det skal ikke avholdes særmøter med partene og deres prosessfullmektiger, med unntak for barn med partsrettigheter, jf. samtaleprosessforskriften § 8 fjerde ledd.

Nemndleders ansvar for å avbryte prosessen

Nemndleder kan på ethvert trinn av saken avbryte samtaleprosessen, og henvise saken til ordinær behandling dersom samtalemøtet ikke fungerer i samsvar med formålet, jf. barnevernsloven § 14-14 første ledd. Nemndleder har ansvar for å påse at avtalebaserte løsninger er til barnets beste og i samsvar med loven. Nemndleder må derfor hjelpe partene til å ta barnets perspektiv gjennom reflekterende spørsmål. Dersom partene likevel vil inngå en avtale som ikke er til barnets beste, skal nemndleder avbryte prosessen.

Plikten til å avbryte prosessen og henvise saken til ordinær behandling gjelder også i andre tilfeller, eksempelvis hvis saken trekker unødvendig ut i tid eller nemndleder mener at det er stor risiko for at partene utsettes for utilbørlig press.

13.8.11. Særlig om tilrettelegging når barn er part

Råd for å legge til rette for reell deltakelse fra barnet:

- understrek at nemndleder og sakkyndiger har ansvar for at det ikke kan inngås avtaler som ikke vurderes å være til det beste for barnet
- gjenta og presiser at både det å delta og inngå avtaler er basert på frivillighet og at samtykket når som helst kan trekkes
- gi barnet ordet tidlig
- inkluder barnet i samtalen, og vis interesse for hans mening, behov og synspunkt
- bruk et enkelt språk
- benytt hjelpemidler som flippover, storskjerm, eller lignende
- ta hyppige pauser
- undersøk om barnet forstår og får med seg det som blir sagt og diskutert
- spør om det er behov for sær møte med barnet og prosessfullmektigen.

Nemndleder bør være særskilt oppmerksom på at den avtalen som fremforhandles er noe barnet virkelig ønsker, og at barnet ikke skal oppleve seg presset til å inngå avtaler. Det er derfor viktig at nemndleder gir rom for at barnet og dennes prosessfullmektig kan foreta grundige drøftinger før avtaler inngås. Nemndleder kan også gi barnet mulighet til lengre betenkningstid, for eksempel til neste dag.

Barnets prosessfullmektig bør minnes om at vedkommende må ha kontakt med barnet i eventuelle prøveperioder, og at nemnda må orienteres dersom barnet ikke ønsker å fortsette samtaleprosessen.

Dersom det skal avholdes flere samtalemøter, bør det avklares hvordan barnet ønsker å delta i fortsettelsen.

13.8.12. Medvirkning fra barn uten partsrettigheter

Nemndleders ansvar under samtalemøtet

Nemndleder har ansvar for **at barnet mening kommer klart frem** i møte, jf. samtaleprosessforskriften § 3 andre ledd.

Nemndleder og sakkyndig bør på forhånd ha vurdert **når barnets uttalelse bør bringes inn** i samtalen. Den trenger ikke komme tidlig i møtet. Dette må vurderes konkret tilpasset den enkelte sak. Det anbefales likevel at partene gis mulighet til først å snakke om det som opptar dem mest.

Når barnet har uttalt seg vil det normalt foreligge referat fra samtalen. En løsning er å lese opp rapporten i sin helhet. Det anbefales ikke at rapporten fra samtalen oppsummeres av nemndleder. En oppsummering er nemndleders oppfatning av hvordan han eller hun forstår barnet. Det kan bli et element av evaluering i oppsummeringen, hvor det er fort gjort å legge inn premisser. Hvis barnet har uttalt seg gjennom talsperson, kan det i spesielle tilfeller være en løsning å innkalle talspersonen til deler av samtalemøtet for å redegjøre for rapporten og barnets syn.

Dersom nemndleder og den sakkyndige har hatt en samtale med barnet i forkant av møtet og ikke har hatt tid til å skrive rapport, må nemndleder nødvendigvis gi et muntlig referat fra samtalen. Referatet må gjengis så nøytralt som mulig. Referatet nedtegnes så snart som mulig etter møtet og sendes partenes prosessfullmektiger sammen med møteboka.

Barnets synspunkter bør også **løpende** bringes inn i dialogen, og kan være et godt virkemiddel for å få til en samtale med felles fokus. Nemndleder kan for eksempel spørre partene hvordan de oppfatter barnets uttalelse: «*Hvordan skal vi forstå barnet?*», «*Hva tenker dere barnet vil fortelle oss?*»

Desto bredere barnet har uttalt seg om sine synspunkter, tanker og følelser, utover selve de spørsmål saken gjelder, **desto bedre mulighet** vil det være å bruke barnets uttalelse til refleksjon inn i samtalen.

Uansett hvilken fremgangsmåte som brukes, er det viktigste at barnets stemme kommer frem og at partene reflekterer rundt barnets synspunkter i fellesskap.

Hvis det er **usikkert hva som er barnets syn** på en foreslått midlertidig ordning, må nemndleder vurdere om barnet skal informeres og gis anledning til å gi sitt syn på ordningen før den eventuelt godkjennes av nemndleder, jf. barnevernsloven § 1-4. Å kjenne barnets syn vil normalt være nødvendig for at nemndleder kan ivareta sitt ansvar for at eventuelle midlertidige ordninger er til barnets beste, jf. samtaleprosessforskriften § 11.

Dersom partene ønsker å prøve ut en midlertidig ordning, bør det også være et tema i samtalemøtet hvordan **barnets autonomi** skal ivaretas under gjennomføringen av ordningen. En praktisk løsning som har vært foreslått er at barnet gis anledning å tilbakemelde med en avtalt frekvens hvordan prøveordningen fungerer, og at barnet også kan ta kontakt med saksbehandler underveis dersom barnet opplever prøveordningen vanskelig eller for langvarig, jf. Akerø-Kasongo s. 217. Barneverntjenesten plikter å melde fra til nemnda straks dersom en prøveordning ikke blir «gjennomført som forutsatt, eller dersom forutsetningen for avtalen er vesentlig endret», jf. samtaleprosessforskriften § 9 femte ledd.

Informasjon om utfall

Barnevernstjenesten har etter medvirkningsforskriften § 11, «ansvaret for at barnet får informasjon om utfallet av saken i nemnda». Bestemmelsen er likevel ikke til hinder for at andre enn ansatte i barnevernstjenesten kan gi barnet informasjon om utfallet (se nærmere punkt 8.6).

Får å legge til rette for at barnets rett til å bli orientert, bør nemndsamtalemøtets avslutning avklare **hvem som skal informere** barnet om utfallet av samtalemøtet, herunder om det er noe/annet som er spesielt viktig å kommunisere til barnet (anbefalingene i punkt 8.6 gjelder så langt de passer).

13.9. Andre og tredje samtalemøte

Som hovedregel er det tilstrekkelig med ett til to møter i en samtaleprosess. Det bør foreligge en **særlig grunn** for å avholde flere enn tre møter. Nemndleder bør vise tilbakeholdenhet med å la det gå for lang tid mellom samtalemøtene.

Andre og eventuelt tredje samtalemøte skal være **mer spisset**. Fokus i disse møtene er å evaluere den midlertidige ordningen, og reflektere over hva som vil være til barnets beste på veien videre.

Høring av barnet før nye samtalemøter, bør rettes inn mot å innhente barnets synspunkter på den midlertidige ordningen som er prøvd ut og barnets eventuelle synspunkter på hva hen ønsker fremover, sett opp mot hva barnet tidligere har uttalt. Dersom barnet har talsperson, er det viktig at talspersonens mandat blir tilpasset den nye høringen.

13.10. Ettårsfrist for midlertidige ordninger

Midlertidige ordninger skal avsluttes senest innen ett år etter at nemnda mottok saken, jf. samtaleprosessforskriften § 9 andre ledd. Når det avtales midlertidige ordninger, gjelder de frem til neste samtalemøte med mindre partene har avtalt noe annet. Dersom det er aktuelt at den midlertidige ordningen forlenges nær opp til ett års fristen, berammes samtidig et siste samtalemøte før ettårsfristens utløp. I det siste samtalemøtet avklares sakens avslutning i henhold til samtaleprosessforskriftens § 10.

13.11. Oppsummerende møte mellom nemndleder og sakkyndig

Det anbefales at nemndleder og den sakkyndige har et kort møte etter hvert samtalemøte, for en felles oppsummering og evaluering. Det viktigste er å identifisere det som gikk bra i møtet, og reflektere over hva som bidro til det. Det kan også være hensiktsmessig å kort gå igjennom det dere ville ha gjort annerledes.

13.12. Utfall av samtaleprosessen

13.12.1. Innledning

Behandlingen i samtaleprosess kan føre til reduksjon i konfliktnivået mellom partene og bedre samarbeidet mellom dem. Samtalene kan klargjøre uenighet eller føre til enighet om hel eller delvis løsning av saken. Nedenfor er det knyttet noen kommentarer til de mest vanlige utfallene av en samtaleprosess.

13.12.2. Avtale om midlertidige ordninger

Nemndleder kan bare gi anledning til å igangsette en midlertidig ordning dersom ordningen er forsvarlig og til barnets beste, jf. samtaleprosessforskriften § 9 første ledd.

Nemndleder må sjekke ut om partenes samtykke til midlertidig ordning er reelt. Det er helt avgjørende for ordningens legitimitet at verken privat eller offentlig part føler at de har blitt presset til å inngå en slik avtale, og/eller fortsette saken i samtaleprosess.

Partene må informeres om at samtykket til samtaleprosess kan trekkes under prøveordningen, og at det påhviler barnevernstjenesten et ansvar å vurdere fortløpende om prøveordningen er til barnets beste.

Den sakkyndiges rolle i forbindelse med midlertidige ordninger

Den sakkyndige kan få i oppdrag å foreta observasjoner, eller ha samtaler med barnet frem til nytt samtalemøte. Etter slike observasjoner og samtaler gir den sakkyndige en skriftlig oppsummering. Den sakkyndiges oppsummering skal ikke sendes til Barnesakkyndig kommisjon for vurdering.

Den sakkyndige skal ikke gi veiledning til partene i forbindelse med en midlertidig ordning, da det vil kunne påvirke den sakkyndiges nøytralitet, og i praksis medføre uklare roller.

Nemndleder har ansvaret for å sette klare rammer for oppgaver sakkyndig får som del av midlertidige ordninger. Om det er behov for annen bistand/kompetanse som ledd i den sakkyndiges arbeid, må det avklares med nemndleder på forhånd.

Den sakkyndiges bruk av tolk i midlertidige ordninger

Dersom den sakkyndige har behov for tolk for å løse oppdraget, må nemndleder avklare med barnevernstjenesten hvem som skal bestille og betale tolk.

Når partene har blitt enige om et bestemt hjelpetiltak som en del av en midlertidig ordning, er det er barnevernstjenesten som har ansvar for eventuelle utgifter for gjennomføringen av tiltaket, også tolk. Men det kan uansett være viktig at nemndleder avklarer spørsmålet om kostnadene ved den midlertidige ordningen.

Oppdatering av saken

Barnevernstjenesten har ansvar for å oppdatere saken under den midlertidige ordningen, jf. samtaleprosessforskriften § 9 femte ledd. Det innebærer ikke at alt av nye dokumenter skal sendes nemnda. Nemndleder bør ha et våkent blikk på hvordan saken best kan oppdateres. Er det avtalt

langvarige og hyppige samvær, kan det for eksempel være tilstrekkelig at barnevernstjenesten lager en oppsummerende rapport heller enn å oversende alle journaler fra samvær.

13.12.3. Felles forslag til vedtak - forenklet behandling

Resultatet av et samtalemøte kan være at partene blir enige om et felles forslag til vedtak. I slike tilfeller må det også avklares om partene samtykker til at nemndleder behandler saken skriftlig og alene. Både forslag til vedtak og samtykke til forenklet behandling må komme frem av møteboka. Det settes samtidig en kort frist for inngivelse av sluttinnlegg inkludert oppdatert dokumentasjon.

Ulik behandling av kravene i saken

Enigheten kan gjelde alle krav i saken eller noen av dem. Dersom partene for eksempel blir enige om spørsmålet om omsorgsovertakelse, kan samværsspørsmålet fortsatt behandles i samtaleprosess. Forutsetningen for en slik delt behandlingsform er at alle partene i samværssaken samtykker til at saken fortsatt skal behandles i samtaleprosess.

Opprettelse av ny sak

Når ett av kravene skal avgjøres skriftlig mens et annet skal behandles videre i samtaleprosess, opprettes den ny sak for kravet som skal avgjøres skriftlig. Saken som fortsatt skal behandles i samtaleprosess, beholder det gamle saksnummeret. Den praktiske fremgangsmåten for deling av sak er beskrevet [SB-veilederen](#).

13.12.4. Saken trekkes

Dersom saken trekkes, skal nemndleder heve saken. Saken registreres i ProSak som Hevet - sak trukket.

13.12.5. Ingen enighet mellom partene

Dersom partene ikke kommer frem til enighet om en løsning av saken, skal samtaleprosessen avsluttes og saken overføres til ordinær behandling jf. samtaleprosessforskriften § 10.

Nemndleder skal ikke treffe beslutning om videre behandlingsform. Dette overlates til ny nemndleder på saken. Dette er likevel ikke til hinder for at det berammes et forhandlingsmøte i samtalemøtet. Ny nemndleder kan eventuelt omgjøre til forenklet behandling eller kombinert behandling senere. Den sakkyndige kan heller ikke oppnevnes som fagkyndig medlem i en eventuell muntlig behandling, jf. samtaleprosessforskriften § 10 andre ledd.

Dersom den sakkyndige i samtaleprosess gir informasjon i samtaleprosessen som bør føres som bevis, kan partene føre den sakkyndige som vitne i forhandlingsmøtet. Det vises til Prop. 84 L (2019-2020) kap. 4.4.2 hvor det heter:

«Den sakkyndige kan bli innkalt som vanlig vitne for å forklare seg om hva som rent faktisk har funnet sted ved utprøving av en midlertidig ordning, men uten å gi vurderinger av det som er funnet sted. Det erkjennes at grensen mellom forklaringer omkring faktiske forhold og vurderinger i noen tilfeller kan være uklar og vanskelig. Imidlertid kan det i noen saker være behov for at den sakkyndige gir sin versjon av hva som rent faktisk har funnet sted ved utprøving av en midlertidig ordning.»

Det anbefales derfor at den sakkyndige skriver et notat om oppgaver som den sakkyndige gjør utenfor samtalemøtet, som for eksempel en samværsobservasjon eller en samtale med barn. Notatet blir en del av sakens dokumenter og kommer i tillegg til rapport fra samtale med barn, jf. medvirkningsforskriften § 17.

13.13. Møtebok

Samtaleprosess skal dokumenteres i form av møtebok. Hva som skal nedtegnes i møteboka fra samtalemøtet, er regulert i samtaleforskriften § 11.

Samtaleprosess er basert på frivillighet og det er sentralt at det blir dokumentert hva partene blir enige om. Nemndleder skal ikke nedtegne hva som er sagt av partene i møtet eller hvilke begrunnelser de har oppgitt for sine standpunkt, for eksempel hvorfor barnevernstjenesten har valgt å trekke saken.

Dersom samtaleprosessen avbrytes og går over til ordinær behandling, vil møteboka fra samtaleprosessen utgjøre en del av sakens dokumenter i den ordinære saken. Det samme gjelder skriftlige oppsummeringer utarbeidet etter observasjoner og samtaler gjennomført av den sakkyndige, og også referat fra samtaler med barn uten partsrettigheter.

For å sikre at det er enighet om innholdet i møteboka, kan den sendes partenes prosessfullmektiger snarest etter møtet, med kort frist til merknader.

Samtaleprosessforskriften § 11 har ikke regler om retting av møtebok. Det anbefales å følge samme fremgangsmåte som det er redegjort for i punkt 7.7.2 – særlig om retting av møtebok.

13.14. Samtaleprosess i klagesak

13.14.1. Generelt

Samtaleprosess kan også brukes i behandlingen av klage over akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud jf. barnevernsloven § 14-14 og samtaleprosessforskriften § 12.

Akuttvedtak er utløst av en akutt situasjon hvor barnevernstjenesten ofte har begrenset kunnskap om den aktuelle familien. Kommunen har på dette stadiet ofte ikke konkludert med om det skal fremmes en hovedsak. En samtaleprosess kan være hensiktsmessig for å senke konfliktnivået og bedre kommunikasjonen mellom barnevernet og foreldrene, og dermed få større klarhet for alle involverte.

En samtaleprosess kan også bidra til bedre samarbeid mellom partene og undersøke muligheten for alternative løsninger. Dette kan redusere skaderisikoen for barnet, og føre til at akuttopphold ikke er nødvendig. Eksempelvis kan det inngås avtale om at barnet flytter fra et beredskapshjem til fosterhjem i slekt og nettverk, eller frivillig utredning i senter for foreldre og barn.

13.14.2. Midlertidig ordning i klagesaker

I utgangspunktet kan det prøves ut midlertidige ordninger også i forbindelse med klagesaker, selv om det er usikkert hvilket praktisk behov det er for dette.

Hvis partene i samtaleprosess kommer frem til at det ikke var grunnlag for akuttvedtaket, kan midlertidig ordning ikke iverksettes. Partene kan likevel bli enige om videre hjelpetiltak etter barnevernsloven kap. 3, men det vil ikke være en del av akuttsaken for nemnda.

Akuttvedtaket gjelder en akutt faresituasjon, rekkevidden av vedtaket er begrenset, og er ikke ment å regulere barnets fremtidige omsorgssituasjon. Slike vurderinger må foretas i forbindelse med ordinære saker. En midlertidig ordning må holde seg innenfor akuttvedtakets rammer.

13.14.3. Sak heves

Dersom man gjennom samtaleprosess blir enige om frivillige tiltak som gjør at akuttopphold ikke lenger er nødvendig, vil både akuttvedtaket og klagen over akuttvedtaket falle bort. Videre må barnevernstjenesten fatte vedtak i samsvar med dette.

13.14.4. Klagen går til ordinær behandling

Dersom det ikke oppnås enighet om alternative løsninger, samtykke trekkes eller nemndleder finner at saken ikke lenger er egnet for samtaleprosess, behandles saken som ordinær klagesak. Fristen for å treffe vedtak er senest tre uker etter at nemnda mottok klagen, jf. samtaleprosessforskriften § 12 første ledd.

I slike tilfeller utvides fristen for barnevernstjenesten til å følge opp et akuttvedtak med begjæring til nemnda om opphold i institusjon til tre uker, jf. barnevernsloven § 4-4 andre ledd andre setning og § 4-5 andre ledd andre setning.

Nemnda kan settes med samme nemnd, jf. samtaleprosessforskriften § 12 andre ledd. Klagesaker skiller seg vesentlig fra ordinære saker. I klagesaker er det et relativt begrenset bevisstema og få dokumenter i saken. Tema for klagesak i samtaleprosess vil ofte være om det finnes alternative tiltak som kan redusere skaderisikoen for barnet slik at akuttopphold ikke lengre er nødvendig.

13.14.5. Oppnevning av sakkyndige

Klagesaker behandles som hovedregel av nemndleder alene, jf. barnevernsloven § 14-23 andre ledd. Dette tilsier at terskelen for å oppnevne sakkyndig i samtaleprosess i klagesaker er noe høyere enn i andre saker. Det er imidlertid ikke noe i veien for at nemndleder oppnevner sakkyndig til å bistå i samtaleprosessen også i klagesaker.

13.14.6. Utgifter

I samtaleprosess fastsettes advokatens salær etter medgått tid. Salæret utbetales etter hvert møte. Nærmere informasjon om salærfastsettelse i samtaleprosessaker finnes i Veileder om salær i samtaleprosess. Om dekning av utgifter til partene se nærmere punkt 7.9.

Del V Referanser og vedlegg

14. Referanseliste

Lover og forskrifter

Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven - GrI) LOV-1814-05-17

Lov om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) LOV-1915-08-13-6 **OPPHEVET**

Lov om advokater og andre som yter rettslig bistand (advokatloven)

Lov om barn og foreldre (barnelova - bl) LOV-1981-04-08-7

Lov om barnevern (barnevernsloven - bvl) LOV-2021-06-18-97

Lov om barneverntjenester (barnevernloven - bvl) LOV-1992-07-17-100 **OPPHEVET**

Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) LOV-2010-05-28-16

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven - fvl) LOV-1967-02-10

Lov om domstolene (domstolloven - dl) LOV-1915-08-13-5

Lov om folkeregistrering (folkeregisterloven) LOV-2016-12-09-88

Lov om fri rettshjelp (rettshjelploven - rhjl) LOV-1980-06-13-35

Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven - hpl) LOV-1999-07-02-64

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven - hol) LOV-2011-06-24-30

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) LOV-2018-06-22-83

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven - tvl) LOV-2005-06-17-90

Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven) LOV-2021-06-11-79

Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven - pbrl) LOV-1999-07-02-63

Lov om politiet (politiloven - politil) LOV-1995-08-04-53

Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova - offl) LOV-2006-05-19-16

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven - strpl) LOV-1981-05-22-25

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven - samel) LOV-1987-06-12-56

Lov om språk (språklova) LOV-2021-05-21-42

Lov om straff (straffeloven - strl) LOV-2005-05-20-28

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven- mrl) LOV-1999-05-21-30

Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven - utlendl) LOV-2008-05-15-35

Lov om vergemål (vergemålsloven - vgml) LOV-2010-03-26-9

Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven - smvl) LOV-1994-08-05-55s

[Lov om vidners og sakkyndiges godtgjørelse LOV-1916-07-21-2](#)

[Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon FOR-2022-08-12-1430](#)

[Forskrift om barns medvirkning i barnevernet FOR-2023-10-12-1631](#)

[Forskrift om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten \(politiregisterforskriften\) FOR-2013-09-20-1097](#)

[Forskrift om postforkynning FOR-1985-10-11-1810](#)

[Forskrift om salær fra det offentlige til advokater m.v. \(Salærforskriften\) FOR-1997-12-03-1441](#)

[Forskrift om samtaleprosess i barneverns- og helsenemnda \(samtaleprosessforskriften\) FOR-2023-01-27-106](#)

[Forskrift til domstoloven kap. 11 \(Advokatforskriften\) FOR-1996-12-20-1161](#)

[Instruks for behandling av dokumenter som trenger beskyttelse av andre grunner enn nevnt i sikkerhetsloven med forskrifter \(beskyttelsesinstruksen\) FOR-1972-03-17-3352](#)

Forarbeider

[Innst. 625 L \(2020–2021\) Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om barnevern \(barnevernsloven\) og lov om endringer i barnevernloven 2021-05-27](#)

[NOU 2001:32 B Rett på sak - Lov om tvisteløsning \(tvisteloven\) 2001-12-20](#)

[NOU 2005:9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker 2005-05-31](#)

[NOU 2019:14 Tvangsbegrensingsloven - Forslag til felles regler om tvang og inngrep uten samtykke i helse- og omsorgstjenesten 2019-06-18](#)

[NOU 2020:14 Ny barnelov - Til barnets beste 2020-12-04](#)

[Ot.prp.nr.38 \(1964-1965\) Om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker \(forvaltningsloven\) 1965-04-09](#)

[Ot.prp.nr.44 \(1991–1992\) Om lov om barneverntjenester \(barnevernloven\) 1992-03-27](#)

[Ot.prp.nr.51 \(2004–2005\) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister \(tvisteloven\) 2005-03-04](#)

[Ot.prp.nr.76 \(2005–2006\) Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. \(saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.\) 2006-05-12](#)

[Prop.72 L \(2014–2015\) Endringer i barnevernloven \(utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak\) 2015-03-20](#)

[Prop.84 L \(2019–2020\) Endringer i barnevernloven \(samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.\) 2020-04-24](#)

[Prop.97 L \(2021–2022\) Endringer i straffeprosessloven og tvisteloven mv. \(fjernmøter og fjernavhør i domstolene mv.\) 2022-04-08](#)

[Prop.133 L \(2020–2021\) Lov om barnevern \(barnevernsloven\) og lov om endringer i barnevernloven 2021-04-09](#)

[Prop.143 L \(2014–2015\) Endringer i barnebortføringsloven, barnevernloven, straffeloven 2005 og rettshjelploven \(internasjonal barnebortføring\) 2015-06-19](#)

[Prop.169 L \(2016–2017\) Endringer i barnevernloven mv. \(bedre rettssikkerhet for barn og foreldre 2017-09-01](#)

Retningslinjer, veiledere, rundskriv

CRPD – veiledning til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, fra Bufdir 2021

G-2005-12 Rundskriv om fri rettshjelp, rundskriv fra Justis- og politidepartementet 2005-12-15

G-2009-419 (G-0419) Rettleiar til offentleglova, veileder fra Justis- og politidepartementet 2009-12-00

G-2022-2 Rettsanmodninger i sivile saker, rundskriv fra Justis- og beredskapsdepartementet 2023-01-01

IS-2015-10 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming, rundskriv fra Helsedirektoratet

Nasjonal veileder for behandling av barnevernssaker, Domstolsadministrasjonen (oppdatert 27.01.25)

Q-2005-24 (Q-24) Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, rundskriv fra Barne- og familiedepartementet 2005-03-31

Q-42/2015, Retningslinjer om behandlingen av barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land, Rundskriv fra Barne- likestillings og inkluderingsdepartementet 2015-12-15

RA-2017-3-S, Innsyn i straffesaksdokumenter for andre enn sakens parter, veileder fra Riksadvokaten

Retningslinjer for sakkyndigarbeid i domstolene, utarbeidet av Dommerforeningen, Riksadvokaten, Regjeringsadvokaten og Advokatforeningen.

Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (Saksbehandlingsrundskrivet), fra Bufdir 2023.03.

Retningslinje for behandling av inhabilitetsinsigelse m.v., BVHN 21.05.21 (rev. 22.02.2023)

Retningslinje for tildeling av saker og beramming av møter, BVHN 07.09.2021 (rev.08.05.2023)

Retningslinje for bestilling og bruk av tolk, BVHN 19.12.2022 (rev. 05.01.2024)

Retningslinje for godtgjøring av arbeid for nemndene, BVHN 01.01.2001 (rev.15.05.2023)

Retningslinje for valg av fagkyndig, BVHN 01.04.2022 (rev. 01.01.2023)

Retningslinje for rekruttering, oppnevning og opplæring av personer til nemndas

Veileder for registrering i ProSak, BVHN

Veileder om salær i samtaleprosess, BVHN 22.03.2023

Veileder for saker etter smittevernloven, BVHN

veileder for opplæring og faglig oppdatering av fagkyndige medlemmer, BVHN

[Retningslinje for oppfølging av klage på nemndleder, BVHN 07.04.25](#)

SRF-2025-1, Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv om fri rettshjelp, rundskriv fra Statens sivilrettsforvaltning 2025-10-03

[G-2005-12, Justisdepartementets rundskriv om fri rettshjelp](#)

Veileder om sakkyndig arbeid etter barnevernloven, Bufdir 2022

Veileder til forskrift 3. desember 1997 nr. 1441 om salær fra det offentlige til advokater m.v. (Veileder til salærforskriften), fra Justis- og beredskapsdepartementets

Klarspråk, fra Språkrådet

Vær Varsom-plakaten, Pressens Faglige Utvalg

Etiske prinsipper for god dommeratferd

Retningslinjer for advokater i saker som omhandler eller berører barn (2025)

[Helse- og omsorgstjenesteloven med kommentarer - Helsedirektoratet](#)

Helsedirektoratets veileder IS-2355. Veileder om tvangstiltak overfor mennesker med rusmiddelproblemer – etter helse- og omsorgstjenesteloven kapitel 10.

Internasjonale dokumenter

Access to justice for children, Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights 2013-16-12

ECHR-KS Key Theme – Article 8 Right of the child to be heard in domestic proceedings on family matters

Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk – CETS 201, 25-10-2007 nr 25

Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights, Right to liberty and security 2024-29-02

Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK)

FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP)

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice 2010-17-11

Konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen, BK)

Konvensjon om bevisopptak i utlandet på sivil- og handelsrettens område av 18. mars 1970 (Haagkonvensjonen 1970)

Konvensjon om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn (Haagkonvensjonen 1996) 19-10-1996

Konvensjon om forkynnelse i utlandet av rettslige og utenrettslige dokumenter på sivil- og handelsrettens område LOV-1965-11-15

Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) 13-12-2006

Konvensjonen om barnets rettigheter, Generell kommentar nr. 12, Barnets rett til å bli hørt 2009-20-06

Konvensjon om barns rettigheter, Generell kommentar nr. 14 (2013) om barnets rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn (art. 3, para. 1) 2013-05-29

Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk – CETS 201

HCCH, Practical Handbook on the Operation of the Evidence Convention, 4th edition 2020

Norske rettsavgjørelser, nemndsavgjørelser mv.

HR-2020-661-S

HR-2020-663-S

HR-2001-439

HR-2011-2269-A

HR-2013-2518-A

HR-2019-1230-A

HR-2019-2038 A
HR-2019-2301-A
HR-2021-1437-A
HR-2021-2353-A
HR-2022-729-A
HR-2022-847-A
HR-2022-1639-A

HR-2009-810-U
HR-2009-1462-U
HR-2014-1022-U
HR-2016-1294-U
HR-2016-1931-U
HR-2016-2244-U
HR-2017-90-U
HR-2017-525-U
HR-2017-1844-U
HR-2018-1453-U
HR-2019-56-U
HR-2019-937-U
HR-2019-2425-U
HR-2020-949-U
HR-2023-1684-U
HR-2023-1777-U
HR-2023-1859-U
HR-2024-2299-U

HR-2025-263-U
[HR-2025-1858-U](#)

HR-2009-1192-P
HR-2021-763-F
HR-2020-2079-P
HR-2019-2423-J
HR-2025-512-F

LA-2007- 169819
[LA-2025-175725](#)
LB-2019-42133
LB-2019-84254
LB-2023-35249
LB-2023-134454
LE-2022-135561
LF-2022-177560
LG-2024-106659
[LG-2025-86539](#)

FVN-2020-243-FRO
FRO-2022/002781 (upublisert)

BVHN-2022-332-FRO

BVHN-2022-380-FHN

Sivilombudet, Besøksrapport - Boliger for personer med utviklingshemning i Bodø kommune, 4. – 6. april 2022; SOMFOR-2022-68

Avgjørelser fra EMD

P, C. og S. mot Storbritannia 2002, klagenr. 56547/00, dom av 16. juli 2002

Moser mot Østerrike 2006, klagenr. 12643/02, dom av 21. september 2006

A.K. og L. mot Kroatia 2013, klagenr.37956/11, dom av 8. januar 2013

Petrov og X mot Russland 2018, klagenr. 23608/16, dom av 23. oktober 2018

Strand Lobben m.fl. mot Norge 2019, klagenr. 37283/13, dom av 10. september 2019

A.S. mot Norge 2020, klagenr. 60371/15, dom av 17. desember 2020

Litteratur

Akerø-Kasongo, Merete, Barns medvirkning innenfor den alternative prosessformen samtaleprosess, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål 2024 nr. 3

Brynhildsrud/Befring – Karnov lovkommentar til helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9

Bøhn, Anders, Juridika lovkommentar til domstolsloven, Universitetsforlaget 2024

Efjestad, Jon Sverdrup, Mathias Røer Falch og Trine Christin Riiber, Barnevernssaker i domstol og nemnd, Universitetsforlaget 2023

Frøberg, Thomas, Gert Johan Kjelbye, Anders Løvlie og Runar Torgersen, Lovkommentar til straffeprosessloven, Karnov 2021

Gording Stang, Elisabeth og Kirsten Sandberg (red.): Barnevernsrett. En fremstilling, analyse og vurdering av barnevernsloven 2021, Universitetsforlaget 2023

Haukeland Fredriksen, Halvard, «Bør rettsanvendere flest skrive som Høyesterett?», Lov og rett, 2022

Holmstedt, Marie-Louise (red.), Dokumentsamlingen Barnevern 2018 – 2020, Stray Vyrje & Co 2018

Holten, Silje, Rettslig fjernavhør og fjernmøte fra utlandet i norsk straffesak, Tidsskrift for strafferett 2025 s. 4-22.

Kjellevold, Alice, Helse- og omsorgstjenesteloven med kommentarer, Fagbokforlaget 2016

Kolflaat, Eiving, «Domskonferansen i straffesaker», Lov og rett 2018 s. 359-377.

Lassen, Rikke, Elisabeth G. Stang - Lovkommentar til lov om barnevernstjenester 1992, Karnov lovkommentarer 2021.

Lassen, Rikke, Elisabeth G. Stang - Lovkommentar til lov om barneverntjenester 2021, Karnov lovkommentarer.

Lindboe, Knut, Barnevernrett, Universitetsforlaget 2012

Nordvik, Marie Lindsjørn, Barnets rett til medbestemmelse ved omsorgsovertakelse: rettighetens betydning i et komplekst landskap av rettslige normer, Umeå universitet 2021

Ofstad, Kari og Randi Skar, Barnevernloven med kommentarer, Gyldendal 2015

- Oppedal, Mons, «Barns prosessuelle rettigheter i egen sak», i Gording Stang, E. og Sandberg, K (red.) Barnevernsrett, En fremstilling, analyse og vurdering av barnevernsloven 2021, Universitetsforlaget 2023
- Sandberg, Kirsten, «Storkammeravgjørelsene om barnevern», Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, 2020
- Sandberg, Kirsten, «Fosterhjem og fosterforeldres rettsstilling», i Gording Stang, E. og Sandberg, K (red.) Barnevernsrett, En fremstilling, analyse og vurdering av barnevernsloven 2021, Universitetsforlaget 2023
- Sandberg, Kirsten, «Barns rett til å bli hørt», i Barnekonvensjonen barns rettigheter i Norge, Universitetsforlaget 2024
- Sande, Eldbjørg m.fl., Vergemålsloven og utlendingsloven kapittel 11A med kommentarer, Gyldendal 2017
- Schei, Tore m.fl., Juridika lovkommentar til tvisteloven, Universitetsforlaget 2024
- Skoghøy, Jens Edvin A., Tvisteløsning, Universitetsforlaget 2022
- Stalford, Helen og Kathryn Hollingsworth, "This case is about you and your future": Towards Judgments for Children, *The Modern Law Review* 2020, s. 1030-1058.
- Stub, Marius, Lovkommentar til forvaltningsloven, Karnov 2022
- Sørensen, Christian B., «Saksbehandlingen i barneverns- og helsenemnda», i Gording Stang, E. og Sandberg, K (red.) Barnevernsrett, En fremstilling, analyse og vurdering av barnevernsloven 2021, Universitetsforlaget 2023
- Vangsnes, Jørgen, Lovkommentarer til tvisteloven, Karnov 2023

15. Vedlegg

Vedlegg 1: Mal til forberedende møte til forhandlingsmøter

Et forberedende nemndmøte bør ha en klar struktur. Møtet kan f.eks. legges opp slik:

- Nemndlederen ønsker medlemmene velkommen
- Kort presentasjonsrunde
- Habiliteten sjekkes, i forhold til parter/partsrepresentanter, prosessfullmektiger, vitner og sakkyndige. Det bør spørres om hvor medlemmene jobber, da f.eks. alle som jobber i politiet er utelukket fra å gjøre tjeneste som nemndmedlem.
- Nemndleder orienterer kort om:
 - de ulike aktørenes roller ved gjennomføring av forhandlingsmøtet, bl.a. hva som skiller rollen som fagkyndig medlem fra rollen som alminnelig medlem
 - at nemndsmedlemmene er bundet av loven
 - hva saken gjelder, juridisk og faktisk
 - eventuelle saksforberedende beslutninger av relevans for gjennomføringen av møtet (f.eks. bevisavskjæring og/eller delvis skrift behandling)
 - at det er kun de bevis som presenteres i møtet som kan tas i betraktning, eventuelt også aktuelle skriftlige bevis dersom det er besluttet kombinert behandling, jf. barnevernsloven [§ 14-16](#) fjerde ledd
 - rettslige, bevismessige og/eller barnefaglige problemstillinger som medlemmene (eventuelt den fagkyndige) bør være særlig oppmerksomme på
 - beslutningspsykologiske feller som f.eks. gruppedynamikk og bias/bekreftelsesfellen og viktige tiltak for å begrense mulighetsrommet slike, f.eks.
 - ✓ å tenke argumentativt - ikke konkluderende
 - ✓ å ikke snakke om sak med mindre alle medlemmer av nemnda er samlet (lunsj og andre pauser)
 - ✓ at den enkelte bes forberede seg på en autonom drøftelse til rådslagningen (se [punkt 7.8](#))
 - taushetsplikten (skal ha undertegnet taushets- og habilitetserklæring)
 - eventuelt særlige omstendigheter som nemnda eventuelt bør være bevist på, f.eks.
 - ✓ hvordan tilrettelegge for en barnevennlig prosess hvis barn møter
 - ✓ tolk og/eller sakkyndig og deres rolle
 - ✓ særlige behov til parter, eventuelt vitner (se punkt 6.2.1)
 - ✓ sikkerhetsmessige utfordringer
 - fremdriftsplan, herunder pauser og varighet av møtedagen(e)
 - spisemuligheter, kaffedrikking i møterommet og lignende
 - at nemnda går samlet inn og ut av møterommet, og hvor den enkelte skal sitte
 - mobiltelefoner som tas med i møterommet skal være slått av eller på lydløs

Informasjonen til medlemmer som ikke har møtt tidligere bør tilpasses behovet til det nye medlemmet (og hvorvidt fagkyndig har gjennomgått opplæring eller ei, se [Veileder for opplæring og faglig oppdatering av fagkyndige medlemmer](#)). Noen er helt ukjente med rollen, mens andre kjenner til

nemnda og/eller prosessen grunnet yrke, erfaring som leddommer eller av andre grunner. Viktige forhold som medlemmer bør være kjent med i tillegg til det som er beskrevet over, er:

- Gangen i forhandlingsmøtet, inkludert når medlemmene får anledning til å stille spørsmål til parter og vitner, takt og tone i forhandlingsmøtet etc.
- At man bør stille spørsmål som
 - bidrar til at saken blir tilstrekkelig belyst
 - bidrar til å oppklare misforståelser og uklarheter
 - Ikke er ledende
 - Ikke tilkjenner preferanser eller eget syn på saken
- At man bør unngå kontakt med parter/vitner utenom forhandlingsmøtet.
- Hvordan navigere i digitale dokumenter, om medlemmene har tilgang til slike.
- Hvordan eventuelt utleverte fysiske dokumenter skal behandles.

Vedlegg 2: Mal for forhandlingsmøte

Møtet skal fortrinnsvis være nøye planlagt under saksforberedelsen. Malen nedenfor må tilpasses dette.

Nemndleder må hele tiden være bevisst på å gjøre konkrete tilpassinger for å skape en mest mulig trygg og skånsom atmosfære, særlig for parter og vitner. Husk hele tiden å bruke et enkelt og forståelig språk, helst i en ledig form.

Følgende er et utgangspunkt for nemndleders møteledelse (må tilpasses den konkret sak):

Innledning

Møtet er satt. Barneverns- og helsenemnda i ... skal behandle sak nr som gjelder forslag om... vedrørende ... på ... år.

Som tolk møter ... Han/hun tolker norsk...

Praktiske forhold bør være avklart i forkant. I møtet må likevel tolkens habilitet må avklares, og vedkommende må foreholdes sine oppgaver og ansvar som tolk.

Offentlig part er ...kommune, representert ved ..., og som møter med advokat De private parter er ... som møter med advokat ..., og ... som møter med advokat ... osv.

Jeg heter ... og er nemndleder i saken, ... og skal administrerer dette forhandlingsmøtet. Nemnda består dessuten av fagkyndig medlem ..., samt ..., som er fra det alminnelige utvalget av nemndsmedlemmer.

Loven krever at vi nemndsmedlemmer er habile. Det betyr at ingen av oss skal ha nært slektskap til partene, og at det ikke kan foreligge andre spesielle forhold som er egnet til å svekke tilliten til at vi kan vurdere saken upartisk. Nemnda kan ikke se at det foreligger slike forhold i denne saken. Er det noen merknader til nemndas habilitet, eller for øvrig til at saken fremmes?

Prolog

I prologen skal partenes påstander, påstandsgrunnlag, samt bebudet bevisføring klarlegges av nemndleder. Eksempel på prolog følger vedlagt.

Dagsorden og bevisføring

Det er fremlagt en rekke dokumenter i saken. Advokatene må vise til dokumenter eller deler av dokumenter som partene vil at nemnda skal legge vekt på, og påpeke det som er viktig.

Det er fremlagt et omforent forslag til fremdriftsplan i dokument Er det noen endringer? Nemnda legger da (med de nevnte justeringer) forslaget til fremdriftsplan til grunn for de videre forhandlingene.

Innledningsforedrag

Da gir jeg ordet til ... kommunes prosessfullmektig som begynner med sitt innledningsforedrag.

Da er det advokat ... sitt innledningsforedrag. osv.

Offentlig partsvitne (med mindre kommunens representant har fullmakt)

Personalia føres i møteboka.

Formelt er du å anse som et vitne uten forklaringsplikt. Men da du møter som kommunens representant antar jeg at du vil avgi forklaring?

Når du skal gi forklaring, er det viktig at du snakker sant og gir uttrykk for tvil der du er i tvil. Du må fortelle alt du tror kan ha betydning for avgjørelsen. Det er streng straff for å gi bevist uriktige opplysninger til nemnda. Du må også avlegge forsikring før du forklarer deg: Forsikrer du at du vil forklare den rene og fulle sannhet og ikke legge skjul på noe, så gjenta etter meg: "Det forsikrer jeg på ære og samvittighet."

Privat part

Personalialia føres i møteboka.

Du har ingen plikt til å forklare deg for fylkesnemnda. Dersom du velger å forklare deg kan du likevel nekte å svare på enkeltspørsmål. Når du skal gi forklaring, er det viktig at du snakker sant og gir uttrykk for tvil der du er i tvil. Det du forklarer må være sant, og det er streng straff for å gi bevist uriktige opplysninger til nemnda.

Hvis parten er barn, bør formaningen tilpasses barnets alder. Barn under 15 skal ikke formanest.

Vitneførselen

Personalialia føres i møteboka.

Når du skal gi forklaring, er det viktig at du snakker sant og gir uttrykk for tvil der du er i tvil. Du må fortelle alt du tror kan ha betydning for avgjørelsen. Det er streng straff for å gi bevist uriktige opplysninger til nemnda. Du må også avlegge forsikring før du forklarer deg: Forsikrer du at du vil forklare den rene og fulle sannhet og ikke legge skjul på noe, så gjenta etter meg: "Det forsikrer jeg på ære og samvittighet."

Husk at ektefeller, visse slektninger m.fl. som delvis kan fritas for å avgi forklaring, skal opplyses om dette. De skal likevel avlegge forsikring.

Sakkyndige vitner skal formanest, avgi forsikring og avhøres etter samme regler som andre vitner. Sakkyndige vitner kan likevel tillates å følge forhandlingene og å stille spørsmål, jf. tvl § 25-6.

Sakkyndige oppnevnt av nemnda

Den sakkyndige bør foreholdes reglene om habilitet, jf. tvl. § 25-3 tredje ledd, og spørres om han anser seg habil.

Når du skal gi forklaring som sakkyndig for nemnda, er det viktig at du snakker sant og gir uttrykk for tvil der du er i tvil. Det er streng straff for å gi bevist uriktige opplysninger til nemnda. Du skal gi en forsikring før du forklarer deg: Forsikrer du at du har utført og vil utføre ditt verv som sakkyndig samvittighetsfullt og etter beste overbevisning, så gjenta etter meg: "Det forsikrer jeg på ære og samvittighet."

Avsluttende innlegg [ev. sluttkommentar fra partene før, se under «Avslutning»]

Bevisførselen er avsluttet. Da gir jeg ordet til ... kommunes prosessfullmektig for avsluttende innlegg.

Da er det advokat ... sitt avsluttende innlegg. osv.

Replikk og evt. duplikk.

Avslutning

Det er anledning til en kort kommentar fra partene før møtet heves. Ønsker barneverntjenestens representant en kort kommentar? Synes [privat part] det er kommet fram som skal fram?

Da tas saken opp til avgjørelse. Vedtak vil foreligge den... /vedtak vil foreligge innen lovens frist på 14 dager. Det blir da sendt til prosessfullmektigene for forkynnelse.

Arbeidsoppgaven sendes inn så snart som mulig.

Møtet er hevet.

Vedlegg 3: Barns medvirkning - informasjonsskriv til barnevernstjenesten

Til:

Kommunene v/ barneverntjenesten og kommuneadvokaten

Kopi:

Statsforvalteren v/ barnevernsavdeling

Dato: 28.05.2024

Ref.: 24/00189

BARNEVERNSTJENESTENS ANSVAR FOR BARNES MEDVIRKNING OG DELTAKELSE I BARNEVERNS- OG HELSEMEMNDA

Barnevernstjenesten er etter barnevernsloven og medvirkningsforskriften tillagt viktige oppgaver for å realisere barns rett til å medvirke og delta i saker for Barneverns- og helsenemnda. I denne henvendelsen redegjør Barneverns- og helsenemnda for hva vi mener er barnevernstjenestens ansvar og oppgaver for at barn skal få medvirke i saker for nemnda, i tråd med gjeldende regelverk.

1. Barnevernstjenestens informasjon om medvirkningsretten

1.1 Barn uten partsrettigheter

Etter medvirkningsforskriften § 11 første ledd skal barnevernstjenesten gi barnet informasjon om:

- barnets rett til medvirkning for nemnda og
- at barnet kan gis anledning til å ha med seg en tillitsperson i samtaler.

Realisering av barnets medvirkningsrett forutsetter at barnevernstjenesten gir barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon, slik at barnet kan ta et informert valg om det ønsker å medvirke og i så tilfelle hvordan, jf. medvirkningsforskriften § 4.

Dette innebærer at barnevernstjenesten skal informere barnet om:

- at barnet kan si sin mening direkte til nemnda eller til en talsperson, og hva de to høringsformene praktisk sett innebærer for barnet.
- at nemnda kan oppnevne en person barnet har et «*særlig tillitsforhold til*» som talsperson, jf. medvirkningsforskriften § 16 tredje ledd andre punktum.

Informasjonsfilm om barnets rett til medvirkning

Denne filmen kan være et hjelpemiddel for barnevernstjenesten når den skal informere barn om medvirkningsretten: <https://youtu.be/iF0Wf1DS3OU>

Særlig om samiske barn

Innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, skal samiske barn få informasjon om at de har rett til å få tilbud om en talsperson med samisk språk og kulturforståelse, jf. medvirkningsforskriften § 16 fjerde ledd.

Nemnda ønsker å gi samiske barn i andre deler av landet det samme tilbudet. Vi ber derfor om at barnevernstjenesten informerer også disse barna om muligheten for å få oppnevnt samisk talsperson.

Tillitsperson

Hvis barnet ikke allerede har tillitsperson, og ønsker å ha med seg en tillitsperson i samtalen med nemnda eller talsperson, må barnevernstjenesten hjelpe barnet med å finne frem til en person som kan være tillitsperson, jf. medvirkningsforskriften 8. Barnevernstjenesten må bekrefte at taushetserklæring er undertegnet og at politiattest er fremlagt, jf. § 10 tredje ledd.

1.2 Særlig om informasjon om partsrettigheter og muligheten for å bli part

Barnevernstjenesten skal også gi barn under 15 år, informasjon om hva partsrettigheter innebærer og muligheten for å få partsrettigheter, jf. forskriften § 11 tredje ledd. Barnevernstjenesteno må foreta en konkret vurdering av hvilke barn som skal informeres om partsrettigheter basert på «*barnets alder og modenhet*». I forarbeidene til barnevernsloven (Prop. 122 L (2020-2021) kap. 18.2.4.3), har departementet uttalt at:

«barn over 12 år bør få informasjon fra barnevernstjenesten om hva partsrettigheter innebærer og muligheten for innvilgelse av partsrettigheter. Slik informasjon bør også gis til yngre barn som ut fra sin modenhet og forståelse av egen situasjon kan tenkes å dra nytte av partsrettigheter.»

I grensetilfeller bør barnevernstjenesten redegjøre for sine vurderinger om hvorfor barnet eventuelt ikke er informert om partsrettigheter.

Informasjonsfilm om partsrettigheter

Denne filmen kan være et hjelpemiddel for barnevernstjenesten når den skal informere barn om hva partsrettigheter er og avklare om barnet ønsker å være part: <https://youtu.be/uYJVgAdxdTo>

1.3 Krav til dokumentasjon om den informasjon barnet har fått

Etter medvirkningsforskriften § 6 første ledd skal barnevernstjenesten «*dokumentere hvordan barnets medvirkning er ivaretatt i saksbehandlingen*». Etter bestemmelsens bokstav a) skal det også dokumenteres «*hvilken informasjon barnet har fått*».

Dokumentasjon for hvilken informasjon barnet har fått, er viktig for at nemnda skal kunne kontrollere at barnet har tatt et informert valg, herunder at barnet er informert om sine rettigheter etter barnevernsloven.

2. Krav til tiltaksbegjæringen

2.1 Når barnet er involvert og informert om medvirkningsretten

Hva begjæringen om tiltak skal inneholde

Kommunens begjæring om tiltak skal inneholde informasjon som nemnda trenger for å ivareta barnets rett til medvirkning og deltakelse, jf. barnevernsloven § 14-9 første ledd bokstav h) og i) og medvirkningsforskriften § 11. Tiltaksbegjæringen skal inneholde informasjon om:

- barnet ønsker å bli hørt og eventuelt hvordan
- barnets eventuelle begrunnelse dersom det ikke ønsker å uttale seg
- om samisk barn ønsker talsperson med samisk språk og kulturforståelse
- barnet ønsker å ha med seg en tillitsperson når det skal gi uttrykk for sitt syn

I barnevernslovens forarbeider (Prop. 133 L (2020-2021) side 432) er det forutsatt at barnevernstjenesten også redegjør for sitt syn på medvirkningsspørsmålet, da dette sammen med barnets egen mening danner utgangspunkt for nemndas vurdering av hvordan barnet skal høres.

Tiltaksbegjæringen skal også inneholde informasjon om:

- barn som er under 15 år, ønsker partsrettigheter
- kommunens vurdering av om barnet bør innvilges partsrettigheter

Krav til dokumentasjon

Barnevernstjenesten skal dokumentere hvordan barnets medvirkning er ivaretatt i sin saksbehandling, jf. medvirkningsforskriften § 6. Det samme gjelder når barnet gir uttrykk for at det ikke ønsker å uttale seg i nemndssaken. Dette skal dokumenteres sammen med barnets eventuelle begrunnelse, jf. medvirkningsforskriften § 6 andre ledd.

Referat fra barnevernstjenestens samtale med barnet bør alltid vedlegges tiltaksbegjæringen.

Hvis et barn ikke er blitt involvert og informert om medvirkningsretten

Dersom barnevernstjenesten ikke har involvert barnet i medvirkningsspørsmålet, skal dette begrunnes og dokumenteres, jf. medvirkningsforskriften § 6 andre ledd. Begrunnelsen og dokumentasjonen må vedlegges tiltaksbegjæringen.

Et praktisk eksempel på at barnevernstjenesten kan ha unnlatt å informere barnet om medvirkningsretten, er når det vurderes at barnet ikke er i stand til å danne seg egne meninger i saken, jf. barnevernsloven § 14. Barneverns- og helsenemnda ønsker å minne om at det ikke er et krav om at barnet har full forståelse av alle sider ved en sak. Selv om barnet ikke forstår de juridiske konsekvensene av en omsorgsovertakelse, kan det f.eks. ha en mening om det ønsker å bo med foreldrene eller ikke.

Hvorvidt et barn er *“i stand til å danne seg egne meninger”*, må avgjøres etter en konkret og sammensatt vurdering av barnets egenart og utvikling. Vurderingen må foretas i lys av plikten til særskilt å tilrettelegge for at retten til medvirkning blir ivaretatt for yngre barn og barn som har vansker for å uttrykke seg, jf. medvirkningsforskriften § 3. Det bør unngås antakelser om at barnet skal ha en viss alder før medvirkningsretten utløses. For barn med nedsatt funksjonsevne innebærer tilretteleggingsplikten at det må gis hjelp tilpasset barnets aktuelle nedsatte funksjonsevne.

Følgende forhold er sentrale i vurderingen av om medvirkningsretten utløses:

- eventuelle verbale eller ikke-verbale uttrykk fra barnet som indikerer at barnet har egne meninger
- barnets evne til å kommunisere (verbalt eller ikke verbalt)

- barneverntjenestens vurdering av om barnet er i stand til å danne egne meninger
- foreldrenes og eventuelt andres vurderinger av barnets kognitive utvikling

For små barn og i andre grensetilfeller, er det særlig viktig at barnevernstjenesten redegjør for barnets utviklingsstatus, modenhet, fungering og andre forhold av betydning for nemndas vurdering av om barnet er i stand til å danne seg egne meninger.

Dersom barnevernstjenesten mener at det foreligger en helt spesiell situasjon der det av hensyn til barnet skal gjøres unntak fra medvirkningsretten, jf. HR-2019-2301-A, må det i tiltaksbegjæringen redegjøres nærmere om de faktiske og rettslige anførselene for dette standpunktet.

Andre opplysninger av betydning for gjennomføring av høringen

Barns medvirkningsrett må ivaretas på en måte som er tilpasset det enkelte barn og som legger til rette for at barnet fritt kan få gi uttrykk for sine synspunkter. For å kunne understøtte barnets mulighet til fritt å kunne gi uttrykk for egne synspunkter, er nemnda avhengig av informasjon om barnets behov, fungering, eventuelle funksjonsnedsettelse, utviklingsstatus, sårbarheter, trygghetsbehov mv.

Barneverns- og helsenemnda vil oppfordre barnevernstjenesten til å redegjøre spesifikt om forhold som vurderes viktige for hvordan nemnda eller en talsperson, kan legge til rette for gode rammer og ivaretagelse av barnet i samtalen.

3. Oppsummering

Oppsummert vil Barneverns- og helsenemnda henstille om at kommunen i tiltaksbegjæringen redegjør for og dokumenter:

Når barnet er informert og hørt av barnevernstjenesten om medvirkningsspørsmålet:

Barnets synspunkter

- om og eventuelt hvordan barnet ønsker å bli hørt
- barnets eventuelle begrunnelse dersom det ikke ønsker å uttale seg
- om barnet ønsker å ha med seg en tillitsperson når det skal gi uttrykk for sitt syn
- om et barn under 15 år ønsker partsrettigheter

Barnevernstjenestens vurderinger

- barnevernstjenestens vurdering av hvordan barnet bør høres, herunder vurderingen av om et barn under 15 år bør innvilges partsrettigheter.
- barnevernstjenestens vurdering av barnets eventuelle behov for hjelp eller støtte til å kunne uttrykke seg, og andre forhold av betydning for å kunne gjennomføre en god og tilrettelagt høring av barnet.

Dokumentasjon

- vedlegge dokumentasjon (referat) fra barnevernstjenestens samtale med barnet jf. medvirkningsforskriften § 6.

Når barnevernstjenesten ikke har informert og hørt barnet om medvirkningsspørsmålet fordi en mener at barnet ikke er i stand til å danne seg egne meninger eller at det skal gjøres unntak fra medvirkningsretten:

- vedlegge begrunnelse og dokumentasjon av barnevernstjenestens vurdering, jf. medvirkningsforskriften § 6.

Vedlegg 4: Barnesamtalen - informasjonsskriv til barnet

Barneverns-
og helsenemnda

Til: [barnets navn]

Sted og dato: [sett inn]

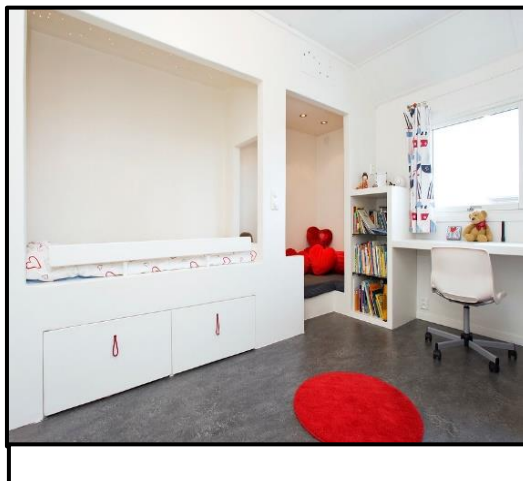
Hei, jeg heter [nemndleders fornavn]. Jeg jobber i Barneverns- og helsenemnda og har ansvaret for saken som gjelder deg.

[lim inn bildet av nemndleder]

Vi skal treffes her i nemnda [ev. ukedag og dato/uke]. Da kan du få si din mening og fortelle om det som er viktig for deg. Du bestemmer selv hva du vil si.

Her ser du et bilde av rommet vi skal være i: [lim inn bildet av nemndas rom for samtaler med barn]

I rommet vil også to andre voksne/en annen voksen sammen med oss. Det er fordi vi tre voksne/vi to skal være med å bestemme for deg, og at vi alle/begge gjerne vil treffe deg og høre hva du har å si. [tilpass teksten]/ **Alternativt ved forenklet behandling:** For at samtalen skal bli mest mulig trygg for deg, vil det også være en annen voksen sammen med oss.

ALT 1 – når barnet har tillitsperson: Jeg vet at [navn på den som skal følge barnet] skal være med deg til oss. Han/Hun vil være sammen med deg når vi snakker sammen.

ALT 2 – når barnet ikke har tillitsperson: Jeg vet at [navn på den som skal følge barnet] skal følge deg til oss.

Når vi skal snakke sammen vil [navn på den som følger barnet] vente rett på utsiden av rommet vi skal være i.

Hvis det er noe du lurer på før vi møtes kan du si det til [navn på den som skal følge barnet], så kan han/hun ringe meg, så skal jeg prøve å svare på spørsmålene dine.

Jeg gleder meg til å treffe deg!

Vennlig hilsen [nemndleders fornavn og etternavn]

Vedlegg 5: Barnesamtalen - informasjonsskriv til tillitsperson eller den som skal følge barnet

TIL BARNETS TILLITSPERSON ELLER DEG SOM SKAL FØLGE ET BARN TIL SAMTALE I BARNEVERN- OG HELSENEMNDEN

[Barnets navn] er kalt inn til samtale i Barnevern- og helsenemnda i [...], [dato og klokkeslett]. Samtalen skal gjennomføres i [nemndas besøksadresse]. Ansvarlig nemndleder i saken er [...]

Barn vil ofte være spente i forkant av samtalen, og de kan ha spørsmål om hva som skal skje. Det å få svar på spørsmål kan være viktig for å gi barnet større trygghet. Vi håper informasjonen i dette skrevet kan hjelpe deg til å svare på spørsmål som barnet eventuelt har, og gjøre deg kjent med praktiske forhold samt din rolle i forbindelse med samtalen.

Formålet med samtalen er å ivareta barnets rett til å medvirke

I samtalen skal barnet få anledning til å gi uttrykk for sine synspunkter i barnevernssaken nemnda har til behandling.

Når Barnevern- og helsenemnda skal bestemme i en barnevernssak har barn som er i stand til å danne seg egne meninger rett til å få informasjon om saken og rett til fritt å gi uttrykk for egne meninger. Barnet skal bli lyttet til og barnets meninger skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Denne grunnleggende retten til å medvirke følger av barnevernsløven § 1-4, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon artikkel 12.

Barnet skal allerede være informert av barnevernstjenesten om sin medvirkningsrett. Når nemnda snakker med barnet, vil vi også informere barnet om rettighetene sine og andre viktige forhold ved samtalen.

NOEN SPØRSMÅL OG SVAR

Må barnet snakke med nemnda?

Svar: Barnet har en rett, men aldri noen plikt, til å gi uttrykk for sine meninger og følelser til nemnda. Barnet velger selv hva det ønsker å si og hvilke spørsmål det vil svare på. Formålet med samtalen er å høre om barnets synspunkter og perspektiver og hva som er viktig for barnet. Det er ikke et «avhør».

Hvem skal barnet snakke med?

Svar: Det varierer hvem som er med i samtalen med barnet. Det kan være opp til tre voksne fra nemnda, og som regel i hvert fall to, som er til stede sammen med barnet. Bakgrunnen for dette er at alle som skal bestemme i saken får møte barnet og høre hva barnet har å si.

Hvor foregår samtalen?

Svar: Det vanlige er at nemnda snakker med barnet i et rom som er tilrettelagt for samtaler med barn. Når dere kommer til nemnda, bes dere henvende dere i resepsjonen.

Får andre vite hva barnet sier?

Svar: Det barnet sier vil nemnda skrive ned i eget referat. Den som snakker med barnet vil gå gjennom referatet med barnet, for å forsikre seg at man har forstått barnet rett. Barnets foreldre og barnevernstjenesten får innsyn i referatet fra samtalen.

Hvor lenge varer samtalen?

Svar: Det vanskelig å si nøyaktig hvor lenge samtalen vil vare. Erfaringsvis varer slike samtaler mellom ca. 20-60 minutter.

TILLITSPERSONENS ROLLE

Barn har rett til å ha meg seg en tillitsperson i samtalen med nemnda. En tillitsperson er ment å være en støtte og trygghet for barnet i møtet med nemnda, i en situasjon hvor barnets omsorgspersoner normalt ikke får være der for barnet.

Dersom du er oppnevnt som barnets tillitsperson vil du kunne være sammen med barnet under hele samtalen.

Det er barnevernstjenesten som har ansvar for å bistå barnet i valg av tillitsperson, og å vurdere om en person kan være tillitsperson for barnet. Barnets foreldre kan ikke være tillitsperson for barnet. Ordningen med tillitsperson er nærmere regulert i Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, §§ 7-9.

Barnevernstjenesten skal ha spurt barnet om det ønsker en tillitsperson med i samtalen. Dersom barnet ønsker å ha en voksen sammen med seg under samtalen med nemnda, og barnet ikke allerede har fått en tillitsperson, bes du om å ta dette opp med barnevernstjenesten, eventuelt nemnda.

ANDRE SOM FØLGER BARNET TIL SAMTALEN

Dersom du skal følge barnet til nemnda uten å være oppnevnt som barnets tillitsperson, får du normalt ikke være til stede under samtalen med barnet. Årsaken til dette er at partene i saken skal ha tillit til at barnet har kunnet uttale seg uten noen form for påvirkning. Den som følger barnet vil likevel kunne få følge barnet inn i rommet hvor samtalen skal foregå og kunne være til stede i en innledende fase.

INFORMASJONSFILM

Hvis du følger denne lenken finner du en informasjonsfilm for barn som skal medvirke i en sak for nemnda: <https://www.bvhn.no/barns-medvirkning.6506267-565544.html>

ANDRE SPØRSMÅL

Dersom du har andre spørsmål, kan du ta kontakt med nemnda ved ansvarlig nemndleder i saken.

Vedlegg 6 Haagkonvensjonen 1996 - hva Bufdir ønsker opplysninger om ved anmodning om bistand

En henvendelse til Bufdir om bistand til innhenting om innhenting av informasjon etter Haagkonvensjonen bør bestå av et **oversendelsesbrev** samt **anmodningen** til myndighetene i aktuelt land. Begge dokumentene må skrives i sikker sone, slik at de kommer inn i Saksportalen.

Nedenfor gis en beskrivelse av hva Bufdir ønsker at de to dokumentene inneholder.

1. Oversendelsesbrevet

Adresseres til: Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996, Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet Postboks 2233, 3103 Tønsberg

Alternativt kan det benyttes elektronisk postkasse som går vesentlig raskere enn vanlig post. Organisasjonsnummer til Bufdir er 986 128 433.

Oversendelsesbrevet bør inneholde:

- En kort beskrivelse av at nemnda ønsker bistand fra Sentralmyndigheten til å innhente informasjon i anledning en barnevernssak fra myndighetene i [land].
- Dersom saken haster, bør det presiseres innledningsvis.
- Kontaktinformasjon til ansvarlig nemndleder, både telefonnummer og e-postadresse
- Annen informasjon som det er relevant at Sentralmyndigheten kjenner til, men som ikke skal til utenlandske myndigheter.

2. Anmodningskrivet - huskeliste

- Vurder å skrive på engelsk
- Adresseres til: «Kompetente myndigheter i [land]»
- Brevet skal være på nemndas brevark med underskrift (eventuelt elektronisk godkjenning) – for at det skal være klart for utenlandske myndigheter hvem anmodningen kommer fra.
- Overskriften kan være «Anmodning om bistand til å innhente opplysninger fra [x] myndigheter»
- Dersom saken haster, bør det presiseres innledningsvis.
- Navn og fødselsdato på barnet(a)
- Navn og fødselsdato på mor/far/omsorgsperson dersom det er kjent
- Navn og fødselsdato til eventuelt andre involverte personer det aktuelle land som berøres av anmodningen
- Kort historikk om barnevernssaken, og hva som er status i saken for nemnda
- Hvilke opplysninger det er behov for, og en kort begrunnelse for hvorfor opplysningene er relevante for barnevernssaken i Norge. Spesifiser dersom det er behov for helt konkrete opplysninger, som for eksempel helseopplysninger, opplysninger om straffbare forhold, foreldrenes psykiske helse, om det har vært barnevernssaker i utlandet osv.

- Opplysninger som kan hjelpe utenlandske myndigheter med å vite hvor de skal innhente opplysninger, for eksempel hvor familien tidligere har bodd, hvilke myndigheter den kan ha hatt kontakt med, e.l.

Anmodningen skal ikke inneholde:

- Norsk personnummer.
- Henvisninger til norske lover.
- Forkortelser som f.eks. PP-tjenesten eller BUP, med mindre forkortelsene forklares.
- Informasjon om at barn eller foreldre har søkt asyl i Norge eller andre land.

